Max Gallo

Crucea Occidentului

volumul 2

Parisul în rugăciune

MAX GALLO

PARISUL ÎN RUGĂCIUNE

Volumul 2 din seria

CRUCEA OCCIDENTULUI

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GALLO, MAX
Parisul în rugăciune / Max Gallo; trad.: Vasile Savin, Darclée Tomescu-Berdon - Bucureşti: RAO International Publishing Company, 2007
ISBN 978-973-103-180-4
I. Savin, Vasile (trad.)
821.133.1-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, Bucureşti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

MAX GALLO
LA CROIX DE L'OCCIDENT
PARIS VAUT BIEN UNE MESSE

© Librairie Arthème, Fayard 2005
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba franceză
VASILE SAVIN
DARCLÉE TOMESCU-BERDON

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

martie 2007

ISBN 978-973-103-180-4

Să scoatem aceste cuvinte diabolice, nume de partide, facțiuni și sedițiuni, luterani, hughenoți, papiști: să nu mai schimbăm numele de creștin.

Michel de l'HOSPITAL,
decembrie 1560

Prolog

Ştiu, Doamne, Moartea este deja în mine.

Această paralizie care îmi deformează degetele, îmi imobilizează mîna şi braţul, îmi strînge umărul în timp ce scriu, este Ea, care vrea să mă împiedice să-mi continui povestea vieţii.

Doamne, o vei lăsa să mă oprească înainte de a fi putut ajunge pînă la sfîrşitul celor pe care le-am trăit, pînă la acel moment de speranţă, cînd, în sfîrşit, după atîtea masacre, oamenii din regatul Franţei îşi bagă pumnalele şi săbiile în teacă, îşi depun archebuzele şi ascultă ceea ce le spunea, cu atît de mult timp în urmă, cancelarul regelui, Michel de L'Hospital: „Să scoatem aceste cuvinte diabolice, nume de partide, facţiuni şi sediţiuni, luterani, hughenoţi, papişti: să nu mai schimbăm numele de creştin!"?

Ea îmi murmură la ureche:

„Ai spus destul! Cine te va mai citi? Ce importanţă are glasul tău în această groapă uriaşă în care te voi arunca, printre toţi cei pe care i-ai văzut vii? Iar pe unii dintre ei, adu-ţi aminte, i-ai ucis cu mîna ta! Cine îi aude? Creştini urlînd, jupuiţi de vii de către călăii temniţei din Alger. Creştini – tu ai fost unul de-al lor – pe care bicele paznicilor de ocnaşi îi plesneau pentru ca astfel galerele musulmane să alunece mai repede către coaste unde, nu după mult timp, se auzeau alte ţipete, cele ale femeilor siluite şi spintecate, ale bărbaţilor tăiaţi în bucăţi sau arşi. Şi nu uita urletele maurilor din Andaluzia cărora soldaţii pe care tu îi comandai le tăiau gîtul, ucigînd femei şi copii. Dar tu, cînd ţi-ai deschis drum printre ienicerii galerei *Sultane*, cu spada, cu lovituri de secure, ai auzit strigătele celor cărora le tăiai braţele şi capul, cărora le străpungeai pieptul?

Toate aceste glasuri sînt astupate în marea tăcere a gropii unde domnesc eu.

De ce, pentru cine vrei să continui să scrii?

Vrei – te-am auzit mărturisindu-i lui Vico Montanari înainte să plece de la tine spre a se întoarce la Veneția – să povestești cum, după masacre, un edict, cel de la Nantes, a restabilit pacea între hughenoți și papiști, și vrei ca oamenii să-și aducă aminte, citindu-te, de acel moment de speranță (căci așa îl numești!).

Ești tu atît de naiv, la cei șaptezeci și doi de ani, să crezi că oamenii au terminat cu ura, cu dorința de a ucide?

Adu-ți aminte de cuvintele lui Montanari: «Binele și Răul sînt ca trupurile copiilor monștri îngemănați și pe care nimic nu-i poate despărți».

Ți-o spun ca pe o confidență, Bernard de Thorenc, oamenii se omoară între ei dintotdeauna, se înjunghie unii pe alții ca pe niște purcei. Iar eu îi culeg.

Așadar, oprește-te, lasă pana deoparte. Pleacă din această încăpere întunecată. Sprijină-te cu spatele de zidul însorit al locuinței tale. Privește pădurile care înconjoară Castellaras de la Tour. Observă orizontul care devine roșu. Este culoarea sîngelui.

Iar el se află deja în tot ceea ce-ai scris. Ai mers pe urma lui roșie din Alger la Malta, de la Granada la Levant. La ce bun să mai continui? Mai trebuie să spui că sîngele a curs nu doar în lupta împotriva necredincioșilor, ci și în războiul dintre creștini? Și dacă ți se părea atît de roșu, înseamnă că era cel al copiilor și al femeilor cu măruntaiele scoase cum au fost – și mai sînt încă – creștinii căzuți în mîinile musulmanilor.

Dar poate că, străbătînd din nou acest drum, vrei să arăți că sîngele duce către pace?

Dă-mi voie să rîd. Și ți-am și spus de ce.

Păstrează-ți, dar, ultimele forțe ca să contempli cerul, ca să te bucuri de căldura pietrelor cărora soarele le dă strălucire aurie pe timp de iarnă.

Ascultă inima ce-ți bate în piept. Uneori, te sufocă. Știi că bătăile ei se aud întocmai cum sună coada coasei mele cînd merg, lovind pămîntul cu ea.

Sînt atît de aproape de tine, sînt deja în tine, Bernard de Thorenc!

Trăieşte-ţi ultimele zile în tihnă, în contemplarea lumii, decît să răscoleşti morţii care îţi marchează viaţa şi să încerci să pui cap la cap ce ştii despre ei ca să-ţi aminteşti dacă i-ai iubit sau dacă i-ai urît.

Priveşte zarea, bătrîne, şi încălzeşte-ţi oasele la soarele iernii."

Cum să faci să tacă această voce ispititoare care preface orice viaţă în moarte şi te pofteşte să te supui împărăţiei timpului şi a uitării?

Cum să găsesc puterea de a rezista, de a continua să înaintez prin trecutul meu ca să explic, şi, înainte de a mă judeca Dumnezeu, să cîntăresc ceea ce am făcut, iar oamenii să-mi cunoască faptele şi gîndurile?

Te rog, Doamne, Tu, care eşti Învierea, să-mi dai avîntul necesar, să mă faci să uit această durere sfredelitoare care îmi arde ceafa, care mă împiedică să scriu, în timp ce vederea mi se întunecă, iar cuvintele pe care le trasez devin o mîzgălitură fără formă, pe care nici eu nu mai reuşesc să o citesc.

Şi, cu toate astea, trebuie să scriu, Doamne!

În această dimineaţă am rămas mai mult decît de obicei în capela noastră de la Castellaras de la Tour.

Mi-am pus mîinile pe acel cap de Hrist cu ochii închişi. Îl smulsesem ienicerilor care mutilaseră crucifixul galerei noastre şi care agitau deasupra capului acest chip de lemn şi de durere ca dovadă a victoriei lor.

Dar l-am ucis pe turcul care Te lovise, Doamne, şi am învins flota la Lepanto.

Nu mi-a trebuit decît puţin timp pentru a înţelege că această victorie nu va pune capăt nici luptei noastre împotriva necredincioşilor şi nici războaielor dintre creştini.

De aceea am plecat din Messina însoţit de Michele Spriano.

Ne-am cumpărat o brigantină, am părăsit portul la vreme de noapte şi am navigat de-a lungul coastei pînă la Pisa, unde Michele Spriano avea depozite şi mai multe zeci de ţesători şi de postăvari care lucrau pentru el în sătucurile căţărate pe povîrnişurile colinelor dintre Pisa, Prato şi Florenţa.

Toamna acoperise pămîntul cu un covor de frunze roşietice. Adesea, ploi scurte şi violente despuiau de tot viile şi copacii, lăsîndu-i ca pe nişte trupuri schingiuite. Dar domnea pacea şi, după cîte pătimisem în Alger, printre paznicii galerelor barbare, la Malta, în Andaluzia şi, doar în urmă cu cîteva zile, în lupta de la Lepanto, mă simţeam vlăguit, dornic să regăsesc locurile copilăriei mele, acel Castellaras de la Tour pe care nu-l mai văzusem de – făceam şi refăceam socoteala mergînd printre chiparoşi şi vii – douăzeci şi opt de ani.

Tata murise.

Fratele meu Guillaume de Thorenc, hughenot, era ambasador al regelui Franţei, Carol al IX-lea, la Constantinopol.

Mi-era ruşine că avem acelaşi nume. El era fidel tatălui meu care, pentru a-l sluji pe monarh, primise în casa noastră, la Castellaras de la Tour, pe trimişii lui Suleiman Magnificul.

După spusele lui Diego de Sarmiento, Guillaume se străduia să distrugă Sfînta Ligă creştină înlesnind întîlnirile dintre veneţieni şi turci, ajutîndu-i să încheie un tratat de pace.

– Francezii, fratele tău ca şi tatăl tău înaintea lui, mi-a spus, se tem atît de tare de Spania, încît preferă înfrîngerea Creştinătăţii în locul victoriei acesteia, care ar întări poziţia lui Filip al II-lea. Ne trădează. Te reneagă. Dă-i deoparte!

Este exact ce făcusem de-a lungul întregii mele vieţi.

Sarmiento adăuga că sora mea Isabelle, şi ea hughenotă, făcea parte dintre damele de companie ale Caterinei de Medici.

Aceste tinere serveau drept momeală reginei-mamă, care, graţie lor, îi seducea pe mai-marii regatului, fie că erau hughenoţi ori papişti, şi pe ambasadori, sperînd astfel să-i împiedice a se opune politicii lui Carol al IX-lea.

– Mă refer la acea politică pe care i-o dictează fiului ei, întortocheată şi otrăvită; într-un cuvînt italienească, încheiase Sarmiento.

Îl ascultasem. Nu-mi mai revăzusem sora de ani de zile. Dar îi puteam da, într-adevăr, crezare, lui, cel care îi ura pe francezi şi care ar fi vrut ca regele său, Filip al II-lea, să conducă şi Parisul?

N-am mai zăbovit la Pisa, şi mare mi-a fost bucuria cînd Michele Spriano s-a hotărît să mă însoţească.

Am pornit la drum. Nici Michele şi nici eu nu voiam să ne continuăm călătoria pe mare. Am fi putut naviga de la Messina la Pisa fără obstacole, pentru că flota turcească era încă sub efectul înfrîngerii sale de la Lepanto. Dar au fost suficiente cîteva săptămîni pentru ca piraţii barbari să reînceapă să dea tîrcoale de-a lungul coastelor.

De pe uscat le zăream pînzele vopsite în ocru. Atacau corăbiile creştine şi se încumetau chiar, ca pentru a arăta că victoria Sfintei Ligi nu era decît aparentă, să debarce mici trupe de soldaţi care mergeau departe de ţărm să atace şi să devasteze satele, masacrînd sau surghiunind locuitorii.

Am pornit deci călare şi îl ascultam pe Michele Spriano recitînd de-a lungul întregii zile versuri din *Divina Comedie*. Uneori reuşeam să completez fragmentul pe care îl începuse.

Ne răspundeam astfel ca jucătorii de pelotă, mirîndu-ne unul de isprăvile celuilalt, trecînd din *Infern* în *Paradis*, înaintînd agale, desfătîndu-ne, după atîtea suferinţe, atîtea masacre cărora le fusesem martori, cu acel şes italian, apoi cu cel din Provence, care aţipea sub bruma încă uşoară a toamnei.

În cele din urmă am zărit zidurile de la Castellaras de la Tour, locuinţa noastră de cînd există, pe acest pămînt, familia Thorenc.

PARTEA I

1

M-am oprit la jumătatea podului şi am închis ochii.

Am ascultat mugetul torentului, aşa cum îl ascultam copil fiind. O clipă, mi-am imaginat că lăsam, în sfîrşit, ţinuturile durerii şi ale umilinţei, şi că ajungeam, la jumătatea vieţii, nu într-o pădure întunecoasă, ci în paradis, locul unde văzusem lumina zilei.

Am deschis ochii.

Un bătrîn înainta, cu capul sur vîrît între umeri. Mergea greu. Am descălecat. El s-a oprit şi l-am recunoscut pe Denis, unul dintre tinerii valeţi cu care mă scăldasem adesea în acest torent ce curgea de-a lungul zidurilor din Castellaras de la Tour înainte de a se revărsa în Siagne.

Apoi, am zărit cele patru turnuri ale Marii Fortăreţe a familiei de Mons, care dominau celălalt mal.

L-am strigat pe valet pe nume întinzîndu-i hăţurile, aşa cum o făcusem de atîtea ori la întoarcerea de la vînătoare sau din acel război pe care îl duceam, Enguerrand de Mons şi cu mine.

Denis m-a privit lung. A şovăit. Am crezut că se va repezi către mine sau că va îngenunchea. Dar el a apucat doar frîiele cailor noştri şi s-a îndepărtat către uşa scundă, întorcîndu-se de mai multe ori ca şi cum ar fi vrut să se convingă că mă văzuse, că eram sigur acolo, după atîţia ani.

M-am îndreptat spre curte, urmat de Michele Spriano, care mergea la cîţiva paşi în urma mea.

Nişte bărbaţi îmbrăcaţi în negru, unii purtînd halebarde, alţii cu mîna pe mînerul sabiei, au venit în întîmpinarea noastră. Ne-am oprit faţă în faţă, în mijlocul curţii.

În acea clipă, ridicînd privirea, am văzut că statuia Fecioarei, care se găsea cîndva la intrarea în capelă, fusese decapitată și că sfinții care o înconjurau induraseră aceeași soartă, avînd membrele sfărîmate, încît firidele păreau acum niște sicrie prea mari pentru acele trupuri mutilate.

Emoția și furia m-au năpădit.

Îmi distruseseră copilăria. Îndrăzniseră să se dedea la astfel de sacrilegii, asemenea celor pe care le descoperiserăm și în alte sate, de cînd intrasem în Provence.

Cu ochii scăpărînd de ură și de furie, țărani și preoți ne-au povestit cum ereticii hughenoți, acei oameni ai sectei diavolului, distruseseră pretutindeni, pîngăriseră imaginile Fecioarei Maria, le masacraseră pe cele ale sfinților, atrăgînd astfel nenorocirea. Îl sfidau pe Dumnezeu, mîncînd carne în post, ascunzîndu-și caracterul diavolesc sub veșmintele austere ale ipocriziei. Refuzau să joace cărți, să intre în birturi, nu se îmbătau niciodată, iar femeile lor se înveșmîntau în rochii atît de largi și de încheiate în nasturi, că nu se știa dacă pielea le este roz sau neagră, iar formele ascuțite sau rotunde.

Dar buna înfățișare a protestanților ascundea un suflet diavolesc și pervertit. Nu recunoșteau nici autoritatea papei și nici pe a preoților. Cum ar fi ascultat atunci de rege?

Iar țăranii și preoții ne-au arătat vitraliile sparte ale bisericilor lor, timpanele sculptate bătute cu dornul, figurile sfinților transformate într-o grămadă de pietre, Biserica rănită de moarte.

Au trebuit să se înarmeze pentru a-i putea alunga pe acești noi vandali, pentru a-i spînzura, pentru a-i arde, dar reveneau în grupuri mari, iar unul dintre cele mai hotărîte dintre ele era cel de la Castellaras de la Tour, format din mercenari elvețieni sau germani, pedestrași ticăloși, nelegiuiți, pe care îi plătea contele Guillaume de Thorenc. Și, de-a lungul tuturor acestor ani de războaie – treisprezece ani de război pentru religie! –, Guillaume de Thorenc își pusese oameni în slujba amiralului Coligny, a prințului Condé, a lui Henric de Navarra-Bourbon, acei capi ai sectei hughenote cărora regele și regina le acordaseră favorul unor locuri sigure, dreptul de a crede în ceea ce doreau.

La asta trebuiau să se aştepte catolicii de la suveranul lor şi de la regina-mamă?

Ascultasem fără să mă revolt. Asistasem la atîtea masacre, văzusem marea făcîndu-se roşie la Lepanto, trupurile morţilor ascunzînd spuma valurilor, încît ceea ce mi se descria aici mi-au părut simple hărţuieli.

Adevăratul război era cel pe care îl purtasem împotriva necredincioşilor, restul nu erau decît certuri de familie.

Desigur, Michele Spriano mă pusese în gardă, dar cum aş fi putut să-l ascult, cînd la fiecare pas recunoşteam peisajele, mirosurile, drumurile copilăriei mele?

Visasem, trăisem în iluzie. Nu ajungeam la marginile paradisului, ci mă afundam în pădurea întunecată. Poate că nici nu ajunsesem în mijlocul împărăţiei Satanei, acolo unde Îngerul decăzut macină sau devorează pe trădători, pe Iude, pe Brutus, pe Cassius...

Domnul să-l ajute pe Guillaume de Thorenc, fratele meu!

Cu sabia pe jumătate scoasă din teacă, cel mai înalt dintre bărbaţii în negru a făcut un pas înainte.

Cunoşteam acea privire, ochii de piatră rece, dar cu strălucire de oţel. Era aceeaşi ca a lui Dragut cel Ars, cel Crud, Desfrînatul. Era cea a călăului. Cea a lui García Luís de Cordoza, căpitan general al Granadei. Cea a tuturor ucigaşilor, indiferent ce veşminte poartă, indiferent cărui Dumnezeu i se închină, toţi renegaţi de bunătate, de îndurare şi de compasiune.

Ştiu că în ochi am avut aceeaşi sclipire cînd am ucis.

Şi, fără îndoială, în faţa acestor oameni în negru, am regăsit acea sclipire, cu atît mai tare cu cît, treptat, furia şi emoţia se amestecau în mine cu amărăciunea şi dezamăgirea.

Mi-am scos şi eu sabia, arătîndu-i lama.

Bărbatul m-a salutat, abia înclinîndu-şi capul, cu pălăria trasă pînă la sprîncene.

Mi-a spus pe un ton arogant că se numea Jean-Baptiste Colliard, căpitan de gărzi la Castellaras de la Tour, în serviciul contelui Guillaume de Thorenc Avea ordin să nu lase pe nimeni să intre în castel.

– Nimeni, a repetat. Apoi, pe un ton dispreţuitor, a adăugat: Vedeţi-vă de drum.

Michele Spriano a înaintat şi s-a aşezat între noi doi, explicînd căpitanului de gărzi cine eram eu. Omul a părut derutat o clipă. Gărzile ne înconjurau.

– Aici, a continuat el, e mai tot timpul război. Papiştii din Marea Fortăreaţă a familiei de Mons refuză să pună în aplicare tratatul de pace de la Saint-Germain, pe care contele Guillaume de Thorenc ne-a cerut să-l respectăm. Castellaras de la Tour este al nostru, la fel şi toate celelalte sate ale domeniului. Ne rugăm cum dorim, în franceză, şi citim mai degrabă Biblia decît acele rugăciuni către o femeie despre care se spune că a fost neprihănită, dar care era fecioară cum sînt eu popă! A izbucnit în rîs şi m-a privit insistent înainte de a relua: L-am auzit pe contele de Thorenc spunînd că fratele lui s-a făcut spaniol, din ură pentru adevărata credinţă, şi că şi-a renegat regatul, şi-a trădat tatăl şi întreaga familie. Tu eşti acela?

Nu mă luptasem pe puntea galerei *Sultane*, nu-mi croisem drumul cu lovituri de secure şi de sabie pentru a accepta ca un hughenot să mă insulte în curtea locuinţei noastre.

Am tras sabia mai iute ca el. I-am pus vîrful la gît.

Am strigat că dacă vreuna dintre gărzi schiţează cel mai mic gest, le voi ucide căpitanul. Aş fi avut timp înainte de a fi eu ucis, nu-i aşa?

– La o parte! a zis cu voce sugrumată Jean-Baptiste Colliard.

Gărzile s-au retras.

– Să plecăm, a murmurat Michele Spriano.

Am strigat să ne fie aduşi caii şi l-am forţat pe căpitanul gărzilor să mă urmeze pînă la pod, unde ne aştepta Denis.

L-am împins pe Jean-Baptiste Colliard, apoi am sărit în şa. Cînd ne apropiam de capătul podului, s-au auzit împuşcături de archebuză.

Am simţit plumbul şuierîndu-mi la ureche şi lovind pietrele. Apoi ţipătul surd al lui Michele Spriano, pe care l-am văzut aplecîndu-se peste grumazul calului, agăţîndu-i-se de coamă.

Sîngele a început să păteze coama roşcată a animalului.

Acesta însă a continuat să galopeze spre pădure, în timp ce strigam disperat, jurînd să mă răzbun.

Am reuşit în cele din urmă să opresc calul lui Michele Spriano, care nu mai ducea decît un mort.

Ne aflam în mijlocul unui luminiş la marginea căruia se înălţa, pe o movilă înconjurată de stejari, o troiţă. Răsturnaseră – cine alţii, dacă nu hughenoţii? – crucea şi sfărîmaseră soclul.

Am îngenuncheat la rădăcina unuia dintre stejari şi, cu pumnalul, apoi cu o creangă ascuţită ca un ţăruş, în final doar cu mîinile, am săpat o groapă.

E greu şi dureros să pregăteşti, singur, înmormîntarea unui om.

Am învelit trupul lui Michele Spriano în manta, ascunzîndu-i faţa, apoi l-am aşezat pe fundul gropii. Lîngă el, înfăşurat într-o cuvertură, am aşezat capul de Hrist cu ochii închişi.

Într-o zi, mă voi întoarce.

Tu mi-ai dat, Doamne, certitudinea asta, în momentul în care începeam să astup groapa.

Mă voi întoarce la Castellaras de la Tour. Voi face un mormînt pentru Michele Spriano, în capela noastră. Voi reaşeza statuile Fecioarei şi ale sfinţilor în firidele faţadei.

Şi voi depune pe altar stindardul de damasc roşu care fluturase la pupa vasului *Marchesa*, precum şi capul retezat al lui Hristos.

Am bătătorit pămîntul cu băţul. Trebuia să rămîn singurul care cunoştea locul, căci, şi prin alte părţi, se profanaseră morminte.

M-am dat înapoi cîţiva paşi. Voi recunoaşte acest stejar dintre o mie de alţi arbori ai pădurii.

Pe urmă am legat frîul calului lui Spriano de şaua mea şi am pornit de-a lungul malului Siagnei.

Crezusem, zărind zidurile de la Castellaras de la Tour, că timpul păcii se întorsese pentru mine.

Dimpotrivă. Mă afundasem şi mai mult în pădurea întunecată.

Iar sîngele urma să curgă din nou.

Trebuia deci să ajung la capătul călătoriei şi al războiului meu.

Am hotărît să mă duc la Paris. Acolo trebuiau să se afle Guillaume de Thorenc şi celelalte căpetenii ale sectei hughenote, în mijlocul împărăţiei lui Lucifer.

2

Doamne, am traversat regatul Franței de la Castellaras de la Tour și pînă la poarta Buci, unde am ajuns la începutul lunii decembrie a anului de grație 1571.

Gardienii parizieni m-au controlat, întrebîndu-mă care mi-era credința și privindu-mă cu un aer bănuitor.

Le-am răspuns că luptasem împotriva necredincioșilor împreună cu Liga Sfîntă, că noi cucerisem flota sultanului și că mergeam la Enguerrand de Mons, cavaler de Malta, ambasador al acestui ordin pe lîngă rege.

Am fost îmbrățișat.

Nu eram unul dintre acei înveterați hughenoți care închiriază camere în toate cartierele din Paris, își țin acolo întîlnirile, caută să introducă în oraș arme scurte cu care să poată trece la execuții rapide în locuințe sau pe străzi.

Trebuia să mă feresc de toți nobilii în haine simple, cu guler mare și plisat: aceștia erau oamenii de încredere ai amiralului Coligny, rebeli reformați, amiraliști răzvrătiți, hughenoți de război!

M-am îndepărtat, mergînd de-a lungul pajiștii Clercs, întîlnind în drumul meu bărbați înarmați, oameni din popor, luntrași, hamali, femei care, în ciuda frigului aprig, aveau brațele dezgolite. Gesticulau împrejurul unei cruci mari înălțate pe o piramidă din pietre, păzită de soldații regelui.

Am descălecat.

M-au înconjurat. Eram eu unul dintre nobilii Casei de Guise, adevărații apărători ai credinței?

Am încuviințat, i-am ascultat. Spuneau că trebuiau să împiedice ca această cruce să fie răsturnată și distrusă, după cum voiau

hughenoţii. În Tratatul de pace de la Saint-Germain, regele le promisese că nici un monument care evoca războaiele trecute între protestanţi şi catolici nu trebuia să rămînă în picioare. Or, această cruce amintea că hughenoţii, Philippe Gastine şi fiul său Richard, precum şi ginerele acestuia, Nicolas Croquet, fuseseră condamnaţi la moarte şi sugrumaţi în piaţa Grève la 1 iulie 1560. Coligny şi hughenoţii cereau ca această cruce să fie dărîmată, ceea ce era o garanţie a păcii, conform promisiunii regelui.

Mulţimea din jurul meu se înfuria: această cruce fusese ridicată pentru a sărbători victoria lui Dumnezeu şi a Bisericii sale Catolice împotriva Răului. A o dărîma însemna să se accepte ca victoria să fie cîştigată de către Demon, să fie uitată condamnarea ereticilor.

Iar un călugăr capucin cocoţat pe o bornă a recitat:

Aerul vrea să-i năduşească
Pămîntul să-i putrezească
Focul să-i frigă şi să-i pîrjolească
. . . .
Cei ce sîngele şi-l vor vărsa
Pentru cauza dreaptă şi bună
Sînt siguri că Dumnezeu le va da
Iertare de toate păcatele
Iar de vom ierta unul cît de mic
Din noi Domnul nu va mai lăsa nimic...

M-am îndepărtat.

Ştiam că Enguerrand de Mons locuia în strada Poulies, pe malul drept al Senei, nu departe de Palatul Bourbon. În ceea ce îl priveşte pe Diego de Sarmiento, pe care – aflasem asta la Pisa – Filip al II-lea tocmai îl desemnase să-i fie reprezentant pe lîngă regele Franţei, locuia şi el în cartierul Luvrului, pe strada Saint-Honoré.

Am traversat Sena, întîlnind pe podul Change un cortegiu de bărbaţi şi de femei care cîntau: „Crucea lui Gastine este Crucea noastră! Cine se atinge de Cruce va fi blestemat! Cine dărîmă Crucea va merge în iad! Crucea lui Gastine este Crucea noastră..."

Aceasta era pacea dintre protestanţi şi catolici?

Nu întîlnisem de-a lungul drumului meu decît bănuială, ură, dorință de moarte și de război.

Aveam sentimentul că Hristos era un trup lăsat pe seama nebuniei oamenilor, care pretindeau că îl iubesc, disputîndu-și-l așa cum șacalii se bat pentru o pradă, fiecare dintre haite înhățînd cîte o bucată de carne, sfîrtecîndu-l astfel pe Dumnezeul căruia pretindeau că îi aparțin.

Cu fiecare pas m-am gîndit la chipul de Hrist cu ochii închiși pe care îl îngropasem lîngă trupul neînsuflețit al lui Michele Spriano.

Ți-am înțeles, Doamne, tristețea și poate chiar deznădejdea!

Și, în timp ce aveam de gînd să-l răzbun pe Michele Spriano, deși eram hotărît să ridic spada împotriva ereticilor care îl uciseseră, împotriva propriului frate, care îi angajase, îi înarmase, mă întrebam totuși, copleșit, dacă a fi credincios lui Hristos nu însemna mai întîi a încerca să-i unești pe toți cei care credeau în el și să cucerești sufletele care nu-i cunoșteau învățămintele, fie că este vorba de necredincioși sau de păgîni.

Dar nu asta era scopul oamenilor pe acest pămînt.

De fiecare dată cînd intram în vreun sat sau în vreun oraș, începeam să mă întreb în numele cărei religii a lui Hristos urma să fiu ucis.

Îmi vor tăia gîtul slăvind numele papei? Mă vor arde invocîndu-l pe Calvin?

În toată regiunea Nîmes pe care o străbătusem sub un cer la fel de strălucitor ca al unei spade de oțel, statuile sfinților și ale Fecioarei Maria zăceau la pămînt, mutilate, sfărîmate, în fața bisericilor ale căror timpane sculptate fuseseră sparte cu lovituri de baros.

Uneori pînă și clopotele fuseseră dărîmate, iar în mijlocul sărmanului naos răvășit se îngrămădeau moloz și bîrne.

Mă înconjurau. Mă amenințau.

Bărbații erau îmbrăcați complet în negru, cu pumnalul sau sabia la șold, cu archebuza pe umăr, iar un guler mare scrobit le accentua severitatea trăsăturilor.

Adesea cu bonete albe, femeile purtau rochii de culori închise și cu gulerul încheiat pînă la bărbie.

Pastorul, cu o tichie plată şi neagră care îi ascundea părul, cu o haină lungă care îi masca trupul, mă lua la întrebări.

Aşa cum făcusem deja cu ani în urmă, mă serveam de numele meu ca de un scut. Eram Bernard de Thorenc, fratele lui Guillaume, unul dintre apropiaţii amiralului Coligny, şi fiu al lui Luis, mort la Saint-Quentin, sub asaltul spaniolilor.

Frunţile se descreţeau. Mi se povestea cum îi derutaseră pe papişti, cum jefuiseră bisericile, cum uciseseră călugări şi clerici, acele suflete corupte, fiinţe ale viciului şi ale minciunii, acei uzurpatori ai credinţei lui Hristos, vînzători de indulgenţe cu burta mare, maeştri ai desfrîului.

Cînd îmi propuneau să particip la slujbă, să le ascult predicile sau citirea Bibliei, mă feream.

Lăsam să se înţeleagă că, avînd o misiune, trebuia să mă întorc la Paris cît mai repede.

Eram întrebat: era adevărat că se pregătea căsătoria lui Marguerite de Valois, fiica reginei-mamă, neagra, otrăvitoarea Caterina de Medici, complicea spaniolilor, cu Henric de Navarra-Bourbon, prinţ de Béarn, fiul lui Jeanne de Albret, regina hughenotă?

Avea să se lase lumea prinsă în această capcană? Acesta era preţul ce trebuia plătit pentru a ne putea în sfîrşit ruga cum se cuvine?

Mă mulţumeam să dau din cap şi mă îndepărtam cît puteam de repede.

Ardeam de nerăbdare să fiu din nou singur la drum cu cei doi cai, în cîmpia dezgolită de toamnă şi sub acel cer îngheţat.

Singurătatea mă liniştea, deşi m-aş fi putut teme de tîlhari, de jefuitori şi de prădători de tot soiul. Dar aceştia mi se păreau mai puţin cruzi şi ameninţători decît acei oameni ai religiei care vedeau într-un necunoscut nu pe simplul posesor al unei pungi pline cu arginţi de care trebuia uşurat, ci pe însuşi Satana care trebuia omorît.

Singur pe aceste drumuri, dormind în scobitura adîncă a unei stînci sau la vreun han, şi chiar pe la ţărani, contra unei sume de bani, eram liniştit. Dar mă cuprindea teama de îndată ce intram pe poarta vreunui castel.

În fiecare sat de dincolo de Lyon am fost întrebat, fiind ţintit cu o archebuză, dacă eram hughenot, eretic.

Povesteam despre bătălia de la Lepanto, despre războiul dus de mine împotriva necredincioşilor la Malta, despre cruciada dusă în Andaluzia împotriva maurilor.

Le vorbeam despre ocnaşii de la galere şi despre temniţele din Alger.

Liniştiţi de apartenenţa mea, abia de mă mai ascultau, îngrijindu-se doar de extirparea ereziei.

Eram de aceeaşi credinţă cu ei, din aceeaşi Biserică. Mă rugam împreună cu ei.

Le ascultam preotul spunînd tare de la amvon că hughenotul trebuie ucis, oricine ar fi el, tată, frate sau soră. Nici un pic de milă pentru cel care purta în el sămînţa Răului!

– Cînd fratele tău, continua preotul, fiul mamei tale sau fiul tău, ori fiica ta, sau femeia ta, care se află la pieptul tău, sau aproapele tău, pentru care ţi-ai da şi sufletul, va veni să te incite să slujeşti unui alt Dumnezeu, într-un alt fel, să nu-l asculţi, să nu ai îndurare faţă de el! Ucide-l! Mîna ta va fi prima care se va ridica asupra lui spre a-l omorî, iar după aceea mîna întregului popor!

Şi mi se arăta groapa în care fuseseră îngrămădite trupurile hughenoţilor războinici, cele ale femeilor lor ipocrite, de care satul fusese curăţat.

Doamne, trebuia oare ca în numele Tău să ne ucidem, să ne devorăm?

Doamne, aceasta era pacea?

La Paris, ascultînd ţipetele mulţimii în jurul Crucii lui Gastine sau pe podul Change, am ştiut că, asemenea mării de la Lepanto, şi Sena va fi înroşită de sînge omenesc.

3

În fiecare noapte, Doamne, începînd din anul 1572, anul masacrului, acum douăzeci şi şapte de ani, Te implor să mă scapi de remuşcări şi de coşmaruri.

Niciodată nu ai vrut să mă asculţi.

M-ai lăsat în infernul nopţilor fără somn.

Văd un bărbat pe malul drept al Senei, pe cheiul École, nu departe de biserica Saint-Germain-l'Auxerrois.

Trage după el, ca pe o legătură de vreascuri, un nou-născut înfăşat, căruia sîngele i-a înroşit scutecele.

Bărbatul merge încet, ca un tăietor de lemne care tocmai şi-a terminat treaba.

Se opreşte, îl priveşte pe unul dintre însoţitorii săi care, cu toporul ridicat, este încă la lucru.

O femeie stă în genunchi dinaintea lui, ascunzînd la sîn şi în poală un copil, ca şi cum ar vrea să-l facă să intre înapoi în pîntecele ei.

Dar toporul cade, iar trupurile sînt despicate cu o lovitură bine potrivită, despicînd pe mamă şi pe copil în două părţi de un roşu-aprins.

Tăietorii de lemne se felicită şi-şi fac semnul crucii.

Caută în jur ce trupuri ar mai putea doborî, pentru ca apoi să le arunce în fluviul despre care ştiam, Doamne, încă din primele ore ale şederii mele la Paris, că va fi înroşit de sînge omenesc.

Nu am făcut nimic ca să împiedic această crimă sîngeroasă. Dimpotrivă, am luat parte la ea, fascinat şi înspăimîntat.

Şi îmi închipui că tocmai pentru aceasta, Doamne, m-ai condamnat să ajung în iad.

Am ajuns la Paris în decembrie 1571, cu aproape opt luni înainte de acea duminică de 24 august, ziua Sfîntului Bartolomeu, cînd oamenii erau despicaţi cu toporul, ca nişte lemne.

Întorcîndu-mă la Palatul Spaniei, pe strada Saint-Honoré, unde era găzduit Diego de Sarmiento, trimisul lui Filip al II-lea pe lîngă Curtea Franţei, mă opream adesea la biserica Sainte-Opportune.

Se afla la cîţiva paşi de numărul 29 din strada Saint-Denis, unde se înălţa, în vîrful piramidei sale de pietre, Crucea lui Gastine.

Îngenuncheam în mulţime.

De la înălţimea amvonului său, în întunericul străpuns ici-colo de flacăra galbenă-neagră a luminărilor înalte, un preot – despre care Sarmiento îmi spuse că se numea Veron şi că fusese inchizitor în Spania – predica.

Fiecare cuvînt cădea ca o lovitură de secure.

Am plecat capul, singurul printre aceşti credincioşi care, cu ochii ridicaţi spre Veron, cu gura căscată, păreau împietriţi de vreo vrajă.

– Un eretic, un hughenot este un copac putred care face să putrezească pădurea întreagă! striga aprins părintele Veron. Este un lup care vrea să devoreze turma. Are înfăţişare de om, dar este creatura diavolului. Cel care va doborî acest copac, care va ucide acest trup, va curăţa pădurea credincioşilor, va salva turma lui Dumnezeu şi îl va pedepsi pe diavol! Să ne rugăm! Să cîntăm întru slava cea mai mare a lui Dumnezeu!

Părăseam biserica, avînd adeseori impresia că se pregăteau să se arunce asupra mea, atît de tare atitudinea şi faptul că plecam mă făceau de suspect.

Eram poate unul dintre acei spioni hughenoţi, dintre acei ipocriţi, dintre acei lupi mascaţi care străbăteau Parisul, gata să masacreze?

Căci oricine în regatul Franţei se vedea oaie îşi imagina în celălalt un lup.

Ajungeam în cele din urmă la Palatul Spaniei.

Ambasadorul lui Filip al II-lea, contele Rodrigo de Cabezón, pe care îl cunoscusem la Valladolid, m-a întîmpinat şi m-a condus la Diego de Sarmiento, la Enguerrand de Mons şi la părintele

Verdini, aşezaţi în faţa unui şemineu din care focul lumina încăperea lambrisată.

Împărtăşisem cu ei atîtea momente din viaţă, încît îmi ghiceau tulburarea şi era suficientă o singură întrebare din partea lor ca să încep să mă destăinui.

Mă îngrijora ceea ce avea să urmeze. Ce urma să facă gloata după ce va fi ascultat predicile părintelui Veron? Oamenii se strînseseră deja în jurul Crucii lui Gastine. Molestaseră pe unii soldaţi ai regelui, începuseră să jefuiască prăvălii, încercaseră să dea foc caselor de hughenoţi, pe podul Notre-Dame, precum şi imobilului căruia i se spunea Ciocanul de Aur.

Cu mîinile la gură, cu capul plecat, părintele Verdini stătea tăcut.

Sosise la Paris abia de cîteva zile, trimis de Sanctitatea Sa Pius al V-lea pentru a încerca să împiedice acea căsătorie funestă pe care Caterina de Medici voia să o încheie între fiica sa, Marguerite de Valois, şi regele de Navarra, hughenotul Henric bearnezul, Bourbon prin ascendenţă şi aparţinînd deci unei familii domnitoare a Franţei.

Sarmiento era revoltat.

Străbătea camera în lung şi în lat, cu braţele încrucişate, cuprinzîndu-şi umerii cu mîinile. Îmi făcea impresia unei grămezi de muşchi şi nervi care uneori se oprea, ne privea, întindea braţul către părintele Verdini sau către Enguerrand de Mons, luîndu-i drept martori. Apoi încrucişa din nou braţele şi mergea în jurul meu ca şi cum ar fi vrut să mă întemniţeze, să mă împiedice să fug de cuvintele pe care le rostea cu o voce stridentă.

Nimeni, spunea el, în afară de el şi de regele Spaniei, căruia îi trimitea în fiecare zi un curier, nu măsura amploarea complotului care se urzea aici, la Curtea Franţei, împotriva Spaniei şi a Sfintei Biserici.

Dacă hughenoţii conspiratori ar fi cîştigat, regatul risca să alunece în erezie, după exemplul Angliei.

Regina-mamă, această italiancă, această Medici, nu era decît o ucigaşă, înconjurată de italieni, alde Strozzi, alde Gondi, pe care îi făcuse prinţi. Unii erau ucigaşi plătiţi, alţii preparau parfumuri ori creau amestecuri pe care era suficient să le miroşi ca să mori.

De nimic altceva nu avea grijă decît de viitorul copiilor ei. O adevărată lupoaică adulmecînd ceea ce era bun pentru progenitura sa, neavînd încredere în nimeni, dar încercînd să-l seducă pe Filip al II-lea, ca şi pe acei capi protestanţi, amiralul Coligny şi Guillaume de Thorenc.

– Da...

Sarmiento stătea în faţa mea şi repeta:

– Ei, da, Guillaume de Thorenc! Fratele tău.

Ea înţelegea să se folosească de eretici sau de catolici după cum îi dicta interesul. Îşi pusese în cap să-şi mărite fiica, pe Marguerite, cu Henric de Navarra. Aceasta era ambiţia ei actuală. În acest scop se împăcase cu Coligny. Îl măgulise, îi dăduse, lui, ereticul, un privilegiu al sfintei noastre Biserici, două sute de mii de livre venit şi, în plus, îi mai înmînase şi o sută cincizeci de mii de livre. Iată cum acţiona cea care se pretindea catolică ferventă, care declara că voia să restabilească pacea între supuşi, fie ei protestanţi sau aparţinînd adevăratei religii. Nu se îngrijora nici de Bine şi nici de Rău, nici de Dumnezeu şi nici de Diavol. Îşi urmărea doar propriile interese.

Sarmiento ridicase tonul şi braţul.

– Numai că amiralul Coligny a intrat în consiliul regelui. Iar acest şiret şi necredincios, acest eretic, l-a învăluit pe Carol al IX-lea cu linguşirile sale, cu argumentele sale ridicole. Ştii ce vrea să obţină? Ca monarhul să trimită o armată în Ţările de Jos pentru a-i sprijini pe netrebnicii de eretici ai lui Wilhelm de Orania împotriva noastră. Iar sărmanul Carol al IX-lea îl ascultă, se lasă dus, iar mama sa nu spune nici un cuvînt, pentru că ţine la căsătoria pe care a programat-o, vrea Navarra şi Béarn!

Sarmiento se aşezase din nou, începuse să răscolească jăraticul din vatră. Acesta era, a adăugat el, complotul. Părintele Veron avea dreptate. Lupul hughenot se afla în stînă, copacul putrezit era în codru.

– Ori ei, ori noi! încheiase Sarmiento.

Izbise cu piciorul buştenii, care se dărîmaseră într-o mare jerbă de scîntei.

Doamne, l-am ascultat şi m-am lăsat convins. Nu mă aflam eu aici pentru a-l răzbuna pe Michele Spriano?

Enguerrand de Mons îmi spuse că trupa lui Jean-Baptiste Colliard, tocmită de către Guillaume de Thorenc, printre care se găsea ucigaşul lui Michele Spriano, părăsise Castellaras de la Tour pentru a se îndrepta spre Paris.

– Vin cu toţii, murmurase Sarmiento.

Toată această drăcime de la Nîmes, din Montauban, din Pau, din La Rochelle începea să debarce pe străzile din Paris, să se adune pe strada Béthisy, la Palatul Ponthieu, unde locuia amiralul Coligny.

– Îşi imaginează că sînt deja învingători! Îşi vor partea! Ceea ce Coligny a obţinut le-a deschis pofta. Nu aşteaptă altceva decît celebrarea căsătoriei dintre Marguerite şi Henric de Navarra pentru a-i ucide pe catolici, pentru a porni la război împotriva Spaniei, invadînd Ţările de Jos.

Sarmiento rînjise.

– Ei nu-l cunosc pe ducele de Alba, nu ştiu că sînt capabil să complotez la fel de bine ca ei!

Părintele Verdini şi-a făcut cruce.

A adăugat cu vocea sa subţire, aproape stinsă, că Sanctitatea Sa Pius al V-lea se ruga pentru ca Dumnezeu să binevoiască să-l lumineze pe regele preacreştin, să-l reţină pe Carol al IX-lea, să-l împiedice să poarte război împotriva regelui catolic. Spania era de partea lui Filip al II-lea, scutul şi sabia Bisericii. Iar papa era tulburat de ideea acestei căsătorii între o catolică şi un hughenot.

– Aşa ceva nu se va întîmpla, decretase Sarmiento ridicîndu-se. Ori în acest caz Henric de Navarra şi-a renegat religia sa eretică şi s-a dat de partea sfintei Biserici.

Dar poţi avea încredere într-un renegat?

Începuse din nou să măsoare încăperea, să vorbească cu dispreţ despre Caterina de Medici, despre fiii ei, despre Marguerite de Valois.

Carol al IX-lea, cît era el de rege, nu era decît o jucărie în mîinile unor linguşitori servili precum Coligny sau Guillaume de Thorenc. Dar, în cele din urmă, mama lui era cea care îl influenţa.

Ea trebuia să fie convinsă, speriată, chiar cumpărată. Trebuia să i se promită o alianţă bună şi solidă care să asigure puterea şi bogăţia copiilor ei.

– O italiancă, o descendentă din negustori din Florenţa, asta-i: un nimic! a conchis Sarmiento.

Cît despre cei doi fii, Henric de Anjou şi Francisc de Alençon, Caterina de Medici se servea de ei spre a astîmpăra invidia lui Carol al IX-lea şi pentru a-i servi planurilor sale.

Cei doi nu erau decît marionete. Henric de Anjou se gătea ca o femeie. Plin de panglici, de zorzoane, de inele, de coliere şi de cercei, îşi ondula părul şi se pudra tot timpul, îşi schimba hainele de mai multe ori pe zi. Femeie sau bărbat, nu se ştia prea bine de ce sex era, dar în jurul lui roiau favoriţi pe care declara că îi iubeşte şi care îi erau devotaţi trup şi suflet.

Francisc de Alençon, celălalt fiu, încerca să se impună între cei doi fraţi mai mari, gata în acest scop să facă pact cu diavolul, cu hughenoţii, cu englezii, şi chiar – Sarmiento a surîs – cu spaniolii!

Cît despre Marguerite, ea îşi strîngea talia ca să pară mai atrăgătoare, şi îşi acoperea faţa cu atîta fard, creme şi unguente încît nu se mai ştia de fapt care îi erau trăsăturile.

– Iată Curtea Franţei, spusese Sarmiento punîndu-şi mîna pe umărul meu. Dacă nu vom fi atenţi, hughenoţii îi vor lega de băncile galerei pe toţi aceşti prinţi inutili, pe aceste regine corupte, aşa cum au făcut-o barbarii cu atîţia creştini. Noi, cei de aici, am văzut de ce pot fi în stare oamenii...

Sarmiento ştia că păstram în carne şi în memorie cicatricele robiei mele.

Am lăsat capul în jos.

Eram de partea lui.

– Nu ne puteam baza decît pe familia de Guise, a continuat Sarmiento. Sînt tot atît de avizi ca şi hughenoţii. Dar sînt de-ai noştri. Între ei şi eretici, între Henric de Guise, Însemnatul, şi amiralul Coligny, nu poate fi pace. Regatul Franţei este crăpat ca un butuc de o lovitură de topor.

Doamne! Diego de Sarmiento nici nu ştia cît adevăr grăia!

4

Cît priveşte această lovitură de topor care ar împărţi Franţa, pe Diego de Sarmiento l-am văzut încurajîndu-i, comandîndu-i, plătindu-i pe cei care puteau să o dea.

Traversînd curtea Palatului Spaniei, îl zăream adesea la sfat cu oamenii înveşmîntaţi în mantale largi, cu faţa ascunsă de pălării cu borurile trase peste ochi. Mîinile lor înmănuşate nu lăsau niciodată mînerul sabiei sau al pumnalului, şi dacă, la apropierea mea, se întorceau brusc, desfăcîndu-li-se mantiile, puteam zări patul pistoalelor sau ţeava archebuzei.

Văzîndu-mă, Diego de Sarmiento se oprea, şováia, după care mă invita să-l însoţesc. Curiozitatea sau supunerea depăşea în mine teama şi repulsia.

Mă strecuram printre aceşti oameni, pînă la Sarmiento.

Se dădeau deoparte fără să vrea, analizîndu-mă fără să le pot întîlni privirile.

Oare ştiau că eram fratele lui Guillaume de Thorenc, însoţitor al amiralului Coligny, fost ambasador al regelui Carol al IX-lea pe lîngă sultan, Guillaume de Thorenc ereticul? Ar fi fost de ajuns un gest al lui Sarmiento şi m-ar fi înjunghiat, mi-ar fi tăiat gîtul, ucigîndu-l pe catolic ca să-l rănească mai bine pe hughenot.

Îi simţeam în stare, căci nimic în atitudinea lor nu sugera că ar fi gentilomi cît să se bată în duel sau adepţii unei lupte drepte şi cinstite.

Erau, dimpotrivă, oamenii capcanelor şi ai asasinatului.

I-am numit „oamenii întunecaţi", iar Sarmiento îmi spunea că ei aparţineau în cea mai mare parte Casei de Guise, lui Henric

Însemnatul şi fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena, pe care îi obsedau setea de putere şi dorinţa de a se răzbuna pe Coligny, pe care îl acuzau de a fi poruncit moartea tatălui lor, ducele de Guise.

– Aceşti oameni sînt tot ai mei, a adăugat Diego de Sarmiento. Eu îi plătesc, iar ei sînt fideli celui căruia le dă ducaţi. Şi cum ştiu că tot eu îi plătesc pe Henric şi pe Ludovic de Guise... Eu le sînt adevăratul stăpîn!

Treptat, din zi în zi, le-am aflat numele. Diego de Sarmiento le rostea ca un vînător care îşi strigă cîinii.

Se afla acolo Maurevert, care omorîse pentru rege, pentru Caterina de Medici, pentru Henric de Guise. Era un bărbat înalt şi slab, ce mergea aplecat, ca şi cînd ar fi încercat să se ascundă, cînd de fapt silueta lui încovoiată, cu capul înfundat între umeri, ieşea şi mai tare în evidenţă, aşa cum înainta, cu picioarele pe jumătate îndoite; niciodată expresia „pas de lup“ nu-mi păruse mai potrivită.

L-am cunoscut şi pe Keller, un mercenar elveţian, iscoadă a lui Diego de Sarmiento la Palatul Ponthieu, locuinţa amiralului Coligny.

Pe cît de tăcut era elveţianul, pe atît de vorbăreţ era italianul Luigi Bianchi. Acest fabricant de „parfumuri“, sau mai bine zis de otrăvuri, nu venea la Palatul Spaniei decît pentru a o ţine la curent pe Caterina de Medici.

– Ştiu asta, îmi precizase Sarmiento. Iar el ştie că l-aş ucide dacă i-ar dezvălui reginei-mamă cea mai mică informaţie adevărată. Şi, cum îl plătesc mai bine, el o spionează pentru mine pe cea care îl trimite aici să mă pîndească.

Sarmiento rînjea, buzele descoperindu-i dinţii de carnivor. Îi plăcea să se amestece cu această haită pe care ba o incita, ba o strunea, hrănind-o cu aur şi cu promisiuni, asigurînd-o că într-o zi, cît de curînd, va trebui să ucidă, să cureţe Parisul de toţi aceşti gentilomi hughenoţi pe care provincia îi revărsa pe malurile Senei.

– Diavolul este în mintea acestor eretici! a zis el, aşa că le vom tăia gîtul.

Aceşti ucigaşi cu simbrie care se numeau Maraval, Lachenières, Guitard, Ruquier, Demouchy, şi erau oamenii

devotaţi ai lui Maurevert, încuviinţau, făcînd să se mişte săbiile în teacă. Dădeau din cap: erau pregătiţi.

Îmi imaginam deja mîinile lor încleştate pe secure.

Una dintre primele lovituri au dat-o la sfîrşitul lui decembrie 1571.

În acea zi – fără îndoială pe 20 ale lunii, cu un an înainte de masacru – frigul era atît de tare, încît Sena căra sloiuri de gheaţă care se îngrămădeau la picioarele podului Notre-Dame.

Am traversat podul pentru a ajunge la Palatul Spaniei.

Am auzit ţipete, cîntări, acea gălăgie pe care o face gloata cînd se adună şi se transformă într-o hoardă barbară.

Am văzut-o înaintînd, şi, în jurul ei, la fel ca văcarii mînîndu-şi animalele, am recunoscut mai mulţi „oameni întunecaţi", nu pe Keller, pe Bianchi şi nici pe Maurevert, ci pe spadasinii lor, oameni folosiţi la treburi josnice.

În fruntea cortegiului mergea părintele Veron.

Şi pe el îl văzusem în zilele din urmă intrînd în Palatul Spaniei.

Chel, cu faţa străvezie, cu ochii adînciţi în orbite, era mai înalt decît Maurevert şi, spre deosebire de acesta, se ţine foarte drept, ca şi cînd ar fi vrut ca toată lumea să-l vadă, asemenea unei sculpturi de la prora unei corăbii.

Îmi aminteam cum, cu o seară înainte, conducînd mulţimea cu un braţ ridicat, se lovise de mine pe scara de la intrarea în Palatul Spaniei. Mi-a părut că nici măcar nu şi-a dat seama, tot bodogănind şi coborînd cu paşi mari treptele care dădeau înspre curte.

Era acolo, strigînd că oamenii care îl urmau pe Dumnezeu trebuiau să-şi scoată cuţitele lor lungi ca să facă dreptate, să-i ucidă pe acei lupi eretici în faţa cărora însuşi regele – să ia seamă! – îngenunchease, el, preacreştinul, acordîndu-le lui Coligny, lui Thorenc, lepădăturilor hughenote ceea ce îi cereau: distrugerea Crucii lui Gastine, a „Crucii noastre, cea care spune că dreptatea lui Dumnezeu a trecut, că trupurile nelegiuite au fost pedepsite!"

Nu după multă vreme, l-am zărit pe Maurevert, care urmărea cortegiul de la distanţă, înconjurat de cîţiva „oameni întunecaţi“ pe care nu-i cunoşteam.

În strada Saint-Denis, la numărul 29, piramida şi crucea de piatră dispăruseră, fără îndoială distruse în timpul nopţii din ordinul regelui de cei care executaseră astfel una dintre clauzele tratatului de pace de la Saint-Germain încheiat cu hughenoţii.

Dar gloata, condusă de părintele Veron şi de ucigaşii tocmiţi de Sarmiento, îşi striga furia, revoltîndu-se că regele capitulase în felul acesta în faţa ereticilor.

Într-o zi Sarmiento îmi spusese:

– Carol al IX-lea şi chiar şi Caterina de Medici îşi imaginează că vor putea domni în pace pentru că au cedat hughenoţilor. Ei nu-i cunosc pe aceşti eretici! Coligny adoarme neîncrederea lui Carol, promite Caterinei că, graţie ei şi fiului ei, se va restabili o împărăţie a iubirii! Iar regina-mamă se poartă ca şi cînd aşa ceva chiar ar fi posibil. Oare poate crede aşa ceva?

A clătinat din cap şi a rîs înfundat.

– O italiancă atît de şireată poate fi şi atît de naivă?

Am mers în urma cortegiului.

I-am văzut pe „oamenii întunecaţi“ împingînd mulţimea spre o casă situată pe podul Notre-Dame şi, nu peste mult timp, de acolo au izbucnit flăcări, ridicîndu-se spre cer, de-a lungul faţadei.

Mulţimea urla şi vedeam, pe străduţele care dădeau înspre chei, negustori închizîndu-şi obloanele, în timp ce mulţimea se răspîndea, spărgea uşile, jefuind fără să-i pese dacă era vorba despre o locuinţă sau o dugheană a unui catolic sau a unui protestant!

Gloata nu putea fi satisfăcută decît prin distrugere şi prin jaf.

M-am întors din drum, atras de incendiul care lumina podul, în timp ce mulţimea începea să se împrăştie.

Şeful poliţiei sosise la locul faptei. Trupa lui trăsese o salvă de archebuze şi prinsese cîţiva răzvrătiţi.

Unul dintre ei, pe care îl vedeam gesticulînd, era tîrît către o arcadă. Îi trecuseră o funie în jurul gîtului. Cîţiva au aruncat funia peste un scripete, ridicîndu-l în aer pe bărbatul care încă se mai zbătea şi care, după cîteva zvîcnete, a înţepenit.

Apoi tăcerea s-a lăsat pe podul Notre-Dame. Mulţimea dispăruse.

Deodată, uşa casei pe care încercaseră să o incendieze se deschise. Au ieşit cîţiva oameni, înarmaţi cu archebuze şi cu pistoale. Purtau îmbrăcămintea grotescă a hughenoţilor.

S-au oprit văzîndu-mă singur în mijlocul podului, iar unul dintre ei m-a luat la ochi.

Nu m-am mişcat.

Tocmai zărisem în penumbra de la intrare o siluetă de femeie, şi am fost cuprins de emoţie. I-am recunoscut în lumina zilei părul blond desfăcut, trăsăturile.

– Pleacă de-aici! mi-a strigat omul. Oricine ai fi, vezi-ţi de drum sau te trimit în iad!

Tînăra femeie a făcut cîţiva paşi, înconjurată de gărzi.

Îmi părea şi mai frumoasă decît cea pe care o văzusem pentru întîia oară la o depărtare de cîteva străzi mai încolo, la Palatul Ponthieu, în compania fratelui său Robert de Buisson, acel corsar din La Rochelle care mă lăsase să fug din temniţa de la Alger.

Îmi aminteam clipa în care, cu ocazia turnirului funest în care o lance străpunsese capul regelui Henric al II-lea, Anne de Buisson leşinase, şi cînd o ţinusem la pieptul meu.

O condusesem în acea clădire, la colţul străzilor l'Arbre-Sec şi Béthisy, la Palatul Ponthieu, în care locuia amiralul Coligny şi unde se adunau astăzi hughenoţii din secta sa.

Apoi, după cîţiva ani, în Spania, pe cînd era una dintre damele de companie ale Elisabetei de Valois, o sfătuisem să părăsească acea ţară, căci stăpîna sa, chiar dacă era soţia lui Henric al II-lea, nu ar fi putut-o proteja de ura nutrită aici faţă de eretici.

„Plecaţi, plecaţi!" o îndemnasem eu.

Poate că astfel îi salvasem viaţa.

Şi n-o mai regăseam nici în rochia de albastrul cerului de care îmi aminteam ca şi cînd nu aş fi văzut-o decît aşa, înveşmîntată într-o culoare deschisă care îi accentua şi mai mult auriul părului, ci îmbrăcată în negru, ca şi gărzile sale.

Am înclinat capul şi m-am dat un pas înapoi, sprijinindu-mă de balustrada podului.

Anne de Buisson a ridicat mîna şi a aşezat-o pe ţeava archebuzei, apăsînd-o şi obligînd bărbatul să coboare arma.

Apoi, a înaintat spre mine şi mi s-a părut că era înconjurată, ca altădată, de o aură limpede, albastră şi aurie.

5

Am iubit-o pe Anne de Buisson.

Şi a fost graţia Ta, Doamne, să îmi dai, în acele vremuri întunecate, în acea epocă sîngeroasă şi crudă, privilegiul de a cunoaşte şi altceva decît ura şi dorinţa de a ucide.

Văzînd-o pe Anne de Buisson la ea acasă, în acest palat de pe podul Notre-Dame, mi se părea că Tu ai vrut, scoţînd-o încă o dată în calea mea, să-mi aminteşti că, indiferent cărei religii ar aparţine, bărbatul şi femeia sînt mai întîi creaţiile Tale şi că, pînă şi atunci cînd înşelătoria unei erezii îi orbeşte şi îi transformă în slujitori ai diavolului, ei rămîn copiii Tăi.

Iată ce gîndeam cînd, în picioare lîngă fotoliul în care se aşezase Anne de Buisson, îi vedeam sub pletele de aur gîtul şi rotunjimea umerilor.

Puţin mă interesa atunci că ea citea pentru mine, ca şi cînd ar fi vrut să mă converteascǎ la religia sectei sale, versete din Biblie, sau că îmi şoptea că, urmînd-o pe Caterina de Medici, ea ştia că regina-mamă nu ar fi acceptat niciodată ca amiralul Coligny să împingă regatul Franţei într-un război împotriva Spaniei sau doar că îi ajuta pe nemernicii din Ţările de Jos în lupta contra armatelor ducelui de Alba.

Caterina de Medici dorea reconcilierea dintre hughenoţi şi papişti, nu pentru că respecta religia şi proiectele acestora din urmă, ci pentru că voia pacea între supuşii fiului său Carol al IX-lea. Nu urmărea decît interesul regelui, fiind gata să meargă într-o zi în tabăra care părea cea mai de folos planului său, ca apoi să se apropie de cealaltă în ziua următoare.

– Are nevoie de mine, a adăugat Anne de Buisson. Mă prezintă trimişilor lui Henric de Navarra, spunîndu-le: „Iat-o pe frumoasa hughenotă pe care mi-am ales-o ca însoţitoare! Înţelegeţi-mi dorinţa, politica. Vreau un regat în care să domnească pacea şi dragostea, şi tocmai de aceea doresc ca fiica mea Marguerite de Valois, credincioasă dreptei religii catolice, să se căsătorească cu Henric, rege protestant de Navarra".

Anne de Buisson se întorcea şi îşi ridica privirea spre mine.

Îmi plăceau fruntea bombată, perfecţiunea trăsăturilor care păreau abia schiţate cu o linie fină, ochii ei cu o privire de un albastru mătăsos.

Aveam chef să mă aplec, să-i sărut gîtul, apoi buzele.

Mi-am pus mîna pe spătarul fotoliului, atingîndu-i uşor umărul. Căldura trupului ei mă pătrundea puţin cîte puţin, mă făcea să tremur.

Simţea ea oare aceeaşi emoţie, aceeaşi dorinţă?

Mi se întîmpla să cred acest lucru, pe urmă gîndeam că nu eram decît un bătrîn plicticos de două ori mai în vîrstă decît ea şi că ar fi rîs dacă i-aş fi propus, aşa cum am avut de mai multe ori intenţia, să o iau de soţie în faţa lui Dumnezeu, să ne retragem în locuinţa mea de la Castellaras de la Tour şi să privim nascîndu-ni-se urmaşii.

Oare nu aşa, dînd naştere copiilor legitimi Te onoram cel mai bine, Doamne?

Mă hazardam uneori să-i spun că unirea care se anunţa între Marguerite de Valois şi Henric de Navarra, această mare afacere despre care fiecare vorbea indignîndu-se, exprimîndu-şi încîntarea sau temîndu-se ca de un act nesăbuit care urma să nască demoni, trebuia să fie imitată în tot regatul. Dacă se formau nenumărate cupluri după moda regală, atunci se refăcea unitatea creştinilor şi se restabilea pacea.

Nu acest lucru îl doreau Caterina de Medici şi Carol al IX-lea?

Anne de Buisson mă privea îndelung, se ridica, mergea pînă la ferestrele înalte care se deschideau înspre podul Notre-Dame.

– Fiecare crede în religia sa, începea ea. Nu pot exista două adevăruri despre Dumnezeu.

O cunoştea pe Marguerite de Valois. Fata Caterinei de Medici nu era femeia care să renunţe la credinţă. Iar ea, Anne de Buisson, n-avea să şi-o renege niciodată pe a sa.

– Iar nobilii care îl însoţesc pe amiralul Coligny, pe fratele meu Robert sau pe fratele vostru, nu sînt oameni care vor deveni renegaţi.

Lăsa capul în jos şi tăcea, bosumflată.

– Aşa-i. Poate trebuie ca sîngele să curgă şiroaie prin faţa uşilor, pe străzile oraşelor noastre, şi fiecare să încerce să învingă ca într-un turnir. Dumnezeu va alege.

Mă aflam într-un capăt al arenei. Anne de Buisson şi ai ei stăteau în faţa mea, la celălalt capăt, ca nişte adevăraţi adversari.

Astfel am descoperit repede că la Palatul Ponthieu sau în cel de pe podul Notre-Dame erau la fel de hotărîţi să vadă sîngele curgînd ca şi în Palatul Spaniei.

Văzîndu-mă alături de sora sa, la ea acasă, Robert de Buisson şi-a deschis braţele şi ne-am îmbrăţişat cu acelaşi elan. Apoi, ţinîndu-mă de umeri, cu braţele întinse, m-a privit.

– Tot spaniol eşti? Faci parte din acea bandă de asasini care se strînge la Palatul Spaniei şi care nu visează decît să ne omoare?

Tăcerea mea însemna un răspuns, iar Robert a lăsat mîinile în jos şi s-a retras cîţiva paşi.

– Aşadar, eşti în tabăra lui Diego de Sarmiento, cu Enguerrand de Mons? Acesta a pierdut orice simţ al măsurii. Nu mai este omul pe care l-am cunoscut la Malta. Vrea să ne taie ca şi cum ar trebui să ne sacrifice pentru că nu i-a putut ucide pe toţi necredincioşii şi nu a reuşit să-şi smulgă sora din ghearele lor! Nu mai este un supus al regelui Franţei, ci slujitorul ordinului său, aşa cum tu însuţi ai devenit curtean al regelui Spaniei, şi asta mă mîhneşte profund.

Nobilii mă înconjuraseră, cu mîna pe garda sabiei.

Se mirau, cu dispreţ, sau chiar cu ciudă: cum puteam eu, fratele lui Guillaume de Thorenc, fiu al lui Louis de Thorenc, cel căzut pentru cauza hughenotă, să mă murdăresc, să mă condamn în compania acelor spadasini spanioli şi italieni, a acelor oameni ai Casei de Guise, care nu făceau decît să stea la pîndă şi visau un nou masacru al inocenţilor? De aceea aţîţau poporul împotriva

hotărîrilor regelui. Ei erau cei care îndemnaseră gloata să dea foc acestei case.

– Aşa de mult doreşti moartea nobilei şi distinsei mele surori? m-a întrebat Robert de Buisson.

Îi ascultam. Ei săpau prăpastia care mă despărţea de Anne. Făceam parte dintr-o tabără pe care o urau, căreia îi punea în seamă intenţia de a masacra.

Mă asigurau că miliţia din Paris, sub ordinele comandantului, era pregătită să-i omoare pe toţi cei pe care predicatorii, după modelul părintelui Veron sau al spaniolilor, sau al oamenilor lui de Guise, ar fi desemnaţi drept eretici.

– Nu vor pacea. Vor să-i ucidă pe hughenoţi, asta spun ei, repeta Robert de Buisson aşezîndu-se în spatele fotoliului surorii sale şi punînd mîinile pe umerii ei, ca pentru a arăta că ea va fi cea ucisă, că ea era cea pe care el o proteja, la ea trebuia să mă gîndesc, pentru ea trebuia să aleg.

– Ştii tu ce se cîntă, în miliţia pariziană? a reluat Robert de Buisson. Iată:

Căpitanii noşt'i de trupe
Au platoşe nou-nouţe
Aurite şi drăguţe
Şi mantale pînă la pulpe
Spre-a ucide hughenoţii
Şi-o eşarfă roşie
Vrem să o purtăm cu toţii.

Furia, ura îl făceau să-i tremure glasul.

Gentilomii – Blanzac, Pardaillan, Tomanges, Séguret şi alţii – care se năpustiseră în încăpere cu mîna pe sabie, repetînd din ce în ce mai tare: „N-au decît să vină şi vom vedea cine pe cine ucide!"

– Să începem înaintea lor! a propus Séguret.

Séguret semăna cu unul dintre spadasinii lui de Guise. Avea acelaşi mers ca Maurevert – al unui lup care înaintează spre pradă.

Jucîndu-se cu sabia pe care o tot scotea şi băga înapoi în teacă, mi-a mărturisit că luptase împotriva papiştilor alături

de Jean-Baptiste Colliard, căpitanul de gărzi al lui Guillaume de Thorenc.

L-am privit drept în ochi şi i-am răspuns accentuînd fiecare cuvînt că acel Colliard este un asasin pe care îl voi ucide pentru crimele sale.

Séguret a făcut un pas înspre mine, iar ceilalţi nobili m-au încercuit. Cu siguranţă că îmi auziseră sau îmi ghiciseră spusele.

– Acest frumos senior de Thorenc, a adăugat Séguret, vrea să se ia la bătaie cu Colliard, pe care îl acuză...

– Un asasin! l-am întrerupt eu, scoţîndu-mi spada şi sprijinindu-mă cu spatele de uşă.

– Spaniolule! a înjurat Séguret.

Anne şi Robert de Buisson au intervenit, cerîndu-le lui Séguret şi celorlalţi nobili să părăsească casa.

Trecînd pe lîngă mine, fiecare din ei, cu o privire, cu un cuvînt, cu o mimică sau cu un gest, îşi exprima ura, voinţa de a mă ucide.

Am rămas singuri, Anne de Buisson aşezată, fratele ei şi cu mine plimbîndu-ne de colo-colo, oprindu-ne dinaintea ei pe rînd, ca şi cum am fi aşteptat să dea un verdict.

– Ştii, a început Robert de Buisson, ce ar fi zis Carol al IX-lea chiar în această dimineaţă aflînd că o mulţime a protestat contra distrugerii Crucii lui Gastine? A făcut legămînt că în doi ani, prin graţia lui Dumnezeu, va ridica în tot regatul Franţei peste zece mii de cruci asemănătoare Crucii lui Gastine, pe care a fost silit să o dărîme pentru ca hughenoţii să cadă în plasă, unde pot fi mai bine gîtuiţi. Iată ce gîndeşte regele chiar în momentul cînd pare că vrea să-şi respecte promisiunile şi să ne lase liberi să ne rugăm şi să-l slăvim pe Dumnezeu după bunul plac!

Am privit-o pe Anne de Buisson.

Era atît de aproape de mine! Nu aveam decît să întind mîna ca să-i mîngîi obrazul. Un pas mi-ar fi fost de ajuns pentru a-i lipi trupul de al meu, aşa cum îmi doream.

Şi, totuşi, era atît de departe, pe celălalt mal al fluviului care, în curînd, presimţeam, va fi roşu de sînge.

6

De cînd o revăzusem pe Anne de Buisson, trăiam ca un om dublu. Mintea şi inima nu îmi mai funcţionau în acelaşi ritm.

Gîndeam că războiul dintre hughenoţi şi catolici era inevitabil; totuşi, mi se părea că dacă aş fi putut să leg o relaţie de dragoste cu Anne de Buisson pacea ar fi putut fi asigurată.

Şi o furie tăcută mă înăbuşea cînd, la Palatul Spaniei, unde stăteam, părintele Veron striga cu un glas exaltat că trebuia cu orice preţ împiedicată căsătoria dintre Marguerite de Valois şi Henric de Navarra, în timp ce eu îmi imaginam că ea ar fi prefigurat-o pe a mea.

Dar unirea dintre o prinţesă catolică şi un rege hughenot era, după părerea lui Veron, o „împreunare execrabilă". Papa se opusese şi niciodată, conform spuselor părintelui, n-avea să-şi dea consimţămîntul.

Diego de Sarmiento a adăugat că le înmînase regelui Carol al IX-lea şi fratelui său, Henric de Anjou, scrisori din partea suveranului Spaniei, în care îi îndemna să-şi convingă mama, pe Caterina de Medici, să renunţe la planul său diabolic. Un plan, „mult mai funest pentru Franţa decît pentru Spania", care putea să se simtă cu atît mai puternică cu cît prima era divizată, a completat Diego de Sarmiento. Pînă la urmă, dacă francezii nu alegeau să devină aliaţi buni catolici ai lui Filip al II-lea, atunci n-aveau decît să se omoare între ei!

Dar trebuia făcut totul pentru ca această căsătorie să nu aibă loc. Generalul iezuiţilor, Francesco Borgia, tocmai sosise la castelul din Blois şi ceruse audienţă la regele Carol al IX-lea şi la regina-mamă pentru a le împărtăşi indignarea la ideea că i s-ar putea

oferi regelui de Navarra, acestui susţinător al ereziei, o fervență catolică precum Marguerite.

Am părăsit Palatul Spaniei, tremurînd de furie şi de deznădejde, îndreptîndu-mă spre palatul de pe podul Notre-Dame. Îmi aminteam cuvintele lui Robert de Buisson sau ale lui Séguret, la fel de pline de ură ca şi cele ale părintelui Veron.

Pe Robert de Buisson îl enerva ideea că unii doreau introducerea într-o familie de sînge regal, protestantă cum era Navarra-Bourbon, a acelei desfrînate Marguerite de Valois. La Blois, aceasta participa la toate petrecerile galante, unde se dezgoleau sînii şi unde tinerii dansau pînă cădeau de oboseală. Carol al IX-lea fusese văzut cu fața înnegrită cu funingine, jucînd rolul unui om de peste ocean, sau, şi mai rău, el, regele Franței, păşea în patru labe, înşeuat şi închingat ca un cal, cerînd femeilor să-l încalece!

Nu erau acestea jocuri nedemne de nişte buni creştini? Dar catolicii nu mai erau astfel de multă vreme!

Lăsam capul în jos. Anne de Buisson asculta, nemişcată în rochia sa neagră. Părea că nu aude, că nu mă vede.

Totuşi, în timpul acestor luni de dinainte de marele măcel din 24 august 1572, acea duminică de Sfîntul Bartolomeu, n-a trecut zi fără să mă gîndesc la ea, fără să încerc să o zăresc, cu toate că gentilomii hughenoți îmi interziseseră să calc în casa ei.

Dădeam însă tîrcoale pe podul Notre-Dame aşa cum ar fi putut-o face o iscoadă a lui de Guise, un spaniol de-al lui Diego de Sarmiento.

Observam neîncetate plecări şi veniri. Amiralul Coligny, înconjurat de gărzi de corp, o vizita pe Anne, care îl însoțea pînă pe peron. I-am văzut pe prințul de Condé şi pe alți nobili hughenoți care păreau că vin spre a-i face curte, şi eram gelos. Dar poate că aceştia îl vizitau pe Robert de Buisson, organizînd acel complot de care nu înceta să vorbească Sarmiento, destinat să pună mîna pe mintea şi pe trupul regelui Carol al IX-lea, cu scopul de a-l obliga să ducă războiul cu Spania, să susțină căsătoria dintre Marguerite de Valois şi Henric de Navarra.

Doamne, timpurile pe care le trăiam – pe care le mai trăim încă – erau un ghem de planuri învălmăşite, o mînă de fire de nedescîlcit!

Cei care le ţeseau şi le înnodau căutau să pună piedici, să-şi sugrume duşmanii.

Şi nu era loc pentru cel care, ca mine, voia să întindă mîna către celălalt mal.

Ştiam asta şi totuşi nu renunţam.

Într-o zi de iarnă, frumoasă, dar rece şi cu vînt, Séguret, Blanzac, Pardaillan, Tomanges şi alţi ucigaşi hughenoţi au ieşit din casă şi s-au îndreptat spre mine. Printre ei l-am zărit pe Jean-Baptiste Colliard, cu pumnalul şi cu sabia în mînă.

Venea să mă omoare.

Am scos sabia şi am început să ne duelăm.

Séguret mă ochea cu archebuza. Nu era deci un duel obişnuit, ci o capcană de spadasini.

Am strigat, chemat, urlat că nişte oameni negri din secta hughenotă îşi propuseseră să asasineze un bun catolic.

M-am dat înapoi cîţiva paşi, spre podul Notre-Dame, luptîndu-mă totodată şi sărind la dreapta şi la stînga ca să mă feresc de archebuza cu care mă ameninţa Séguret.

Treptat, în jurul meu s-a strîns o mulţime care a început să-i atace cu pietre pe hughenoţi strigînd: „Afară din Paris, duşmani ai lui Dumnezeu! În infern, partizani ai diavolului! La Montfaucon cu voi, amiralişti ai lui Coligny! La moarte, cu cei din şleahta hughenotă!“

La Paris, oamenii de jos, oamenii nimănui îi urau pe hughenoţi. Spadasinii au început să se retragă spre casa lui Anne de Buisson şi, dintr-odată, de la o fereastră, Séguret a tras asupra mulţimii care se împrăştia. A fost nevoie doar de o clipă ca să revină, mai numeroasă, înarmată cu suliţe, cu topoare, agitînd torţe, dînd foc şi jefuind dughenele, în timp ce oamenii miliţiei se aşezau în faţa casei lui Anne de Buisson pentru a o proteja.

Strigătele se înteţeau. De care parte se afla acest rege şi acest comandant care lăsa să se dărîme Crucea lui Gastine, dar care îi

spînzura pe bunii catolici? Ce valoare avea acest suveran care semna cu ereticii pacea de la Saint-Germain și voia să-și mărite sora cu un rege hughenot?

Oamenii de ordine s-au năpustit la atac, au prins doi răzvrătiți, pe care i-au spînzurat de fațada casei lui Anne de Buisson.

Tremuram de groază.

Era ca și cum ar fi desemnat-o pe ea pentru răzbunarea oamenilor de jos, ca și cum spînzurarea acestor oameni ar fi fost o crimă a ereticilor.

Într-adevăr, cîteva zile mai tîrziu, niște răzvrătiți au dat foc casei, și, din nou, cîțiva dintre ei au fost spînzurați în piața Grève.

Am aflat că Anne de Buisson se refugiase într-o locuință din strada l'Arbre-Sec, la numărul 7. Era împreună cu fratele său.

Diego de Sarmiento m-a asigurat că Robert de Buisson preluase comanda gărzilor amiralului Coligny.

Am străbătut strada l'Arbre-Sec. Ducea în strada Béthisy, în capătul căreia se găsea Palatul Ponthieu. În fața intrării își dădeau aere, zgomotoși și fuduli, cu un aer arogant, gentilomii hughenoți.

Numai zărindu-i printre ei pe Séguret sau pe Jean-Baptiste Colliard, știam că nu aparțin taberei lor.

Eram sigur de pe celălalt mal.

7

Am intrat în curtea Palatului Spaniei.

Era „malul“ meu, tabăra mea.

Recunoşteam acum pe fiecare dintre „oamenii întunecaţi“; Maurevert pălăvrăgea, înconjurat de spadasinii săi, Maraval, Guitard, Lachenières, Demouchy, alţii despre care Sarmiento îmi zicea că îi aparţineau lui Henric Însemnatul, duce de Guise, şi fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena.

În încăperea mare pe care soarele primăverii anului 1572 o lumina, îl regăseam, alături de Sarmiento, pe Keller, care, după lungi ocolişuri, pentru a se asigura că nu era urmărit, ajunsese la Palatul Ponthieu. Şoptea ca şi cum s-ar fi temut să nu fie ascultat, iar ceilalţi se grăbeau să se adune în jurul lui.

Aducea vestea că mama lui Henric de Navarra, acea hughenotă nebună, Jeanne de Albret, regină de Navarra, tocmai murise, probabil otrăvită de către unul dintre acoliţii Caterinei de Medici.

Ceilalţi se întorceau spre Luigi Bianchi, care nega, cu faţa schimonosită de un surîs. La drept vorbind, a adăugat el, nu era singurul, în anturajul Caterinei, care cunoştea secretele amestecurilor de parfumuri şi otrăvuri. La Luvru, în anturajul reginei-mamă şi al lui Carol al IX-lea, se spunea că un anume Renato, un florentin, îmbibase mănuşile lui Jeanne de Albret cu o substanţă din trei fiole. Îndată ce şi-a pus mănuşile, regina de Navarra a început să vomite. A fost dusă pînă în camera sa şi întinsă pe pat, cu trupul umflat şi vînăt; nu s-a mai putut ridica.

Dar probabil că nu erau decît nişte zvonuri. Jeanne de Albret era bolnavă de multă vreme şi ar fi putut tot atît de bine să moară

de o tumoare la plămîni mare cît un pumn care ar fi înăbuşit-o, spuseseră medicii.

Sarmiento ridică mîna. Nu mai conta cum murise. Nu era cazul să se felicite pentru moartea reginei de Navarra. Drumul era de-acum liber pentru Caterina de Medici, mai hotărîtă ca oricînd să-şi mărite fata cu hughenotul Henric. Dar nu asta era cel mai grav.

Sarmiento se plimba de colo-colo prin încăpere, iar Enguerrand de Mons, părintele Verdini şi părintele Veron îl urmăreau, aplecaţi ca să-l audă mai bine. Zicea că trei mii de cavaleri hughenoţi şi cinci mii de mercenari germani erau în drum spre Olanda pentru a-i ajuta pe netrebnicii lui Wilhelm de Orania.

Coligny, a continuat el întorcîndu-se înspre Keller, a obţinut acordul regelui.

Keller l-a aprobat, precizînd că acesta declarase că dorea să se opună „în modul cel mai potrivit cu putinţă măreţiei spaniolilor".

– Conspiraţia hughenotă, a conchis Sarmiento, vrea să distrugă puterea Spaniei utilizînd ambiţiile regelui Franţei, iar Caterina de Medici se pretează acestei maşinaţiuni.

Ascultam, apoi mă îndepărtam. Îl mai auzeam încă şi pe părintele Verdini spunînd că primise o corespondenţă de la Roma. Noul papă, Grigorie al XIII-lea, dorea, ca şi Pius al V-lea, să împiedice această căsătorie şi orice risc de război între Spania şi Franţa. Singurul mijloc era de a reda viaţă Ligii Sfinte a catolicilor, uniţi atît contra ereticilor, cît şi contra necredincioşilor.

– Şi unii şi alţii sînt fii ai diavolului, a adăugat părintele Veron. Un catolic are datoria de a-i ucide. Sfîntul Augustin a spus: „Există un rege mai presus de lege, acesta este Dumnezeu. Şi dacă el porunceşte cuiva să ucidă o persoană, aşa cum a făcut Avraam, ucigîndu-şi fiul, trebuie să-l ucidă." Dumnezeu a poruncit trimiterea în infern a lui Coligny şi a ereticilor, aşa cum altădată templierii au primit misiunea de a-i ucide pe necredincioşi.

Stăteam deoparte.

Aveam îndoieli, Doamne. Îmi aminteam de vorbele lui Michele Spriano, care înţelesese, în spatele marilor cuvinte ale

religiei, ambițiile pămîntești ale monarhilor avizi de putere, vicleniile negustorilor și ale bancherilor îngrijorați de profitul lor.

Mă întrebam: dar dacă înfruntarea dintre hughenoți și catolici, cea dintre creștini și musulmani nu erau decît capcane pe care diavolul le întindea oamenilor pentru a-i arunca în Rău, pentru a-i împinge să-și omoare aproapele, care este, și el, Dumnezeule, una din creaturile Tale?

Gîndurile din mintea mea formau o încîlceală pe care nu mai reușeam să o descurc.

Intuiam că eram toți, catolici și hughenoți, purtați într-unul dintre acele dansuri macabre, așa cum le vedem sculptate pe timpanele bisericilor. Cu coasa ei, moartea conducea sarabanda.

Cum să sfîrșești cu acest bal al urii? Cine va supraviețui acestei îndîrjiri de a ucide, care schimonosea toate fețele, cele ale gentilomilor hughenoți ca și pe cele ale spadasinilor lui Sarmiento și ai lui de Guise?

Deznădejdea mea era cu atît mai mare cu cît îi vedeam pe toți dansînd cu foc, ca și cum dorința de a-și arunca dușmanii în prăpastie îi făcea să uite că vor ajunge și ei în același loc.

Doamne, asta era dorința ta? Sau i-ai părăsit pe oameni în mîinile diavolului?

– Ascute-ți armele! mi-a zis Sarmiento. Hughenoții sosesc astăzi.

Era deja luna iulie.

Le revăzusem pe Anne de Buisson și pe sora mea Isabelle, amîndouă urmînd-o pe Caterina de Medici, la una dintre petrecerile pe care regina-mamă le dădea la Luvru.

Se dansa în curți, grădini, săli și chiar pe paliere.

Toată lumea o urmărea din priviri pe Marguerite de Valois, ale cărei rochii sclipind de perle îi strîngeau talia.

– Frumoasa și ușuratica Margot..., îngăima Sarmiento. Măritată sau nu cu hughenotul de Navarra, ea nu va fi nicicînd una dintre acele hughenote cu haine negre încheiate pînă la gît, despre care nu se știe bine dacă sînt bărbați sau femei. Cît despre Henric de Anjou – a izbucnit în rîs – el e și mai femeie decît ea, privește-l...

Fratele regelui traversa sălile de bal înconjurat de favoriții lui, afișînd figura unei femei versate, împodobit de inele și de cercei, cu o sumedenie de dantele care depășeau mînecile și gulerul vestei sale.

– Dacă va urma fratelui său la tron, nu se va ști de e rege sau regină, a adăugat Sarmiento. Dar el – sau ea – măcar nu vrea război cu Spania.

Mă apropiasem de Anne de Buisson. Eram îmbătat de parfumul ei și am rămas mult timp tăcut, nefiind în stare să-i vorbesc, ispitit să o prind de talie, să o strîng la piept, să uit de cei care ne înconjurau, pe care îi ghiceam că ne observau. Deveneam, fără îndoială, și unul, și celălalt, suspecți: Anne pentru că nu-l alunga pe catolicul din anturajul spaniolului Sarmiento, eu pentru că eram sedus de această hughenotă, care nu era îmbrăcată ca o adeptă a relei secte a lui Luther și a lui Calvin, dar care era, cu siguranță, mult mai periculoasă. Își aminteau, cred, că mă numeam Thorenc, ca și Guillaume de Thorenc, unul dintre sfetnicii amiralului Coligny. Nu eram cumva o iscoadă a ereticilor?

Anne de Buisson a fost cea care a vorbit prima.

– Nu vă mai văd, mi-a spus ea.

– Spadasinii dumneavoastră mă vor ucide.

– I-am împiedicat deja să o facă.

– Veniți cu mine.

Ea a plecat ochii. Mi s-a părut că roșește.

– După.

– După ce?

Cu o ușoară mișcare din cap, a arătat-o pe Marguerite de Valois.

– După căsătoria cu Navarra? am întrebat eu.

A surîs și s-a îndepărtat.

Am revăzut-o în ziua în care Sarmiento m-a poftit să-mi ascut armele.

Purta o rochie lungă neagră încheiată pînă la bărbie și era așezată într-una din litierele care îl urmau pe Henric de Navarra la intrarea sa în Paris.

Era 10 iulie a acelui an 1572.

Henric de Navarra, prinţ de sînge, îmbrăcat şi el în negru, era însoţit de prinţul de Condé, vărul său, şi de amiralul Coligny.

În jurul lor călăreau o mie de nobili hughenoţi. Era ca un val negru care înainta, invadînd străzile din apropierea Luvrului.

Căsătoria dintre Henric de Navarra şi Marguerite de Valois trebuia să fie celebrată peste cel puţin o lună.

I-am recunoscut, mergînd în pas săltat pe lîngă Coligny şi Henric de Navarra, pe Robert de Buisson şi pe fratele meu Guillaume. Erau înconjuraţi de spadasinii lor: Séguret şi Jean-Baptiste Colliard, Blanzac, Pardaillan şi Tomanges.

Diego de Sarmiento stătea aproape de mine. Mi-a fost de ajuns o privire pentru a-i măsura furia. Strîngea din dinţi, cu bărbia înainte, cu o mînă încleştată pe mînerul sabiei, iar cealaltă pe garda pumnalului. Corpul îi era uşor aplecat, ca pentru a se ridica.

S-a întors către mine.

– Se cred învingători! a mormăit el. Sînt obraznici! Coligny, acest blestemat, a îndrăznit să-i spună regelui: „Declaraţi război spaniolilor, Sire, şi mergeţi să vă acoperiţi de glorie!“ Iar Carol l-a ascultat, fără a porunci să fie decapitat acest eretic! Coligny a ameninţat chiar. Keller mi-a adus la cunoştinţă că spunea peste tot, ca să ştie Carol ce îl aşteaptă: „Dacă regele renunţă să intre într-un război împotriva spaniolilor, să nu dea Domnul să aibă parte de un altul din care nu-i va sta în putere să se retragă!“

Sarmiento a bătut din picior.

– Aceşti hughenoţi îl tratează pe suveran ca şi cum ar fi prizonierul lor. Şi pretind ca răscumpărare un război contra Spaniei!

S-a întors spre mine, apoi, cu o mişcare a capului şi a umerilor, a arătat spre cortegiul hughenoţilor.

– Priveşte-i, Bernard de Thorenc. Au intrat în capcană. Nu vor mai rămîne vii aici mult timp!

Doamne, cui îi păsa cu adevărat de Tine şi de vrerea Ta?

8

Am ştiut imediat că vorbele lui Diego de Sarmiento nu erau doar o profeţie sîngeroasă, o urare funestă. L-am auzit cum îşi mustra spadasinii în curtea Palatului Spaniei. Le vorbea cu glas răstit, aspru cînd pronunţa numele Margot.

– Această Margot, această Marguerite de Valois, e momeala! Şi au venit toţi, cu Henric de Navarra în frunte, pentru a muşca din ea. Le vom tăia beregata. Să curăţăm regatul Franţei de acest sînge care îl otrăveşte!

Făcea cîţiva paşi, iar Maurevert, Demouchy, Maraval, Ruquier, Lachenières îl urmau.

Sarmiento nu cunoştea adevăratele intenţii ale Caterinei de Medici, voia, oare, doar să rotunjească moştenirea familiei împingînd-o pe fiica sa, Margot cea cochetă, în braţele unui rege hughenot, se întreba el. Sau spera ca astfel să obţină pacea? Ceda presiunilor lui Coligny, şantajului său?

Sarmiento se opri. În jur, ucigaşii lui tocmiţi şi cei ai lui de Guise se aplecau pentru a auzi mai bine.

– Cine ştie, relua el, poate că şi ea voia să-i omoare cu ocazia acestei căsătorii... E o vicleană, o Medici. Poate că italianca va fi aliata noastră. În cazul ăsta, Carol al IX-lea îşi va urma mama?

Sarmiento a părăsit curtea, intrînd într-o sală mare, unde îl aşteptau Keller, Bianchi, Enguerrand de Mons, părintele Verdini şi părintele Veron.

Acesta înaintă. Semnele voinţei divine se înmulţeau, spunea el. Cu o noapte în urmă se născuseră doi băieţi, doi gemeni, dar lipiţi unul de celălalt în părţile ruşinoase. Acest monstru cu două

capete era încarnarea căsătoriei nelegiuite care se pregătea, a acestei păci sacrilegiu în care unii îşi puneau nădejdea.

Părintele mergea de la unul la altul, se oprea în dreptul fiecăruia dintre noi.

Ştiam noi cum se făceau praf casele, pe mai multe străzi din Paris? a continuat el. Dumnezeu voia să ne prevină. Dar încă nu era nimic. În Sena, fuseseră pescuite trupuri de copii despicaţi în două, alţii aveau membrele mutilate ca şi cînd o fiară necunoscută s-ar fi năpustit asupra lor să-i devoreze, să se hrănească din carnea lor. Pe cer se văzuseră luciri ciudate, furtuni iscate din senin, urmate de ploi de insecte.

– Dumnezeu ne arată puterea Sa. Ne va pedepsi dacă nu-I vom da ascultare. Trebuie să-I punem în aplicare dreptatea, să curăţăm Parisul de această sectă hughenotă.

Ascultîndu-i pregătind şi anunţînd masacrul, întocmind lista viitoarelor victime, mă gîndeam fără încetare la Anne de Buisson.

Într-o zi, Sarmiento ne-a dat de veste că o armată de hughenoţi alcătuită din pedestraşi germani şi din gentilomi francezi fusese înfrîntă de trupele ducelui de Alba la Mons. Spaniolii făcuseră prizonieri mai mulţi hughenoţi şi, printre ei, pe Robert de Buisson, care mărturisise că a primit din partea regelui Carol al IX-lea o scrisoare în care acesta îi ura „spor la vînarea“ spaniolului!

– Carol trebuie să ştie că acest Robert de Buisson nu mai este decît un trup gol pe care se bat cîinii vagabonzi.

Tremuram de disperare. Mi-am amintit de Robert de Buisson primindu-ne, pe Michele Spriano şi pe mine, pe vaporul său, la Alger, apoi lăsîndu-ne pe ţărmurile Spaniei. L-am revăzut luptînd alături de mine la Malta. Creştin între creştini. Călăii spanioli ai ducelui de Alba îl supuseseră probabil la tortură, îl făcuseră să sufere mai mult decît o făcuse orice necredincios.

Doamne, Dumnezeule, am avut impresia că trăiesc o vreme a nebuniei!

Am părăsit Palatul Spaniei. Trebuia s-o previn pe Anne de Buisson, să o conving să plece din acest oraş, unde sîngele urma să curgă şi unde nimeni n-avea să fie iertat.

Îndreptîndu-mă înspre strada l'Arbre-Sec, mergînd pe lîngă zidurile Palatului Luvru, apoi luînd-o pe strada Poulies, pe strada Fossés-Saint-Germain, pe strada Béthisy, aveam impresia că fiecare om pe care îl întîlneam era un ucigaş tocmit, atît de tare i se citea ura în privire.

În faţa Palatului Ponthieu, un grup de nobili hughenoţi m-au interpelat pe cînd treceam pe lîngă ei. Nu eram decît un papistaş, un partizan al Spaniei, un corupt, un vînzător de indulgenţe, un trădător al regatului Franţei.

Am grăbit pasul.

Pe malurile Senei, am văzut înaintînd o procesiune condusă de o călugăriţă. Aceasta psalmodia, zicînd că vorbeşte în numele lui Dumnezeu, că era trimisul Său: „Ucide-i pe hughenoţi, striga ea, dacă nu vrei ca oraşul să-ţi fie distrus de mînia divină!"

Mulţimea o urma. Oameni purtînd flamuri, veniţi de la biserica Saint-Germain-l'Auxerrois, îi mergeau în întîmpinare.

Eram în mulţime. Mi-am făcut semnul crucii ca ea. O auzeam spunînd că grîul putrezea în lanuri pentru că Dumnezeu voia să împiedice această căsătorie malefică dintre Marguerite cea catolică şi Henric hughenotul.

Din porunca regelui fusese ars un vrăjitor sau o vrăjitoare în piaţa Grève. Vinovatul fusese surprins spurcînd apa fîntînilor, fără îndoială pentru hughenoţi. Aceştia voiau să otrăvească Parisul pentru că poporul de rînd, oamenii mărunţi, rămăseseră credincioşi adevăratei religii.

Iar cineva de lîngă mine recita:

Crunt va bate Dumnezeu
Naţiunea cea perversă
Şi pe neamul cel rebel
Care vrea doar răzvrătire
Iar Biserica adorată
Să fie, dar, îngropată...

„Aşa ceva nu se poate!“ striga mulţimea.

Şi o urma pe călugăriţă, care repeta cu vocea sa ascuţită: „Ucide-l pe hughenot, de nu vrei ca Dumnezeu să-ţi ucidă oraşul!“

Doamne, Tu nu vrei asta, dar ei cu toţii, hughenoţi şi catolici, Îţi furau cuvîntul şi vorbeau în numele Tău.

Iar eu, eu mă rugam să o aperi pe Anne de Buisson, să-mi dai acele cuvinte ce o vor hotărî să părăsească oraşul, care nu mai era decît o plasă, o capcană.

M-am oprit la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec. Am simţit cum mă trec valuri de sudoare.

De cîteva zile, căldura era atît de puternică şi de umedă, încît oraşul părea că deja putrezeşte, iar pe ziduri i se prelingea umezeala. Un abur urît mirositor venea dinspre Sena, împuţind străzile şi lipindu-se de piele. Mă simţeam murdar. Cu aceste duhori se amestecau uneori parfumurile persistente ale femeilor sau ale nobililor. Îţi venea să vomiţi.

Pe arşiţa aceea se ridicau eşafoduri, se construiau estrade unde trebuiau să se desfăşoare serbările prevăzute pentru căsătoria lui Marguerite şi a lui Henric de Navarra.

Anne de Buisson spusese: „După“.

Fusese pentru mine un cuvînt de speranţă care se transforma acum în profeţie a nefericirii.

Enguerrand de Mons mă asigurase că marele Nostradamus, consultat de Caterina de Medici, îl încredinţase că vedea în zilele următoare fluvii de sînge inundînd regatul Franţei.

Se puneau la cale masacre, şi toţi erau entuziasmaţi, pentru că nimeni nu renunţase la planurile sale.

Amiralul Coligny recruta iarăşi nobili şi cavaleri mercenari germani pentru a pleca în Olanda să-l răzbune pe Robert de Buisson. Dar, după spusele lui Sarmiento, Carol al IX-lea nu mai îndrăznea să-l susţină de cînd ducele de Alba surprinsese acea scrisoare compromiţătoare adresată nenorocosului Robert.

Ştia oare Anne că fratele ei murise de mîna călăilor spanioli şi catolici?

În această situaţie eram de partea ei.

Am bătut la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Cineva mi-a deschis. L-am recunoscut pe Jean-Baptiste Colliard. Şi-a rezemat pistolul de pieptul meu.

În spatele lui Colliard, i-am ghicit în penumbră pe Séguret, Blanzac, Tomanges şi Pardaillan.

– Vrei să mori? m-a întrebat Colliard.

A rîs, Séguret a sărit şi m-a apucat de mijloc.

I-am simţit pe gît lama pumnalului.

Am închis ochii.

Eram în mîinile Tale, Doamne.

S-au auzit murmure şi am deschis ochii.

Anne de Buisson stătea în faţa mea. Purta o rochie largă şi neagră, iar părul îi era ascuns sub o bonetă albă.

Faţa ei slăbită şi pielea palidă m-au emoţionat.

I-am văzut mîna ridicîndu-se, apucîndu-l pe Séguret, forţîndu-l să îndepărteze lama de gîtul meu.

– Robert vă dăduse libertatea, a murmurat ea. Credea în Hristos. Ei l-au torturat. I-au sfărîmat genunchii şi braţele, apoi l-au sugrumat.

S-a întors către Jean-Baptiste Colliard.

– Să fie lăsat să plece, a poruncit ea.

Am fost împins spre uşa pe care Séguret o deschisese.

– Va trebui să părăseşti oraşul! am strigat. *Înainte*, înainte de căsătorie...

Am fost aruncat în strada l'Arbre-Sec.

Am rămas mult timp întins ca un mort pe pavaj, acolo unde căzusem, printre gunoaie, în căldura copleşitoare.

9

Nu am mai revăzut-o pe Anne de Buisson pînă în acel amurg roşu din duminica lui 17 august 1572, în ziua logodnei dintre Marguerite de Valois şi Henric de Navarra.

Am vrut să mă amestec în mulţimea oamenilor mărunţi, la picioarele eşafodajului ridicat între piaţa de la Notre-Dame şi palatul episcopal, situat în partea de sud a catedralei. Ceremonia trebuia să se desfăşoare aci, în marea sală a episcopiei, invitaţii circulînd deasupra capetelor oamenilor de rînd pe pasarele largi care se clătinau sub paşii lor.

I-am văzut înaintînd pe regele Carol al IX-lea şi pe fraţii săi, Henric de Anjou şi Francisc de Alençon, apoi pe Henric de Navarra şi pe Coligny, iar în jurul lor, în veşmintele lor negre cu colerete albe, trupa de gentilomi hughenoţi.

Mulţimea din jurul meu murmura, striga ridicînd pumnii. Am recunoscut vocea părintelui Veron, pierdut ca şi mine printre aceşti oameni mărunţi. Zicea cu vocea sa ascuţită, furioasă, tremurîndă:

– Uitaţi-vă la aceşti corbi ipocriţi! Ei cred, fiindcă se află aici, că au cucerit regatul, că regele nostru preacreştin va deveni hughenot! Ei au vrut această căsătorie, dar papa, ascultaţi aici, fraţii mei, nu şi-a dat acordul pentru această nuntă, care, totuşi, se va ţine. Atunci va veni groaznica răzbunare a lui Dumnezeu!

Părintele Veron ridica braţul şi arăta cerul înroşit. Un incendiu devora orizontul. Flăcările se apropiau deja de turnurile Notre-Dame. Aveau să cuprindă aceste eşafodaje, să-i ardă pe hughenoţi, pe cei care acceptaseră să se alieze cu ei şi să unească pe buna catolică Margot cu acest hughenot de Henric.

– Dumnezeu se răzbună! a continuat Veron. În curînd se vor curăța toate gunoaiele lumii! Dumnezeu va înălța marele rug, unde vor arde în chinuri toți acești eretici și cei care vor fi păcătuit împreună cu ei!

Mulțimea l-a luat pe brațe pe părintele Veron, purtîndu-l triumfător, iar el striga:

– Mai este încă timp, regele meu, totul poate fi salvat, regina mea, dacă asculți cuvîntul Bisericii, care este cel al lui Dumnezeu, dacă tu auzi glasul poporului tău!

Am ridicat capul. Invitații continuau să defileze pe pasarela care se legăna.

Diego de Sarmiento și spadasinii săi rămăseseră la Palatul Spaniei.

– Să-i lăsăm să joace, a spus Sarmiento. Ne vom face intrarea la bal după aceea. Caterina de Medici cred că va dansa cu noi. Vom apuca și mîna regelui, ca să ne însoțească...

Rîsul, siguranța glasului său m-au înspăimîntat.

Retrăiam unul dintre acele momente pe care le cunoscusem cînd, la Alger, Dragut cel Crud, Desfrînatul, Arsul, mă privea, și cînd știam că putea cu un semn al feței să poruncească să fiu scopit, jupuit sau aruncat în apă clocotită.

Sarmiento era învestit cu aceeași putere.

Am părăsit Palatul Spaniei. Căldura umedă sufoca orașul. Ceața era o răsuflare fetidă pe care o primeam drept în față.

Am ezitat un moment să traversez Sena și să mă strecor prin mulțimea care invadase podul. Apoi am zărit silueta părintelui Veron, căruia cîțiva hamali îi deschideau drum izbind cu umărul.

M-am alăturat lui. A părut fericit să mă vadă.

– Trebuie să fim cu poporul! mi-a zis. El e cel care va face dreptate. El e cel de care Dumnezeu se va servi pentru a se răzbuna. Dacă regele Carol devine hughenot, atunci poporul îl va alunga. Nu lipsesc niciodată funduri care să vrea să se așeze pe un tron. Îl vom alege pe cel al adevăratului catolic. De ce nu Henric de Anjou, Henric de Guise sau Filip al II-lea?

Am ajuns astfel pînă la marginea eşafodajului.

Contemplasem defilarea invitaţilor deasupra capetelor noastre.

Găteala catolicilor de la Curte contrasta cu austeritatea neagră a hughenoţilor din anturajul lui Henric şi al lui Coligny.

– Ciori, ipocriţi! a scrîşnit părintele Veron.

Îşi aşezase mîna pe umărul meu.

– Voi spune adevărul, a adăugat el.

Şi a început să se adreseze mulţimii.

În timp ce părintele Veron vorbea, cerul devenise stacojiu. Siluetele invitaţilor se detaşau, ca suspendate în mijlocul norilor roşii şi vineţi, care se întunecau.

Începeau să se aprindă torţe şi am recunoscut-o, printre domnişoarele din suita Caterinei de Medici, pe Anne de Buisson, blondă, într-o rochie care mi s-a părut a fi albastră.

Mi-am reproşat atunci că nu mă aflam în apropierea ei ca să-i strig din nou să părăsească Parisul înainte de celebrarea nunţii.

La Palatul Spaniei, îl auzisem pe Maurevert îngrijorat că vreo cîţiva nobili hughenoţi, parcă presimţind pericolul, începuseră să se întoarcă la ei acasă, în provincie.

– Întotdeauna există cîţiva şobolani care scapă de la înec, a replicat Sarmiento. Dar ceilalţi – Coligny, Henric, capii sectei – nu vor putea ieşi din oraş înainte de sfîrşitul ceremoniilor. Au vrut această căsătorie? Nu se vor bucura decît de slujbă!...

S-a întrerupt văzîndu-mă, a schiţat un gest dezinvolt şi, apropiindu-se de mine, m-a apucat de braţ.

Ştia că fusesem maltratat de nobilii hughenoţi care păzeau casa de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

– Vei fi răzbunat mai mult decît îţi imaginezi, mi-a spus el. Apoi, strîngîndu-mi umărul, a murmurat: Pe această Anne de Buisson, hughenota, o vrei?

M-am îndepărtat de el. Rîdea.

S-a lăsat noaptea şi am pierdut-o din ochi pe Anne de Buisson.

Eram atît de îngrijorat şi era atît de cald, încît am mers mult timp prin mulţime, trecînd de pe un mal al Senei pe celălalt.

Toată lumea ieşise în stradă sau pe maluri, ascultînd predicatorii. Din piaţa bisericilor sau cocoţaţi pe cîte o bornă, aceştia vesteau răzbunarea lui Dumnezeu.

Unul dintre ei striga că regele distrusese deja Crucea lui Gastine, spînzurase buni catolici, şi că o dădea acum pe sora sa Margot pe mîna unui mizerabil eretic. Trebuia pedepsit!

Arcaşi şi ostaşi din paza oraşului au încercat să-l înşface, dar mulţimea i-a înconjurat, iar ei s-au retras fără sa se opună, complici, mulţumindu-se să interzică mulţimii să se caţere pe estrade.

Următoarele zile, pînă pe 21 august, au fost zile de sărbătoare. Dar în nici una din acele zile nu m-am simţit vesel.

Regele şi fraţii săi, regina-mamă, Marguerite de Valois, Henric de Navarra şi amiralul Coligny, că erau îmbrăcaţi în mătase albastră sau în satin galben, că vestele sau rochiile le erau sau nu împodobite cu perle, că erau nobili hughenoţi, spadasini ai lui Sarmiento sau ai lui de Guise, se plimbau pe acele pasarele de deasupra mulţimii şi îi vedeam ca pe nişte condamnaţi gata să fie aruncaţi de la înălţimea eşafodajelor, în forfota gloatei. Unii dintre ei ar fi fost înhăţaţi şi tăiaţi în bucăţi, aşa cum îi descrie Dante pe condamnaţii sortiţi monştrilor din Infern.

Îmi imaginam aceste draperii albe şi aurii, culori ale nunţilor fiicelor Franţei, care mascau eşafodajele şi ornau portalul de la Notre-Dame, rupte, smulse şi mulţimea făcînd din ele giulgiuri.

O simţeam îmbătată de furie. Îl arăta, cu braţul întins, pe Henric de Navarra, care se afla în piaţa catedralei, căci nu voise să asiste la slujba nupţială, iar cel care o condusese pe Marguerite de Valois la altar fusese fratele ei, Henric de Anjou, îmbrăcat ca o cochetă; după ceremonie, care a durat mai multe ore, acesta a însoţit-o pe Marguerite pînă la bărbatul ei.

Mulţimea, jos, urlase. Şi probabil că hughenoţii au crezut că se aclama căsătoria, cînd, de fapt, o blestemau.

Pe 18, 19, 20 şi 21 august, de la salonul Palatului Luvru pînă la o grădină sau la curtea Palatului Bourbon, am căutat-o pe Anne

de Buisson. Se dansa peste tot, pavana spaniolă, *passemezzo* italian sau legănatul făcliilor şi al torţelor.

Diego de Sarmiento s-a apropiat de mine pentru a-mi povesti că amiralul Coligny făcuse o blasfemie în naosul de la Notre-Dame. Se plimbase nu ca un credincios, ci ca un necredincios, spunîndu-le celor care voiau să-l asculte că în curînd vor fi desprinse de pe coloane şi din capele stindardele ce amintesc victoriile catolicilor asupra ereticilor, iar în locul lor se vor pune alte drapele mai plăcute la vedere.

– A spus că vrea să ia drapelele spaniole. Acest bătrîn nebun continuă să-l hărţuiască pe rege ca să adune o armată de francezi hughenoţi şi catolici care să meargă să lupte contra trupelor noastre din Olanda.

Sarmiento s-a aplecat către mine pentru a adăuga:

– Nu va mai huli mult timp! Regina Caterina gîndeşte ca noi, Bernard. Îl vrea mort!

Auzeam în cuvintele lui Sarmiento sunetul lamelor ascuţindu-se. Trebuia să o găsesc pe Anne înainte de a fi ridicate şi înfipte în trupurile acestor oameni, care – Doamne, voiai deci să-i orbeşti? – dansau.

Zi de zi nu erau decît distracţii, muzică şi baluri, defilări de trăsuri, stînci cu izvoare artificiale şi argintate. În curtea Palatului Bourbon mi se părea că văd prinzînd viaţă miniaturile care ilustrau *Divina Comedie*, acea carte care-i aparţinuse lui Michele Spriano de care nu mă despărţisem niciodată.

De o parte, paradisul şi nimfele sale, de cealaltă, Tartarul, duhurile şi mînia. Nu erau decît un decor şi un joc. Dar Henric de Navarra şi nobilii săi erau împinşi în infern de către rege şi de fraţii acestuia, şi numai Cupidon îi salva pe hughenoţi de pedeapsa eternă.

Rîdeau. Se felicitau. Decorul se înflăcăra. Era peste tot sărbătoare.

Cît despre mine, eu vedeam aici o prefigurare a viitorului. Cel al hughenoţilor, care nu aveau altă alegere decît întoarcerea în sînul sfintei Biserici sau damnarea.

Mă îndepărtez.

O mai caut încă pe Anne de Buisson.

Nu văd decît femei gătite, acoperite de perle, şi nobili cu veşminte de satin, cu bucle şi cu bijuterii, în timp ce, între atîtea stofe în culori vii şi pietre preţioase, gentilomii hughenoţi fac paradă în veşmintele lor negre.

Intru în curtea Luvrului, în acea joi de 21 august, în timp ce un nou apus sîngeriu acoperă cerul.

Văd estradele şi locurile de luptă. Se pregăteşte un turnir.

Doamne, le-ai şters din memorie moartea lui Henric al II-lea, aceea ţepuşă de lemn înfiptă, prin ochi, în craniul suveranului?

Eu însă mi-o amintesc pe Anne de Buisson, leşinată, pe care a trebuit să o duc în braţe pînă la Palatul Ponthieu.

Trompetele sună.

Iată-i pe Carol al IX-lea şi pe fraţii săi, Henric de Anjou şi Francisc de Alençon. Ducele de Guise şi Henric Însemnatul îi însoţesc.

Mulţimea strigă, aplaudă. Înfăşuraţi în dantele, mătăsuri şi satin, deghizaţi în amazoane, ei îşi ridică lăncile.

La celălalt capăt al arenei apar Henric de Navarra şi nobilii hughenoţi îmbrăcaţi turceşte, cu turbane mari verzi şi pantaloni bufanţi.

Doamne, i-ai orbit de-a binelea!

Cum de nu ghicesc aceşti hughenoţi că soarta le e vestită prin deghizarea ce le-a fost impusă?

Nu-i decît o parodie a războiului, însă ei sînt necredincioşii, cei care trebuie combătuţi şi ucişi.

Doamne, am ştiut din acel moment că i-ai părăsit.

Mă strecor între băncile estradei, printre doamnele din suita Caterinei de Medici şi a lui Marguerite de Valois, devenită soţie a lui Henric, rege al Navarrei.

Am văzut-o pe Anne de Buisson venind spre mine. Nu pleacă privirea, se apropie, cît pe ce să mă atingă.

– De ce voiați să plec *înainte?* murmură.

Arată înspre arenă. Amazoanele și necredincioșii se îmbrățișează în aplauzele adunării. Carol al IX-lea îl îmbrățișează pe Henric de Navarra, hughenot, dar prinț de sînge, moștenitor al tronului Franței.

Strîng mîinile lui Anne de Buisson și îi arăt cerul.

Ea ridică fruntea, ca și mine, spre marea imensă înroșită, întinsă peste această sărbătoare.

– Se anunță zile de sînge, i-am spus.

Mă ia de mînă și mă trage după ea.

– Noi sîntem de *după*, răspunde ea.

Am părăsit estrada.

Palatul Luvru este un labirint întunecat și pustiu.

Cred că ne-am pierdut prin el.

PARTEA a II-a

10

Vico Montanari sosise la Paris sîmbătă, 16 august 1572, vrînd să se întîlnească numaidecît cu Bernard de Thorenc.

Era sigur că acesta îl putea informa despre ce se punea la cale. Nu era el în slujba Spaniei, apropiat al lui Diego de Sarmiento, trimisul lui Filip al II-lea pe lîngă regele Franței, iar fratele său Guillaume, ca și sora lui, Isabelle, nu erau hughenoți din anturajul amiralului Coligny, despre care se zicea la Veneția că avea o mare influență asupra lui Carol al IX-lea?

Lucru care nu înceta să-i îngrijoreze pe doge și Consiliul celor Zece.

Se răspîndise zvonul în Oficiile și în palatele Serenisimei Republici că unirea dintre Marguerite de Valois și Henric de Bourbon-Navarra nu era decît primul act dintr-o piesă de politică înaltă. Regele preacreștin cedase presiunilor lui Coligny și ale sectei hughenote; urma să pornească o armată contra trupelor spaniole din Țările de Jos. În jurul acestui război ar realiza unirea tuturor supușilor, hughenoți și catolici, iar dacă papa l-ar condamna va face ca suveranul Angliei, proclamîndu-se șef al religiei galicane. Și îi va lua ca aliați pe necredincioși. Nu fusese Guillaume de Thorenc ambasador la Constantinopol și nu încercase să faciliteze pacea între Veneția și turci?

– Vrem să știm, a spus dogele primindu-l pe Vico Montanari. Veți fi ochii și urechile noastre acolo.

Tonul dogelui se dorise solemn.

– În fiecare zi să plece un curier spre Veneția, ca să fim informați despre deciziile luate de către regele Franței. Este vorba despre supraviețuirea republicii, despre comerțul nostru. Să-l ai în

vedere pe acest Bernard de Thorenc cu care ai luptat la Lepanto şi despre care se spune că are pe cineva la hughenoţi. Întîlneşte-o pe Caterina de Medici. Aminteşte-i că ea reprezintă Florenţa şi că noi nu am încercat nicicînd să îi facem vreun rău, ci dimpotrivă! Vorbeşte cu Diego de Sarmiento; să-şi aducă aminte cum galerele noastre au asigurat alături de cele ale Spaniei victoria Sfintei Ligi şi că nu negociem cu turcii decît pentru că spaniolii nu ni se par deloc dornici să-i înfrunte pe necredincioşi. Ascultă şi observă, Montanari, şi fă-ţi rapoartele. Spune-ne ceea ce este, înainte de a ne scrie ceea ce crezi. Consiliul celor Zece, eu sîntem cei care gîndim pentru Republica Veneţia. Să nu uiţi asta niciodată!

Vico Montanari mersese de la Veneţia fără să se oprească mai mult decît avea nevoie pentru a schimba caii.

Dogele voia ca ambasadorul Serenisimei Republici să asiste la ceremoniile nupţiale şi la petrecerile pe care Curtea avea să le organizeze, negreşit. Se putea pune bază pe gustul pentru fast pe care îl cultiva, ca toţi cei din familia Medici, regina-mamă.

– Oricare ne-ar fi părerea asupra alegerii regelui Franţei, acesta e prea puternic ca noi să i ne opunem, a urmat dogele. Să fii prezent la slujbă şi la bal. Să zîmbeşti. Lasă-i pe spanioli să-şi manifeste nemulţumirea, dacă asta vor. Ei au suficient aur din America în cuferele lor. În ceea ce ne priveşte, noi navigăm în Mediterana între barbari, turci, francezi, spanioli şi genovezi, sub ochiul papei. Asta ne obligă la prudenţă şi la răbdare. Roagă-te, aşadar, din toată inima pentru fericirea noilor soţi şi dansează voios la toate balurile ce vor fi date în onoarea lor.

Trăsura lui Montanari a trecut poarta Buci în zorii dimineţii de sîmbătă, 16 august 1572.

Trimisul dogelui a avut imediat senzaţia că se înăbuşă.

Aerul era mai lipicios, mirosurile de gunoaie, de excremente şi de putreziciune mai puternice chiar decît la Veneţia, ca şi cum fiecare stradă, fiecare străduţă era un canal umplut cu apă stătută.

O mulţime densă păşea în această umezeală urît mirositoare, iar trăsura a trebuit să înainteze la pas.

În mai multe rînduri fusese înconjurată de cerşetori în zdrenţe, de oameni hămesiţi cu pielea tăbăcită, unii purtînd o coasă, fără îndoială ţărani goniţi de pe pămînturile lor de secetă, de foamete, în ale căror priviri se citeau disperarea şi mînia.

S-au împrăştiat cînd Montanari le-a aruncat un pumn de monede. Vizitiul profitase de acest moment pentru a biciui caii. Mulţimea se îndepărtase, dar s-au auzit strigăte, insulte. Cineva a aruncat cu pietre în trăsură.

Montanari a fost surprins de această violenţă. Aşadar, oamenii nu sperau nimic de la sărbătoarea regală. Amărîţi şi duşmănoşi, căutau cea mai mică ocazie să-şi arate furia.

Pe podul Notre-Dame, care trebuia trecut pentru a ajunge în strada Fossés-Saint-Germain, în apropiere de Luvru, unde se găsea Palatul Veneţiei, reşedinţa ambasadorului Serenisimei, trăsura fusese din nou imobilizată.

Un preot purtat de doi oameni ţinea înălţat un crucifix şi se adresa gloatei.

Montanari se aplecase în afara trăsurii. Văzuse feţe schimonosite de ură, pumni ridicaţi de fiecare dată cînd preotul îi acuza pe hughenoţi de otrăvirea sufletului regelui, de folosirea unor subterfugii şi amestecuri, a vrăjitoriei şi a magiei, pentru a obţine de la el ceea ce suveranul ar fi refuzat dacă ar fi fost eliberat de această influenţă malefică.

– Să-i omorîm pe toţi! zbierau oamenii din mulţime.

Alţii urlau că regele trebuia smuls din ghearele acestor demoni care îl ţineau captiv. Să fie spînzuraţi Coligny, Thorenc, toţi acei oameni negri care invadaseră Parisul! Să li se taie beregata, să fie arşi, să fie sfîrtecaţi, ei, femeile şi copiii lor! Să se curețe Parisul de pleava hughenotă!

– Dumnezeu îşi va arăta bucuria dacă ereticii vor fi pedepsiţi! strigase preotul. Toate păcatele vă vor fi şterse!

A fost aclamat.

În fine, trăsura a putut să o ia din loc, iar Montanari a putut contempla apa neagră a fluviului, care părea nemişcată. Gunoaie,

hoituri de şobolani, de cîini şi chiar cel umflat al unei oi formau în jurul stîlpilor podului coroane pe care nici un curent nu părea să le urnească.

Veneţianului i s-a făcut greaţă.

A dus la nas o batistă parfumată şi n-a mai dat-o jos, păstrînd-o chiar şi în curte şi pe culoarele Palatului Veneţiei, răspunzînd prin semne din cap unui secretar care îl primea respectuos cu o carafă de vin rece, italian, spumos.

Abia atunci Montanari şi-a vîrît batista în mînecă.

A băut încet, ţinînd mult timp pe buze spuma violacee a vinului. Şi, în timp ce secretarul, un tînăr cu părul buclat, cu trăsături fine, îi spunea că se numeşte Leonello Terraccini, Montanari şi-a adus aminte de *Marchesa*, de răniţii întinşi pe podul galerei, de muribunzii al căror sînge spumega în gură, acoperindu-le buzele.

– Terraccini..., a repetat el.

Era numele sculptorului care luptase alături de ei la bordul *Marchesei*. Năpustindu-se pe puntea galerei musulmane, Bernard de Thorenc reuşise să smulgă ienicerilor acel cap de Hrist cu ochii închişi, tăiat de necredincioşi şi ridicat ca semn al victoriei.

– Benvenuto Terraccini? Fratele meu mai mare, a spus secretarul.

Montanari a rămas tăcut cîteva secunde lungi, ştergîndu-şi cu vîrful degetelor vinul rămas pe buze.

„Aşadar şi aici, gîndi el, va curge sînge."

A început să străbată camera întunecoasă.

Voia să-l întîlnească chiar în acea zi pe Bernard de Thorenc, a spus.

Acesta se afla în Palatul Spaniei, la cîţiva paşi de strada Fossés-Saint-Germain, l-a informat secretarul.

– Bine, bine, a murmurat Montanari.

Şi-a încrucişat braţele şi l-a privit lung pe tînăr. Şi-a amintit de anii petrecuţi tot în Palatul Veneţiei alături de ambasadorul Orlandi. Anii trecuseră. Rolurile se schimbaseră. Acum el era ambasador.

A spus cu glas hotărît că trebuia înfiinţat un serviciu cotidian de curieri. Consiliul celor Zece şi dogele cereau rapoarte zilnice.

Primul trebuia să plece chiar a doua zi, căci logodna avea să fie celebrată în acea duminică de 17 august.

S-a îndreptat spre curte. Secretarul a pornit în urma lui, dar Montanari l-a trimis înapoi.

În acest cartier al Luvrului, pe care îl cunoştea bine pentru că adesea îi străbătuse străzile, odinioară, cu Orlandi, a fost surprins de numărul gentilomilor hughenoţi. Erau adunaţi în faţa cîtorva locuinţe, precum cea de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, colţ cu strada Béthisy, păzind Palatul Ponthieu. Vorbeau tare, sfidau trecătorii din priviri sau prin gesturi, se apropiau de ei, arătîndu-le lama sabiei sau a pumnalului. Rînjeau, înjurau şi, uneori, cu vîrful armelor, obligau chiar pe cîte un trecător să se îndepărteze.

Montanari nu s-a mai oprit.

A dat ocol pentru a nu fi nevoit să treacă printre aceste grupuri. A zărit eşafodajele ridicate în faţă la Notre-Dame. Nişte tîmplari se agitau, punînd pasarelele. Alţi oameni desfăşurau draperii largi albe şi aurii. Era singurul semn că a doua zi avea să înceapă o săptămînă de petreceri nupţiale şi regale.

Pornind pe strada Saint-Honoré, a văzut înaintînd o procesiune precedată de purtători de flamuri. Călugări, măicuţe, preoţi mergeau fără ţintă în fruntea unei mulţimi care se ruga, ameninţîndu-i cu pumnii pe nobilii hughenoţi.

Montanari grăbi pasul. Oraşul acesta era periculos, gata de un eveniment sîngeros. Îl aştepta, ca o femeie care ştie că naşterea se va declanşa, chiar dacă nu-i poate încă prevedea momentul.

Montanari s-a înfiorat. N-a simţit teamă în timpul bătăliei de la Lepanto, dar aceste străzi erau locuri periculoase, iar el nu avea nici un motiv să-şi rişte viaţa.

Despre capcane, despre locuri unde ţi se tăia gîtul, despre masacru vorbea Diego de Sarmiento în marea sală a Palatului Spaniei, unde îl primise pe Montanari.

– Dacă Veneţia este aici cu noi, a început el, e pentru că vom învinge, îi vom strivi. Căci Serenisima, nu-i aşa, nu se aliază decît cu cei mai puternici...

Nu-l lăsă pe Montanari să răspundă, ridicînd mîna, adăugînd că e bucuros că se reface o Sfîntă Ligă contra ereticilor. El ştia că papa Grigorie al XIII-lea dorea asta, fiindcă pericolul major era aici – bătuse cu piciorul în podea. Dacă într-o zi se va dori eliberarea mormîntului lui Hristos, nu trebuiau să îngăduie să-i fie distruse religia şi Biserica în regatele creştine, cum făceau prea mulţi catolici din Franţa şi regele preacreştin însuşi, orbit de gelozia sa faţă spanioli, otrăvit de sfaturile amiralului Coligny şi ale lui Guillaume de Thorenc.

– Dar Bernard de Thorenc? a întrebat Montanari.

Diego de Sarmiento a rîs, desfăcîndu-şi braţele.

Bernard de Thorenc era un fel de frate al său mai mic, a răspuns spaniolul. Se cunoşteau, desigur, de pe vremea cînd trăgeau la galerele necredincioşilor, era un bărbat curajos, dar... Sarmiento a avut un gest al mîinii şi o mimică exprimînd dezamăgirea.

– Bernard s-a amorezat de o hughenotă şi este răvăşit. Atîta vreme cît nu va fi a lui, el va avea mintea înceţoşată. Dar, dacă nu se va grăbi, alţii vor depărta pulpele acestei mironosiţe, şi, fie că va vrea, fie că nu, va trebui să-i primească în cuibuşorul ei. Şi aşa se va întîmpla cu toate aceste „rochii negre". Vom vedea ce se află sub veşmintele lor de văduvă! Sîn roz sau carne bătrînă!

Montanari asculta. Toate astea nu era decît vorbărie, răbufniri, şi nu-i permiteau să redacteze un raport.

Cu glas rar, puse deci întrebări precise, arătînd că dogele şi Consiliul celor Zece aşteptau curierii.

– Am să-ţi spun, Montanari, cum se vînează anumite animale dăunătoare în Spania, a răspuns Sarmiento. Iei un sac căruia i se poate închide gura trăgînd de o simplă sfoară. În fundul sacului aşezi ce-i place cel mai mult animalului pe care vrem să-l vînăm: carne, brînză... Aştepţi. Pîndeşti momentul cînd animalul dispare în fundul sacului. Tragi sfoara, apoi, cu ciomagul, loveşti această masă care se zbate şi ţipă. Te opreşti cînd forma nu mai mişcă, zdrobită, cînd sacul s-a înroşit.

Diego de Sarmiento se apropie de Montanari.

– Curînd, va fi momentul să închidem sacul, a spus el.

– Regina-mamă a vrut această căsătorie, a murmurat Montanari; nu poate face din fiica ei o văduvă a doua zi după nuntă.

Sarmiento a ridicat din umeri.

– Henric o va implora. Deja şi-a schimbat de mai multe ori religia. Nu de el trebuie să ne temem, ci de Coligny, de Guillaume de Thorenc, de această pleavă de nobili hughenoţi, de armata de fanfaroni care vor război împotriva Spaniei şi să guverneze regatul Franţei. De ăştia se teme Caterina. Iar ei sînt în sac!

A povestit cum Henric de Anjou, fratele regelui, era unul dintre cei mai hotărîţi să lovească, să curețe regatul de această sectă. Chiar plănuise împreună cu italienii din anturajul Caterinei de Medici, ca şi cînd ar fi fost vorba despre un joc, organizarea unui asalt al hughenoţilor contra unei fortărețe, un fel de decor construit pentru acel moment, apărat de fraţii regelui. Prima salvă a apărătorilor ar fi fost trasă cu cartuşe oarbe, iar a doua cu gloanţe. Apoi ar fi fost suficient să se îngroape trupurile hughenoţilor. Dar regina-mamă respinsese această idee.

– Ea pretinde că nu doreşte decît un singur mort: pe Coligny, a adăugat Sarmiento.

S-a ridicat, a pus mîna pe umărul lui Montanari.

– Cine a putut prevedea vreodată numărul celor ce vor cădea într-un război? A izbucnit în rîs. Un mort! Niciodată nu mi-aş fi închipuit-o pe Caterina de Medici atît de econoamă cu viaţa oamenilor!

Cu pas încet şi mîna strînsă pe garda pumnalului, Montanari s-a întors la Palatul Veneţiei.

Întunericul invadase deja străzile, dar cerul amurgului era încă înflăcărat, sîngeriu.

11

„Înălţimile Voastre Preailustre,

Scriu acest raport joi, 21 august 1572.

Curierul va pleca spre Veneţia înainte de căderea nopţii.

Contez că va înmîna acest înscris Înălţimilor Voastre în cursul zilei de sîmbătă, 23 august.

Dar îndrăznesc să sugerez Iluştrilor Înţelepţi ai Consiliului celor Zece şi Venerabilului Doge al Serenisimei Republici să mai aştepte înainte de a lua unele decizii.

Tot ceea ce am văzut şi auzit de la sosirea mea în Paris, sîmbătă, 16 august, m-a determinat să cred că nodul de calcule şi prudenţe, care i-a ţinut pînă astăzi pe hughenoţii lui Coligny şi ai lui Guillaume de Thorenc şi pe catolicii Caterinei de Medici şi ai lui Diego de Sarmiento, va fi tăiat în zilele sau poate orele ce vin.

Este părerea pe care mi-a împărtăşit-o contele Enguerrand de Mons, unul dintre oamenii cei mai autorizaţi din Paris.

Enguerrand de Mons reprezintă Ordinul de Malta pe lîngă Curtea Franţei.

Am luptat alături de el la Lepanto, pe galera *Marchesa* comandată de valorosul căpitan al republicii, Ruggero Veniero. Contele de Mons a devenit unul dintre cei mai apropiaţi companioni ai lui Henric de Anjou, fratele regelui Carol al IX-lea.

Enguerrand de Mons face deci parte dintre acei tineri eleganţi şi curajoşi de care îi place lui Henric să fie înconjurat. Fratele regelui, prezent la toate consiliile, fiul preferat al Caterinei de Medici, nu ascunde nimic din intenţiile sale şi nici din ceea ce ştie favoriţilor săi, porecliţi aici mignoni.

Enguerrand de Mons m-a lăsat să înțeleg că, odată serbările terminate – ultima s-a desfășurat astăzi în curtea Luvrului: s-au înfruntat în turnir regele cu frații săi și Francisc de Guise, travestiți în amazoane, și Henric de Navarra cu gentilomii hughenoți deghizați în turci! –, Henric de Anjou și regina-mamă vor aplica, în fine, ceea ce era hotărît de multă vreme.

Interlocutorul meu nu a vrut să-mi spună mai mult. Dar nu ascunde faptul că este vorba despre sfîrșitul influenței hughenote asupra regelui Franței și a afacerilor regatului.

După părerea lui Enguerrand de Mons, amiralul Coligny și Guillaume de Thorenc nu au încetat să încerce a-i smulge suveranului promisiunea unui război contra Spaniei. Diego de Sarmiento mi-a confirmat încăpățînarea cu care Coligny, în fiecare zi, îl admonestează pe rege, accentuîndu-i cît de mult o intervenție în Țările de Jos, împotriva trupelor spaniole ale ducelui de Alba, ar fi benefică pentru regat și ar permite reconcilierea hughenoților și a catolicilor francezi uniți contra Spaniei.

Carol al IX-lea, m-au asigurat împreună Sarmiento și Enguerrand de Mons, a refuzat să se angajeze, dar i-a dat lui Coligny speranța unei decizii favorabile.

Regele chiar i-ar fi spus lui Coligny: «Vă rog să mă mai lăsați încă patru sau cinci zile să zburd; după aceea, vă promit, pe crucea mea de rege, că vă voi mulțumi, pe voi și pe toți cei de religia voastră...»

Aceste cuvinte i-au băgat în sperieți și i-au mîniat pe toți catolicii care le-au auzit.

«Fratele meu, ar fi mărturisit Henric de Anjou, nu mai e stăpîn pe el însuși. Acest vrăjitor de Coligny și acest demon de Guillaume de Thorenc i-au luat ochii. Îl duc acum acolo unde vor. Este datoria mea de prinț de sînge, moștenitor al coroanei, credincios al sfintei Biserici, să-mi eliberez fratele de această influență malefică!»

Caterina de Medici și-ar fi unit vocea cu cea a fiului ei. Ea nu vrea un război contra Spaniei, ci să se răzbune pe amiralul Coligny, care l-a ucis pe unul dintre apropiații ei. Se spune că l-a întîlnit în repetate rînduri pe Henric de Guise, Însemnatul, pentru

a-i aminti acestuia că amiralul Coligny este vinovat de asasinarea lui Francisc de Guise, însuşi tatăl lui Henric. Ea l-a incitat să-l omoare pe amiral.

Astfel se ţese un complot al cărui autori se simt atît de puternici, atît de bine susţinuţi de poporul parizian, că îşi ascund cu greu intenţiile.

În timpul petrecerilor care tocmai s-au încheiat, hughenoţii erau reprezentaţi în spectacole ca fiind condamnaţii infernului ori trataţi ca necredincioşi.

Dar aceşti hughenoţi sînt atît de îngîmfaţi, atît de siguri pe ei, că nu par a fi remarcat soarta ce le-a fost hărăzită, nici pe scena unui teatru, şi cu atît mai puţin în viaţă.

Astfel, după ce i-am ascultat pe Enguerrand de Mons, pe Diego de Sarmiento, pe gentilomii care îi înconjurau, pe preoţii Veron şi Verdini, care îi primesc pentru spovedanie, îi sfătuiesc şi se adresează poporului de rînd, am îndrăzneala să conchid, Ilustre Seniorii, că ceea ce se pregăteşte va fi tot atît de sîngeros şi de nemilos ca şi cel mai crud dintre războaie.

Enguerrand de Mons mi-a evocat de altfel adesea victoria de la Lepanto contra turcilor, adăugînd că trebuia continuată cruciada noastră chiar şi aici, contra hughenoţilor, că trebuia pedepsite furia şi răutatea acestor cîini barbari, mai vinovaţi decît necredincioşii, pentru că au fost crescuţi în credinţa lui Hristos.

Diego de Sarmiento a afirmat şi el că ar trebui, în regatul Franţei, să se ducă o a doua bătălie de la Lepanto, luptătorii Crucii adunîndu-se pentru a o cîştiga.

În consiliul de taină al regelui, în acea zi de joi, 21 august – Henric de Anjou a fost cel care i-a raportat lui Enguerrand de Mons –, se spune că au fost văzuţi mulţi oameni călare intrînd în Paris, cu pistoale şi archebuze ascunse la armătura şeilor, pentru că era interzis portul de arme.

Era vorba despre gentilomi hughenoţi sau despre spadasini ai lui de Guise? Poate chiar spanioli?

Sînt de părere că e o trupă dușmană hughenoților, căci a venit spre Paris în același timp cu sosirea lui Henric de Navarra. De altfel, unii dintre ei, fără îndoială avertizați de pericolul care îi amenința, sau presimțindu-l, au început să părăsească orașul.

Sarmiento mi-a zis: «Cei mai vicleni din sectă ies din sac înainte de a fi trasă sfoara care îl închide».

L-am întîlnit pe Bernard de Thorenc în aceeași zi de joi, 21 august. Părăsea, ca și mine, Luvrul la terminarea turnirului.

Am zărit lîngă el o tînără pe care o remarcasem că făcea parte dintre însoțitoarele Caterinei de Medici.

Bernard mi-a vorbit mult despre ea. Este vorba despre Anne de Buisson, al cărei frate, apropiat al amiralului Coligny, a fost ucis de spanioli la Mons, pe cînd se afla în fruntea unei mici armate de nobili și de mercenari germani care se îndreptau spre Olanda ca să dea ajutor protestanților.

Robert de Buisson fusese torturat, apoi, spînzurat. Se spune că asupra lui s-a găsit o scrisoare a regelui Carol al IX-lea incitînd la luptă împotriva Spaniei în interesul regatului Franței. La acea vreme, chestiunea a făcut mult zgomot.

Anne de Buisson a devenit astfel una dintre figurile partidei hughenote, iar faptul că se mai află în slujba Caterinei nu-i miră decît pe cei care nu cunosc abilitatea și perversitatea florentină a reginei-mamă.

Aceasta înțelege să păstreze legături cu toate taberele și să creeze impresia că e o regină a păcii, chiar dacă plănuiește uciderea hughenoților și-l incită pe ducele de Guise să-l asasineze pe amiralul Coligny.

I-am pus mult timp întrebări lui Bernard de Thorenc ca să aflu ce știa. Se află în centrul labirintului. Sarmiento îl stimează și-l protejează. Fratele său, Guillaume, este unul dintre șefii partidei hughenote și sfetnicul lui Coligny. Mai mult, el însuși este amorezat de Anne de Buisson, care mi s-a părut că îi împărtășește ardoarea.

Bernard de Thorenc m-a uimit. Vorbește despre o apropiată «ucidere generală» a hughenoților, ca și cum ar considera-o

ineluctabilă. Dar, în acelaşi timp, l-am găsit ciudat de vesel pentru o persoană care anunţă un masacru ce riscă să-i dea gata şi pe fratele său şi pe iubită.

Poate l-am întîlnit într-un moment cînd se afla pradă beţiei sentimentelor?

Mi-a ţinut o predică înflăcărată despre unirea tuturor supuşilor regelui Franţei, indiferent de religie. Căsătoria dintre Marguerite de Valois şi Henric de Navarra putea fi, după părerea sa, primul act al acestei unificări. O catolică măritîndu-se cu un protestant: nu era aceasta vocea înţelepciunii, a concordiei şi a păcii?

Fără îndoială că în realitate predica pentru sine, căci a adăugat că şi el ar putea, un catolic, să ia de soţie o hughenotă, pe Anne de Buisson.

Vorbe asemănătoare mi-a adresat, la Luvru, un membru al Parlamentului din Paris, Michel de Polin, al cărui tată, Filip de Polin, a fost căpitan general al armatei din Lepanto sub domnia lui Francisc I şi, în această funcţie, aliatul necredincioşilor, flota sa luptînd alături de cea a lui Dragut-Arsul.

După părerea lui Michel de Polin, trebuie ca înţelepciunea celor pe care el îi numeşte «politicieni» să prevaleze în faţa pasiunii «religioşilor». Interesele regatului Franţei trebuie să treacă înaintea celor ale sectelor care se luptă între ele, a spus el. Hristos este figura păcii, nu a războiului. Iar hughenoţii şi catolicii sînt creştini!

Polin a adăugat că Henric de Navarra, un Bourbon, prinţ de sînge, putea fi într-o zi rege al Franţei dacă fiii Caterinei mureau fără descendenţă masculină.

Cu siguranţă, Carol al IX-lea, Henric de Anjou şi Francisc de Alençon sînt încă vii şi tineri.

Dar cine poate să-şi ştie viitorul?

Totul este un discurs cu subînţeles, o capcană, un loc periculos!

Toţi stau la pîndă.“

12

„Înălţimile Voastre Preailustre,

Au vrut să-l împuşte pe amiralul Coligny, azi, vineri, 22 august 1572, către ora unsprezece.

Şeful hughenot nu-i decît rănit.

A fost transportat la locuinţa sa, în Palatul Ponthieu, situat în strada Béthisy, la numai cîţiva paşi de Palatul Veneţiei, de unde scriu.

Chirurgul regelui, Ambroise Paré, despre care s-a spus că este el însuşi hughenot, l-a îngrijit pe amiral.

Braţul şi mîna stîngă ale lui Coligny sînt sfîrtecate şi rupte. Ambroise Paré a fost nevoit să taie în carne, cu greu, pentru a elimina indexul şi a extrage din cot un glonţ de aramă.

Coligny a dat dovadă de mare curaj, repetînd numai, după cum mi-a povestit Guillaume de Thorenc, care a stat lîngă el pe durata întregii operaţii: «Dumnezeul meu, nu mă părăsi în starea în care sînt!»

I-a cerut lui Thorenc să se împartă săracilor din Paris o pomană de o sută de scuzi de aur pentru a-i mulţumi lui Dumnezeu că l-a protejat. Căci intenţia de omucidere era clară.

Glontele fusese găurit şi umplut cu cîrlige, pentru ca rana să fie mai largă, organele distruse şi hemoragia mortală.

Dar pentru asta ar fi trebuit să-i fie atins pieptul sau capul.

Or, Coligny, în momentul în care ucigaşul a apăsat pe trăgaci, s-a lăsat pe spate, şi i-a fost atins numai braţul stîng.

Coligny a supravieţuit deci, chiar dacă există pericolul să i se umfle corpul, atacat de febră. Or, nimic nu are consecinţe mai grave decît o crimă ratată. Cei care au organizat ambuscada sînt obiectul tuturor răzbunărilor, chiar dacă nu şi-au atins scopul.

În clipa în care scriu, sfîrşit de zi de vineri, 22 august, mai multe sute de gentilomi hughenoţi, însoţiţi de servitorii lor, s-au adunat în faţa Palatului Ponthieu şi cer pedepsirea vinovaţilor, acuzîndu-i pe ducele de Guise, pe regina-mamă Caterina de Medici, pe Henric de Anjou şi chiar pe rege de a-l fi înarmat pe ucigaş.

Acesta nu a putut acţiona singur. Crima fusese pregătită cu minuţiozitate.

Am fost la locul ambuscadei.

Coligny era încă la pămînt, înconjurat de vreo cincisprezece gentilomi hughenoţi din escortă.

L-am auzit spunînd cu glas tare, cu toate că sîngele îi acoperea partea stîngă:

– Vedeţi cum sînt trataţi oamenii de bine din Franţa! S-a tras de la fereastra unde se vede fum...

Casa în care stătea ucigaşul se află la colţul străzilor Poulies şi Fossés-Saint-Germain.

O despart de Palatul Veneţiei doar două mici locuinţe.

De aceea am putut auzi împuşcăturile.

După mine, de fapt, au fost *două* împuşcături de archebuză. Am aflat de altfel de la Jean-Baptiste Colliard, una dintre gărzile lui Coligny, că se găsise un al doilea glonte în strada Poulies. Dar emoţia era prea mare ca să se acorde atenţie acestui detaliu.

Nobilii hughenoţi s-au repezit spre casa de unde puşcaşul trăsese focul. Am văzut archebuza încă fumegînd, fereastra cu grilaj în spatele căreia ucigaşul se aşezase la pîndă, ascuns de cearşafuri atîrnate în faţa ferestrei duble, ca şi cum casa ar fi fost locuită de vreo familie onorabilă grijulie să usuce rufele la soarele dimineţii.

Întrebîndu-i pe servitori, am aflat că acea casă aparţinea unui preceptor al ducelui de Guise. Cei din familia de Guise au fost aşadar imediat acuzaţi de a fi ordonat atentatul.

M-am dus la mijlocul după-amiezii la Palatul Spaniei ca să aud cuvintele duşmanilor juraţi ai amiralului de Coligny: Enguerrand de Mons, părintele Veron şi Diego de Sarmiento,

sfetnic al lui Filip al II-lea, trimis la Paris ca să influenţeze Curtea Franţei şi să o supravegheze.

Locul era plin de oameni înarmaţi care m-au înconjurat, zgomotoşi, bănuitori şi ameninţători. Se temeau de un atac al gentilomilor hughenoţi, imaginîndu-şi că puteam fi unul dintre spionii lor.

Fusesem văzut aplecat deasupra lui Coligny, în strada Fossés-Saint-Germain. Vorbisem cu Guillaume de Thorenc şi cu Jean-Baptiste Colliard. Era de ajuns ca să devin suspect.

M-am prezentat şi chiar dacă mi-au îngăduit să traversez curtea, m-au acuzat, totuşi, că eram ambasadorul unei republici care tratase cu turcii.

Pentru aceşti oameni, Spania este singura ţară demnă de respect. Pe toate celelalte le dispreţuiesc.

L-am întîlnit pe Bernard de Thorenc, fratele lui Guillaume hughenotul. Aşezat pe una din treptele scării, mi-a şopti numele ucigaşului cu archebuza, un anumit Maurevert, familiar al Palatului Spaniei. Maurevert ar fi acţionat atît din credinţă, cît şi din dorinţa de cîştig, pe capul lui Coligny fiind pus de mai mulţi ani preţul de cincizeci de mii de scuzi.

– Maurevert este un lup, a lăsat să-i scape Bernard de Thorenc cu un ton de dezgust.

Mi-a spus mai multe nume ale celor pe care îi numeşte «oamenii întunecaţi», spadasini, oameni fără scrupule în serviciul lui Diego de Sarmiento, al familiei de Guise şi chiar al lui Henri de Anjou şi al reginei-mamă.

Thorenc avea nevoie să se destăinuie. Mi-a părut mai mult disperat decît indignat. Apropiata sosire a zilelor sîngeroase îi părea iminentă, iar atentatul ratat împotriva lui Coligny era după părerea sa un prim frison anunţînd durerile acestei naşteri.

Mi-a vorbit îndelung despre Anne de Buisson. Se teme pentru viaţa acestei tinere femei.

– Vom retrăi un masacru al inocenţilor, a spus el. Nimic nu-l mai poate împiedica. Sîngele cheamă sînge. Moartea se răspîndeşte mai repede decît ciuma. Va fi o epidemie.

Am bănuit că dorea să-i propun s-o găzduiesc la Palatul Veneției pe această «inocentă», Anne de Buisson. M-am prefăcut că nu înțeleg, reamintindu-i că Serenisima nu putea lua parte la războaiele interne.

L-am lăsat pradă disperării.

Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons și părintele Veron, pe care l-am văzut apoi în sala mare a Palatului Spaniei, nu mi-au ascuns că doreau o eliminare totală a ereziei.

Populația din Paris o cerea. Aceasta primise vestea atentatului cu strigăte de bucurie și cu rugăciuni.

Dughenele închiseseră ca pentru o zi de sărbătoare. Pe străzi se spunea că era nevoie de pumni și de cuțite pentru a-i ucide pe acești hughenoți, care otrăveau mintea regelui și voiau să schimbe religia regatului. Insolența acestor «oameni întunecați», a acestor hughenoți de război, era de nesuportat.

Cînd poporul a aflat că amiralul Coligny nu fusese decît rănit, furia i s-a dublat.

Veron a povestit că enoriașii l-au aclamat la Saint-Germain-l'Auxerrois, cînd declarase din amvon: «Dumnezeu ridică mereu piedici în calea cruciaților pentru a cîntări curajul luptătorilor Crucii».

Sarmiento și Enguerrand de Mons nu mi-au vorbit despre religie, ci despre politică. Se tem de confuzia și de ezitarea anumitor instigatori ai ambuscadei, descumpăniți de eșecul atentatului.

– La război, a încheiat Sarmiento, cel care nu termină ce a început este un om pierdut. Or, ceea ce ducem aici este un război.

Părăsind Palatul Spaniei din strada Saint-Honoré, am apucat-o pe drumul urmat în acea dimineață de amiralul Coligny și de nobilii escortei sale, care trebuiau să-l protejeze.

Cîțiva dintre ei mi-au ieșit în cale. Guillaume de Thorenc, Jean-Baptiste Colliard, Pardaillan și Séguret – ultimii doi fiind cei mai înrăiți dintre hughenoți – au repetat în fața mea jurămîntul de a-l răzbuna pe amiral. Îl suspectau nu numai pe Francisc de Guise, ci și pe Henric de Anjou și chiar pe regina-mamă.

Carol al IX-lea, au remarcat ei, nu asistase, în acea dimineață, la consiliul de taină, care se ținuse la ora zece, la Luvru, în prezența lui Coligny. Amiralul s-a întîlnit cu regele abia în momentul în care consiliul s-a terminat. Monarhul mergea la jocul cu mingea, pe strada l'Autruche. Acolo i-au dus vestea despre atentat Guillaume de Thorenc și Séguret.

Carol al IX-lea ar fi distrus atunci racheta de joc, izbind-o de pămînt. Ar fi strigat: «N-am să pot avea parte niciodată de odihnă? Mereu alte tulburări!» Séguret s-a întrebat dacă indignarea nu era prefăcută, căci regele s-a așezat la masă la puțin timp după aceea, fără să-i treacă prin cap să se grăbească să ajungă la căpătîiul lui Coligny. Iar la Palatul Ponthieu s-a aflat că regina-mamă, Caterina de Medici, nu a părut surprinsă la anunțul despre ambuscadă.

Pardaillan, un fanfaron cu față de soldat hîrșit, a urlat, ridicînd sabia, că toți cei care uneltiseră această conspirație vor fi pedepsiți, indiferent de sînge și de rang.

Totuși, regele, însoțit de frații săi, Henric de Anjou și Francisc de Alençon, cît și de regina-mamă, au mers astăzi după-amiază la Palatul Ponthieu. Niște murmure și cîteva amenințări au însoțit sosirea familiei regale. Am fost martor.

După cum mi-au relatat Guillaume de Thorenc, Colliard și Séguret, monarhul a conversat cu voce scăzută cu Coligny, spre marea nemulțumire a Caterinei de Medici. Se temea cumva că regele se va grăbi să ordone o anchetă asupra complotului pus la cale, poate, chiar de ea?

Carol al IX-lea i-a spus lui Coligny cu glas tare, pentru ca toți să audă:

– Părinte, tu ai rana, iar eu durerea ce nu mă slăbește, dar să nu am parte de mîntuire de nu mă voi răzbuna atît de îngrozitor, încît nu se va uita în veci!

Și i-a propus lui Coligny să-l ducă la Luvru, la adăpost de eventualele răzmerițe, de care se puteau teme avînd în vedere nenumăratele semne.

Coligny a refuzat, iar regele, după părerea tuturor martorilor, a părut surprins și rănit, ca și cînd amiralul l-ar fi suspectat că voia

să-l sechestreze, să-l omoare sau, şi mai rău, ca şi cum se îndoia de capacitatea gărzilor regale de a apăra Luvrul în caz de tulburări în oraş.

Carol al IX-lea a părăsit, deci, Palatul Ponthieu, nevoit să treacă prin mijlocul mulţimii de protestanţi care au proferat încă o dată injurii îngrozitoare şi ameninţări la adresa sa.

La puţin timp după aceea a sosit Henric de Navarra, care a fost întîmpinat cu urale, ca şi cum ar fi fost vorba despre un rege.

Era însoţit de mai multe gărzi elveţiene, care au început să aducă în Palatul Ponthieu platoşe şi archebuze.

Aşadar, cei din tabăra hughenotă credeau că ambuscada era un început, aşa că se pregăteau de luptă.

Ascultîndu-i pe Séguret, pe Pardaillan, pe Jean-Baptiste Colliard sau pe Guillaume de Thorenc, mi s-a părut că îi aud pe Enguerrand de Mons, pe Diego de Sarmiento sau pe spadasinii strînşi în curtea Palatului Spaniei.

Ambuscada împotriva lui Coligny a redeschis toate rănile, a stîrnit toate duşmăniile. Îndrăznesc, Ilustre Seniorii şi Venerabile Doge, să formulez această certitudine: cangrena se va întinde în orele ce vor urma şi va atinge întreaga ţară.

Se vedeau deja, pe malul stîng al Senei, în jurul pajiştii Clercs, oameni înarmaţi strîngîndu-se în formaţiuni; companiile de arcaşi trimise în grabă de starostele negustorilor şi de magistraţii municipali, neputîndu-i împrăştia, s-au regrupat în jurul primăriei.

Zvonuri şi emoţii au înflăcărat de-a lungul zilei toate cartierele.

S-a spus că ucigaşul Maurevert străbătuse străzile în galop, strigînd: «Amiralul e mort! Nu mai aveţi amiral în Franţa!»

Ordinele regelui, ca acesta să fie urmărit şi prins, nu au fost executate.

Este o taină în plus în această chestiune, care rămîne foarte neclară.

Am auzit două detunături, dar nu s-a găsit decît o archebuză pe care, cu siguranță, Maurevert nu a avut timp să o reîncarce. Mai era deci un al doilea ucigaș. Dar nimeni nu și-a făcut griji.

Ducele de Guise a fost acuzat că este sufletul conspirației și că a permis ucigașului să se posteze în această casă prin fața căreia Coligny trecea în fiecare zi.

Dar poate că alți actori se ascundeau în spatele familiei de Guise. În această după-amiază au fost văzuți Caterina de Medici și fiul ei Henric de Anjou plimbîndu-se în compania lui Diego de Sarmiento și a lui Enguerrand de Mons în grădinile Tuileries. Aceste lungi consfătuiri au făcut să se creadă că adevărații instigatori ai ambuscadei se aflau printre ei.

Sarmiento acționa în interesul regelui Spaniei; regina-mamă voia să-l smulgă pe Carol al IX-lea de sub influența lui Coligny și să păstreze în mîinile sale puterea care risca să-i scape. Plimbăreții din Tuileries trebuiau să cîntărească toate consecințele crimei ratate, căci hughenoții știu de acum că țintindu-l pe Coligny i-au avut în vedere pe ei. Așadar, pacea dintre cele două tabere menită să pecetluiască mariajul dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra s-a rupt.

Ce o să se întîmple acum?

Hughenoții au forțe la Paris. Dar regele este stăpînul orașului.

Ce va hotărî?

Sfetnicii săi cei mai apropiați, regina-mamă Caterina, fratele său, Henric de Anjou, predicatorii, poporul, care așteaptă îngerul lui Dumnezeu ce va purifica Parisul, toți sînt pentru o ucidere în masă a hughenoților.

Dar aceștia pot și ei acționa cei dintîi.

Pe zăpușeala acestei zi de vineri, 22 august, furtuna e pe punctul de a izbucni, Ilustre Înălțimi, și nu știm pe cine va lovi mai întîi fulgerul."

13

– Îi vor omorî pe toţi! murmură Bernard de Thorenc.

Stă în faţa lui Vico Montanari, într-una dintre încăperile de la primul etaj al Palatului Veneţiei, unde cele două ferestre rămăseseră închise din zori, pentru a ţine departe arşiţa ce sufoca oraşul zi de zi şi care nu a dogorît niciodată ca în această sîmbătă de 23 august 1572.

E zi de sărbătoare, căci este ajunul Sfîntului Bartolomeu.

Montanari s-a apropiat deseori de ferestre pentru a vedea defilînd, pe strada Fossés-Saint-Germain, procesiunile de confrerii, căci atelierele fuseseră închise.

A întredeschis doar pentru cîteva clipe una din ferestrele duble ca să-l asculte pe unul dintre predicatorii care, în picioare pe o bornă care se găsea la colţul străzii Poulies, se adresa credincioşilor, proferînd cuvinte de moarte.

Preotul zicea (Montanari a crezut că recunoştea vocea părintelui Veron):

– Trebuie să omorîm o fiară odioasă lui Dumnezeu, ca şi oamenilor. Ţinem fiara în plasă. Dar nu-i decît rănită. Mai poate încă să muşte şi să ucidă. Trebuie să avem grijă ca ea şi demonii ei să nu poată scăpa. Nu trebuie să pierdem o ocazie atît de bună de a cîştiga victoria, în numele lui Dumnezeu şi al Crucii, asupra duşmanilor sfintei Biserici şi ai regatului. Victoria este uşoară. Recolta este bogată şi sigură. Putem obţine fără teamă recompensa unui atît de mare succes. Dumnezeu ne priveşte! Fiara trebuie omorîtă!

Montanari închisese fereastra.

Transpirase. Auzise cîntări de-ale confreriilor, apoi clopotele care își răspundeau de la o biserică la alta, salutînd acea zi de ajun al Sfîntului Bartolomeu. Iar sunetul lor grav n-a încetat toată ziua.

De la Luvru se dusese la Palatul Bourbon, de la Palatul Spaniei la Palatul Ponthieu, apoi la Palatul de Aumale, unde se adunaseră gentilomii aparținînd Casei de Guise.

Dar nu mai era vreme de discuții.

Uneori fusese îndepărtat în mod brutal.

Archebuzieri, gărzi de corp ale regelui, ocupaseră casele din apropierea Palatului Ponthieu. Asistase la scurte ciocniri între soldați și elvețienii care îl păzeau pe amiralul Coligny. Archebuzierii voiau să-i împiedice pe aceștia din urmă să primească sulițe, platoșe, halebarde, pistolete și archebuze. Guillaume de Thorenc și Pardaillan ieșiseră, îl amenințaseră pe un anume căpitan Cosseins, care comanda gărzile de corp.

Montanari se apropiase și îl luase la întrebări pe Guillaume de Thorenc, care rînjise, chipul lui exprimînd amărăciunea.

– Regele, a spus el, ni-i dă pe Cosseins și pe archebuzierii lui pentru a-l proteja pe amiral, dar nu există dușman mai aprig al lui Coligny și al religiei ca acest Cosseins, iar regele o știe, toată lumea o știe.

Apoi, Guillaume de Thorenc a intrat în Palatul Ponthieu, în timp ce Pardaillan și alți hughenoți strigau că ei își vor face dreptate, că nu se vor lăsa căsăpiți ca niște oi, că mii de hughenoți porniseră la drum din Țările de Jos și că regele ar trebui să-și aleagă tabăra: cea a ucigașilor sau cea a noii religii. Dacă refuză, ei bine, va fi pus un altul pe tron. Și de ce nu Henric de Navarra, prinț de sînge, un Bourbon?

Nu erau vorbe în vînt. Montanari văzuse nobili hughenoți părăsind malul stîng, cu armele prinse la oblînc, regrupîndu-se pe strada Béthisy, în jurul Palatului Ponthieu, și în fața numărului 7 din strada l'Arbre-Sec.

Apucînd pe strada de Poulies și ajungînd în strada Saint-Honoré, Montanari se trezi față în față cu spadasinii lui Diego de Sarmiento. Îl ascultau pe Enguerrand de Mons, care

vorbea – la fel ca părintele Veron – despre o „fiară dăunătoare cu o mie de capete, care trebuiau tăiate, ca să nu mai renască".

Enguerrand mai adăugase că războiul pe care îl ducea aici pentru a-l apăra pe regele preacreştin, pe care hughenoţii voiau să-l căsăpească sau cel puţin să-l incite să-şi renege credinţa, era la fel ca cel pe care îl dusese la Malta şi la Lepanto împotriva necredincioşilor.

Montanari nu a mai întîrziat mult. Dar, în momentul în care se îndepărta de Palatul Spaniei, l-a văzut pe Enguerrand de Mons repezindu-se spre un poştalion care se oprise pe strada Saint-Honoré.

Montanari îl recunoscuse pe fratele regelui, Henric de Anjou, pe care spadasinii l-au salutat cu urale.

Montanari îl revăzuse pe Henric de Anjou de mai multe ori în ziua aceea. Trecea în revistă archebuzierii regali aliniaţi pe marginea Senei, sau se adresa arcaşilor şi armatei ofiţerului care păzea răspîntiile.

Cînd Montanari s-a întors la Palatul Veneţiei, Leonello Terraccini s-a repezit spre el.

Secretarul aflase că toate porţile Parisului fuseseră închise. Prin urmare nu se putea trimite nici un curier în seara aceea.

Se dăduse ordin starostelui negustorilor să se tragă toate bărcile la mal şi să fie legate cu lanţuri. Miliţia burgheză trebuia înarmată şi artileria pregătită să intre în acţiune.

Montanari urcase la primul etaj al palatului.

Acolo, în spatele ferestrelor închise, cu perdelele trase, era un pic mai multă răcoare.

I-a cerut lui Leonello Terraccini să-i aducă o sticlă de vin dulce. Şi a început să bea cu înghiţituri mici, avînd un sentiment copleşitor de oboseală.

Noaptea se aşternuse, moartea se apropia, nimeni nu o mai putea opri. Cum ar fi putut s-o facă aceşti oameni, cei ai lui Coligny şi cei ai lui Henric de Anjou, ai lui Enguerrand de Mons, ai casei de Guise, ai Caterinei de Medici, cînd se gîndeau că supravieţuirea şi puterea nu le erau asigurate decît dacă reuşeau să-i ucidă pe ceilalţi?

Cum să nu fi vrut acest popor care mergea rugîndu-se și cîntînd în urma steagurilor confreriilor, care îi asculta și-i aclama pe predicatori, moartea acestor eretici de o austeritate insolentă, a acestor hughenoți care păreau să aparțină unei rase și națiuni diferite, care doreau să-și impună religia regelui preacreștin și regatului Franței?

Montanari băuse și moțăise.

Leonello Terraccini îl trezise pentru a-l anunța că Bernard de Thorenc dorea să-l vadă.

Era deja miezul nopții.

– Îi vor ucide pe toți, repetă Bernard de Thorenc. Se apleacă spre Vico Montanari. Nu vor aștepta răsăritul soarelui, continuă.

Își ascunde fața în mîini, vorbind atît de încet, încît venețianul trebuie să se apropie pentru a-i înțelege cuvintele șoptite.

Bernard de Thorenc se întîlnise cu un membru al Parlamentului: Michel de Polin, partizan al reconcilierii. Hotărîse să părăsească orașul, fiind sigur că nu vor fi masacrați numai hughenoți, ci și cei care, buni catolici, nu sînt de acord cu masacrul. După părerea lui Michel de Polin, doar un miracol sau împotrivirea regelui – dar n-ar fi acesta un miracol? – ar putea împiedica hecatomba.

Michel de Polin a aflat că se făcuseră liste. Funcționarii municipali merseseră prin toate hanurile și locuințele, notînd numele celor care practicau noua religie; transmiseseră aceste nume comandantului și șefilor municipali, care le trimiseseră oamenilor lui de Guise și ai lui Henric de Anjou.

Ucigașii, fie ei halebardieri elvețieni – acei trabani adunați de ducele de Guise – sau gărzi de corp ale regelui, știu bine pe cine să ucidă.

Coligny va fi primul, apoi vor veni toți ceilalți.

Bernard de Thorenc tace, fără a-și lua mîinile de la față.

I-a văzut, reia el cu aceeași voce înecată, pe halebardieri, pe pușcași, ucigași de-ai lui Sarmiento, punîndu-și panglica albă la umăr pentru a fi recunoscuți în timpul masacrului.

– Îi vor ucide pe toți, mai spune încă o dată. Pare să ezite, se îndreaptă, îl privește pe Vico Montanari. Enguerrand de Mons a luat parte la consiliul de taină care s-a ținut la Luvru acum mai

puţin de o oră. Dacă ar fi vrut, regele ar fi putut tăia funia cu care se pregătesc să-i stranguleze pe hughenoţi. Dar miracolul n-a avut loc. Bernard de Thorenc face o pauză. Nu-mi plac hughenoţii. Mi-au omorît pe cel mai apropiat tovarăş, Michele Spriano. Sînt aliaţii necredincioşilor, iar eu sînt gata să-i înfrunt într-o luptă dreaptă. Dar această căsăpire care li se pregăteşte nu e conformă cu religia lui Hristos. Strîmbă din nas, ridică din umeri. Ştiu că hughenoţii sînt gata să facă la fel, continuă Thorenc. Cu această temere Henric de Anjou şi Caterina de Medici i-au smuls regelui asentimentul la ceea ce se pregăteşte. Mai ştiu şi că Diego de Sarmiento i-a transmis lui Carol al IX-lea o misivă din partea regelui Spaniei. Poate că Filip al II-lea a ameninţat că vor intra în regat trupele spaniole, ca să termine cu hughenoţii. Iar Carol a cedat. S-a ridicat, a strigat, a jurat pe Dumnezeu, a spus că dacă regina-mamă şi fratele său de Anjou considerau că este bine să fie ucis amiralul, era de acord cu asta, dar să fie omorîţi şi toţi hughenoţii din Franţa, încît să nu mai rămînă nici măcar unul care să-i poată reproşa că l-ar fi omorît pe amiral. Şi a înjurat scurt: „Ei, fir-ar să fie, omorîţi-i dracului pe toţi, imediat!“

Brusc, Bernard de Thorenc apucă mîna lui Montanari.

A încercat, spune el, să o avertizeze pe Anne de Buisson. Dar era deja prea tîrziu, strada l'Arbre-Sec era în întregime ocupată de halebardieri, de trabanii lui de Guise. Ar fi reuşit să treacă de ei dacă s-ar fi aflat faţă în faţă cu gentilomii hughenoţi. Iar Séguret, Pardaillan sau Jean-Baptiste Colliard nu l-ar fi lăsat s-o vadă pe Anne.

– Am să mă întorc acolo, spune. Vreau să fiu de faţă cînd halebardierii şi archebuzierii vor ataca. Clopotul mare din Saint-Germain-l'Auxerrois ar trebui să dea semnalul pe la ora şase. Dar nu vor aştepta pînă atunci. Sînt prea grăbiţi să ucidă! Îi strînge mîinile lui Montanari. Nu vreau să atenteze la viaţa ei. O voi salva. Dar nu va fi în siguranţă decît dacă rămîne ascunsă mai multe zile, pînă cînd se vor sătura de atîta sînge. Vine un moment cînd se întîmplă şi asta, o ştim, noi care am văzut curgînd atîta sînge... Thorenc se ridică. O voi aduce aici. O vei ascunde, nu-i aşa?

Vico Montanari nu răspunde.

14

Vico Montanari s-a prăbuşit în jilţ. Doarme, aplecat în faţă, cu braţele încrucişate. Respiră zgomotos, cu bărbia în piept, cu fruntea sprijinită de pervazul ferestrei.

Lumînările s-au stins. Noaptea este luminată din cînd în cînd de pîlpîirile grăbite ale torţelor care luminează preţ de o clipă arcada şi faţada Palatului Veneţiei.

Brusc, Montanari îşi scutură capul ca şi cum ar vrea să se elibereze, să nu se sufoce, să alunge acea bătaie surdă pe care o aude, acele şiroaie de sînge pe care şi le imaginează acoperindu-i faţa în valuri, înecîndu-l.

Se gîndeşte: deasupra mea este ucisă o femeie, iar sîngele care ţîşneşte, mă acoperă, pentru ce căsătorie este?

Nunţi stacojii. Nunţi de sînge. Nunţi cumplite.

Se îndreaptă, se trezeşte.

Tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois loveşte cu putere în geamul care vibrează, gata să se spargă!

Montanari se ridică, împinge scaunul, deschide fereastra.

Lipicios, cald, aerul negru al nopţii este străbătut de sunete grele care se încalecă, se lovesc de pereţii locuinţei. Montanari se dă înapoi, ca şi cum n-ar fi putut rezista acestui val de zgomote care se ridică dinspre strada Fossés-Saint-Germain.

Nişte oameni înaintează în lumina torţelor. Archebuzele şi halebardele, căştile strălucesc din cînd în cînd. Recunoaşte uniformele, armele, pielea trabanilor, mercenarii helveţi ai ducelui de Guise.

Sare de la fereastră.

Cîțiva soldați s-au oprit în fața porții Palatului Veneției. Ridică torțele. Lumina galbenă invadează încăperea, apoi dispare.

Montanari nu vede caii, dar aude bocănitul copitelor pe pavaj.

Distinge o voce răgușită, mai puternică decît tocsinul care pare să-l însoțească. Spune din ce în ce mai tare: „Regele poruncește! Este voința regelui! Este ordinul său expres!"

Trupa pornește din nou spre strada l'Arbre-Sec și strada de Béthisy. La colțul lor se află Palatul Ponthieu, unde se odihnește amiralul Coligny, protejat de cîțiva oameni, încercuit de gărzile de corp ale căpitanului Cosseins, dușmanul său de moarte, desemnat de către rege.

Montanari se îndreaptă din nou spre fereastră. Întunericul este ca o plasă ale cărei ochiuri se lărgesc puțin cîte puțin.

Se apleacă. Strada este plină de soldați. Vorbesc tare, armele li se ciocnesc. Acest zgomot apropiat acoperă uneori tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois, care continuă să tulbure noaptea, vrînd parcă să o alunge.

Brusc, explozii, țipete, uși trîntite și sparte, urlete, voci ascuțite de femei.

Încep să bată și alte clopote, cele de la Sainte-Eustache și de la Notre-Dame răspunzînd tocsinului. Bisericile sînt tot atîtea nave care deschid focul cu toate tunurile, iar cartierul, de pe cheiul Étoile pînă la strada Saint-Honoré, din strada Monnaye, la strada Autruche, care trece pe lîngă Luvru și Palatul Bourbon, nu e decît un cîmp de luptă.

Montanari închide ochii. Se află la bordul *Marchesei*, galerele se izbesc, catargele trosnesc. Sînt strigătele celor uciși, la Paris ca și la Lepanto.

Urletele vin dinspre strada l'Arbre-Sec și dinspre strada Béthisy. Montanari le recunoaște. Numai cei care ucid urlă așa.

Soldații au intrat probabil în casa cu numărul 7 și l-au ucis pe amiralul Coligny.

Montanari priveşte.

Ochiurile plasei s-au mărit. Noaptea e găurită. Au venit zorii, deja înroşiţi.

Soldaţii sînt mai puţini numeroşi, dar strada e plină de oameni, de femei, de copii care aleargă gesticulînd, ţipînd. Unii duc cu ei obiecte, covoare, veşminte; se încaieră, îşi dispută prada.

Este strigătul care anunţă începutul vînătorii, vremea jafului. Unii vor ucide, se vor lăsa îmbătaţi de sînge, cu faţa mînjită.

Cine mai poate opri haită căreia i s-a dat drumul să adulmece prada?

Nunta de sînge, nunta stacojie, nunta barbară trebuie să se termine.

Montanari distinge acum corpurile, armele, chipurile.

Din noapte n-au mai rămas decît urmele unui naufragiu pe care îl îneacă lumina zorilor. Dintr-odată, în faţa arcadei, la poartă, se aud strigăte, e zarvă. Două siluete dintre care una, cu braţul ridicat, respinge cu spada loviturile care se abat asupra lor.

Montanari se grăbeşte, coboară scara, strigă la Leonello Terraccini să adune slujitorii: „Înarmaţi, şi să vină după mine!"

Străbate curtea, deschide uşa, iar peste el se prăvăleşte trupul însîngerat al lui Bernard de Thorenc, cu arma ridicată şi protejînd-o cu propriul corp pe Anne de Buisson.

Montanari îl trage înăuntru şi ridică braţele. Simte că slujitorii îl înconjoară. Vede guri ştirbe, gingii sîngerînde, feţe cu cicatrice şi cu ochi ieşiţi din orbite, pumni ridicaţi, trupuri acoperite de zdrenţe, ghioage şi pumnale. Copiii par să se strecoare printre picioarele sale. Îi alungă cu şuturi.

Valeţii ridică halebardele. Gloata sinistră se retrage.

Un preot iese în faţă şi spune că trebuie pedepsiţi cei care au stricat credinţa, că îngerul lui Dumnezeu a ales acea zi a Sfîntului Bartolomeu ca să zdrobească demonii. Toţi cei care îi apără vor fi blestemaţi.

– Eu sînt veneţian al Sfintei Ligi, ţipă Montanari. Sînt soldat al Crucii, şi omul pe care îl primesc era cu mine la Lepanto în

binecuvîntata zi de duminică, 7 octombrie, a anului 1571, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu. Intră, dacă vrei!

Nu așteaptă răspunsul preotului, îl prinde de braț și-l trage în curte. Bernard de Thorenc e în picioare. Poartă la umăr batista albă a soldaților regelui și ai lui de Guise, semnul executanților.

– Îl vezi, zice Montanari. Acest gentilom este în serviciul lui Filip al II-lea, rege catolic al Spaniei. A fost prizonier la păgîni. Era cu mine la Lepanto, în Liga Sfîntă, sub semnul Crucii: *Tu hoc signo vinces!*

Preotul ezită. O zărește pe Anne de Buisson șezînd pe una din trepte.

– Aia, strigă preotul, aia este o hughenotă, o eretică!

– Convertește-o, binecuvînteaz-o dacă asta crezi! îi spune Montanari.

Se apropie de Anna de Buisson, îi întinde mîna, îi șoptește că nu doar viața ei trebuie salvată, ci și cele ale oamenilor care trăiesc acolo.

– Cîinii care urlă afară vor sînge. Ne vor ucide pe toți! i-a murmurat el.

Anne de Buisson îngenunchează dinaintea preotului, care privește în jur.

Bernard de Thorenc își ține sabia gata de luptă. Leonello Terraccini este înarmat cu două pistolete. Montanari are mîna pe pumnal. Slujitorii cu halebardele lor dau impresia unui arici. Mulțimea nu mai înaintează.

Preotul așază mîna pe creștetul lui Anne de Buisson, se înclină și bolborosește. Își lasă capul în jos. Montanari nu aude ce murmură, dar probabil că ea își mărturisește greșeala, își reneagă credința, cere îndurare spre a fi primită înapoi în sînul sfintei religii.

Preotul se închină, apoi se îndreaptă către mulțime și strigă:

– Aici nu sînt decît credincioși ai adevăratei credințe în Isus Hristos și în sfînta Biserică.

Mulțimea ezită, apoi îl aclamă. El se întoarce către Montanari și îl binecuvîntează.

Slujitorii închid la loc poarta.

Montanari se închină şi murmură:

– Mulţumesc, Doamne.

– Dacă voiam s-o salvez, spune Bernard de Thorenc, trebuia să înaintez.

Stă în faţa lui Vico Montanari, în încăperea de la primul etaj al Palatului Veneţiei.

Întoarce capul spre ferestre. Sînt închise, dar se aude bătaia surdă a clopotelor amestecată cu pocnetele seci de archebuze, cu strigăte, cu bătaia copitelor de cai.

– Era ca pe puntea lui *Sultane*, reia el. Mi-am croit drum printre hughenoţi. În urma mea, erau înjunghiaţi, decapitaţi. Tace, ascultă zgomotul. A vrut El, Dumnezeu, asta?

Mîinile, braţele, pieptul şi fruntea îi sînt prinse în bandaje pe care sîngele le-a şi înroşit.

– I-au masacrat pe toţi, adaugă el.

Se avîntase singur într-un pasaj unde hughenoţii se refugiaseră, povesteşte el. Probabil ducea pînă la malurile Senei. Sperau să fugă pe fluviu, neştiind că regele dăduse ordin ca bărcile să fie legate cu lanţuri.

– N-au avut timp să ajungă la maluri. Halebardierii regelui şi ai ducelui de Guise i-au răstignit pe toţi de pereţi. M-am aşezat în faţa lui Anne de Buisson. Se întrerupe, coboară vocea ca şi cum s-ar teme ca Anne să nu-l audă, din camera alăturată unde a fost dusă. Sîngele care îmi curgea din răni m-a salvat. Mă luptasem bine. Ea era prada mea. Lasă capul în jos. Cît despre ceea ce au făcut cu celelalte femei... Tace o clipă. Dumnezeu vede toate acestea?

Se ridică, dar, după cîţiva paşi, se clatină pe picioare. Refuză ca Montanari, care l-a prins, să-l sprijine.

– O vei păstra aici, spune el arătînd cu o mişcare din cap uşa camerei unde se găsea Anne.

– Nu mai este hughenotă, răspunde Montanari, ci o bună catolică.

– Ăştia omoară pe cine vor, răspunde Bernard de Thorenc. Orice creştin poate fi ucis pentru că, în ochii primului venit, e un stricat al credinţei... Ridică din umeri. Cine ştie ce vrea Dumnezeu,

pe cine condamnă? Care sînt, pentru El, stricătorii credinței? Eu nu cunosc decît creştini, evrei şi necredincioşi. Se întoarce încet, să se aşeze. Dar regii aleg după interesele lor pe cei pe care vor să-i ucidă şi pe care şi-i fac aliați, fie ei necredincioşi, stricători ai credinței sau chiar evrei. Venețienii fac aşa de multă vreme. Ereticii sînt arşi, necredincioşii sînt combătuți, maurii şi evreii sînt constrînşi să se convertească doar cînd prinții sau dogele au interesul ăsta. Dar El, Dumnezeu, vede toate astea? Vrea El să fie uciși oameni în numele Său?

– Dumnezeu îi lasă pe oameni să se condamne, spune Montanari, apoi îi judecă.

– Îngăduie-i să stea aici, murmură Bernard de Thorenc.

Străbate încăperea şchiopătînd. Vico Montanari îl ajută să coboare scara.

Traversînd curtea, aude în stradă un bărbat care strigă, repetînd fiecare frază, accentuînd fiecare cuvînt:

– Îngerul lui Dumnezeu a executat judecata Domnului. Trădătorul Coligny, care a vrut să-l omoare pe rege, care voia să piardă Franța şi a făcut atîta rău Parisului, nu mai este acum decît un hoit pentru viermi şi ciori! Domnul fie lăudat!

15

„Preailustre Înălţimi,

Nu am reuşit înainte de această zi, joi, 28 august 1572, să vă aduc la cunoştinţă evenimentele extraordinare şi sîngeroase petrecute la Paris în duminica de 24, ziua Sfîntului Bartolomeu.

Porţile oraşului fiind închise, iar bărcile legate la malurile Senei de sîmbătă, 23 august, din ordinul regelui, nici un curier nu a putut părăsi Parisul pînă astăzi.

În ziua de joi, 28, porţile au fost redeschise şi în ciuda ultimelor patru zile, oraşul este calm.

L-am străbătut.

La răscruci au fost ridicate spînzurători, unde atîrnă ciorchini de spînzuraţi. Funia leagă laolaltă jefuitori şi hughenoţi. Corbii, cu zecile, croncăne deasupra ştreangurilor, ochii şi măruntaiele morţilor nu mai sînt decît carne de ciugulit.

Dar spînzurarea este un privilegiu la care au rar dreptul hughenoţii.

Mai sînt încă hăituiţi.

În această dimineaţă, pe cheiul Étoile, la cîţiva paşi de Palatul Bourbon şi de Palatul Luvru, am văzut o haită de canalii smulgînd hainele unei femei a cărei rochie neagră şi purtare austeră i-au făcut să creadă că era de religie reformată. Nenorocita dădea din mîini ca o înecată. Cîinii s-au bătut pentru jupoanele ei, apoi au tăvălit-o, înainte de a o arunca în Sena.

Puţin mai tîrziu, pe acelaşi chei, am văzut înaintînd, precedată de halebarde, de purtători de drapele şi de crucifixe, de predicatori,

marea procesiune, care, condusă de familia regală, se îndrepta spre Notre-Dame.

M-am alăturat acesteia, mergînd alături de Diego de Sarmiento, trimisul regelui Spaniei, şi de ambasadori ai Curţilor Germaniei şi Italiei.

Părintele Verdini se felicita, în numele Sanctităţii Sale Grigorie al XIII-lea, de victoria cîştigată asupra sectei hughenote.

Sarmiento a rîs de acest amiral Coligny, care se simţea în stare să atace Spania sau să-şi impună credinţa la Paris, cu cei patru mii de cavaleri hughenoţi ai lui şi de două ori mai mulţi infanterişti veniţi din Ţările de Jos şi din Germania.

– Mergeţi, dar, să-l vedeţi, să simţiţi cum miroase. Este la Montfaucon, mi-a zis izbucnind în rîs.

În jurul nostru toţi chefuiau.

Soarta lui Coligny nu le inspira nici o milă acestor oameni, dintre care mulţi îl întîlniseră în consiliile regelui.

Cît despre suveranul însuşi, acesta îl asculta ca un fiu, numindu-l mereu – spre marea furie a fraţilor săi Henric de Anjou şi Francisc de Alençon – «părintele meu».

Carol al IX-lea păruse, după cum am mai spus, chiar hotărît să urmeze sfaturile lui Coligny, căci s-a găsit la Robert de Buisson, ucis de spanioli, o scrisoare semnată de mîna regelui, care-l îndemna să ucidă spanioli, aşa cum o cerea Coligny.

Astăzi, toate acestea par să nu fi existat. Sîntem într-o altă lume.

Totul a început duminică, 24 august.

Încă înainte de ivirea zorilor, între orele trei şi patru, tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois a început să bată şi, la puţin timp după aceea, clopote de alarmă din toate bisericile i-au răspuns.

Imediat s-a răspîndit zvonul că regele acceptase să fie sugrumaţi toţi hughenoţii şi să li se jefuiască locuinţele.

Atunci a început masacrul în tot Parisul.

Am fost asigurat – am văzut, am constatat în jurul Palatului Veneţiei – că nu mai exista străduţă în Paris, oricît de dosnică, unde să nu fi fost asasinaţi vreo cîţiva. Sîngele curgea pe străzi în valuri.

Coligny a fost primul ucis, poate chiar înainte ca tocsinul să fi bătut la Saint-Germain-l'Auxerrois.

Se cunoaşte numele asasinului, Bême, un om al lui de Guise, născut în Boemia, care, însoţit de archebuzierii şi de halebardierii căpitanului Cosseins, a forţat poarta Palatului Ponthieu.

Hughenoţii s-au apărat. Unii au reuşit să fugă peste acoperişuri. Se spune că printre ei se găseau Guillaume, fratele lui Bernard de Thorenc, Séguret şi Jean-Baptiste Colliard, trei dintre cei mai îndărătnici hughenoţi fideli lui Coligny.

Bême şi spadasinii săi au străpuns şi crestat trupul lui Coligny, apoi au vrut să-l arunce pe fereastră.

Coligny, încă viu, s-a agăţat. I-au tăiat atunci degetele. A căzut la picioarele ducelui de Guise, care aştepta, dorind să se asigure de răzbunarea sa. Se spune că a şters faţa plină de cicatrice şi de sînge a lui Coligny cu eşarfa, apoi a strigat: «El e, îl recunosc». Şi l-a călcat în picioare.

Ceea ce s-a întîmplat cu trupul amiralului trebuie povestit, Ilustre Seniorii, dacă vrem să avem măsura celor petrecute la Paris de-a lungul acestor zile, cînd sute de cadavre mutilate şi fără haine acopereau străzile şi murdăreau fluviul.

Amiralul a fost azvîrlit pe jumătate viu în faţa Palatului Ponthieu, iar mai multe zeci de copii – două sau trei sute, mi se spune – s-au aruncat asupra lui ca să-i taie capul şi părţile bărbăteşti, apoi mîinile, braţele şi picioarele.

L-au tîrît pe străzi, l-au perpelit pe un rug ridicat pe cheiul Étoile, au ezitat să îl arunce în Sena şi l-au lăsat să putrezească înainte de a-l atîrna de picioare la spînzurătoarea din Montfaucon.

Aici a vrut regele să-l vadă pe cel căruia îi zicea «părinte».

În timp ce noi mergeam în marea procesiune, în acea zi de joi, 28 august, contele Enguerrand de Mons ne-a povestit că trupul lui Coligny nu mai era decît un stîrv putrezit. El însuşi fusese nevoit să-şi acopere nasul şi alţi nobili alături de el îl imitaseră. Însă văzînd aceasta, regele spusese:

– Eu nu mi-l acopăr ca voi ceilalţi, căci mirosul duşmanului mort este foarte plăcut.

Regele a dat dovadă de aceeaşi răzbunare nemiloasă şi faţă de alţi gentilomi hughenoţi care i-au fost companioni la jocul cu mingea sau la băile în Sena.

În cursul acelei nopţi de Sfîntul Bartolomeu, Luvrul a devenit astfel unul dintre locurile de masacru.

Mi-a povestit toate astea chiar Diego de Sarmiento, care nu îşi putea ascunde uimirea că regele pe care îl crezuse căzut sub hughenoţi şi care, dintr-odată, devenea călăul acestora, nesalvînd de la moarte decît pe prinţii de sînge: Henric de Navarra şi pe Condé.

Aceşti doi Bourboni, convocaţi noaptea, fără arme, au fost insultaţi de către Carol al IX-lea, care le-a dat să aleagă între liturghie, moarte şi Bastilia, punîndu-le un pumnal la gît.

– El, repeta Sarmiento, el, Carol al IX-lea, care era gata să se lupte cu noi şi părea dispus să îmbrăţişeze religia reformată sau cel puţin să-i accepte prezenţa în regat...

Sarmiento a dat din cap, povestind cum Henric beamezul a îngenuncheat imediat şi şi-a renegat încă o dată credinţa, fiind gata să asculte toate liturghiile, să se roage la toţi sfinţii care i se impuneau. Condé rezistase mai mult, pentru a sfîrşi, la rîndul său, prin a-şi renega credinţa.

Acestea au fost singurele două graţieri acordate de Carol al IX-lea.

Nobilii hughenoţi ai celor doi prinţi de sînge şi toţi cei care, cu mai puţin de două ore în urmă, dansaseră în sălile Luvrului, au fost împinşi unul cîte unul în curte, unde helveţii îi străpungeau cu suliţele, fiecare corp fiind ucis de atîtea lovituri, încît sîngele ţîşnea din toate părţile, curgînd şiroi pe pavaj.

Au găsit un hughenot chiar şi în camera lui Marguerite de Navarra, unde fricosul se ascunsese sub fustele ei, pătînd-o de sînge şi amînîndu-şi moartea cu cîteva ore.

Hughenoţii erau ucişi pe culoarele palatului, în grădini.

Fuseseră urmăriţi cei care încercau să fugă pe acoperişuri sau prin subterane.

De la fereastra sa, regele privise acest măcel din curte şi de pe malurile Senei.

– Bun vînător! rînjea Diego de Sarmiento.

Povestea cum suveranul trăsese în doi hughenoți care, pe malul stîng, în fața Luvrului, încercaseră să părăsească Parisul.

– Avea o archebuză mare de vînătoare, a adăugat spaniolul. Şi striga: «Trageți, trageți, fir-ar să fie! Ne scapă, trageți!»

Pe urmă, a fost găsită pe culoarele Luvrului, nu departe de camera monarhului, o însoțitoare a Caterinei de Medici cu măruntaiele scoase. Pe suveran l-a cuprins teama, ca și cum s-ar fi temut dintr-odată că nu-și mai putea chema cîinii pe care îi slobozise, că nu-l vor mai asculta, mergînd pînă la masacrarea și mutilarea lui Isabelle de Thorenc, hughenotă fără îndoială, dar protejată de Caterina de Medici și sora lui Bernard de Thorenc, apropiat al lui Diego de Sarmiento.

Regele a încetat, într-adevăr, să mai conducă vînătoarea asupra hughenoților.

Dar poporul, ieșit ca din senin de prin cotloanele pe unde se aciuase, a năvălit pe străzi, golind casele hughenoților și spintecîndu-i pe cei care locuiau în ele.

Pe puțin trei mii dintre ei au fost astfel mai întîi dezbrăcați – veșmintele din lînă bună reprezentînd o pradă rîvnită de acești oameni de nimic, îmbrăcați în zdrențe – apoi uciși, hăcuiți, prădați de toate inelele și cerceii, lăsați, în fine, în stradă pradă cîinilor vagabonzi sau azvîrliți în Sena, ori aruncați în gropile din Cimitirul Inocenților, și chiar spînzurați, la Montfaucon.

Așa au fost dărîmate și prădate mai mult de cinci sute de case. Abia marți, 26 august, din ordinul regelui, au fost ridicate spînzurători la răscruci pentru a-i pune pe jefuitori în ștreang.

Dar Sfîntul Masacru și Dreapta Prădare au continuat pînă astăzi.

De la ferestrele Palatului Veneției și pe străzile străbătute zilnic în compania secretarului Leonello Terraccini, am văzut fiare sălbatice cu chip și trup de om.

Ucigașii acoperiți de sînge despicau fără să aleagă pîntece de copil sau de femeie. Pe copiii de țîță cu scutecele însîngerate îi

duceau pînă la fluviu, unde îi aruncau. Spărgeau craniile cu lovituri de ghioagă.

Am văzut hughenoți îngenuncheați care încercau să-și salveze viața oferindu-le ucigașilor pungi pline cu monede din aur. Dar de ce să accepte aceștia o răscumpărare, cînd puteau lua și punga și viața?

Peste tot, crime și jafuri.

Cei din miliția municipală îi conduceau pe ucigași la casele pe care le știau locuite de hughenoți. Consultau registrele, urcau scările imobilelor pînă în camerele unde erau găzduiți gentilomii veniți la Paris pentru nunta lui Henric, seniorul lor hughenot, și a lui Marguerite de Valois, catolica.

Peste tot, crime.

Nimic din toate acestea, Ilustre Seniorii, nu trebuia să mă surprindă, pentru că în rapoartele mele precedente am arătat cum Diego de Sarmiento pregătea o vînătoare. Odată căzuți în plasă, închiși în oraș, hughenoții urmau să fie loviți ca animalele prinse în fundul unui sac.

Dar cu greu pot exprima cuvintele mirosul și culoarea sîngelui. Și este greu să-ți imaginezi străzile unui oraș transformate în pîraie roșii sau acest popor pe care îl credeam reținut, supus, preschimbîndu-se dintr-odată într-o hoardă care răcnește, într-o haită de ucigași aruncîndu-se cu patimă și furie asupra vecinilor, masacrîndu-i, străpungînd trupurile nou-născuților, scoțînd măruntaiele femeilor și ale copiilor.

Asta au făcut. I-am văzut.

Ucigașii sugrumau fără să le tremure mîna, cu siguranța celui care aplică judecata lui Dumnezeu.

Și toți au aflat, de-a lungul acestor zile, că un măceș uscat, cu floarea căzută dinaintea statuii Fecioarei din Cimitirul Inocenților, a început să înflorească, semn al satisfacției lui Dumnezeu în fața lucrului bun care se împlinise în Paris.

M-am dus în Cimitirul Inocenților și am auzit clopotele bisericii bătînd cu putere pentru ca vestea bună a miracolului să fie cunoscută de toți.

În jurul statuii Fecioarei, am văzut bărbați și femei, cu ochii ieșiți din orbite, chiuind, țopăind, agitîndu-se, lăsîndu-se purtați de bucuria miracolului.

Apoi au părăsit cimitirul, grăbindu-se să ucidă alți eretici, să facă să curgă acel sînge care stropise măceșul și care urma să facă regatul Franței să înmugurească din nou.

Astfel s-au petrecut lucrurile în timpul celor patru zile scurse de la acea noapte de duminică a Sfîntului Bartolomeu, 24 august 1572.

Astăzi, regele s-a dus cu alai la Cimitirul Inocenților pentru a contempla și el miracolul măceșului.

A îngenuncheat dinaintea ramurii înflorite.

Mă aflam nu departe de el, lîngă Diego de Sarmiento, în primul rînd al tuturor ambasadorilor.

Fața lui Carol al IX-lea era de o paloare extremă, iar mîinile îi tremurau. Mi s-a părut că se clătina și că s-a ridicat cu greutate, reluînd cu pași înceți conducerea procesiunii.

Nu mi-a părut cuprins de sentimentul victoriei pe care tocmai o cîștigase, ci mai degrabă de o teamă.

Se zvonea că îl chemase pe chirurgul Ambroise Paré, rămas în viață deși era suspectat că era hughenot și că l-a îngrijit pe amiralul Coligny după focul de archebuză căruia acesta îi căzuse victimă. Carol s-ar fi plîns că mintea și trupul îi sînt puternic tulburate, ca și cum ar fi cuprins de o puternică febră.

I se pare tot timpul, ar fi mărturisit el, cînd e treaz sau cînd doarme, că trupuri masacrate își apropie de el chipurile lor hidoase, acoperite de sînge. Se jură că nu a vrut ca în masacru să cadă oamenii simpli și inocenții.

Dar au căzut, Înălțimile Voastre, și numai Dumnezeu are puterea să facă să reînvie morții."

16

„Trăiesc în aşteptarea morţii", a scris Anne de Buisson.

Acesta e primul rînd al jurnalului pe care l-a ţinut de-a lungul întregii sale vieţi. L-a început în după-amiaza duminicii de 24 august 1572, în ziua Sfîntului Bartolomeu. Se trezise tresărind, descoperind acea cameră de la primul etaj al Palatului Veneţiei, unde, îşi amintea treptat, Bernard de Thorenc o dusese după ce ea îngenunchease în curte, iar preotul îi ceruse să-şi renege credinţa, punîndu-i mîna pe creştet.

Amintindu-şi, tremurase, sărise din pat, cu pletele desfăcute, cu picioarele goale – dar cine o descălţase? Şi, deodată, a auzit ţipete, urlete sau mai degrabă lătrături, şi acea bătaie de tocsin care, avea impresia, îi zguduia capul care vibra ca şi cînd el ar fi fost metalul lovit.

S-a repezit la fereastră, dînd deoparte draperia, orbită de amurgul aprins.

Văzuse, la colţul străzii Poulies cu Fossés-Saint-Germain, doi copii care trăgeau un trup gol mutilat, apoi oameni cu braţele încărcate cu veşminte, iar alţii ghemuiţi pe pavaj goleau conţinutul unui cufăr. Împrejurul lor zăceau trupuri goale, însîngerate, bărbaţi şi femei, acestea cu picioarele desfăcute. Cu sînii tăiaţi, înfăşurate în bucăţi de pînză pe care le purtau ca pe nişte mari eşarfe.

Anne a strigat, uşa camerei s-a deschis şi l-a văzut în cadrul ei pe Vico Montanari. Nu a fost nevoie să-l întrebe pentru ca acesta să-i spună că Bernard de Thorenc plecase, dar că ea se afla în siguranţă, că putea să rămînă acolo atîta cît – a făcut o mişcare din bărbie în direcţia ferestrei – va dura asta.

Ea şi-a împreunat mîinile ca pentru rugăciune, spunînd cu o voce rugătoare şi îngrozită că voia hîrtie, pene de scris, cerneală. Apoi şi-a pus palmele peste urechi pentru ca Vico Montanari să înţeleagă că dorea să scrie pentru a ridica împrejurul ei, în ea, cuvînt cu cuvînt, piatră cu piatră, un zid care să o protejeze, de care să se poată agăţa cînd va simţi că alunecă spre prăpastie, în acel pasaj unde văzuse bărbaţi, femei, copii străpunşi cu lovituri de halebardă, răstigniţi ca trofee de vînătoare pe pereţii subterani care duceau, li se spusese, de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec pînă la malurile Senei, unde vor găsi bărci pentru a fugi şi a scăpa de ucigaşi.

„Asasini“: a spus cuvîntul mai întîi cu voce scăzută, apoi l-a urlat la urechile lui Montanari: „Asasini! Asasini!“

Îl auzise pentru prima oară în dimineaţa cînd Bernard de Thorenc, cu trupul însîngerat, rănit la umeri, la mîini şi la frunte, cu gîtul crestat de hughenoţi – căci el intrase primul în locuinţă, apoi în pasaj –, îi şoptise, ridicînd-o şi ducînd-o spre ieşire: „Sînt nişte asasini!“

Halebardierii, acei mercenari helveţi care îi aparţineau lui de Guise, au vrut să-l oprească. Unde se duceau? Cine era acea femeie, de ce să nu o taie chiar acolo, ca pe o scroafă, spintecînd-o pe mijloc? Îşi strecuraseră mîinile între pulpele ei.

Bernard de Thorenc îi respinsese cu lovituri de sabie, strigînd că era a lui, că o păstra pentru bunul lui plac.

– Este prada mea şi am plătit-o cu sîngele meu! a spus arătîndu-şi rănile.

Putuseră să părăsească casa cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Renunţase din instinct să-şi înnoade braţele de gîtul lui Bernard de Thorenc, lăsîndu-le să atîrne, ca o pradă rănită în gura fiarei.

Dar, odată ajunşi în strada Fossés-Saint-Germain, a vrut să meargă. Şi, de la primii paşi, mulţimea îi împresurase.

Văzuse acele feţe pline de ură, acele mîini care căutau să se agaţe de ea, să-i smulgă hainele.

Bernard de Thorenc făcuse cercuri cu sabia, iar mulţimea urlase:

– E o hughenotă! O ucidem! În Sena cu ea! La ştreang! Pe rug! Dă-ne-o, dă-ne-o!

Bernard de Thorenc se aşezase în faţa ei şi respinsese acea haită cu lovituri largi de sabie. Apoi s-a deschis poarta, iar valeţii înarmaţi cu suliţe i-au împiedicat pe acei cîini să pătrundă în curte, Montanari trăgîndu-l înăuntru pe preotul în faţa căreia ea a trebuit să îngenuncheze, să-şi mărturisească greşelile.

Îi venea să vomite.

– Ucigaşi, şopteşte la rîndul său Vico Montanari.

Se apropie de Anne de Buisson, vrea să-i ia mîna, dar ea se fereşte şi merge pînă la fereastră. Vede alte trupuri întinse pe stradă, cu măruntaiele scoase, castrate, jefuitorii împărţindu-şi hainele morţilor, apoi uitîndu-se în jurul lor ca şi cum ar fi adulmecat noi prăzi.

Anne de Buisson dă să se retragă şi se loveşte de Vico Montanari.

– Ucigaşii nu vor pătrunde aici, spune el, pe cînd ea se îndepărtează, se ghemuieşte pe pat, cu spatele încovoiat, cu braţele strîngîndu-şi picioarele îndoite.

Nu pare să-l asculte pe venețian, care spunea că nimeni la Curte, nici regele, nici regina-mamă, nici fratele, Henric de Anjou – aceştia doi hotărîseră masacrul şi suveranul le cedase – nu vroia să intre în conflict cu Serenisima Republică.

Se apleacă spre Anne de Buisson.

– Aici este Palatul Veneţiei, precizează el.

Anne de Buisson se ridică. Nu se poate abţine să nu meargă cu paşi mari ca o nebună, ştie asta, dînd din braţe, frămîntîndu-se, repetînd că îi cunoaşte. Îl ştie pe acest rege căruia îi place să se lase biciuit şi care biciuieşte, care tremură în faţa mamei sale, cu faţa transpirată, cu ochii plecaţi, cu vorba ezitantă. Îl ştie şi pe celălalt, pe regele favoriţilor, Henric de Anjou, fardat, împodobit ca o femeie, şi pe ea, pe Caterina de Medici, neagra, regina morţii, cea care porunceşte magilor şi vrăjitorilor să înfigă ace în

inimile figurinelor modelate după imaginea celor pe care îi urăşte, şi care, atunci cînd vraja nu reuşeşte, se foloseşte de otravă – şi nimeni, nici măcar monarhul, nu se poate considera la adăpost de această ucigaşă.

– Dacă ea vrea, pătrunde şi aici sau îi va trimite pe acoliţii ei, cu otrăvuri. Pentru ea eu sînt deja moartă, dar dacă ar afla că trăiesc, nu ar avea linişte pînă nu m-ar şti moartă.

Anne de Buisson se opreşte în faţa lui Montanari. Îl imploră din nou: vrea să scrie, să lupte astfel împotriva vrăjitoriilor, a acelor otrăvuri pe care Caterina le strecoară în suflete – şi victimele ei nu mai ştiu, nu mai vor, nu mai sînt în mîinile ei decît nişte păpuşi pe care le sfîşie şi apoi le aruncă, atunci cînd se plictiseşte de ele.

Anne ezită, apoi, cu vocea stinsă, şopteşte:

– Isabelle de Thorenc?

Montanari lasă capul în jos, se dă înapoi. Spune că secretarul, Leonello Terraccini, îi va aduce ceea ce a cerut.

Se opreşte în pragul camerei.

– Au găsit trupul lui Isabelle de Thorenc, răspunde el.

Anne de Buisson îşi desface braţele.

– Îl vor şi pe al meu, spune ea.

Secretarul intră la puţin timp după aceea şi aşază pe măsuţă, în mijlocul încăperii, hîrtia, penele ascuţite şi cerneala.

Anne se ridică, se învîrte în jurul acestui tînăr cu păr buclat, cu trăsături regulate.

Împinge masa către fereastră. Trebuie să-i vadă pe asasini.

Poate că Bernard de Thorenc se întorsese printre ei după ce o salvase? Dar numai pe ea, doar pe ea voise el să o smulgă asasinilor; ceilalţi, toţi ceilalţi, ca acel nou-născut tîrît de copii şi ale cărui corp şi cap saltă pe pavelele străzii Poulies, să fie toţi omorîţi!

Bernard de Thorenc trebuie să-i ucidă spre a fi iertat pentru că o scăpase, o ascunsese, sau ca să nu fie suspectat, el, fratele lui Guillaume de Thorenc, de complicitatea cu oamenii sectei hughenote, ai cauzei.

Aşază foile pe măsuţă.

Or, tocmai acestui om i s-a dăruit ea în ziua căsătoriei dintre Henric de Navarra şi Marguerite de Valois.

Se lăsase iubită sub o scară, în colţul cel mai îndepărtat al Palatului Luvru, acolo unde, astăzi, este masacrată sau spintecată Isabelle de Thorenc, sora lui Bernard.

El a salvat-o pe ea, Anne, dar a abandonat-o aici, şi poate, în strada Poulies, asasinii se ridică şi o caută.

Anne de Buisson se aşază la măsuţă şi ia o pană.

– Nu vă arătaţi, îi zice Leonello Terraccini, apropiindu-se. V-au lăsat să intraţi aici, dar l-am văzut pe preot dînd tîrcoale străzii Fossés-Saint-Germain. Vreo sută de ucigaşi îl ascultă şi-l urmează. A acceptat să vă convertească doar pentru că îi era frică. I-am auzit predicile. Spune: „Dumnezeu îi va converti dacă asta îi va fi voia, Dumnezeu îi va ierta dacă va dori, însă noi, noi trebuie să executăm sentinţa Sa". Preotul se poate întoarce după dumneavoastră. Poate vă doreşte moartea, în contul cuiva.

Anne de Buisson se întoarce şi îl priveşte fix pe secretar, care repetă:

– Nu vă arătaţi, sîngele i-a înnebunit!

Dintr-odată, cu o mişcare brutală, Anne îl apucă de după gît, îl trage spre ea, îşi lipeşte trupul de al lui. Geme, pare să vrea să se afunde între umerii şi picioarele lui Leonello Terraccini.

Îl forţează să se aplece, îl sărută. Nu se îndepărtează de el decît după ce simte acea savoare călduţă pe limbă.

Vede perle de sînge pe buzele lui Terraccini, pe care le-a muşcat.

Îşi încolăceşte braţele în jurul mijlocului lui, se retrage pînă la pat şi se răstoarnă trăgîndu-l după ea.

Închide ochii în timp ce el îi ridică jupoanele şi îşi strecoară mîna între pulpele ei.

Îşi aduce aminte de gestul ucigaşilor din pasajul întunecat de la casa cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Îi apucă încheietura mîinii, nu pentru a i-o respinge, ci pentru ca el să o afunde în ea.

Se gîndeşte: „Trăiesc în aşteptarea morţii".

17

În acele zile de sînge, cînd asasinii tăiau nasuri și urechi, buze, membre, grumaji, cînd înfigeau pari în pîntecele femeilor, sau, înainte de a le profana astfel, le forțau să se acupleze cu hughenoții castrați, ca niște purcei – iar rîsetele și sîngele umpleau străzile în acele zile –, Bernard de Thorenc, străbătînd străzile Poulies și Fossés-Saint-Germain, pleca fruntea, temîndu-se să-și arunce privirea spre fereastra Palatului Veneției, în spatele căreia își imagina că se afla Anne de Buisson.

Grăbea pasul pentru a se îndepărta mai repede de acele străzi unde bîntuiau ucigași călăuziți de acel preot dinaintea căruia Anne îngenunchease și care se oprea adesea în fața ușii Palatului Veneției, ca tentat să o forțeze, să reia ceea ce îi fusese smuls, acea hughenotă pe care nu putuse decît să o convertească, deși ar fi preferat să o omoare.

De departe, în strada Autruche, Bernard de Thorenc îi observa pe acei asasini ale căror mîini, brațele, pînă chiar și gurile, le erau pătate de sînge.

Apoi, încet, după ce se convingea că vor sparge alte uși, că vor traversa Sena vînînd alți hughenoți care încercau să fugă – iar regele, de la fereastra lui din Luvru, îi lua la ochi cu archebuza sa mare, așa cum ochești la vînătoare un cerb sau un mistreț –, Thorenc intra în Palatul Spaniei.

Ținea sabia în mînă. Iar eșarfa albă – pătată de sînge – era încă legată de umăr, permis de liberă trecere pentru asasini, cum erau și acele bandaje înroșite de pe umeri, mîini, frunte.

Mergea cu capul sus, acum, căci voia să vadă.

Într-un loc se împiedicase de trupurile a două femei îmbrățișate, dezbrăcate, cu chipurile atît de crestate, încît pierduseră orice formă omenească, și cărora li se vîrîseră coarne de bou între pulpe.

Ceva mai departe la colțul străzii Saint-Honoré, se afla un grup de copii care înconjurau un bătrîn gol, îngenuncheat, obligîndu-l să înghită foi din Biblie, apoi excremente, căci omul nu trebuie să citească Sfînta Carte în limbă profană, nici să refuze postirea. Or acel bătrîn făcuse toate acestea. De aceea, trebuia să piară în chinuri!

Cîțiva pași mai încolo, Bernard de Thorenc văzuse copii – tot copii! – spintecînd burta unei femei, scoțîndu-i măruntaiele și servindu-se de mațele aburind ca de niște bice, lovind fața altor hughenoți care erau împinși spre ei – iar mulțimea îi aplauda pe acești țînci batjocoritori care omorau atît de sălbatic.

Bernard de Thorenc își întorcea privirea.

Adesea, pe parcursul acestor zile de sînge, avusese impresia că era urmărit și că, odată întors la Palatul Spaniei, Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons sau părintele Verdini îl priveau bănuitor ca și cum unul dintre spionii lor – acei șerpi erau hrăniți de regina-mamă, de Henric de Anjou sau de Sarmiento însuși – le povestise că Bernard nu omorîse nici un hughenot, ci doar se apărase, evitînd lupta. Că se limitase la a salva o femeie, pe acea Anne de Buisson, hughenotă, sora blestematului corsar din La Rochelle, Robert de Buisson, acea Anne, însoțitoarea Caterinei de Medici, pe care aceasta voia poate acum să o facă să dispară, pentru că fusese martoră la prea multe comploturi și că, odată Parisul curățat, iar Henric de Navarra convertit, nu mai era nevoie de o hughenotă printre femeile reginei-mamă.

De aceea, Bernard de Thorenc nu avea încredere. Nu trebuia să le dea nici cel mai mic pretext asasinilor. Trebuia să evite să se uite spre fereastra Palatului Veneției, și chiar să se gîndească la Anne de Buisson.

De altfel, de ce l-ar aștepta cînd între ei doi, din noaptea lor de sub scara din Palatul Luvru, sîngele cursese ca un torent în creștere? Trebuia să lase să treacă timpul, să nu se apropie nici măcar de Vico

Montanari sau de secretarul său, Leonello Terraccini, pe care Bernard de Thorenc îl zărise adesea la Palatul Spaniei, apoi în acea capelă din Luvru unde Henric de Navarra îngenunchease în mijlocul asasinilor, recunoscînd că era doar un stricat al credinței care cerea umil să fie primit în sfînta Biserică. Iar cînd deschisese gura să primească împărtășania, rîsul Caterinei de Medici fusese atît de puternic, încît umpluse tot naosul, amestecîndu-se cu al asasinilor.

Tocmai în acel moment Bernard de Thorenc se gîndise – îi trecuse prin minte ca o durere usturătoare – că oamenii, toți oamenii, oricărei religii ar aparține, făcuseră un infern din acest pămînt oferit de Dumnezeu.

Își amintise de miniaturile din cartea lui Michele Spriano, de supliciile pe care Dante le descria în călătoria sa în infern. Era tocmai ceea ce văzuse el împlinindu-se pe străzile Polies, Monnaye, pe cheiul École, în jurul Palatului Bourbon și al Palatului de Aumale.

Enguerrand, care se întorsese din provincie, de la Marea Fortăreață din Mons, perorase, spunînd că în fiecare zi, la sfîrșitul festinului, și pentru a-i distra pe bunii catolici care fuseseră invitați, aruncase hughenoți din înaltul falezelor în trecătorile Siagnei. Le poftea pe femei să înțepe șalele și fundul acestor hughenoți pentru a-i face să se arunce singuri în rîu. Iar copiii erau printre primii care se prindeau în joc.

Hughenoții erau urmăriți peste tot, spunea Enguerrand de Mons, iar trupurile acestor eretici pluteau de asemenea pe Ron și nimeni nu voia să-i îngroape.

– Iar acum aceste stîrvuri strică apele...

– Nu terminăm nicicînd cu ei, a adăugat Enguerrand de Mons, după o tăcere, întorcîndu-se spre Bernard de Thorenc.

Vreo sută de nobili hughenoți ocupaseră și apărau Castellaras de la Tour. În fruntea lor se afla...

– ...Fratele tău Guillaume și cîțiva care scăpaseră, printre care Jean-Baptiste Colliard și Séguret.

Sarmiento se indignase.

Cei care îi lăsaseră în viață pe unii stricați ai credinței erau și mai vinovați decît aceștia. Lor trebuia să li se dea moartea cea mai

crudă. Trebuiau să o simtă pătrunzînd încet în ei. Căci, prin compasiunea, laşitatea sau complicitatea lor, compromiseseră destinul regatului Franţei şi al dreptei credinţe.

Protestanţii din La Rochelle rezistau deja în faţa trupelor regelui. Cei din Montauban şi de la Nîmes, printre atîtea alte oraşe din sud, voiau să se strîngă într-o uniune, să părăsească regatul, să aştepte ajutoarele germanilor sau ale ticăloşilor din Ţările de Jos.

– Iată ce au lăsat să se întîmple protectorii hughenoţilor! Pentru aceştia, securea, pumnalul, funia, agonia cea mai lungă vor fi încă pedepse prea uşoare!

Diego de Sarmiento l-a privit fix pe Bernard de Thorenc, care i-a înfruntat privirea, apoi s-a îndepărtat.

În camera sa, în acea noapte, el s-a rugat, îngenuncheat, cu capul lăsat pe mîinile împreunate, cu braţul sprijinit de marginea patului.

Apoi a lăsat rugăciunile şi a început, cu o voce din ce în ce mai puternică, să i se adreseze lui Dumnezeu:

– Doamne, noi sîntem cu toţii nişte necredincioşi! Aici am văzut crime şi barbarii tot atît de perverse ca în temniţa din Alger şi pe galerele turceşti. Am văzut oameni fără nas, fără urechi, fără buze, fără ochi, arătînd întocmai ca victimele lui Dragut Arsul.

Am văzut cum erau dezbrăcate femeile, tratate ca nişte prăzi, apoi, după ce abuzau de ele, călăii le scoteau măruntaiele şi le lăsau să moară, cu trupul profanat. Creştini sau mahomedani, noi sîntem toţi necredincioşi, Doamne. Pămîntul a devenit infern.

Ce poate face cel care crede in Tine?

Am păcătuit mult, Doamne.

Am ucis de multe ori, în cursul vieţii.

Dar acum sînt dezgustat de sînge.

Ce-i de făcut, Doamne, ca să nu mai fie vărsat în numele Tău?

Cum, Doamne, să se pună capăt masacrului, acestei preaumane şi sîngeroase comedii?

Cum să nu-ţi mai fiu necredincios?

18

Cînd Bernard de Thorenc a început să vorbească cu o voce pe care indignarea și, poate, disperarea o făceau să tremure, Vico Montanari i-a strîns brațul. Dar el a continuat pe același ton, indiferent la mulțimea care îl înconjura.

Se aflau pe cheiul École, salahori, cerșetori, marinari, negustori, femei jerpelite care spălau cu apă multă lenjeria de la Luvru sau din Palatul Bourbon. Dar, la colțul străzii École și a cheiului, Montanari observase niște spadasini cu vestele roase, cu pălăriile pe ochi, ascunzîndu-le chipurile. Aceștia erau bandiți care, pentru un pumn de scuzi, te spintecau. Poate că erau chiar spioni ai reginei-mamă supraveghindu-l pe Bernard de Thorenc, însărcinați să-i aducă acesteia la cunoștință ce spunea.

Montanari i-a șoptit:

– Vorbește mai încet!

Bernard de Thorenc a privit în jurul lui, a ridicat din umeri, și-a pus mîna pe mînerul sabiei.

– Să vină! a spus el, printre dinți. Da, Montanari, a reluat el, sîntem la fel de cruzi, la fel de barbari ca niște păgîni. Halebardierii, soldații germani ai ducelui de Guise, gărzile de corp regale, spadasinii lui Diego de Sarmiento, ai lui Enguerrand de Mons sau ai lui Henric de Anjou sînt ienicerii noștri. Noi avem ucigașii noștri, călăii noștri. Și care este cel mai desfrînat dintre Dragut Arsul și regele preacreștin? S-a oprit, apoi a adăugat cu o voce mai domoală: Îi place să omoare. E ca un nebun. Un vînător dement. Vrea sînge. A folosit mai mult de cinci mii de cîini. Omoară cu archebuza și cu pumnalul. Cerbii, mistreții săi sînt hughenoții care au reușit să fugă, care încă mai rezistă, în La Rochelle, care se

adună în jurul fratelui meu Guillaume, şi ei tot asasini. A făcut o mutră de dezgust. Cînd Carol se întoarce de la vînătoare, este parfumat, îmbrăcat. Aşteaptă noaptea şi pleacă, mascat, să dea tîrcoale pe străzi, nu departe de cheiul acesta, pe străzile Saint-Honoré, l'Arbre-Sec sau Monnaye. Forţează porţile de la locuinţele nobililor sau ale membrilor Parlamentului. Îi aruncă la picioarele patului, în care se urcă el, cerînd să fie biciuit. Regulează femeia, biciuieşte la rîndul lui, geme. Zice că aude voci care ţipă, urlă, exact ca în nopţile de masacru. Are trupul acoperit de sudoare. Vrea să mai fie biciuit şi povesteşte că în fiecare dimineaţă se adună în faţa ferestrelor sale mulţimi de corbi, din cei ce se văd zburînd în jurul ştreangurilor sau al spînzurătorii din Montfaucon. Croncăniturile lor sînt ţipete de om, iar uneori vin să bată cu ciocul în ferestre.

Vico Montanari i-a strîns din nou braţul, apoi, pentru a-l împiedica să continue, i-a vorbit de Anne de Buisson, ascunsă încă în Palatul Veneţiei. Avea de gînd să părăsească Parisul, poate pentru a merge la Veneţia.

Bernard de Thorenc părea că nu aude. A continuat spunînd că regele avea din ce în ce mai des sînge în gură, pe buze, că tuşea şi sughiţa. Din excesele sale nocturne se întorcea palid, cu vesta pătată de sînge, cu privirea întunecată, cu capul plecat, strigînd dintr-odată că vrea să i se adune gărzile, că ştia că încercau să îl omoare, să-l sugrume, să-i facă vrăji. Unii spuneau că se temea ca mama sa să nu-l otrăvească, fiindcă îl prefera pe Henric de Anjou, că deja îi aranjase succesiunea, iar pentru că Henric de Anjou tocmai fusese ales rege de Dieta din Polonia, ea va fi cea care, după moartea lui Carol, aşteptînd întoarcerea lui Henric, va asigura regenţa.

– Degeaba strigă, a continuat Bernard de Thorenc. Îl sufocă valuri de sînge şi oricine îl vede ştie că va muri.

Tot Bernard de Thorenc, mergînd alături de Vico Montanari pe cheiul École, este cel care a spus: Carol al IX-lea murise cu gura plină de sînge, în duminica de 30 mai 1574, ziua de Rusalii. Regina-mamă se înfăşurase într-o eşarfă neagră, îşi ascunsese chipul sub dantela neagră şi mîinile în pliurile rochiei negre.

– Femeie de doliu, a murmurat Thorenc, femeie a morții! Ea este solul secerătoarei cu coasa.

Caterina de Medici a trimis imediat curieri în Polonia pentru ca fiul ei iubit, Henric de Anjou, să vină să-și pună curulețul de muiere pe tron și să fie proclamat Henric al II-lea, rege preacreștin al regatului Franței.

În aceeași zi, cea a morții lui Carol al IX-lea, Anne de Buisson și Leonello Terraccini au părăsit Palatul Veneției, iar Montanari nu a știut cum să-l anunțe de plecarea lor pe Bernard de Thorenc, limitîndu-se doar să lase să-i scape cu jumătate de voce:

– A plecat. Cu el.

Montanari a crezut mai întîi că Bernard de Thorenc nu auzise, pentru că a continuat să vorbească despre rege.

– Acel sînge din gură, sîngele care l-a sufocat, este cel al masacraților, al celor asupra cărora a tras de la fereastra sa ca și cînd ar fi ochit un vînat, este cel al partenerilor săi de joc, pe care i-a lăsat să fie sugrumați, străpunși sub ochii săi cu lovituri de halebardă. Este sîngele remușcărilor. Doar dacă...

S-a oprit în timp ce mulțimea, atît de densă pe cheiul École, îl împingea.

– Doar dacă nu l-a otrăvit maică-sa. Regina Caterina transpiră moarte... Apoi, dintr-odată, a șoptit: A plecat așadar cu acest Terraccini?

A schițat o grimasă, cu gura strîmbată, adăugînd că odinioară, pe cînd era încă tînăr, ca acest Leonello Terracccini, cunoscuse o femeie, pe Mathilde de Mons, care avea codițe blonde ca ale lui Anne de Buisson. O regăsise fericită în haremul lui Dragut Desfrînatul.

– Așa sînt femeile, a conchis el ridicînd din umeri.

A început iarăși să meargă, cu capul plecat, apoi, cu o mișcare a bărbiei, a arătat spălătoresele care, îngenuncheate, cu brațul înroșit, frecau cearșafurile de la palate și ale nobililor.

– Pînă și acestea, a șoptit el. Și, după cîțiva pași: Chiar și reginele.

A început să povestească ceea ce Enguerrand de Mons şi Diego de Sarmiento spuseseră despre ceea ce se întîmpla la Luvru, unde Marguerite de Valois, soţia lui Henric de Navarra, se culca sub toţi bărbaţii pe care îi întîlnea.

Era, după cum îi auzeai, o depravată care nu avea decît un gînd: să-şi satisfacă poftele, pînă şi cu fraţii, începînd de la vîrsta de doisprezece ani.

În loc să-i împuţineze dorinţele, timpul n-a făcut decît să-i amplifice viciile, şi, tot atît de mişcătoare ca argintul viu, se regula cu orice servitor care se apropia de ea.

Ajunsese chiar să meargă să dezgroape capul unuia dintre amanţii săi, decapitat din ordinul regelui, ascunzîndu-l cu propriile mîini în capela Saint-Martyrs, în Montmartre.

Soţul şi fraţii ei, Francisc de Alençon şi favoritul Henric al III-lea, partenerii ei de joacă, făceau dovada aceluiaşi desfrîu ca şi ea.

– Merg de la unii la alţii, iar Caterina de Medici le aruncă între picioare tinere care îi lasă sfîrşiţi. Se spune chiar că Henric de Navarra şi-a pierdut conştiinţa mai bine de o oră, într-atîta s-a dedat acestei voluptăţi. Şi toţi îşi zic creştini, toţi îngenunchează în faţa altarului! Iată Curtea, iar cea a Spaniei este la fel, fiecare lăsînd în urmă bastarzi de prinţ sau de rege.

Thorenc a dat din cap.

– L-am cunoscut pe Don Juan, bastardul lui Carol Quintul... A făcut o pauză, apoi a reluat: Îl urmăresc pe Henric de Navarra de fiecare dată cînd mă duc la Luvru. Niciodată nu am văzut om atît de vesel, care aleargă din alcov la jocul cu mingea. Rîde cu asasinii gentilomilor săi. Dansează, cu platoşa sub capă, cu pumnalul în mîneca tunicii, pentru că – sînt cuvintele pe care i le-a spus lui Enguerrand de Mons – „sîntem aproape întotdeauna gata să ne tăiem gîtul unii altora“. Dar el dansează, Montanari, el se distrează ca şi cum nu ar fi avut loc masacrul alor săi, al acelor nobili pe care căsătoria sa i-a atras la Paris. Cînd au vrut să iasă din sac, simţind că urmau să fie închişi pentru a fi ucişi, le-a spus că sînt în siguranţă, că regele Carol îi promisese asta. Thorenc a adăugat cu o voce răguşită: Acela a murit, sîngele remuşcărilor i-a umplut gura. Dar Henric dansează şi face amor, rîde şi se gudură la mărturisirile

de dragoste ale soției sale Margot. Sînt prinți creștini! Mîine Henric va fi, poate, rege. Hughenoții așa speră. Dar toate astea, le văd, Montanari, ca și cum aș fi Dante mergînd în infern alături de Vergiliu și descoperindu-i pe cei damnați.

Așa au vorbit astfel aproape în fiecare zi, iar Vico Montanari, întors la Palatul Veneției, făcea raport către Ilustrisimele Seniorii ale Serenisimei despre cele aflate.

Mai adăuga că și alții, în afara lui Bernard de Thorenc, îi împărtășeau regretele – dezgustul – pentru tot sîngele vărsat, și că aceste sentimente erau cu atît mai vii cu cît se pregătea războiul dintre hughenoți și catolici, că religia apărea în fiecare tabără ca un simplu pretext.

Se masacra în numele lui Dumnezeu, dar cui îi păsa de ceea ce îi învățase Hristos?

Montanari era sigur că Thorenc se vorbise cu alți „nemulțumiți", „politicieni", „machiaveliști" – așa se numeau – care voiau pacea între creștini, unirea tuturor supușilor regatului, fiindcă aceștia nu se omorîseră între ei pentru Dumnezeu, ci din ambiția cîtorva prinți.

Acei oameni trebuiau ascultați, observați, iar, printre ei, un Bernard de Thorenc, un Michel de Polin, sfetnic în Parlamentul din Paris – scrisese într-unul dintre rapoartele sale Vico Montanari. Acești nemulțumiți, acești politicieni se puteau alătura unui suveran care să fie mai întîi un om al păcii.

Și de ce nu acest Henric de Navarra, care își schimbase deja de cîteva ori religia și care fugise de la Luvru, pe 4 februarie 1574, temîndu-se să nu fie sugrumat sau otrăvit?

PARTEA a III-a

19

Îmi amintesc de vîntul înghețat care, în acea primă zi de martie 1576, mătura cheiul École, pe care Vico Montanari și cu mine îl străbăteam în lung și în lat, așa cum o făceam adesea.

Gheața acoperea malurile, se aduna în blocuri cenușii la picioarele podurilor.

Aveam inima înghețată.

Îl regăsisem pe Montanari la colțul pieței École, în capătul străzii l'Arbre-Sec și al cheiului.

Mă prinsese numaidecît de braț și, după cum mi-l strînsese, ghicisem că avea să-mi vorbească despre Anne de Buisson.

M-am eliberat imediat și am început să merg cu pas mai iute, raportîndu-i ceea ce aflasem la Luvru și la Palatul Spaniei.

Diego de Sarmiento și Enguerrand de Mons, părintele Verdini și Veron, ducele Henric de Guise, zis Însemnatul, se întîlneau aproape în fiecare zi, de la fuga lui Henric de Navarra.

Sarmiento și de Guise se arătau cei mai îngrijorați. Dacă Henric al II-lea n-avea să aibă descendenți de parte bărbătească, Henric de Navarra urma să devină moștenitorul tronului Franței.

Părintele Verdini se înfuria. Dumnezeu nu va îngădui, întărea părintele Veron. Cum să-l ierte că avea o nouă credință, că imediat ce s-a regăsit printre ai săi, traversînd Loara, își părăsise credința catolică și se proclamase hughenot, protector al unirii tuturor hughenoților regatului?

– Protector, repetase Diego de Sarmiento, după cum își zice prințul de Orania în Țările de Jos. Credeți că noi, spaniolii, vom accepta așa ceva?

Henric de Guise spusese că dacă regele catolic, marele Filip al II-lea, îl ajuta în încercarea sa – îi trebuiau ducați ca să recruteze oameni: helveți, dar buni catolici; germani, dar dușmani de moarte ai luteranilor și ai calviniștilor; și de ce nu trupele spaniole ale ducelui de Alba venind din Țările de Jos –, atunci el, Henric de Guise, jura să aducă la Luvru trupul lui Henric de Navarra legat de un măgar și golit de sînge ca un purcel de lapte. Avea să facă din el ceea ce au făcut cu trupul amiralului de Coligny: să-l taie bucăți și ceea ce rămîne să atîrne în ștreangul de la Montfaucon.

Ascultasem, așezat în penumbră; ura pe care toți acești oameni o arătau era atît de mare, încît m-am înspăimîntat.

Aparțineau taberei asasinilor. Enguerrand de Mons, care totuși era unul dintre sfetnicii apropiați ai lui Henric al III-lea, adăugase că regele, în ciuda tuturor prafurilor pe care le lua și a celor ce i se dădeau soției sale, Louise de Lorraine, era tot incapabil să conceapă un fiu.

– Doar dacă, a rînjit el, unul din mignonii săi, de Épernon sau de Joyeuse, nu o va însămînța!

Au rîs.

– Dar Dumnezeu nu vrea acest miracol, nu-i așa, părinte? a adăugat Diego de Sarmiento întorcîndu-se către Verdini, care, cu un aer ofuscat, s-a închinat.

Zi după zi, ascultînd discuțiile lui Sarmiento și ale ducelui de Guise, am simțit astfel bătînd în mine din ce în ce mai iute dorința de război contra hughenoților.

Enguerrand de Mons povestea că Henric al III-lea i se alătura, că regina-mamă, Caterina, îl împingea să ia conducerea unei armate pentru a merge să-i urmărească pe Henric și pe hughenoții lui în provinciile din Guyana, Gasconia și din Béarn, la Montauban, Nîmes, La Rochelle, că trebuia să o facă repede dacă nu voia ca acești eretici să-i imite pe ticăloșii din Provinciile Unite și să creeze și ei, în această parte de regat, un stat hughenot.

Caterina îi repetase regelui că „marea curățenie“ de la Sfîntul Bartolomeu ar fi fost făcută în van dacă Henric de Navarra și

hughenoţii săi erau lăsaţi să se adune. Ea ştia că douăzeci de mii de mercenari germani sînt în drum pentru a li se alătura.

Mă duceam la Luvru însoţit de Sarmiento şi de Enguerrand de Mons. Îi observam pe Henric al III-lea şi pe regina-mamă.

Regele, înalt, îmbrăcat în catifele şi mătăsuri, înainta, înconjurat de favoriţii săi de o eleganţă la fel de rafinată ca şi a sa. Erau atît de parfumaţi, încît mă făceau să tuşesc.

Adesea, în urma lor apărea Marguerite de Valois, soţia lui Henric de Navarra. Ea era atît de frumoasă, privirea sa atît de atrăgătoare, chipul ei atît de simetric, încît eram tulburat, ştiind de asemenea ceea ce se spunea despre moravurile sale, despre desfrînarea, despre dorinţa sa niciodată potolită.

Se şoptea că Henric al III-lea – ros poate de gelozie – alungase de la Curte o tînără pentru că Marguerite – Margot, i se spunea, pentru a o trata ca pe o femeie vulgară – o copleşea cu mîngîieri, de îndată ce bărbaţii îi părăseau aşternutul.

Mă privise adesea şi eu fusesem emoţionat. Apoi întorcea capul şi o urmăream din priviri cum, înveşmîntată într-o rochie de postav auriu buclat, cu părul împodobit de perle mari şi multe pietre, de diamante aranjate în stea, trecea de la unul la altul.

Şi, cu toate astea, era prizonieră. Regina-mamă şi regele – mama şi fratele ei! – îi interziceau să meargă să stea alături de Henric de Navarra. Iar atunci cînd ameninţase că va fugi, aşa cum făcuse soţul ei, fusese legată, iar Caterina de Medici şi Henric al III-lea o bătuseră, asigurînd-o că o vor ucide dacă încerca să părăsească Parisul.

I-am spus, deci, lui Vico Montanari ceea ce auzisem şi văzusem, împiedicîndu-l astfel să-mi vorbească despre Anne de Buisson.

De fiecare dată cînd, în trecut, o făcuse, confirmîndu-mi aşadar că părăsise Parisul însoţită de Leonello Terraccini, mă prefăcusem că nu îl auzisem, că nu eram rănit, cînd de fapt pieptul îmi era străpuns, inima îngheţată.

Dar a trebuit, în acea dimineaţă, în frigul care crăpa obrajii şi buzele, să-l ascult pe Vico Montanari spunîndu-mi că Terraccini tocmai se întorsese, că îl văzuse la Pau, apoi la Nérac,

în mijlocul trupelor hughenote, pe Henric, regele de Navarra, fericit şi verde ca un om care a scăpat de moarte şi care pleacă repetînd – astfel sunau cuvintele lui, consemnate de Terraccini: „Slăvit să fie Dumnezeul care m-a scăpat! Regina, mama mea, a fost omorîtă la Paris, au fost ucişi amiralul şi toţi servitorii noştri cei mai buni. Aş fi păţit la fel, dacă Dumnezeu nu m-ar fi ferit. Nu mă mai întorc în oraşul ăla, decît dacă sînt tîrît. Regret doar două lucruri pe care le-am lăsat la Paris, liturghia şi soţia mea; totuşi, de liturghie, voi încerca să-mi treacă, dar de soţie nu, şi vreau să o recapăt..."

– Le vrea pe toate, şi pe soţie pe deasupra, a comentat Montanari. Terraccini, care nu e un călugăraş, încă mai este uluit de ceea ce a văzut; acest rege Henric este ca un cîine turbat care adulmecă tot ce întîlneşte, se culcă cu oricine, şi nu-i prea pasă de căţeii pe care îi capătă. Păduchii lui spanioli sînt atît de numeroşi, atît de bine instalaţi în culcuşurile lor din părţile de jos, încît i se urcă la subsuoară, în sprîncene, în păr, şi îl vezi pe Henric scărpinîndu-se, iar cînd nu-l hărţuiesc păduchii, îl ustură cînd se pişă. Iată suveranul hughenot, adept al cauzei căreia i se zicea austeră! Dar ridică toate poalele ce-i trec pe dinainte, le violează pe cele care îi rezistă, le mărită pe altele cu însoţitorii săi pentru a i le păstra pregătite, ca să poată dispune de ele după plac, iar vîrsta sau condiţia nu constituie un obstacol în calea dorinţelor sale: fată de paisprezece ani sau tîrfă, castelană sau ţărancă, cele mai multe sînt fericite să-l primească pe rege între picioare. Acest Henric nu e înconjurat de mignoni şi nu va duce lipsă de moştenitori! Iar asta trebuie să-i înfurie pe Caterina noastră şi pe fiul ei, el, care niciodată nu s-a atins de vreo femeie...

Făcuserăm cîţiva paşi în tăcere, apoi Vico Montanari m-a prins din nou de braţ şi am plecat capul, ascultîndu-l spunîndu-mi că Anne de Buisson se dusese mai întîi la Castellaras de Tour „unde fratele tău Guillaume adunase cîteva sute de nobili care cuceriseră Marea Fortăreaţă de Mons, de pe celălalt mal al Siagnei". Enguerrand îmi spusese deja despre acest atac. Dar nu ştiam că

Anne a stat mai multe luni în locuinţa noastră, în compania lui Leonello Terraccini şi a lui Guillaume.

Apoi părăsise Castellaras de la Tour cu Guillaume şi cu cea mai mare parte a nobililor, renunţînd să se ducă la Veneţia, cum îi promisese la început lui Terraccini.

Au călărit prin provinciile hughenote din sud, atacînd cîteva castele şi sate catolice, jefuind, sugrumînd sau spînzurînd preoţii, forţîndu-i pe credincioşi să-şi renege credinţa, ucigîndu-i pe cei care refuzau, spunînd astfel că masacrele din Paris, de la Lyon, de la Orléans – moartea celor aproape treizeci de mii de fideli ai cauzei – erau răzbunate, dar că acesta nu era decît începutul, că într-o zi trebuiau goniţi de la Luvru şi din Paris asasinii şi că, prin ajutorul lui Dumnezeu, al Elisabetei a Angliei, al credincioşilor din Germania şi din Ţările de Jos, şi sub comanda lui Henric de Navarra, acesta avea să fie în curînd un fapt împlinit.

– Anne de Buisson, a continuat Vico Monatnari, era, dacă e să îl cred pe Leonello Terraccini, una dintre cele mai războinice femei, jurînd că voia să-şi răzbune fratele şi pe cei pe care i-a văzut ucişi în pasajul casei de la numărul 7, din strada l'Arbre-Sec. A uitat oare, că tu, catolic, ai salvat-o?

Aş fi vrut ca Montanari să tacă. Doamne, Tu ştii cum, de luni de zile, te implor să te milostiveşti de mine ca s-o uit pe Anne de Buisson.

Dar încă o dată, în acea dimineaţă, am ştiut că ai refuzat să mă auzi. Nu m-am putut împiedica să nu-l întreb pe Montanari unde se găsea acum.

Îmi imaginasem deja răspunsul lui.

Împreună Guillaume se dusese la Pau, apoi la Nérac, unde se afla regele de Navarra.

Conform lui Terraccini, care fusese martor, nu a fost nevoie decît de o zi, poate chiar numai de o privire pentru ca Anne de Buisson să-l facă pe rege să uite toate celelalte femei.

Montanari mi-a strîns braţul.

– Dar Henric de Navarra, ţi-am spus, este un cîine care aleargă după orice femelă, una după alta.

Cît am pătimit, Doamne, din pricina ei?

20

Nu l-am mai revăzut pe Vico Montanari timp de cîteva săptămîni, dar spionii lui Diego de Sarmiento, ai lui Enguerrand de Mons sau ai lui Henric de Guise Însemnatul au fost cei care mi-au vorbit despre Anne de Buisson.

Nu era deloc nevoie să o numească.

Mi-o imaginam, cînd povesteau că Henric de Navarra puțea ca un porc, iar femeile cu care se culca se plîngeau de acest miros „de subsuoară și de picioare". Se spălau și se parfumau mai multe ore după ce scăpau de el.

Cît despre regina Margot, căreia Henric al III-lea și Caterina de Medici îi dăduseră voie să-și reîntîlnească soțul la Pau, apoi la Nérac, aceasta își schimba toată lenjeria de pat după ce regele de Navarra stătuse în ea.

Sarmiento făcea o mutră de dezgust. Henric de Guise spunea că acel bearnez era mereu murdar la cur.

Nu voiam să aud, dar mă apropiam de oamenii care soseau din provinciile hughenote din Guyana, Gasconia sau din Béarn.

Stătuseră în orașele fortificate de fideli ai cauzei, unde Henric de Navarra se ducea adesea în compania cîtorva nobili.

Aceștia spuneau că la Agen, spre sfîrșitul unui bal, regele pusese să se stingă toate lumînările pentru ca să poată silui femeile sau pe fiicele acestora, doamne oneste atît căsătorite, cît și în așteptarea măritișului, și că unele erau moarte de spaimă, altele se aruncaseră pe fereastră pentru a-și apăra onoarea, iar cele care suportaseră miroseau atît de tare a porc și a țap că știai, doar mirosindu-le, că fuseseră călărite de acest satir încoronat care se pretindea creștin.

Mai era şi acea însoţitoare a reginei Margot, Françoise de Montmorency-Fosseux, căreia îi ziceau „Micuţa din Fosseux", pe care el o încălecase şi pe care regina Margot o educase pentru a fi buna şi experta amantă pe care Henric şi-o dorea.

– Blestemat să fie! şoptea părintele Verdini. Ars ca eretic şi depravat!

Mă gîndeam la Dragut Desfrînatul, la Mathilde de Mons.

Mă gîndeam la Anne de Buisson.

Una dintre iscoade spunea că Henric de Navarra strigase într-o zi: „Dacă nu aş fi hughenot, m-aş face turc!" Frumoasă mărturisire!

Se spunea de asemenea că, în castelul de la Nérac, regina Margot îşi primea amanţii în văzul şi cu ştiinţa regelui.

– O tîrfă! a decretat Sarmiento.

Dar alţi spioni adăugau că ea crease o academie şi că primea acolo literaţi veniţi de la Bordeaux, precum Michel de Montaigne, care discuta cu ea religie, filozofie şi, spuneau ei, idei atee.

– Vrăjitoare, sacrilegiu şi păgînă! întări părintele Verdini.

Unii nobili gasconi şi pastori ai religiei împărtăşeau acelaşi sentiment. Unul dintre ei se spovedise, spunînd că regina „adusese viciul, aşa cum căldura aduce şerpii". Ea pretindea că voia să dezmorţească spiritele, dar făcuse armele să ruginească! Semănase tulburarea printre toţi nobilii hughenoţi pe care îi agăţa dintr-o privire, care ştiau că îşi căuta plăcerea fără să se ascundă, convingîndu-l chiar şi pe Henric de Navarra că era virtute să nu faci nimic în secret, că viciul nu stătea în lucru, ci în disimulare, că soţul trebuia să-i mîngîie pe servitorii soţiei sale, iar aceasta să mîngîie amantele regelui, soţul său.

– Iar ea asistă la slujbă în fiecare dimineaţă în capela aflată în grădina Castelului Nérac.

Sarmiento a rîs în hohote:

– Tîrfele sînt adesea bune catolice.

Mi-a aruncat o privire, apoi l-a întrebat pe spion:

– Şi hughenota aceea, Anne de Buisson?

– Ca şi celelalte, a răspuns spionul.

Dar, cu un gest, Sarmiento l-a oprit.

– Despre ea nu vrem să ştim, a spus, întors către mine.

Nu există suferinţă mai mare decît să-ţi imaginezi.

Îl vedeam pe Henric de Navarra năvălind în camera lui Anne de Buisson. Nu avea nevoie să forţeze uşa. Anne se îndrepta spre el, îmbrăţişa acel trup cu duhoare de transpiraţie, cu subsuorile şi picioarele nespălate. Şi îmi imaginam că nici ea nu se spăla după plecarea lui Henric de Navarra, pentru a păstra pe piele acel miros de rege.

Diego de Sarmiento a fost cel care m-a obligat să văd cine era cu adevărat Anne de Buisson.

Într-o seară, la Palatul Spaniei, am văzut intrînd în marea sală pe ambasadorul Rodrigo de Cabezón însoţit de un maur care purta turban. Acesta stătea cu cîţiva paşi în spate, ca un servitor.

Imediat, Sarmiento, cu un gest, i-a invitat pe toţi nobilii prezenţi să părăsească încăperea.

Am vrut să ies şi eu, dar el m-a reţinut, cerîndu-mi să închid uşile, iar cînd am făcut-o, cînd m-am întors, l-am văzut înclinîndu-se înaintea servitorului maur.

Acesta tocmai îşi scosese turbanul, şi, treptat, în ciuda vopselei negre de pe chip, l-am recunoscut pe don Juan de Austria care îmi zîmbea, explicîndu-ne cum, deghizat astfel, traversase toată Franţa, în drum spre Ţările de Jos, unde, din ordinul lui Filip al II-lea, trebuia să ia conducerea trupelor spaniole.

– Am văzut provinciile hughenote, oraşele fortificate. Am trecut pe lîngă armatele lui Henric de Navarra.

S-a aşezat, iar noi l-am înconjurat.

Pleca a doua zi de dimineaţă, tot deghizat, dar primise misiunea de a-i transmite lui Diego de Sarmiento voinţa lui Filip al II-lea.

Şi-a pus mîinile pe genunchi, s-a aplecat înspre noi:

– De acest rege de Navarra, de acest eretic, avem nevoie ca aliat! a început el.

21

L-am ascultat pe don Juan de Austria cu fruntea plecată. Mă temeam să nu-mi citească pe chip deznădejdea, dispreţul, ruşinea.

Dar el nu-mi dădea atenţie.

A spus că Filip al II-lea era gata să plătească trei sute de mii de scuzi, apoi alţi o sută de mii în fiecare lună, dacă Henric de Navarra intra în război cu trupele sale hughenote împotriva lui Henric al III-lea, regele preacreştin al Franţei. Infanteria spaniolă, trecînd Pirineii, urma să vină în sprijinul nobililor cauzei şi al mercenarilor lor germani sau englezi, atunci cînd aceştia aveau să-i înfrunte pe soldaţii regelui.

Don Juan s-a întrerupt, lovind cu talpa în parchet înainte de a relua:

– Ne vom pune astfel piciorul peste grumazul drăgălaşului de Henric al III-lea, care îi ajută împotriva noastră pe protestanţii din Ţările de Jos. Iar Caterina de Medici, care trimite o flotă împotriva posesiunilor noastre din America, îşi va aminti de angajamentul pe care şi l-a luat de a fi mereu alături de noi.

Auzeam aprobările lui Diego de Sarmiento.

El care, cu doar cîteva ore în urmă, dorea ca papa să-l excomunice pe rege, acest renegat care îşi schimba religia mai des decît nădragii, era încîntat acum că Filip al II-lea se declara gata să-şi dea fiica, infanta de Spania, acestui satrap, dacă abjura public încă o dată cauza.

– Deci, a adăugat don Juan, să-i propunem banii, iar dacă va refuza, i-i vom da lui Henric de Guise şi Ligii Catolice pentru

a face să se îndoaie genunchii lui Henric al III-lea și ai Caterinei de Medici.

Doamne, unde erai Tu în toate aceste intrigi?

Aveam sentimentul că fusesem luat în derîdere și batjocorit, ca și Tine!

Atunci cînd mă luptasem în Andaluzia alături de don Juan de Austria, am crezut că ucideam pentru gloria Ta cea mai înaltă, căci acei mauri ne amenințau credința și convertirea lor nu era decît o mască ce le ascundea ura față de Biserica Ta.

Îmi aminteam de Lela Marien, al cărei nume era Aisha și care ridicase împotriva noastră o sabie încovoiată.

Apoi războiul nostru sfînt a continuat la Lepanto. Don Juan comanda pe atunci flota Sfintei Ligi.

Vico Montanari îmi spusese că într-o piață din Messina fusese ridicată o imensă statuie a lui don Juan pentru a-l onora pe învingătorul infidelilor. Și, acum, el era cel care voia să încheie, în numele regelui, o alianță cu hughenoții, chiar aceia cărora Diego de Sarmiento le dorise, le ordonase, le organizase masacrarea!

Păstram amintirea faptului că, la începutul vieții, îmi condamnasem tatăl, care, în numele regelui său, Francisc I, căutase să se alieze cu necredincioșii.

Am simțit nevoia să strig, cînd, ridicînd capul, am descoperit din nou deghizarea lui don Juan de Austria. Culoarea neagră a pielii sale nu era dată de vopsea, ci de adevărul din inima sa.

Își pierduse credința întru Hristos.

M-am gîndit în acel moment că toți aceia – Sarmiento sau don Juan, în cealaltă tabără, tatăl meu altădată, fratele meu Guillaume sau Séguret și, fără îndoială, și acel Henric de Navarra în prezent – toți cei care Îl evocau pe Hristos pretinzîndu-se totodată ca vestitori ai săi, de fapt, îl trădau.

Era ceea ce îmi spusese pe cheiul de la Messina Michele Spriano. Religiile, cele ale infidelilor, ale ereticilor, ca și sfînta

noastră credință catolică, căzuseră în mîinile celor abili, măști în spatele cărora se ascundea rictusul gurilor lor hulpave.

Mai aproape de Dumnezeu mi s-au părut cei care nu Îl numeau decît în rugăciune, iar nu în politică.

Singur, numai Dumnezeu știa asta.

Am revăzut acel cap de Hrist cu ochii închiși, pe care îl ascunsesem la rădăcina unui stejar din pădurea care înconjura Castellaras de la Tour.

Acel Hrist plîngea.

El cunoștea minciunile oamenilor și, decît să-și întoarcă fața de la ei pentru totdeauna, prefera să-și închidă ochii.

I-am blestemat și i-am disprețuit astfel pe cei care se serveau de Dumnezeu pentru a-și ascunde sperjurul, sordidele lor ocupații, chiar dacă mi-a fost dat să le fiu tovarăș de arme și mesager.

Îmi recunosc, Doamne, slăbiciunea. Nu sînt mai bun decît ei.

Dar poate, cu timpul, am încercat să devin.

Cînd Diego de Sarmiento și don Juan de Austria mi-au propus să plec la Nérac ca să-l întîlnesc pe Henric de Navarra și să-i fac cunoscute propunerile regelui Spaniei, am avut impresia că un suflu de aer îmi umplea pieptul și că mă ridicam ca o pînză în sfîrșit întinsă.

Sarmiento s-a apropiat de mine și mi-a pus mîinile pe umeri, cu capul întors către don Juan.

– Îl cunoașteți, a spus el. Bernard de Thorenc a fost în toate bătăliile, în toate cauzele sfinte.

Don Juan a dat din cap. A vorbit de Granada, de Lepanto. Își amintea de asaltul pe care îl condusesem împotriva galerei *Sultane*, în cursul căruia pierise Ali Pașa.

– A fost sclav la barbari, a adăugat Sarmiento. El și cu mine am fost înlănțuiți de aceeași bancă pe galerele musulmane.

Don Juan a ridicat brațul și a subliniat rîzînd că doar costumația îi era de maur.

Am mormăit că imita atît de bine un musulman, încît te puteai lăsa păcălit.

Diego de Sarmiento şi don Juan au schimbat o privire. Primul a părut că ezită să-mi răspundă, apoi a rîs la rîndul lui, imitîndu-l pe primul.

Eram, a reluat el apăsîndu-mă pe umeri, nobilul catolic pe care hughenoţii îl puteau asculta. Fratele meu era unul dintre şefii lor. Şi oare nu eu salvasem viaţa acelei hughenote despre care se spunea că era una dintre favoritele regelui de Navarra?

– Ai s-o vezi, a murmurat Sarmiento.

Era tocmai ceea ce mă incita să plec.

22

Am văzut-o pe Anne de Buisson încă din ziua sosirii mele la Nérac.

Eram frînt de oboseală, cu pielea tăbăcită de vînt, de ploaia care mă însoţise pînă dincolo de Tours, apoi de soarele care mă arsese.

Aveam tunica destrămată, căci a trebuit de mai multe ori să mă adăpostesc în codru, să mă arunc în şanţuri pentru a mă feri de bandele de tîlhari, acei soldaţi rătăcitori care dădeau foc recoltelor, prăduiau satele, violau femeile, le tăiau celor care le ieşeau în cale urechile şi nasul, şi uneori – i-am văzut – îi trăgeau în ţeapă pe cei care încercau să li se împotrivească.

Aceşti „ciugulitori" furau caii, dezbrăcau cavalerii, iar unii mă urmăriseră pînă la căderea nopţii, în inima pădurilor unde reuşisem să scap.

Traversasem satele incendiate, îi ascultasem pe ţăranii care se jeluiau şi-i blestemau pe aceşti bandiţi care pretindeau că acţionează în numele religiei lor. Într-un loc devalizau bisericile, în altă parte jefuiau templele, catolice dacă trebuiau jefuiţi hughenoţii, hughenote dacă trebuiau jefuiţi catolicii.

Totuşi, pe măsură ce mă afundam în provinciile hughenote, am simţit că ordinea era aici ca o primăvară căreia îi vezi ivindu-se primele vlăstare.

Puteam să stau într-un han, la Agen, şi să ascult un negustor zicînd că regele Henric voia „să trăim şi să fim buni unii cu ceilalţi, fără să ne certăm, să înjurăm, să provocăm, să tulburăm, fără să le îngrădim libertatea de a-şi alege religia, fără să ne bucurăm la averile lor, fără să facem nimic unii contra celorlalţi".

Iar acest negustor, turnîndu-mi să beau, adăugase:

– Noi sîntem toţi din regatul Franţei, cetăţeni ai aceleiaşi patrii.

Pe drumul ce ducea la Nérac, văzusem uscîndu-se, spînzuraţi de cîţiva arbori, soldaţi în uniforme zdrenţuite, cu ochii ciuguliţi de corbi, ei care „ciuguliseră" într-atît bunurile ţăranilor!

La intrarea în Nérac, am văzut chiar doi oameni cărora tocmai li se tăiase mîna pentru că se răzvrătiseră într-un oraş de provincie.

Poate că regele de Navarra era omul ordinii şi al păcii?

Am sperat.

Am mers deci pe străzile din Nérac, ţinîndu-mi calul de frîu.

Eram privit cu o curiozitate binevoitoare, ca şi cum blîndeţea vremii, căldura pietrelor roz şi ocru îi făceau pe oameni cumsecade. Îmi aminteam de ura pe care o resimţeam la fiecare pas, pe cheiul École sau pe strada l'Arbre-Sec. Parisul era un vulcan care nu înceta să vuiască. Aici părea să domnească o nonşalantă veselie.

Am fost primit la un castel care se înălţa în apropierea unui rîu.

Am descoperit sălile mari, cărora zugrăveala şi tapiseriile brodate de catifea, de satin şi de aur, le confereau o alură opulentă. Am înaintat pînă la una dintre uşile care dădeau spre grădină. Alei mărginite de dafini şi de chiparoşi coborau pînă la mal.

Dintr-odată, lîngă fîntînă, am descoperit-o pe Anne de Buisson, mai blondă decît era în amintirea mea. Purta o rochie albastră cu pliuri ample, închisă cu nasturi pînă la gît. Dar culoarea era atît de vie, talia atît de strînsă, dantela albă din jurul gîtului şi al încheieturilor era atît de bogată, încît ai fi zis că era o rochie de bal, nu ţinuta austeră a unei hughenote.

Anne de Buisson se plimba la braţ cu o femeie a cărei rochie roşie, brodată cu catifea neagră, atrăgea privirea. Am recunoscut-o pe Marguerite de Valois. Amanta şi soţia lui Henric de Navarra se ţineau de braţ şi rîdeau.

Ambele m-au observat şi au întors capul, ca şi cum prezenţa mea le deranja.

M-au ignorat şi s-au îndepărtat pe o alee mărginită de portocali, care îmi aminteau de grădinile din Alger sau de cele din Andaluzia şi din Italia.

Cîţiva slujitori m-au condus la rege.

Acesta era singur, plimbîndu-se de colo-colo într-o încăpere mai întunecată decît toate cele pe care le traversasem. Pe o măsuţă de scris se aflau nişte cărţi.

S-a apropiat de mine.

Mirosea într-adevăr a transpiraţie şi a picioare nespălate!

Am descoperit că era mult mai mic de înălţime decît Henric al III-lea şi, amintindu-mi de regele Franţei, am avut impresia că vedeam înaintînd un mărunt nobil de ţară obişnuit cu călăria, cu bătăile, cu vinul aspru, cu cărnuri fezandate, cu femeile pe care le răstorni pe o căpiţă de fîn, pe care le posezi pe o margine de masă ca şi cînd ai bea un pahar pînă la fund cînd ţi-e sete, fără să te gîndeşti la calitatea vinului şi nici la curăţenia paharului.

M-a întrebat:

– Thorenc, ca şi Guillaume?

A început să rîdă.

Avea fruntea dezgolită, o bărbie ieşită pe care începea să o ascundă sub o barbă tunsă ascuţit. Buzele erau subliniate de o mustaţă subţire. Privirea îi era vie şi ironică.

– Nu eşti pentru cauza noastră? Eşti papist? Te rogi la toţi sfinţii ăia, atît de numeroşi, că nimeni, nici chiar doctorii de la Sorbona, nu este în stare să-i numească? A ridicat din umeri. Dar noi credem în Hristos, tu şi cu mine, şi sîntem din regatul Franţei. Fratele tău este cu mine; tu, tu eşti cu Henric. Oare trebuie, pentru atîta lucru, să ne tăiem gîtul?

S-a îndepărtat, dar duhoarea persista ca şi cînd toată încăperea era impregnată.

– Ce vrei să-mi povesteşti? Rişti să-ţi pierzi viaţa aici doar ca să-ţi întîlneşti fratele? A rîs din nou. L-ai văzut? S-a aşezat în spatele mesei de scris. Vei descoperi cadoul pe care i l-am făcut... Şi încăpăţînatul ăsta, care l-a refuzat! A trebuit să-i cer de trei ori să-l accepte... Dar îţi va povesti. Spune-mi ce vrei.

M-am temut ca propunerile lui Filip al II-lea să nu-l înfurie şi să nu mă împiedice chiar să i le expun, indignîndu-se de la primele mele cuvinte.

Eram tare naiv.

Henric de Navarra m-a ascultat mîngîindu-şi barba şi mustăţile, cu privirea amuzată, apoi frecîndu-şi mîinile ca şi cînd ar fi fost fericit că se gîndeau să-l plătească, aşa cum se face cu un mercenar, fără să fie îngrijoraţi de credinţa sa şi nici de legăturile care îl uneau din copilărie cu regele preacreştin, Henric al III-lea, şi cu regatul Franţei, în care Bourbonii erau una dintre familiile domnitoare.

Nătîng mai eram!

Henric a repetat rar:

– Trei sute de mii de scuzi şi o sută de mii în fiecare lună? Dacă eu le refuz, Însemnatul le va accepta, nu va avea pace decît dacă îi va pune o lesă lui Henric al III-lea şi ne va declara război. De partea cui va fi atunci Francisc de Alençon? I se va alătura regelui, fratele său, sau lui de Guise, şi, de ce nu, mie? Dacă am banii şi trupele regelui Spaniei, voi fi mai puternic decît regele de Navarra. Or, Francisc de Alençon merge acolo unde este forţa...

A rîs dintr-odată în gura-mare.

– Dar să mă convertesc încă o dată pentru a o lua de soţie pe infanta Spaniei? Acolo, femeile sînt urîte, uscate, au pulpele strînse ca două coji de nucă! Iar noi avem aici tot ce ne trebuie în materie de femei. Vrei una pentru la noapte, Bernard de Thorenc?

Doamne, nici această Curte nu mai aparţine împărăţiei Tale!

Am ajuns să gîndesc că aici, ca şi la Luvru, ca şi în Escurial, la Alger sau la Constantinopol, oamenii erau conduşi exclusiv de pofte şi de voinţa de a guverna.

Ar fi trebuit să mă retrag într-un lăcaş de rugăciune, departe de lume?

În acea seară, părăsindu-l pe Henric de Navarra, m-am înclinat destul de tîrziu în faţa hotărîrii împăratului Carol Quintul de a închide în urma sa toate uşile pentru ca, de la o abdicare la alta, să fie singur cu Tine, Doamne!

Am părăsit Castelul Nérac la lăsarea nopţii, sigur că Henric de Navarra va refuza propunerile lui Filip al II-lea, nu din fidelitate pentru credinţa sa ori din onoare, ci din calcul. Acest om era un

şiret care nu voia să-şi compromită viitorul devenind mercenar al unui prinţ străin. Şi poate că prudenţa sa aducea mai puţine prejudicii supuşilor regatului Franţei decît îndrăzneala unui Henric de Guise care, eram convins, ar fi acceptat pentru sine alierea cu Spania pretinzînd că vrea să-i apere în felul acesta pe catolici împotriva hughenoţilor.

Un prinţ cinic valora poate mai mult decît un prinţ ipocrit, chiar dacă nici unul dintre ei nu era virtuos.

Dar virtutea, Doamne, mai aparţinea, ea, acestei lumi?

Mergeam aşa, adîncit în gînduri, căutînd hanul unde trebuia să-mi petrec noaptea, cînd am fost înconjurat de nişte oameni cu spadele scoase din teacă.

I-am recunoscut pe Séguret, pe Jean-Baptiste Colliard şi alţi spadasini hughenoţi pe care îi văzusem la Paris în faţa casei cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec sau în faţa Palatului Ponthieu.

Nu-mi servea la nimic să-mi trag sabia din teacă.

– Îţi vei da capul pentru amiralul şi tovarăşii noştri pe care i-aţi masacrat, a răcnit Séguret.

Şi-a ridicat arma, împungîndu-mă în piept.

M-am gîndit la Anne de Buisson.

Şi dintr-odată a apărut ea, urmată de nişte servitori cu torţe.

A înaintat, oprindu-se dinaintea mea, spunînd că îmi datora viaţa şi că ei trebuiau să o omoare pe ea înainte de a mă ucide pe mine. Spadasinii şi-au pus săbiile la loc în teacă şi am rămas în faţa ei, în lumina tremurătoare a torţelor. Anne mă privea fix, cu faţa trufaşă, îmbufnată, cu un aer de sfidare arogantă.

– Pleacă! a spus ea. De nu, te vor ucide, indiferent ce ar crede Henric de Navarra şi soţul meu.

A ridicat vocea ca să nu pierd nici unul dintre cuvintele pe care le rostea.

– Vor să răzbune sîngele alor noştri cu sîngele vostru.

Voiam oare să spun că nu participasem la masacru? Mi-a luat-o înainte.

– M-ai salvat de mai multe ori, în Spania, pe strada l'Arbre-Sec. N-am uitat. Dar atîția au fost uciși de oamenii din tabăra voastră!

– Nu vreau să aparțin decît taberei lui Dumnezeu.

– Pe pămînt, nu sînt decît oameni, a răspuns ea. Nu oamenii îl aleg pe Dumnezeu, ci Dumnezeu îi alege pe ei.

Ploaia a început să cadă, deasă și rece. Flăcările torțelor au pîlpîit.

– Soțul? am șoptit.

Cozile ei, sub ploaie, se desfăcuseră, iar pletele lungi îi acopereau umerii. Rochia i se lipea de trup, desenîndu-i formele, și am fost cuprins de dorința de o strînge la piept, ca altădată, sub acea scară a Palatului Luvru, în ziua căsătoriei lui Henric de Navarra, Împuțitul, cu Marguerite de Valois, aparent prietena lui Anne.

A rîs.

– Este un cadou al regelui de Navarra, a spus ea.

Mai întîi m-am gîndit că porcul o căsătorise cu un nobil amabil. Apoi, dintr-odată, am dus mîna la sabie amintindu-mi de ceea ce Henric de Navarra spusese despre cadoul pe care i-l oferise fratelui meu Guillaume.

Făcuse deci acest lucru, iar Guillaume acceptase să o ia pe Anne de Buisson de soție pentru a face pe plac suveranului său!

Ucide, ucide!

Da, Doamne, eram mînat de furie.

Am apucat-o pe Anne de umeri și am scuturat-o urlînd.

Servitorii s-au repezit, împingîndu-mă cu flăcările torțelor.

– Acum fac parte din familia ta, a spus îndepărtîndu-se.

Ucide, ucide!

Acest prinț și acest frate cinic care puteau să strîngă în brațele lor trupul lui Anne de Buisson, pe care o vedeam dispărînd în noaptea brăzdată de ploaie.

23

– De-ar crăpa cu toții!

Așa am strigat, părăsind Nérac în ploaia dezlănțuită care îmi îngheța oasele.

La dracu'!

Am blestemat dînd pinteni calului pînă cînd a căzut, cu picioarele rupte, după ce se lovise de un copac pe care vîntul îl smulsese din rădăcini, barînd drumul.

A încercat să se ridice, zbătîndu-se.

Îmi amintesc că i-am mîngîiat grumazul, emoționat pînă la lacrimi, gata să îngenunchez, pentru a Te implora, Doamne, pentru el și pentru mine.

Apoi, m-am retras cu un pas.

La dracu'!

Tu mi-ai dat cea mai umilitoare, cea mai neașteptată dintre suferințe! Ce puteam îndura în infern? Eram deja pe fundul prăpastiei, cu trupul zdrobit, jupuit de viu.

Cea pe care eu o iubeam, cea pe care Tu mi-ai scos-o în cale, căreia îi salvasem viața – lucru pe care l-ai îngăduit, Doamne –, respira în prezent putoarea ereticului, fie că era cea a regelui de Navarra sau a fratelui meu!

Pe toți dracii, ce mai aveam de așteptat de la Tine?

Ea o spusese, această tîrfă blondă, această hughenotă: Dumnezeu alege oamenii pe care vrea să-i salveze.

Drăcia dracului, Tu nu m-ai ales! Mă aruncai din nou cu fața în noroi!

Am scos sacul cu pulbere. Mi-am încărcat pistolul. Dar amorsa era udată de ploaia care nu mai încetase.

Tu voiai deci ca acest cal să agonizeze, să fie pradă lupilor care aveau să vină să-l adulmece, să-l sfîşie de viu!

Asta era lumea, fir-ar ea a dracului!

Mi-am omorît calul tăindu-i beregata, iar sîngele a ţîşnit, umplîndu-mă pe mîini, cald, arzînd chiar.

Pe toţi dumnezeii, asta era viaţa!

Nici un pic de pace! De milă! De înţelegere între supuşii aceluiaşi regat! Război!

Să crape cu toţii, fir-ar ei să fie!

Am trăit cu capul plin de aceste gînduri luni şi chiar ani de zile.

Vico Montanari se mira. Refuzam să-l întîlnesc pe Michel de Polin, care continua să spere că Henric de Navarra şi Henric al III-lea au făcut alianţă pentru stabili pacea în respectul religiei fiecăruia. Nu erau amîndoi ieşiţi din învăţămintele lui Hristos?

– N-ar fi fost mai bine să asculte de cinci sute de ori slujba în fiecare zi sau cinci sute de citiri din Biblie, decît să pornească un război civil? întreba retoric Michel de Polin.

Rîdeam cînd Montanari îmi relata aceste fapte.

Îl văzusem pe porcul de Navarra înconjurat de scroafele sale, fie că se numeau Anne de Buisson, Micuţa din Fosseux, contesa de Guiche sau regina Margot, fără a le uita pe toate celelalte, servitoare şi ţărănci, castelane şi însoţitoare, fecioare sau soţii viclene.

Îi eram duşman.

Să fie omorît! Să crape cu toţii!

Nu predica părintele Veron că îndatorirea tuturor catolicilor era să-i aducă lui Dumnezeu trupul mort al ereticului?

Eram de aceeaşi părere.

Diego de Sarmiento mă strîngea la pieptul lui.

– Tu eşti din Castilia! se umfla el în pene.

M-a trimis la Henric Însemnatul, duce de Guise, ca să-i dau miile de dubloni pe care i le oferea Filip al II-lea pentru a ridica trupe care, atunci cînd venea ziua, puteau servi planurile Spaniei, învinge armata hughenotă şi aduce pe tronul Franţei un rege

hotărît să susţină politica spaniolă, în numele şi în locul acestui Henric al III-lea nehotărît ca o femeie.

Am depus dinaintea lui Henric de Guise sacii plini cu monede din aur.

Îi aprobam pe Diego de Sarmiento, pe Enguerrand de Mons, pe preoţii Verdini şi Veron cînd se indignau la cuvîntările ţinute de Henric al III-lea favoriţilor săi.

Fratele lui Henric al III-lea fiind mort, de acum Henric de Navarra era urmaşul la tron.

Îmi imaginam deja balurile şi banchetele date la Luvru, fratele meu Guillaume înaintînd către noul suveran, alături de soţia sa, Anne de Buisson.

Pe toţii Dumnezeii, nu trăisem decît ca să asist la asta? Doar ca să-l aud pe Henric al III-lea că spune, întinzînd mîinile inelate către focul din şemineu:

– Îl recunosc pe regele de Navarra ca singur şi unic moştenitor. E un prinţ prin naştere şi are o natură nobilă. Am fost mereu iubitor cu el şi ştiu că şi el mă iubeşte. Este puţin nervos şi repezit, dar are un suflet bun. Sînt sigur că felul meu de a fi îi va plăcea şi că ne vom obişnui bine împreună...

Acest lucru trebuia împiedicat cu orice preţ!

Asistam la discuţiile secrete dintre ducele de Guise, Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons, părintele Veron, părintele Verdini şi alţi cîţiva nobili. Vorbeau cu voce scăzută, dar uneori cîte unul striga: „Ne vor sugruma! Se vor răzbuna! Va fi un Sfîntul Bartolomeu al catolicilor, poporul o ştie. El nu-l vrea pe acest rege hughenot!“

S-a hotărît să împărţim arme burghezilor din Paris.

Părintele Veron ţinea predici spunînd că „supuşii nu sînt obligaţi să recunoască, nici să susţină dominaţia unui prinţ rătăcit de la credinţa catolică şi recăzut în erezie“.

Ne adunam la Castelul Joinville. Sarmiento sau Rodrigo de Cabezón vorbeau ca nişte stăpîni. Trebuia creată o Sfîntă Ligă permanentă care să aleagă un alt moştenitor al lui Henric al III-lea şi

să nu accepte niciodată ca un eretic să acceadă la tronul Franței, cel al regelui preacreștin.

Iar Diego de Sarmiento adăuga că, dacă, pentru a împiedica acest lucru, trebuia mai întîi gonit Henric al III-lea, ei bine, acesta avea să fie gonit!

Căci acest rege urmat de favoriți, acest practicant al iubirii pidosnice putea să îngenuncheze în toate bisericile din Paris și să conducă toate procesiunile, nu însemna că era mai puțin aliatul ereticilor, cînd îi scria de exemplu lui Henric de Navarra:

> Vă dau de știre, frate al meu, că nu am putut împiedica, oricît m-am împotrivit, planul rău al ducelui de Guise. Este înarmat. Stați pregătiți și nu așteptați nimic. Vă voi trimite un nobil la Montauban care vă va aduce la cunoștință vrerea mea.

Cel care a plecat în provinciile hughenote a fost unul dintre favoriții săi, ducele de Épernon.

– Acesta, spunea Sarmiento, va fi tras în țeapă!

Se întoarce către mine. Pielea feței i se încrețise, barba îi devenise sură, dar timpul nu-i pălise privirea.

Aplecat înspre mine, mă întreba. Mi-i aminteam pe călăii lui Dragut cel Crud, care înfigeau în măruntaiele creștinilor o țepușă înroșită în foc?

– Ceea ce au făcut ei îi vom face noi lui Navarra și altora, a încheiat el.

Nu plecam ochii.

Dumnezeule, voiam să sufere cei care mă jupuiseră de viu!

Astfel a fost viața mea de ură și de blasfemie, plină de dorința de răzbunare.

Mi-e rușine astăzi să scriu, dar așa am trăit.

Nu mă mai rugam, Doamne, Tu știi.

Mă bucuram că părintele Verdini ne citește bula de excomunicare pe care papa Sixt al V-lea o dăduse împotriva lui Henric de Navarra și a vărului său Henric de Condé, „generație bastardă a ilustrei și atît de cunoscutei familii a Bourbonilor“.

Dar pentru mine, în acel moment, nu mai era judecata urmașului apostolului Petru, și prin urmare un cuvînt sacru, ci o armă în plus în acest război care mă opunea celor care mă răniseră.

Gata cu mila!

Uitate speranța de pace și indignările mele de creștin în fața acestor regi, a acestor prinți, a acestor nobili care se serveau de religie pentru a-și satisface demonii!

Devenisem unul dintre ei.

Asistam la slujbe. Mă împărtășeam. Îi trimiteam pe eretici la chinurile iadului. Purtam steagul unui bun catolic. Respectam ritualul. Făceam gesturile credinciosului. Îmi mișcam buzele ca să se creadă că mă rugam.

Dar Te scosesem din inimă, Doamne!

Devenisem un războinic.

24

Războiul înseamnă moarte.

Voiam să le-o dau duşmanilor mei, iar astăzi ştiu că doream şi să am parte de ea.

O pofteam în fiecare zi la masa mea.

Îi propuneam lui Diego de Sarmiento să plecăm într-unul dintre acele oraşe hughenote – Agen, Mont-de-Marsan, Montauban, Cahors sau La Rochelle – unde spionii semnalau prezenţa regelui de Navarra.

Aş fi ştiut să mă apropii de el, să-l flatez, să-i vorbesc despre femei, să rîd cu el, poate chiar că împart una dintre nopţile sale de desfrîu şi să-l sugrum în dimineaţa următoare, ca pe un porc împuţit ce era.

Diego de Sarmiento mă privea şi mă asculta cu uimire.

Simţeam că nu avea încredere în mine.

– Chestiunea aceasta nu este treaba unui nobil, ci a unui asasin plătit sau cel puţin posedat. Tu nu eşti un Maurevert. Nu eşti plătit ca să omori, iar războiul nu este un duel particular.

De altfel, aflam că Henric de Navarra stătea pregătit, înconjurat de nobili siguri ca Séguret, Jean-Baptiste Colliard şi fratele meu, care îi comanda.

Guillaume nu m-ar fi lăsat să mă apropii de Henric. El însuşi îl sfătuia să fie virtuos, îi cerea să renunţe „la iubiri atît de bătătoare la ochi, cărora le acordaţi atîta timp şi care nu mai par actuale. Trebuie, Sire, să faceţi dragoste cu toată creştinătatea, şi în special cu Franţa".

Sarmiento se întorsese către mine, cu palmele deschise, şi îmi arătase că nu-l vom omorî pe Henric de Navarra într-un alcov sau

dezbrăcat de pantaloni în vreo șură! Nici într-un turnir, cum îi propusese bearnezul însuși lui Henric de Guise, provocîndu-l să se înfrunte într-un duel numai ei doi sau ajutați de o trupă aleasă din cîțiva nobili. (M-am oferit imediat să fiu unul dintre cei care ar purta culorile Însemnatului, ale catolicilor contra regelui hughenot, dar de Guise refuzase această ofertă.)

Iar moartea nu venea, chiar dacă războiul se pregătea.

O așteptam cu niște tîrfe cărora Diego de Sarmiento și cu mine le ridicam poalele la Palatul Spaniei pentru cîțiva scuzi.

Beam, mă destrăbălam pînă cînd moartea plăcerii și beția mă îngropau sub voalul negru al somnului.

Nu lăsam astfel, Doamne, să fiu cuprins de vreo îndoială.

Dimineața, puteam, clătinîndu-mă încă, să mă asigur că burghezii din Liga Sfîntă și preoții care îi comandau învățaseră mînuirea archebuzelor, erau pregătiți, dacă ar fi trebuit, să apere fiecare stradă din Paris.

Adunaseră deja butoaie și le umpluseră cu nisip, pentru ca la momentul potrivit să fie rostogolite și îngrămădite în mijlocul drumului, spre a face imposibilă trecerea trupelor lui Henric al III-lea și ale lui Henric de Navarra, care aveau să fie hărțuite de la ferestre.

Mă întorceam la Palatul Spaniei.

Uneori, mă opream la cel al Veneției, și, pe cînd Vico Montanari sau Michel de Polin stăteau de vorbă cu mine, priveam ușa în spatele căreia trăise Anne de Buisson, și îmi reproșam că nu venisem să o sparg.

Eram la fel de bun ca un prinț putînd îngrozitor, și tot la fel de mult ca fratele meu!

Mă întorceam către Montanari și Michel de Polin, îi întrerupeam, îi anunțam că aflasem că regina Margot, care risca să fie într-o bună zi regina Franței dacă Henric de Navarra urma să-i succeadă lui Henric al III-lea, fugise, luată pe cal de un mic nobil pe care îl sedusese, iar cînd soțul o adusese înapoi și o închisese, ea se oferise temnicerului pentru a scăpa din nou.

– Regina Margot?

Rînjeam.

– Margot Desfrînata, Margot Dezmățata, Margot Curva, ca toate cele care respiră izul lui Henric de Navarra!

Michel de Polin se aprindea. Nu-i păsa cîte jupoane ridicase Henric de Navarra și cîți nobili văzuse regina Margot descălțîndu-se. Că beamezul puțea la subsuori și nu se spăla pe picioare era o chestiune de nas, nu de politică.

Henric de Navarra nu era mai puțin moștenitor legitim al coroanei și toți cei care se opuneau acestei perspective – întindea brațul către mine pentru a-i enumera: cei din Casa de Guise, spaniolii, burghezii acestei Ligi Sfinte... – sfîrtecau regatul, ruinau Franța și favorizau Spania.

Venea de la Lyon, traversase provinciile. Văzuse bandele de țărani înfometați cum tăiau, pe ogoare, spicele de grîu pe jumătate coapte și le mîncau pe loc pentru a potoli o foame neostoită.

– Poporul moare cu burta goală, spunea. El vrea să continue să se roage în biserici, dinaintea sfinților, dar vrea mai întîi să i se umple stomacul, să i se dea boabe de semănat pentru a putea recolta grîu în anotimpul următor. Căci el și-a mîncat semințele!

Se ridica, se ducea la fereastră, arăta către strada Fossés-Saint-Germain, mă poftea să vin lîngă el, să-i văd pe acei cerșetori, acei amărîți, acei oameni de nimic care își părăsiseră satele pentru că mureau de foame.

– Regatul are nevoie de pace și de ordine, deci de un suveran legitim, și nu de prinți care s-au vîndut Spaniei, care se îmbogățesc cu dublonii pe care îi dă Filip al II-lea și care l-au forțat pe regele Henric să scoată la vînzare în avantajul lor bunurile ereticilor. Se întorsese să se așeze în fața mea. Știi, Thorenc, pentru ei religia nu-i decît un mijloc în plus pentru a-și rotunji bunurile, averea, și de a pune în curînd mîna pe tron. Puțin le pasă că astfel servesc mai degrabă Spania decît Franța.

Rînjeam. Avea fără îndoială dreptate. Dar Henric de Navarra al lui era din aceeaşi familie!

Legitim? El îi ceruse Elisabetei a Angliei două sute de mii de scuzi, corăbii şi soldaţi pentru a duce război contra catolicilor. Unul dintre emisarii săi – Séguret – ajunsese în Germania şi în Danemarca, promiţînd prinţilor terenuri bune ale regatului pentru a crea acolo colonii.

> Ridicaţi cît puteţi de mulţi cavaleri mercenari germani, helveţi, le scrisese Séguret. Luaţi-i pe cei mai buni şi pe cei mai experimentaţi colonei şi căpitani. Veniţi să luptaţi împotriva catolicilor, fiindcă pretutindeni este vorba despre religia noastră!

Iată ce erau hughenoţii! Nu valorau mai mult decît ei, recunoşteam, de Guise şi membrii ligii care adunaseră o armată de helveţi, de albanezi, de germani pentru a întări trupele regale. Dar fiecare cu tabăra sa, cu alegerea sa.

A mea era luată.

Michel de Polin repetase că el era de partea Casei de Franţa al cărei moştenitor legitim era Henric de Navarra. Voia cu orice preţ să evite războiul care, pentru supuşii regatului, era cea mai crudă dintre sorţi.

Lucru adevărat. Ţăranii sufereau. Foamea îi chinuia. Soldaţii, mercenari sau helveţi din serviciul hughenoţilor, îi tratau mai rău decît pe vite.

Dar aceasta era legea lumii.

– Dumnezeu nu o vrea aşa, a murmurat Michel de Polin.

Cînd mi se vorbea de Tine, în acei ani, Doamne, nu mai ştiam decît să hulesc.

– Pe toţi sfinţii! am strigat eu.

Oare Polin nu ştia că pe acest pămînt domnea cruzimea, că aici era adevăratul infern al oamenilor?

Cu atît mai mult, cu cît barbariei i se adăugau trădarea şi minciuna.

Ştia el că, în timp ce se pregătea războiul, în timp ce armatele se aliniau de luptă, iar soldaţii îi maltratau deja pe ţărani pentru un

sac de grîne sau o găină, Caterina de Medici îl îmbrățișa cu o afecțiune prefăcută pe Henric de Navarra, pipăindu-i în același timp pieptul cu degetele ei groase pentru a se asigura că nu purta asupra lui un pumnal sau o platoșă?

– Trebuie să-mi spuneți ce doriți, zicea ea.

– Dorințele mele, doamnă, nu sînt decît cele ale Maiestății Voastre, răspundea cu o bunătate ipocrită Henric.

– Să lăsăm ceremonialul și spuneți-mi ce cereți.

– Doamnă, nu cer nimic și nu am venit decît pentru a primi ordinele voastre.

– Aici, aici, fiți mai deschis!

– Doamnă, aici nu-i nici o deschidere pentru mine.

Iar iscoadele îi raportaseră lui Sarmiento că doamnele care asistaseră la întrevedere se amuzaseră în fața vivacității replicilor regelui de Navarra și semnelor sale de galanterie.

Știam de altfel că Guillaume de Thorenc, fratele meu, îl trimisese – trădare în trădare – pe Jean-Baptiste Colliard pe lîngă ducele de Guise pentru a-i propune o alianță între trupele hughenote și cele permanente ale Sfintei Ligi, ca să-l gonească de pe tron pe Henric al III-lea și pe mignonii lui.

Dacă ducele de Guise refuzase, nu era din motive religioase, ci pentru că dispunea la Paris de cel puțin patru mii de archebuzieri gata să invadeze Luvrul, să pună mîna pe rege și să-l constrîngă fie să se alieze cu el, fie să abdice sau să fugă.

De ce să împartă cu hughenoții ceea ce putea să aibă de unul singur?

Iar dacă Henric al III-lea refuza să cedeze locul, ei bine, vor face cum a făcut regina Elisabeta a Angliei, care tocmai ordonase să se taie cu securea capul reginei Scoției, Maria Stuart, catolica, fiica lui Marie de Guise și care fusese regina Franței ca soție a lui Francisc al II-lea, unul din fiii Caterinei de Medici, care nu domnise decît un an!

Sîngele începuse să curgă.

Aceasta era legea oamenilor.

Nu-l făcuseră ei să curgă pe cel al lui Hristos?

25

Am uitat că sîngele oamenilor avea aceeaşi culoare ca sîngele lui Hristos. Am vrut să ţîşnească din trupul duşmanilor mei.

Îi bănuiam ascunşi pe drumul desfundat dintre rîul Isle şi Drôme, nu departe de satul numit Coutras.

Eram în Charente şi îi urmăream pe hughenoţi deja de mai multe zile. Fugeau, mergînd către sud, după ce traversaseră Poitou, căutînd să ajungă în provinciile Guyana şi Gasconia. Dar poate că îşi schimbau direcţia, poate că mergeau în întîmpinarea celor douăzeci de mii de mercenari şi archebuzieri, pedestraşi germani şi halebardieri elveţieni care pătrunseseră în Lorena ca să le vină în ajutor.

– Trebuie să-i ucidem înainte, a hotărît Diego de Sarmiento.

Iar ducele de Guise, dar şi regele Henric al III-lea, obligaţi să asculte de Liga Sfîntă, dăduseră ordin să se adune aproape cinci mii de infanterişti şi peste o mie cinci sute de cavaleri pentru a-l scoate din bîrlog pe împuţitul rege de Navarra, care chema mercenari străini pentru a-şi satisface ambiţia şi pentru a face să triumfe credinţa sa eretică.

De mult timp nu mai ascultam predicile părintelui Veron. Puţin îmi păsa de soarta regatului Franţei! Ştiam doar că Henric de Navarra şi Guillaume de Thorenc, cei doi duşmani ai mei, mergeau în fruntea trupelor, iar eu mă alăturasem armatei lui de Guise şi a regelui Henric, pe care o comanda ducele de Joyeuse, unul dintre favoriţii ale cărui împopoţonare şi maniere, parfumuri şi bijuterii îmi întorceau stomacul pe dos.

Dar am călărit alături de el, mărind ritmul, neliniştit să văd în jurul meu numai nobili înveşmîntaţi ca pentru bal, cu pălăriile lor

mari cu pene, cu vestele lor de mătase, de satin şi catifea, cu armele de paradă incrustate.

Mulţi dintre ei ridicau o lance lungă în vîrful căreia fluturau stegulețele lor multicolore. Stăteau la taifas veseli ca şi cînd ar fi participat la o cavalcadă, într-o zi de sărbătoare, în strada Saint-Antoine.

Eram totuşi departe de estrade.

Ploaia, în acea lună de octombrie 1587, îneca satele. Cînd înceta, ceaţa se agăţa de gardurile de mărăcini.

Pe o vreme închisă ca asta, mă temeam ca în spatele tufişurilor, al movilelor nisipoase, la confluenţa acelor rîuri, pe acele drumuri desfundate, Henric de Navarra şi spadasinii săi, oameni de război ca Jean-Baptiste Colliard, Séguret sau fratele meu Guillaume, să nu cumva să-şi ascundă archebuzierii, tunurile şi cavalerii.

Aceştia nu purtau flamuri colorate în vîrful lăncilor, ci strîngeau în pumn patul pistoalelor. Nimic nu împodobea armele archebuzierilor, dar aceştia ştiau să le folosească, soldaţi cu experienţă, şi nu dansatori invitaţi la petreceri regale.

I-am spus de mai multe ori ducelui de Joyeuse şi fratelui său, Claude de Saint-Sauveur, că trebuia să fim atenţi la hughenoţi, că Henric de Navarra îi avea alături de el pe verii săi, Condé şi Soisson, că aceştia erau nişte adevăraţi comandanţi de război şi că, părăsind La Rochelle, le spusese, după cum îi raportaseră iscoadele: „Amintiţi-vă că sînteţi sînge de Bourbon! Slavă lui Dumnezeu! Veţi vedea că eu vă sînt fratele cel mare!"

Iar Condé răspunsese, cu aceeaşi voce puternică: „Ne vom arăta buni mezini!"

Se spunea că înainte de a pleca din La Rochelle, Henric de Navarra îngenunchease dinaintea soldaţilor, căindu-se, jurînd că, prin bravura sa, avea să obţină iertarea lui Dumnezeu pentru greşelile sale, inclusiv pentru ultima, cînd siluise pe o fiică de ofiţer din armata din La Rochelle.

Cînd vorbele sale i-au fost aduse la cunoştinţă ducelui de Joyeuse, acesta a rîs aşa cum fac femeile, cu capul dat pe spate,

spunînd că aveau să răzbune onoarea micuţei hughenote maltratate de această deşcă bătrînă, Henric de Navarra.

Iar asigurarea că regele hughenot şi armata sa eretică vor fi învinşi se răspîndise ca o otravă.

Privindu-i pe aceşti nobili împopoţonaţi ca pentru o alergare de cai, m-a încercat un sumbru sentiment de plăcere.

Mergeam să ucidem – şi să murim.

Pe 20 octombrie 1587, după ce traversasem satul Coutras, am pornit pe o vale largă de vreo şapte paşi, trasată ca pentru un turnir.

Dar văzusem, pe movila nisipoasă care o domina, tunurile hughenote, şi, în ciuda ploii care tulbura orizontul, am zărit pe drumurile adîncite platoşele cenuşii ale infanteriştilor regelui Henric. M-am gîndit că probabil cavaleria aştepta să intrăm în această arenă şi să fim doborîţi de archebuzieri ca nişte animale, înainte de a se avînta să ne taie în bucăţi.

Dar oare nu asta ne doream?

Am atacat alături de fraţii de Joyeuse şi de nobilii care îşi ridicau lăncile cu stegulețe ca pentru paradă. Cîţiva hughenoţi au venit către noi, apoi s-au retras pentru a ne atrage mai în faţă în cursă.

Am dat pinteni, am lovit, am ucis, orbit de sîngele care ţîşnea, apoi n-au mai fost duşmani, în afara celor cîtorva trupuri întinse.

Şi, brusc, un psalm cîntat în jurul nostru s-a rostogolit dinspre movilă, şi a urcat din drumurile adîncite:

Iată ziua fericită
Domnul vrut-a să ne-o dea
Prin noi să fie primită
Şi plăcere vom avea!

Iar ducele de Joyeuse şi fratele său Claude de Saint-Sauveur rîdeau şi strigau, ridicaţi în şa, că armata hughenotă cerea deja milă, că era de ajuns să mergi pînă la ei pentru ai face să se predea.

Caii nobililor noştri şi ai mercenarilor albanezi băteau din picioare de nerăbdare.

Deodată, a izbucnit canonada, au pocnit archebuzele şi a pornit atacul cavalerilor hughenoţi.

Eram în plasă, lovindu-ne unii de alţii, ucişi de vijelia archebuzelor, găuriţi de gloanţele pistoalelor cavalerilor. N-aveau lănci, dar din mîinile lor ţîşneau fierul şi plumbul.

L-am văzut căzînd pe ducele de Joyeuse, cu dantelele şi penele sale înroşite de sînge.

L-am văzut pe fratele său, Claude de Saint-Sauveur, azvîrlit din şa de o archebuză, iar trupul, rămas prins în scară, era tîrît pe cîmpul de bătaie, deja acoperit de morţi împodobiţi cu panglici.

Mi s-a părut că-i recunosc, în fruntea cavalerilor hughenoţi care şarjau, pe Jean-Baptiste Colliard şi pe Séguret. Henric de Navarra şi fratele meu Guillaume nu erau probabil departe de aceştia doi.

Am tras de frîu forţat, dînd pinteni calului să se ridice, şi m-am aruncat contra inamicilor.

Să le curgă sîngele, fie el regal sau fratern!

Am lovit. Sabia mea întîlnea rezistenţa moale a trupurilor. Respiram din greu de fiecare dată cînd o scoteam, ca un truditor al pămîntului care tocmai dăduse cu sapa.

Nu mai vedeam nimic, cu faţa plină de sînge, al meu sau al celorlalţi, căruia îi recunoşteam moliciunea călduţă.

Deodată am avut impresia că trupul mi-era despicat, din umeri.

Am simţit cum cădeam, că faţa mi se izbea de sol apoi se afunda în pămînt.

Mi-am amintit de şănţuleţul pe care îl săpasem la rădăcina stejarului din pădurea Castellaras de la Tour şi în care îndesasem capul de Hrist cu ochii închişi.

Am redeschis ochii şi am zărit grinzile înnegrite ale unui plafon afumat. Am vrut să întorc capul spre dreapta, apoi spre stînga, şi am urlat. Într-atît durerea era de vie.

Mi-am muşcat buzele pentru a-mi stăpîni acest ţipăt.

Am auzit un vacarm de voci, zgomot de blide şi de pahare ciocnite.

Am recunoscut mirosul de carne friptă.

Am reuşit să mă ridic sprijinindu-mă pe coate. Am descoperit, la masă, pe hughenoţii în platoşe cenuşii şi cu pelerinele scurte

de bivol, iar pe bănci, goale, trupurile moarte ale ducelui de Joyeuse și al fratelui său.

Eram, de asemenea, întins pe o bancă, rănit.

Lîngă perete erau sprijinite lăncile cu stegulețe ale nobililor de Joyeuse. În fundul sălii acestui han, pe o masă înconjurată de lumînări, am deslușit trupul fratelui meu Guillaume, cu mîinile împreunate pe piept. Lîngă el, cu capul plecat, cu brațele încrucișate, stătea Henric de Navarra înconjurat de Jean-Baptiste Colliard și de Séguret.

Nu-i omorîsem. Poate că singurul pe care îl ucisesem era chiar fratele meu.

Am închis ochii și rugăciunea a revenit în mine după atîtea săptămîni, Doamne. Și am implorat iertarea Ta.

Eram un Cain.

Am plîns în hohote.

Am recunoscut alături de mine vocea lui Henric de Navarra.

– Îl pierd pe Guillaume de Thorenc, spunea el. Nu vreau ca arborele Thorenc să fie dezrădăcinat. Vreau ca tu să trăiești, Bernard de Thorenc, chiar dacă tu mi-ai făcut mult rău. L-am privit. A dat din cap. Nu tu, a spus el. Apoi chipul i s-a crispat, cu maxilarele strînse și fruntea brăzdată de riduri. Nu numai tu. S-a aflat într-o grămadă. Ai dat probabil și tu o lovitură. Dar el n-a murit de mîna ta. Nu te declar vinovat. Tu n-ai fost niciodată de partea mea. Prin urmare, tu nu m-ai trădat. S-a aplecat. Cîți nobili francezi au murit astăzi? Toți de bună rasă. Ei erau forța și noblețea regatului nostru al Franței. Crezi tu că mă simt mulțumit? Pentru cîțiva membri ai ligii pe care de Guise i-a înrolat, amestecîndu-i cu albanezi, alții, toți ceilalți, și tu de asemenea, Bernard de Thorenc, voi sînteți francezi buni și naturali.

Mi-a atins cu vîrful degetelor umărul vătămat, murmurînd că le poruncise chirurgilor săi să mă vindece. O lovitură de archebuză îmi deșirase gîtul și umerii. Era o minune că mai eram în viață.

– Așa a vrut Dumnezeu să fie. Un Thorenc moare astăzi, este de ajuns.

A ridicat glasul și, în tăcerea care s-a așternut treptat, a spus că voia ca toți catolicii morți să aibă dreptul la o slujbă așa cum ar fi fost dorința lor.

– Să se găsească un preot şi să se ducă trupurile în biserica din Coutras.

S-a întors înspre mine.

– După ce chirurgii te vor fi smuls din ghearele rănii tale, vei fi liber, chiar să îndrepţi din nou armele împotriva mea. Dar să ştii, Bernard de Thorenc, că eu nu vreau să cunosc decît francezi, iar nu papişti sau hughenoţi. Şi să mai ştii că mă supără tare sîngele care se risipeşte, slăbind astfel regatul Franţei, spre marele avantaj al regelui Spaniei. Vreau să pun capăt acestei vărsări de sînge. Moartea unui Thorenc ajunge durerii mele. Nu o mai vreau şi pe a ta. Trăieşte şi ajută acest regat să-şi găsească pacea!

Am reuşit, în ciuda durerii care aluneca de la umeri pînă în vîrful degetelor, să-mi împreunez mîinile şi să mă rog.

26

Nu am încetat să-ţi vorbesc, Doamne, în timp ce durerea îmi cuprindea tot corpul.

Mă găseam întins într-o lectică ce se îndrepta încet către Càstellaras de la Tour.

Era iarnă. Drumurile erau pline de gropi îngheţate, în care roţile se împotmoleau. La fiecare hurducătură, parcă o ţepuşă ascuţită îmi trecea prin ceafă, se sfărîma, iar aşchiile ei îmi sfîşiau umerii şi pieptul.

Dar eu alesesem să îndur o asemenea încercare.

Henric de Navarra dorise să mă oprească lîngă el, dar, ars de febră, l-am implorat să fiu dus la casa mea, căci chirurgii renunţaseră să mă vindece: plaga purulentă era prea adîncă, marginile sale umflate, carnea brăzdată de plumbul şi fierul glontelui. Dacă-i ascultai, cangrena era deja în acţiune, îmi înnegrea braţul, care trebuia tăiat, fără să servească însă, la ceva.

Henric se înfuriase de mai multe ori împotriva acestor medici care – chiar cel mai doct, Ambroise Paré – pretinseseră că amiralul Coligny va sfîrşi din cauza rănii sale, că nu putea fi transportat în afara Parisului; or Coligny supravieţuise, şi febra îi dispăruse, iar ucigaşii lui Henric de Guise aveau să-l înjunghie şi să facă bucăţi un om vindecat.

Îmi spunea mereu că voia să rămîn în viaţă, iar eu eram mişcat de atîta atenţie. Îmi venea să-mi reproşez că dorisem moartea lui şi pe cea a fratelui meu.

Te imploram, Doamne, să mă ierţi. Această suferinţă pe care mi-o dădeai era ca durerile unei renaşteri.

Era drept ca Tu să mă pedepseşti.

Cedasem demonilor. Hulisem numele Tău. Făcusem să curgă sînge.

Din gelozie sau din amărăciune. De dezamăgire din dragoste.

Anne de Buisson a venit, în ziua în care trebuia să părăsesc hanul Cheval-Blanc, la Coutras, pentru a începe această călătorie de întoarcere la Castellaras de la Tour. În momentul în care purtătorii au ridicat targa, i-am văzut faţa aplecată spre mine. Am vrut imediat să-i amintesc fraza pe care o rostise la Nérac, în noaptea cu ploaie torenţială, acele cuvinte care mă aruncaseră în prăpastia urii, în hulire şi în dorinţa de moarte. Ea spusese: „Acum fac parte din familia ta". Mi-am mişcat buzele, dar cum ar fi putut ea auzi, cînd nici un sunet nu-mi ieşea din gîtlejul pe jumătate sfîrtecat de archebuză.

Şi, totuşi, a surîs ca şi cum ar fi înţeles. Şi-a pus mîna peste a mea, însoţind targa pînă la lectică. Am mai încercat să-i spun: „Noi rămînem singuri". Mă eliberasem. Cine îşi putea imaginea durerea pe care o resimţeam? Aş fi vrut ca ea să fi auzit cel puţin acel cuvînt: „Vino".

Am căzut din nou.

Purtătorii au aşezat targa în lectică, au coborît perdelele de piele, şi, la primul tur al roţilor, am ştiut că dacă voiam să încerc să înăbuş aceste ţipete de durere care îmi cuprindeau pieptul trebuia să mă rog.

Am continuat să mă adresez Ţie, Doamne, de-a lungul acestor zile de călătorie – vedeam cum lumina lor devenea mai vie, tot aşa cum nopţile deveneau mai scurte –, apoi în timpul tuturor acelor ore petrecute întins dinaintea căminului din Castellaras de la Tour.

Plaga mi se cicatriza puţin cîte puţin, închizîndu-se în acelaşi timp şi prăpastia în care mă aruncasem odinioară.

Într-o zi m-am ridicat şi, sprijinindu-mă de braţul lui Denis, servitorul nostru, am reînceput să merg, oprindu-mă dinaintea firidelor goale ale capelei noastre. Am dat ordin să se sculpteze statui ale Sfintei Fecioare şi ale apostolilor, pentru a vindeca astfel

plăgile pe care hughenoţii le deschiseseră distrugînd chipurile credinţei noastre.

Am putut să îngenunchez şi să retrăiesc ceasurile copilăriei mele, dar şi ultimele trăite alături de Michele Spriano, cînd îi atacasem pe spadasinii lui Jean-Baptiste Colliard şi cînd o lovitură de archebuză îi luase lui Michele viaţa.

Mai tîrziu, m-am putut duce în luminişul unde îngropasem în mantaua lui, aşezîndu-l lîngă el, la rădăcina stejarului, capul de Hrist cu ochii închişi.

Făcusem jurămîntul să ridic un mormînt pentru Michele Spriano, în capela noastră, şi să aşez pe altar stindardul din damasc roşu care fluturase la pupa *Marchesei*, galera noastră victorioasă.

Mi-am ţinut cuvîntul.

Din trupul său nu rămăseseră decît oasele, iar mantaua era distrusă.

Numai armele rezistaseră timpului.

M-am întors la Castellaras de la Tour, purtînd acest corp devenit atît de uşor şi acest cap de Hrist cu ochii închişi, pe care îl mîngîiasem ca să-l curăţ de stratul de pămînt care îl acoperea.

Mi-am amintit de furia mea, de ura, de voinţa de a ucide acea sectă hughenotă, acei partizani ai lui Satan, acei mercenari ai lui Lucifer. Dar astfel de sentimente se făcuseră şi ele praf, îngropate odată cu Michele Spriano, în mormîntul acestuia, în dreapta altarului capelei noastre. Apoi am aşezat pe stindardul roşu capul de Hrist cu ochii închişi, lîngă tabernacul.

Apoi, am început să aştept.

Am pîndit, în fiecare zi, neslăbind din ochi drumul care se întindea de-a lungul văii Siagnei.

M-am rugat pentru ca Tu să-i aminteşti că făcea parte din familia noastră.

Ea alesese, oricare i-au fost motivele, să ne poarte numele.

Uneori, disperarea mă sugruma: fusese soţia lui Abel, şi niciodată nu ar fi acceptat să trăiască cu cel care îi fusese complice lui Cain.

Apoi îmi recăpătam încrederea. Avea să vină, căci îmi surîsese la hanul Cheval-Blanc, din Coutras.

Mă convingeam, Doamne, că Tu îmi impuseseşi aceste ocolişuri pentru a da mai multă strălucire regăsirii noastre.

Ea trebuia să aibă loc pentru a da naştere unui copil care să ne continue familia, care să unească în viaţă părţile prea mult timp duşmane ale credinţei noastre în Isus Hristos.

Trebuia să Te rog să mă asculţi.

Într-o zi, pe cînd cerul era acoperit, iar o zi mohorîtă nu anunţa nici o bucurie, o trăsură a trecut peste pod şi s-a oprit în faţă la Castellaras de la Tour.

Din ea a coborît Anne de Buisson.

PARTEA a IV-a

27

În sala mare din Castellaras de la Tour, Michel de Polin a văzut mai întîi leagănul.

Ai fi zis că este o corăbioară avînd carena făcută din nervuri de lemn şlefuit, mărginită de perdele din dantelă, asemenea unor pînze.

Michel de Polin a mai făcut cîţiva paşi, apoi s-a oprit.

Încăperea era cufundată în întuneric.

A auzit şoapte şi a încercat zadarnic să-i vadă pe cei care vorbeau. Apoi, deodată, o sclipire a luminat sala. Trunchiurile puse unul peste altul în şemineul încăpător unde puteau sta mai mulţi oameni în picioare tocmai se spărseseră, iar din jăraticul roşu au ţîşnit flăcările albăstrii.

Michel de Polin a văzut atunci o femeie îngenuncheată în spatele leagănului care, pînă în acel moment, o ascunsese.

Două servitoare îi stăteau aproape.

A înaintat.

– Sînt Michel de Polin, a spus el cu jumătate de glas, temîndu-se să nu trezească pruncul.

A spus că era membru al Parlamentului de la Paris. Îl cunoscuse pe contele Bernard de Thorenc în Palatul Veneţiei, la ambasadorul Serenisimei Republici, Vico Montanari...

A făcut o pauză.

Femeia s-a ridicat şi le-a făcut un semn servitoarelor. Acestea au luat leagănul şi cu paşi mici l-au dus, ţinîndu-l ca pe o targă.

Au dispărut în întunericul în care rămînea cufundată o parte a camerei.

Polin a început din nou să vorbească, de data asta mai tare.

Venea de la Roma, spunea el. Fusese primit de suveranul pontif. Iar Vico Montanari îl sfătuise să se oprească, la dus sau la întoarcere, la Bernard de Thorenc. Montanari şi mulţi alţii, din anturajul regelui, se mirau, pe aceste vremuri tulburi, de absenţa sa. Se ştia că fusese rănit la Coutras, unde atîţia nobili – aproape patru sute – fuseseră ucişi, alături de ducele de Joyeuse şi de Claude de Saint-Sauveur. La Curte erau îngrijoraţi.

– Ce doriţi? a întrebat tînăra femeie apropiindu-se.

Intrase în lumina flăcărilor. Părul desfăcut îi cădea pe umeri, iar firele de aur accentuau albastrul rochiei. Îşi încrucişase braţele.

Polin a tăcut. Această femeie bine făcută, cu bărbia ridicată, cu ochii nemişcaţi, era ca o statuie amenințătoare, o păzitoare a locurilor.

– Soţul meu este plecat la vînătoare de mistreţi, a adăugat ea.

Apoi, a repetat, privindu-l fix pe Polin;

– Ce doriţi?

Michel de Polin a făcut un gest vag cu mîna, şi, ca pentru a scăpa acestei priviri, a străbătut camera, oprindu-se dinaintea şemineului, privind fix flăcările. Apoi s-a întors şi a privit-o atent pe tînăra femeie.

Ea era, deci, acea Anne de Buisson căreia Vico Montanari îi spusese altădată că era una dintre hughenotele cu moravuri mai desfrînate decît cea mai neruşinată dintre catolice. Ea fusese prietena reginei Margot, împărţind cu aceasta aşternutul lui Henric de Navarra. „Hughenote sau catolice, aceste femei preferă să-şi deschidă picioarele decît o carte de rugăciuni sau o Biblie! Toate nişte desfrînate!" conchisese atunci Montanari.

Şi totuşi, această femeie care stătea nemişcată la cîţiva paşi de Polin nu semăna deloc cu imaginea descrisă.

Mîndră şi serioasă, o bănuiai hotărîtă şi intransigentă.

Michel de Polin s-a apropiat.

– Bernard de Thorenc...

– Soţul meu, l-a întrerupt ea. Fiul nostru Jean s-a născut acum unsprezece zile. L-am botezat în capela de la Castellaras de la Tour. În religia catolică. Spuneţi-le asta acelor domni de la

Curte care sînt îngrijorați. Dar un pastor al cauzei l-a asistat pe preot. Eu am vrut așa. Sînt hughenotă și am fost convertită cu forța pentru a salva viața mea și a altora, dar convertită. Aici, noi nu închidem ușa nici unuia din cei care cred în Hristos și care sînt din regatul Franței.

A mers pînă la șemineu, a apucat vătraiul, a scormonit jăraticul, după care a revenit spre Michel de Polin, ținînd tija de fier încovoiată și roșie ca pe o armă.

– Ce doriți? a repetat mai tare.

Michel de Polin s-a dat un pas înapoi.

– Unirea credințelor în pace, a murmurat el. De aproape treizeci de ani.

Ridicînd tonul, a amintit fraza acelui cancelar al regelui, Michel de L'Hospital, care avusese curajul și îndrăzneala să spună că trebuia să se scoată „aceste cuvinte diabolice, denumiri de partide, facțiuni și sedițiuni, luterani, hughenoți, papiști: să nu mai schimbăm numele de creștin".

– Noi sîntem cu toții supușii regelui Franței, a adăugat el.

Anne de Buisson s-a îndreptat din nou către șemineu și, ghemuită, a spart bucățile unui buștean cu vîrful vătraiului, făcînd să zboare nori de scîntei.

– Chiar asta doriți? a întrebat ea.

Apoi s-a îndreptat, încrucișîndu-și brațele cu un gest rapid, plecînd capul și vorbind cu voce gravă, fără să-l privească pe Michel de Polin.

Spaniolii îi omorîseră fratele, pe Robert de Buisson. Îi văzuse pe elvețienii lui Henric de Guise, măcelarii aceia, tăind gîtul bărbaților, femeilor și copiilor la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, în acea zi de Sfîntul Bartolomeu, într-o duminică. Ea își datora viața lui Bernard de Thorenc. Din acest motiv se căsătorise, pentru că el o dorea, iar ea îi datora asta, nu? Și totuși el fusese unul dintre acei buni nobili catolici, în serviciul lui Henric de Guise și al regelui, care-l uciseseră la Coutras pe Guillaume de Thorenc, fratele lui Bernard, și o lăsaseră văduvă.

Și-a ridicat pumnii.

– Nu vreau să-mi luați fiul. Și nici nu vreau să ucidă.

– Dacă vom reuşi..., a început Michel de Polin.

Dar a oftat ca şi cînd, brusc, oboseala ar fi învins.

– Dar Bernard de Thorenc trebuie să ne ajute, a reluat el.

Ea a scuturat din cap şi a răspuns doar atît:

– Aici şi-a găsit pacea.

În acel moment, s-au auzit lătrături de cîini.

28

Bernard de Thorenc stătea în mijlocul cîinilor care se zbăteau, trăgînd de lese, încercînd să ajungă la cadavrele celor trei mistreţi care fuseseră aruncaţi pe dale, la intrarea în Castellaras de la Tour.

Sîngele, deja negru, se uscase pe părul lung şi aspru al sălbăticiunilor moarte.

Alungînd cîinii cu vîrful cizmelor, Bernard de Thorenc a înaintat, şi Michel de Polin a observat acea cicatrice lungă care, pornind de la baza maxilarului, traversa în diagonală gîtul lui Thorenc şi se ascundea sub vestă, fără îndoială pînă la umăr. Pielea îi era roşie şi umflată.

Thorenc şi-a trecut degetul de-a lungul cicatricei, apoi a arătat înspre mistreţi.

– Cînd oamenii devin fiare, a spus el, cînd se războiesc, fiarele sălbatice cuprind din nou pămîntul. Sînt vînate numai pe timp de pace. Aşadar vînez...

L-a luat pe Michel de Polin de braţ, însoţindu-l în sala mare.

În şemineu fuseseră aruncaţi încă doi butuci, iar flăcările ţîşneau din jăraticul care îi cuprindea.

– Încă nu e pace, a murmurat Michel de Polin.

S-a aşezat în faţa lui Bernard de Thorenc, dinaintea căminului.

– Aici este..., a început prin a obiecta Thorenc.

– Nimeni nu are pace într-un regat cînd acesta este încă în război. Ştii şi tu asta, Thorenc. Soldaţii, masacratorii violează şi ucid pe cine vor. Jefuiesc, zdrobesc capul pruncilor – a tăcut, ca pentru a lăsa să se audă lătrăturile – apoi îi aruncă la cîini.

Thorenc şi-a dus mîna la ochi ca şi cînd ar fi refuzat să vadă această scenă.

– În fiecare zi, a continuat Polin, la orice răscruce, în jurul Luvrului, pe strada Monnaye, unde locuiesc eu, aud predicatorii chemîndu-ne să-i omorîm pe eretici, pentru a împiedica un Sfînt Bartolomeu al catolicilor. Se ridică împotriva regelui, strigînd: „Să mergem să-l căutăm pe Sir Henric la Luvru!“ Călugării, preoţii sînt înarmaţi. Au luat comanda cartierelor în numele Ligii Sfinte. Nu-ţi imaginezi, Thorenc, aceste trupe de patru sute de călugări, de opt sute de studenţi agitînd archebuzele. Cînd regele a ordonat intrarea elveţienilor în oraş pentru a restabili ordinea, i-au atacat şi încercuit. Pe fiecare stradă, au ridicat baricade, pavele, saci de pămînt, iar helveţii au fost decimaţi, împuşcaţi cum ai făcut tu cu mistreţii. În spatele fiecărei ferestre stătea un archebuzier. Henric de Guise este cel care conduce lupta împotriva suveranului. Am auzit răsculaţii strigînd că trebuia „prinsă această secătură de rege“ şi că „Domnul de Guise“ trebuia dus degrabă la Reims!

Thorenc nu s-a clintit, cu mîna în dreptul ochilor, cu bustul aplecat, sprijinindu-se în cot.

– Iată pacea care domneşte la Paris, a reluat Michel de Polin. Se ucide şi se va ucide în numele lui Dumnezeu, iar această gloată ieşită de niciunde e înfierbîntată ca o cireadă de tauri pe care nişte predicatori o întărîtă. Henric de Guise o duce acolo unde vrea. Acest popor are nevoie de trupuri de pus la frigare. Îi aruncă în Sena pe nefericiţii decretaţi hughenoţi. Parlamentul meu le-a condamnat pe două sărmane fete ale unui procuror a cărui religie o cunosc, cea a unui catolic respectuos, să fie arse în piaţa Grève declarîndu-le „eretice dintre cele mai încăpăţînate şi mai înverşunate“. Cele două inocente au vrut să împiedice sugrumarea unui negustor, vecin de-al lor. Ştii cum se face...

Michel de Polin s-a întrerupt, ca pentru a marca o ezitare, înainte de a continua:

– Condamnaţii sînt sugrumaţi înainte de a fi aprins rugul. Dar mulţimea, ca ieşită din minţi, a reuşit să o smulgă pe una din fete din mîna călăului şi a împins-o vie în flăcări. Eram acolo, în mijlocul gloatei, Thorenc, am auzit ţipetele. Nu le voi uita.

Michel de Polin părăsise Parisul împreună cu regele. Reuşiseră să dejoace supravegherea membrilor ligii. Suveranul era acum în

siguranţă la Chartres, dar nu îndrăznea să se lupte cu de Guise, orbit cum era de sfaturile reginei-mamă, de frica pe care o încerca de a fi prins ca în cleşte între hughenoţii lui Henric de Navarra şi oamenii lui Henric de Guise.

– Aceştia au Spania de partea lor. Diego de Sarmiento promite trupe şi bani. De cînd flota lui Filip al II-lea, pretinsa Invincibila Armada, a fost înfrîntă de englezi, îi trebuie mai mult decît oricînd o Franţă fărîmiţată, învinsă de proprii demoni. Membrii Ligii şi Henric de Guise sînt în mîinile sale. El îi plăteşte. Vrea Dumnezeu asta?

Michel de Polin a ridicat braţele.

– Cine poate să creadă? Nu e nici măcar interesul Bisericii...

Se dusese la Roma, explică el, să spună, în numele bunilor catolici ai Franţei, că trebuia ca suveranul pontif să-i ajute pe cei care, în regat, voiau reunirea tuturor credincioşilor.

Îl întîlnise pe papa Sixt al V-lea. Îl asigurase că Henric de Navarra ştia că nu putea fi uns rege al Franţei decît abandonîndu-şi cauza. Hughenoţii cei mai lucizi ştiau şi ei asta şi erau îngrijoraţi. Henric al III-lea se convingea puţin cîte puţin, iar asta îl linişte, pe el, moştenitorul lui Henric de Navarra. Însă papa trebuia să favorizeze această apropiere, să-i împiedice pe membrii ligii, pe adepţii lui de Guise, pe masacratori să-şi ia o mască şi să-şi pună-n frunte numele de catolici.

– Papa m-a ascultat. Am crezut că am cîştigat. Dar avea alături de el un preot pe care îl cunoşti, părintele Verdini. E bătrîn, dar în el arde focul iadului. Abia încetasem să vorbesc, că m-a şi acuzat că sînt unul dintre acei falşi apostoli, dintre acele Iude, mai vicleni decît evreii, dintre aceia care vor ca cei de religie catolică să-şi pună capul pe butuc şi să cunoască toţi soarta reginei Maria Stuart, decapitată de eretica Elisabeta. „Iată ce vor cei din Franţa, a repetat Verdini. Henric de Navarra pe tron, şi sîngele catolicilor vărsat pe străzi. Securea hughenotă lovind gîturile inocente ale slujitorilor Bisericii!"

– Părintele Verdini..., a murmurat Bernard de Thorenc. El este cel care m-a învăţat aici – a arătat înspre capela căreia i se zărea faţada – primele rugăciuni, care mi-a predat Evangheliile, căruia m-am spovedit, pe care l-am ascultat mai mult decît pe propriul tată...

– E omul lui Sarmiento, a replicat Michel de Polin. El crede că Filip al II-lea este brațul înarmat al Bisericii, cavalerul credinței. A avut gemete în glas cînd a evocat distrugerea Invincibilei Armada. Pentru el, toți cei care vor unirea credincioșilor în Franța sînt „machiaveliști" – așa ne numește – și, chiar mai rău, atei. Henric de Navarra, dacă e să-l asculți, vrea un regat fără Dumnezeu!

Michel de Polin a rămas mult timp tăcut, respirînd zgomotos, ca și cînd o greutate îi apăsa pieptul.

– Mi-a fost frică, a reluat el cu voce înăbușită. Am crezut că părintele Verdini avea să le poruncească spadasinilor spanioli care îl păzesc să mă omoare înainte de a putea părăsi Roma. Am fugit și n-am schimbat caii decît odată intrat pe pămînturile ducelui de Savoia, iar Castellaras de la Tour este prima mea oprire. Vico Montanari, care știe cît valorează și ce vrea Diego de Sarmiento, m-a sfătuit să mă opresc, aici, la voi.

Bernard de Thorenc s-a ridicat, și-a deschis brațele, murmurînd că Michel de Polin era binevenit, că locuința și pămînturile Thorenc erau menite păcii. Că așa dorea el.

Polin a început să ațîțe focul, sprijinindu-se cu mîna stîngă de marginea șemineului. A precizat că Henric al III-lea convocase Stările Generale ale regatului la Blois; că toți cei care doreau reunirea supușilor și pacea trebuiau să participe.

– Plec mîine de dimineață, vino cu mine, a spus el. Vei vîna pe urmă. S-a apropiat de Bernard de Thorenc. Nu îți abandona fiul unui regat de călăi. Nu-l vor ierta că s-a născut din sîngele tău și al lui Anne de Buisson.

Thorenc a părut să nu audă, clătinînd din cap cu neîncredere, cu ochii plecați.

– I-ai văzut ca și mine trăgînd pe cheiul École, pe strada l'Arbre-Sec, a continuat Polin, i-ai văzut pe acei copii morți înfășați în scutece pătate de sînge și ale căror capete săltau pe caldarîm.

– Taci! l-a implorat Bernard de Thorenc.

A părăsit sala, urmat de Michel de Polin.

Cadavrele celor trei mistreți zăceau tot pe lespezile de la intrare și cîinii continuau să latre cu aceeași furie sălbatică.

29

Doamne, părăsind Castellaras de la Tour şi urmîndu-l pe Michel de Polin, ştiam că nu voi mai vîna mistreţi.

Vînatul meu avea să fie din nou omul, sîngele lui roşu era cel pe care aveam să-l fac să curgă şi nu cel negru, al fiarelor sălbatice.

În momentul plecării, în curtea de la Castellaras de la Tour, pe cînd servitorii, cu cîinii lătrînd în urma lor, tîrau pe lespezi corpurile celor trei mistreţi, i-am spus lui Anne de Buisson că o părăseam pentru că trebuia să merg pînă la capăt dacă doream ca pacea să fie restabilită odată pentru totdeauna în acest regat al Franţei, deci şi acolo, pe pămînturile noastre.

Am vrut să o strîng la piept, dar m-a respins, cu chipul împietrit asemenea unei măşti cu ochii ficşi.

Am ridicat tonul.

Nu mă ţineam de cuvînt, ştiam asta.

Îi promisesem, ei, ca şi Ţie, să nu mai ridic armele decît contra celor care aveau să vină pînă acolo, în locuinţa noastră, să ne ameninţe.

Am spus tare că nu voiam să-mi las fiul la cheremul unui asasin, al unui hughenot sau membru al ligii, căci noi nu mai aparţineam nici unei tabere, nici celeilalte, ci amîndurora, trădători atît faţă de una, cît şi faţă de cealaltă.

Acesta era destinul familiei noastre, eu servind regele catolic, iar tatăl şi sora mea de cealaltă parte.

– Sînt morţi, a spus Anne de Buisson.

Şi-a încrucişat braţele şi s-a dat înapoi cînd am vrut din nou să mă apropii.

– Salvarea fiului tău, salvarea noastră era în uitare, a adăugat ea. Îşi vor aminti de tine şi de ai tăi. Vei avea mîinile pline de sînge pînă la coate. Cei pe care îi vei ucide vor vrea mereu să se răzbune.

S-a întors, urmărind din ochi mistreţii şi cîinii.

– Fiarele sălbatice nu-şi amintesc de cei care le-au ucis; oamenii, da. De aceea sînt cruzi, iar războaiele nu se termină niciodată.

– Pacea va veni, a protestat Polin. Este nevoie de bărbaţi ca Bernard de Thorenc pentru a o instaura. Viaţa lui, ceea ce aţi făcut unul pentru celălalt şi acest copil sînt exemple.

– Dacă vrem să trăim în pace, trebuie să ne retragem şi să nu ne mai batem cu pumnul în piept în faţa mulţimii, să nu ne mai împăunăm la Curte, să nu ne mai amestecăm în intrigi. Cel văzut este ucis, a răspuns Anne. S-a îndepărtat. Ar fi trebuit să vă gonesc, a adăugat ea întorcîndu-se către Michel de Polin. Sau să vă omor.

Sărind în şa, i-am spus că trebuia să se roage pentru noi, pentru succesul acţiunii noastre.

– Vreau să vă uit! a strigat ea.

De-a lungul întregii noastre călătorii pînă la Blois, unde se adunaseră Stările Generale ale regatului şi Curtea, aceste cuvinte m-au urmărit ca un blestem.

Apoi şuşotelile conspiratorilor, şocul loviturilor de pumnal, horcăitul asasinaţilor, rînjetele ucigaşilor, urletele de mînie ale duşmanilor lor au înăbuşit vocea lui Anne de Buisson.

Revenisem în regatul oamenilor în război, şi fiecare voia să ştie cărei tabere aparţineam, hughenot sau membru al ligii, iscoadă a lui Henric de Navarra sau a lui Diego de Sarmiento, deci a prinţului Ligii Sfinte, a lui Henric Însemnatul şi a fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena. Sau eram alături de Henric al III-lea, cu Enguerrand de Mons, pe care îl suspectau totuşi a fi şi el din Liga Sfîntă? Doar dacă nu cumva făceam parte dintre machiavelicii, dintre ateii pe care îi denunţa părintele Veron şi, de la Roma, părintele Verdini?

Nu sosisem eu la Blois însoţit de acest Michel de Polin, despre care se spunea cu siguranţă că încerca să-l apropie de Henric al III-lea de regele de Navarra, să obţină convertirea – una în plus,

se indignau membrii ligii – a acestuia din urmă la sfînta religie pentru că să poată accede la tronul Franței, întrucît suveranul care domnea nu avea moștenitor?

– Știți ce se spune despre rege? mi-a zis în taină Vico Montanari, care, ca toți ambasadorii, urmase Curtea la Blois.

Locuia nu departe de mînăstirea iacobinilor, într-o casă de pe cheiul Loarei, la cîțiva pași de castel.

Montanari și-a frecat mîinile rîzînd tăcut.

– Are vîrful penisului răsucit în jos și nu poate vărsa sperma în matrice. Unii medici au vrut să i-l despice mai sus, dar el a refuzat. A preferat să bea lapte de măgăriță pentru ca sperma să nu curgă prea repede și prea jos... Dar regele este convins că regina este cea care nu poate da naștere. Face băi, slăbește, are accese de febră. A chemat de la Lyon o fată de optsprezece ani, de o frumusețe extremă, și se zvonește că, cu vîrful penisului sucit sau nu, și despicat prea jos, ea i-a făcut un copil, dar nimeni nu l-a vrut. El nu l-a recunoscut. Deci, șansele lui Henric de Navarra de a-i succede lui Henric al III-lea rămîn mari. Ce crezi tu, Thorenc, este el gata să se convertească?

Nu răspundeam la întrebările lui Vico Montanari, care, în fiecare zi, se ducea la castel, îi vedea pe Diego de Sarmiento, pe Enguerrand de Mons sau pe apropiații reginei-mamă, Caterina de Medici. Îl trimitea în grabă la femei pe Leonello Terraccini, pe care îl salutasem doar cu o înclinare a capului, dar despre care îmi imaginam că putea face minuni pe lîngă ele.

De fapt, Terraccini era în termenii cei mai buni cu madame de Montpensier, sora lui Henric Însemnatul și a cardinalului de Lorena. În timpul unui dineu, el i-a arătat foarfeca de aur pe care ea o purta agățată la centură. „Cu asta, a spus ea, îl voi tunde pe regele Henric, care ar fi trebuit să-și sfîrșească zilele ca un călugăr, în fundul unei mînăstiri."

Și toată lumea chefuia în jurul ei, cardinalul de Lorena bînd în sănătatea fratelui său Henric Însemnatul, care urma să fie în scurt timp rege al Franței.

– Cam asta i-au povestit lui Henric al III-lea. Acesta se înfurie. Spune: „Să nu mă scoată din sărite, fiindcă îi voi ucide!“ Dar îl îmbrățișează pe Henric de Guise, rîde cu el, îi promite tot ceea ce visează, puterea, marea locotenență a regatului, iar celălalt este tot așa de orbit cum a fost Cezar în ajunul și în dimineața Idelor[1] lui Marte!

Ascultam. Aveam impresia, cînd mergeam pe străzile din Blois sau cînd intram în castel, că eram jupuit de aceste priviri ascuțite ca niște pumnale.

– Asta nu poate dura mai mult de cîteva zile, spunea Michel de Polin. Vom ști în curînd cine, regele sau ducele, va fi cel mai puternic.

Cobora glasul, șoptea că, după cele relatate de Enguerrand de Mons, Henric al III-lea ar fi zis: „Trebuie să moară el sau eu“.

Polin se lamenta. După cum spunea, regatul era plin de bube, iar cele patru membre îi erau atinse.

– Religia s-a împărțit într-o sută de secte, iar statul într-o sută de facțiuni. Autoritatea regelui nu mai este respectată. Henric al III-lea o știe. Tocmai de aceea a fugit de la Paris, dar răzvrătiții vor tronul pentru Henric Însemnatul. Iar regatul nu mai este decît un cîmp unde s-a semănat sămînța divizării, a necinstei, a necredinței.

Cu Polin, îl întîlneam pe Enguerrand de Mons.

În anotimpul masacrelor – săptămînile care au urmat Sfîntului Bartolomeu – fusese unul dintre cei mai înverșunați ucigași dorind exterminarea hughenoților.

Acum, se aprindea împotriva lui de Guise, pe care Diego de Sarmiento îl plătea, și care spera că infanteriștii spanioli sau elvețienii din cantoanele catolice vor veni să-i susțină.

Îndrăzneam să observ că Henric de Navarra îi chema în ajutor pe englezi și pe germani.

– Reunirea supușilor regatului în jurul regelui, iată scopul nostru! repeta Michel de Polin.

---

[1] A cincisprezecea zi a lunilor martie, mai, iulie și octombrie și a treisprezecea zi din celelalte luni din calendarul roman. „Idele lui Marte“ – data morții lui Iulius Cezar (n.red.)

Sarmiento a cerut să mă vadă, şi m-am dus în clădirea situată nu departe de cea a lui Montanari.

Nu s-a ridicat la intrarea mea în mica încăpere afumată unde stătea, cu faţa în penumbră, cu bărbia sprijinită pe mîinile încrucişate, cu coatele puse pe braţele jilţului.

Mi-a pus o sumedenie de întrebări. Ştia că regele adunase în jurul său, în apartamentele sale, nişte asasini cu soldă, patruzeci şi cinci de nobili de ţară cărora li se dădeau o mie două sute de scuzi pe an, o gardă personală făcută din ucigaşi plătiţi – „diavoli gasconi", a adăugat el, nişte „cîini ucigaşi".

– Pe ce motiv?

Era îngrijorat. Era sigur că Henric al III-lea voia să-l asasineze pe Henric Însemnatul, iar acesta din urmă, orbit de vanitate, refuza să părăsească Blois, sigur fiind că suveranul nu va îndrăzni niciodată să-l omoare: Henric al III-lea era prea bun catolic şi nehotărît ca o femeie. De altfel, Henric de Guise, arătîndu-şi propria gardă, spunea că el nu se deplasa niciodată singur, că la prima chemare îi veneau în ajutor. Dacă regele încerca ceva împotriva lui, Însemnatul nu punea mare preţ pe tron şi pe viaţa sa! Parisul avea să se răscoale. Ar fi fost un război crud, în care dinastia ar fi pierit; cu Henric al III-lea cea de Valois, iar cu Henric de Navarra cea a Bourbonilor. Atunci ar fi putut, în sfîrşit, accede la tron de Guise, descendenţi ai lui Carol cel Mare şi ai Capeţienilor, şi ar fi înnodat adevăratul fir dinastic.

– De partea cui eşti? a încheiat Sarmiento, ridicîndu-se şi apărînd astfel în lumină.

Chipul lui mi-a părut atunci şi mai dur, şi mai ameninţător.

Am depărtat braţele şi am spus că nu voiam decît pacea. Văzusem prea mult sînge curgînd.

A făcut o grimasă de dezgust şi de dispreţ.

– Michel de Polin ţi-a otrăvit mintea. Ai devenit unul dintre acei machiavelici care sînt cei mai răi duşmani ai păcii creştine. Atei, mai perverşi decît renegaţii!

A înaintat, cu mîna pe mînerul sabiei.

– Alege-ţi bine drumul, Bernard de Thorenc, a reluat el. Ceea ce am trăit împreună pari să fi uitat. Ocoleşte-mă!

Am ieşit din locuinţa sa de-a-ndaratelea, ştiind că era omul care îmi putea da o lovitură de sabie între umeri fără să-i tremure mîna, într-atît era de sigur de dreptatea, de credinţa sa. Da, m-ar fi ucis cum ar fi făcut cu un animal dăunător sau cu un demon. Îi cîntăream mînia şi ura după sclipirea privirii.

Îmi spusese: în ochii lui eram vinovat de trădare, de aliere cu cei mai răi duşmani ai regelui, cei care erau răspunzători de eşecurile lui Filip al II-lea în Ţările de Jos sau de dezastrul a ceea ce, în orgoliul său, Filip al II-lea numise Invincibila Armada.

Aceasta zăcea pe fundul mării în largul coastelor Angliei.

Lui Filip al II-lea îi trebuia aşadar o victorie. Ar fi cîştigat-o dacă regatul Franţei rămînea divizat, sau dacă, şi mai bine, Henric Însemnatul urca pe tron.

Sarmiento veghea fără răgaz asupra acestuia din urmă, prevenindu-l de pericolele care îl pîndeau, încercînd să cunoască planurile secrete ale regelui.

Dar am tăcut, ştiind totuşi prin Enguerrand de Mons şi Vico de Montanari că Henric al III-lea îi aduna în fiecare seară pe apropiaţii şi pe capii celor patruzeci şi cinci de asasini plătiţi. Că se bucura de înfrîngerile spaniole care îi slăbeau pe Henric Însemnatul şi Liga Sfîntă, şi că momentul părea favorabil pentru a lovi.

Mergeam de-a lungul malurilor Loarei, traversam curtea castelului şi vedeam acele grupuri de oameni care se observau, unele aparţinînd regelui, celelalte lui de Guise.

Cerul era negru şi jos. Ploua aproape în fiecare zi.

Michel de Polin mă trăgea la adăpost, în obscuritatea unei streşini. Picăturile loveau acoperişul, formînd o perdea cenuşie în faţa noastră.

– Printre curtenii, sfetnicii, gărzile de corp ale regelui şi cele ale lui Henric de Guise, nu sînt decît temeri şi suspiciuni, spune el. Se aşteaptă vreun accident ciudat şi nemaipomenit, dar nu se ştie care va fi acesta şi nici cine îi va fi autorul.

30

„Ilustre Seniorii,

Ieri dimineață, pe 23 decembrie 1588, Henric Însemnatul, duce de Guise, a fost înjunghiat la Castelul Blois, chiar în camera regelui Henric al III-lea.

Era singur, fără cămașa de zale, convocat la consiliu, unde gărzile sale, care îl însoțeau peste tot, nu puteau intra.

Răspunsese invitației suveranului, care îi cerea să vină în cabinetul său particular la o întîlnire. Pentru asta trebuia să treacă prin camera regelui.

Opt bărbați înarmați cu pumnale l-au urmărit și l-au atacat în momentul în care deschidea ușa ce dădea înspre cabinetul privat.

Alți doisprezece, veniți din cabinet, îi barau trecerea.

Primii i-au găurit spatele cu pumnalele, ceilalți pieptul și gîtul cu săbiile.

Această cursă îi fusese întinsă de Henric al III-lea în persoană, care veghease la cel mai mic detaliu, alegînd asasinii dintre cei patruzeci și cinci de ucigași plătiți din garda sa personală.

Astăzi de dimineață, cîțiva dintre ei l-au omorît în același mod pe Ludovic de Guise, cardinal de Lorena, fratele Însemnatului. Fusese arestat ieri.

Deputații parizieni din Stările Generale, toți membri ai ligii, au fost închiși, și s-a poruncit în fața lor să se ridice spînzurători. Dar nu au fost încă spînzurați.

Prin aceste omoruri și arestări, regele Henric al III-lea înțelege să se sustragă de la mascarada complotiștilor care l-au umilit la Paris cu baricadele lor. Vrea să fie în sfîrșit stăpînul puterii.

Asasinarea lui Henric de Guise capătă astfel tot atîta importanță pentru regatul Franței cît a avut moartea lui Cezar pentru Imperiul Roman.

Ca și Cezar, Henric de Guise nu a ascultat pe nici unul dintre cei care, din zorii lui 23 decembrie, îl preveniseră asupra pericolelor ce planau asupra sa.

Unii dintre oamenii lui, nobili sau simpli servitori, remarcaseră sosirea pe timpul nopții a celor patruzeci și cinci de asasini plătiți ai regelui, apoi observaseră că porțile și scările castelului erau păzite de elvețieni, mercenari regali.

Dar de Guise a ținut să se ducă la consiliu, sigur că regele, bun creștin, n-ar îndrăzni niciodată să dea ordin să fie ucis.

Henric al III-lea reușise de mai multe zile să adoarmă neîncrederea Însemnatului, flatîndu-l și înconjurîndu-l de amabilități. Chiar îl vizitase cu o zi înainte de ambuscadă, în apartamentele reginei-mamă, Caterina de Medici, care nici măcar nu bănuia ce se uneltea. Dimpotrivă, ea dorea să se continue negocierea cu Henric de Guise, convinsă că, făcîndu-i să se bată unii cu alții, membrii ligii Însemnatului și hughenoții beamezului, întărea puterea fiului ei Henric al III-lea.

Am aflat prin Bernard de Thorenc, care știe la rîndul său de la părintele Veron, apropiat al lui Diego de Sarmiento, că regina-mamă, Caterina de Medici, prevenită de asasinate, a arătat cea mai vie dezaprobare.

– O, nefericitul, ce-a făcut! ar fi spus ea părintelui Veron. Rugați-vă pentru el, care are mai mare nevoie ca oricînd de asta și pe care îl văd mergînd spre pierzanie! Mă tem să nu-și piardă trupul, sufletul și regatul...

Machiaveliștii sînt de altă părere.

Am stat mult de vorbă cu Michel de Polin, cel mai ilustru dintre ei. Nu mi-a putut ascunde dezgustul pe care îl încerca în fața acestui asasinat săvîrșit chiar în dormitorul regelui, care trebuia să fie un loc sacru.

Vrea totuși să spere că nu e vorba decît despre un ultim act al unei tragedii, că această crimă nu va atrage dispariția Ligii Sfinte

şi unirea hughenoţilor şi a catolicilor prin alianţa capilor lor, Henric de Navarra şi Henric al III-lea.

Viitorul îmi pare mai întunecat decît îşi imaginează Polin.

L-am trimis pe Leonello Terraccini la Paris. Prima scrisoare primită de la el atestă hotărîrea membrilor ligii.

Aceştia strigă: «La moarte! Foc! Sînge! Răzbunare!»

Distrug efigiile şi însemnele lui Henric al III-lea. Îl blestemă, îl insultă. Pentru ei nu-i decît «ticălosul Irod». Nu-l vor mai accepta ca suveran legitim şi îl refuză dinainte pe moştenitorul său hughenot, Henric de Navarra.

Regele, de altfel, îmi părea ezitant, iar Bernard de Thorenc mi-a împărtăşit diverse fapte şi vorbe care arată nehotărîrea suveranului. Henric al III-lea vrea că continue «războiul contra hughenoţilor cu cea mai mare ardoare şi plin de curaj, căci vrea prin orice mijloc să-i scoată din regat». Dar el înţelege de asemenea să strivească Liga Sfîntă, «să fie rege şi stăpîn, iar nu prizonier şi sclav».

Dar ce va putea face împotriva călugărilor, preoţilor şi poporului de rînd din Paris – toţi cei care luptaseră pe baricade înarmaţi cu archebuze – dacă nu va face alianţă cu armata hughenotă?

Or, o asemenea alianţă l-ar condamna în ochii oamenilor ligii şi ai celor mai mulţi dintre catolici.

– Regele nu are armură, mi-a declarat Bernard de Thorenc. Iar sîngele cere sînge. Corpul său va deveni o pradă. A ucis; va fi vînat.

Felul în care suveranul a pus să fie asasinat Henric de Guise îl face puţin stimabil chiar şi pentru cei – ca Polin sau Thorenc – care îl preferaseră membrilor ligii şi susţinătorilor lui de Guise.

Îl invocă pe Dumnezeu, care i-ar fi călăuzit fapta şi i-ar fi venit în ajutor după ce l-ar fi inspirat. Asemenea vorbe însă sînt dispreţuite de mulţi, iar Bernard de Thorenc mi-a spus:

– Să nu-l amestece regele pe Dumnezeu în crimele sale! Dumnezeu nu este niciodată complicele unui asasin. Că Henric al III-lea a pus să fie omorît Însemnatul ca pe o fiară sălbatică prinsă în capcană este o chestiune politică. Poate că avea dreptul să o facă, fiindcă el este judecătorul suveran. Dar Dumnezeu nu a vrut niciodată ca oamenii, inclusiv duşmanii Săi, să fie hăituiţi şi doborîţi ca nişte mistreţi."

31

Doamne, am văzut chipul asasinilor lui Henric Însemnatul!

Ei sînt cei care m-au primit în sala consiliului regelui.

Au venit să mă miroasă ca niște cîini din haită pentru a se asigura că eu eram într-adevăr Bernard de Thorenc, cel pe care stăpînul lor Henric al III-lea dorise să-l întîlnească.

Și mi-am întors ochii pentru a nu le întîlni privirile, pentru ca ei să nu-mi citească dezgustul pe care mi-l inspirau.

În aceeași încăpere a consiliului, Henric Însemnatul îi șoptise lui Enguerrand de Mons: „Mi-e frig! Mă doare inima! Să se facă foc".

Purta o haină albastră din satin, prea subțire pentru cea de-a douăzeci și treia zi a lunii decembrie.

Își freca mîinile să se încălzească, ceruse stafide, apoi dulceață de trandafiri, dar servitorul nu-i adusese decît prune de Brignoles, pe care începuse să le mănînce cînd Enguerrand de Mons îi spusese că suveranul dorea să-l vadă în particular în vechiul său cabinet. Henric Însemnatul îl urmase pe Enguerrand de Mons, nepăsător, pînă în dormitorul regelui, pe care trebuia să îl traverseze.

Am intrat în camera aceea.

Am văzut pe parchet rotocoalele maronii pe care le lăsase sîngele Însemnatului.

Zbirii s-au aruncat asupra lui exact în momentul în care se deschidea ușa vechiului cabinet regal.

Au strigat:

– Trădătorule, vei muri!

Iar el s-a întors și a urlat:

– O, domnilor, domnilor, ce trădare!

S-a agățat de picioarele ucigașilor și s-a zbătut, înainte de a cădea la picioarele patului regal. Nimeni nu s-a îngrijit să șteargă urmele sîngelui său.

A șoptit:

– Sînt păcatele mele! Dumnezeule! Îndurare!

Dar sîngele îi umplea deja gura. A fost înfășurat într-o mantie cenușie.

Nimeni nu știe cu siguranță ce s-a făcut cu trupul ciuruit.

L-au ars într-o sală de la parterul castelului înainte de a-i împrăștia cenușa în Loara?

L-au îngropat în var nestins alături de cadavrul fratelui său, cardinalul de Lorena, ucis imediat a doua zi?

Sau l-au îngropat ca pe un om simplu, în cimitirul vreunui sat?

Oare regele știe?

Mă îndrept către el.

Îl fixez, fără să-i pot prinde privirea. Nu-i văd decît pudra de pe obraji, cerceii, amuletele, pălăriuța brodată.

Îmi amintesc cuvintele care se tot repetă în anturajul lui Henric de Navarra, și chiar și aici, la castelul din Blois: „Henric acesta e rege-femeie sau bărbat-regină?"

Lumea rîde.

Crezi, se mai spune, că te afli „în fața unui rege" și nu întîlnești decît „o tîrfă fardată".

Mă înclin înaintea celui pe care vrăjmașii îl numesc „acel degenerat de Henric, acel ipocrit bigot căruia îi place mai puțin să o facă pe regele decît pe fățarnicul".

Îmi atinge umărul ca să mă îndrept, mă ia de braț, familiar și chiar tandru.

– Thorenc, îmi spune el, ești cel care se poate face auzit de vărul meu Henric de Navarra. Ești cel în care îmi pun nădejdea. Duc război contra vărului meu împotriva voinței mele. Dar trebuie, dacă nu vreau ca membrii ligii să mă alunge de pe tron și să mă ucidă. Sînt obligat să continui războiul contra hughenoților, dar dă-le de știre că nu doresc deloc asta!

Am trecut din vechiul cabinet în dormitorul său.

Se oprește, cu ochii pironiți asupra petelor brune care murdăreau parchetul.

– M-au tratat nedemn, pe mine, regele, a șoptit el. Se apleacă spre mine. Buza îi tremură. Aș fi împlinit cu dragă inimă acest act de justiție pe o cale obișnuită, decît prin cea care a fost aleasă și care nu-mi place mai mult decît ție, Thorenc. Împotriva lui Henric de Guise și lui Ludovic de Guise existau mai multe capete de acuzare de crimă de lezmajestate pentru care meritau moartea. Dar prinseseră un asemenea curaj și dobîndiseră atîția partizani în regat și la Curte, încît era imposibil să se rezolve această situație pe cale obișnuită, fără a răsturna totul cu susul în jos.

Eu tac și devin astfel complicele său.

– Thorenc, insistă el, ce pot să fac eu? Teologii de la Paris tocmai i-au dezlegat pe supușii mei de jurămîntul de fidelitate pe care mi-l datorau. Sînt poftiți să mă ucidă ca și cînd aș fi adversarul religiei! Își face cruce. Dumnezeu știe că sînt slujitorul Său, dar membrii ligii, preoții și călugării, mă numesc tiran, ei înarmează brațul asasinilor, care știu că nu visează decît să mă ucidă. Îmi distrug cu lovituri de baros armoariile și portretele... Își duce mîna la față ca și cînd tocmai ar fi primit o lovitură. Thorenc, vor să-mi taie gîtul! Trebuie să mă apăr, chiar de-ar fi să mă servesc de eretici sau de turci! Francisc I a procedat în felul acesta împotriva lui Carol Quintul, de ce nu aș face-o și eu contra fratelui Henric de Guise și a lui Ludovic, acest mic duce de Mayenne care guvernează la Paris și care și-a pus sabia în slujba regelui Spaniei? Mă strînge de cot. Ai fost tovarășul lui Diego de Sarmiento? Acel om, în numele lui Filip al II-lea, a făcut totul și va face totul ca eu să mor, iar regatul Franței să nu mai fie decît un cadavru!

Caută febril în mîneca vestei și scoate un bilet mototolit pe care îl desface, apoi mi-l întinde.

Citesc acele cuvinte: „Pentru a întreține războiul în Franța, e nevoie de șapte sute de mii de scuzi în fiecare lună".

– Era în buzunarul lui Henric de Guise. Prețul pe care i-l pretindea lui Sarmiento, pentru serviciile sale. Se îndepărtează cu un pas, apoi revine către mine. Mergi să-l întîlnești pe Henric

de Navarra, Thorenc. Ajută-mă, ajută-ne, ajută regatul să se vindece de război!

Ştiu ce-i cu bolile regatului.

Leonello Terraccini s-a întors de la Paris. L-am ascultat, în locuinţa lui Vico Montanari, povestind ce a văzut.

Poporul din capitală celebrează în fiecare zi, pe fiecare stradă, memoria familiei de Guise. Catedrala Notre-Dame este tapisată în negru, ca să nu apară decît însemnele Casei lor.

Mormintele apropiaţilor regelui, „lipitori ale poporului şi favoriţi ai tiranului", sînt distruse cu lovituri de baros. „Oribilele asasinate săvîrşite de tiran, de nemernicul Irod, rege fals şi adevărată tîrfă" sînt denunţate.

Cît despre ducele de Mayenne, acesta, în numele Ligii Sfinte, îl chema în ajutor pe Filip al II-lea.

Diego de Sarmiento a plecat în Spania ca să-i ducă suveranului său un mesaj din partea membrilor ligii.

> Înţelegerea între cel care era regele nostru, şi care nu mai este decît un tiran fără credinţă, şi susţinătorii hughenoţi ai lui Henric de Navarra este notorie, a scris Mayenne. Daţi-ne sprijinul, şi veţi avea gloria de a fi restabilit Biserica, iar regatul vă va fi veşnic recunoscător.

Am ezitat mai multe zile.

Unde erau marile elanuri ale tinereţii mele, cînd credeam că monarhii erau slujitorii lui Dumnezeu şi că actele lor nu aveau alt scop decît mărirea gloriei Lui şi cea a Bisericii Sale?

Unde erau frumoasa orbire şi marile pasiuni ale anilor mei de luptă din Andaluzia, de la Malta sau, cu flota Ligii Sfinte, de la Lepanto?

Ştiam de acum că nimic din ceea ce fac oamenii, fie ei din popor sau regi, nu e limpede ca apa de izvor.

Numai Tu erai, Doamne, în limpezime, dar Tu ai părăsit această lume după ce ne-ai dat suferinţa Ta, iar noi nu mai eram decît nişte orbi bîjbîind.

Totuşi, am cedat în faţa motivelor întemeiate ale lui Michel de Polin şi ale lui Vico Montanari. Nu trebuie să crezi în sinceritatea oamenilor, îmi spunea Polin, şi încă şi mai puţin în cea a regilor pentru a încerca să împiedici răul să se întoarcă.

Iadul pe pămînt era războiul fratricid dintre creştini, dintre supuşii aceluiaşi regat al Franţei.

Am părăsit, deci, Blois, în compania lui Michel de Polin, ca să-l întîlnesc pe Henric de Navarra, ale cărui trupe, plecate din La Rochelle, înaintau spre Tours.

L-am întîlnit la Niort.

Beamezul trecea mereu dintr-un aşternut în altul. Lumea îl credea cu Diana de Andoins, care cerea să i se spună Corisande, în timp ce el onora o ţărancă şi privea cu jind la o tînără de şaptesprezece ani, Gabrielle de Estrées.

A venit la noi, cu părul ciufulit, cu vesta deschisă, cu gesturile încete ale cuiva care tocmai cunoscuse epuizarea fericită a dragostei, şi, deschizîndu-şi braţele, a zis:

– Am fost timp de patru ani beţi, nesăbuiţi şi furioşi. Nu-i aşa?

A lăsat capul în jos, a închis ochii ca pentru a se reculege şi a prinde putere, apoi, măsurînd încăperea în lung şi în lat, a adăugat că dacă era instruit, dacă i se arăta un alt adevăr decît cel în care credea, era gata să cedeze şi să primească o altă religie decît cea cu care îl slujise pe Dumnezeu din ziua în care se născuse.

Dar nu trebuia să uităm că era creştin şi că eram mai severi cu el decît dacă ar fi fost un barbar, un turc!

Îl ascultam.

Doamne, vorbea despre religie şi despre Tine cu uşurătate, ca despre un subiect oarecare. Dar măcar nu putea fi acuzat de ipocrizie, de minciună ori de făţărnicie, ca aceea pe care o afişa Henric al III-lea.

Henric de Navarra voia tronul. De la asasinarea lui de Guise, se simţea tot mai aproape. Se îndepărta aşadar de religia reformată şi auzeam şoaptele cîtorva dintre fidelii săi care îl găseau prea conciliant cu papiştii, prea puţin preocupat de adevărul credinţei sale.

Luîndu-ne pe fiecare pe rînd de după umeri, pe Michel de Polin şi pe mine, ne spunea:

– Voi ştiţi, statul nostru este extrem de bolnav; cauza răului este războiul civil, boală aproape incurabilă, de care nici un stat nu va scăpa vreodată... Ce remediu? Nici un altul decît pacea, care face ordine în inima regatului...; prin ordine, regatul alungă nesupunerile şi firile şirete, îi curăţă pe cei stricaţi şi îi umple cu sînge bun, cu bunătate; iar bunătatea îl face să trăiască. Pace, pace trebuie să-i cerem lui Dumnezeu ca unic remediu, pentru vindecarea regatului; cel care caută un altul, în loc de a-l vindeca, vrea să-l otrăvească... Trebuie să avem milă de acest stat. Fie că sîntem catolici slujitori ai regelui, fie că nu, toţi sîntem francezi. Trebuie nimiciţi mizerabilii care complotează în numele războiului şi al violenţei, răspîndind în schimb adierea păcii şi a unităţii, voinţa de supunere şi de ordine, spiritul de înţelegere.

Îşi apăsa ambele mîini pe piept, adăugînd că nu va permite niciodată ca cei care sînt credincioşi catolici să fie constrînşi în religia lor şi că va face să se respecte libertatea fiecăruia, hughenot sau catolic.

Dintr-odată m-a fixat îndelung, atingîndu-şi cu vîrful degetelor mustaţa şi barba scurtă.

– Ce i-ai făcut aşadar frumoasei Anne de Buisson? Ai închis-o?

A rîs.

– Un fiu, a murmurat Michel de Polin. Un Jean de Thorenc.

Henric de Navarra s-a posomorît.

– Să-i dăruim pacea, a murmurat el cu gravitate.

32

M-am gîndit la fiul meu cînd l-am văzut, în parcul Castelului Plessis-lès-Tours, pe Henric de Navarra îngenunchind dinaintea lui Henric al III-lea.

Şi Ţi-am mulţumit, Doamne, că mi-ai îngăduit această întîlnire, această alianţă, din care avea să se nască pacea regatului.

Ţi-am mulţumit şi pentru că nu ai îngăduit ca fiul meu să fie prada asasinilor despre care un emisar mă avertizase că dădeau tîrcoale la Castellaras de la Tour şi la Marea Fortăreaţă a familiei de Mons, fără să se ştie cărei partide aparţineau, hughenoţi sau complotişti – dar poate că nu erau decît nişte tîlhari, măcelari care nu invocau religia sau cauza decît pentru a-şi ascunde sufletele de asasini şi violatori.

Aceştia se hrăneau cu război.

Deci războiul era soluţia, dacă doream ca drumurile să fie din nou sigure şi să putem dormi în siguranţă în sate şi în castele.

Aşadar Ţi-am mulţumit, Doamne, cînd Henric al III-lea s-a aplecat asupra lui Henric de Navarra şi l-a poftit să se ridice, apoi l-a strîns la piept.

În acel moment, mulţimea a strigat: „Trăiască regele!“, apoi „Trăiască regii!“, şi m-am înfiorat de emoţie.

M-am simţit frate al acestor nobili, al acestor neguştori, al acestor copii şi al mamelor lor, care invadaseră parcul şi se înghesuiau atît de tare, încît îi împiedicau pe cei doi suverani să înainteze spre castel ţinîndu-se de braţ.

Unul, Henric de Navarra, purta o vestă uzată la umeri şi în părţi de la purtatul platoşei. Era înfăşurat într-o mantie roşie de

împărat roman, iar sub stofa purpurie, i se vedea marea eşarfă albă a partidei hughenote. Preţ de o clipă am fost aproape de el, şi ne-am uitat unul la altul; în ciuda chipului său ridat, deja îmbătrînit, privirea îi era vie şi veselă. Am crezut în francheţea acestui om, care mi-a părut dintr-un metal bun, cu sunet bun.

Celălalt, Henric al III-lea, îşi aruncase pe umeri o capă scurtă. Cu părul bogat, pe jumătate ascuns de o pălăriuţă cu bordurile întoarse, părea şi el fericit de această întîlnire, şi l-am văzut, cu un gest, cerînd unuia dintre nobilii hughenoţi să-i întindă o eşarfă albă, pe care şi-a legat-o la umăr. Iar mulţimea, după un moment de ezitare, a început să repete: „Trăiască regele! Trăiască regii!"

N-am crezut că sînt posibile asemenea gesturi de pace. Eram cu Michel de Polin, rămas la Niort, printre hughenoţi, apoi, cu ei, am călărit spre Saumur, acel loc pe care Henric de Navarra i-l pretindea lui Henric al III-lea drept gaj al bunei alianţe.

Dar simţeam în jurul nostru reţinerile şi auzeam vorbe sarcastice.

Cine putea avea încredere, ni se repeta, în acest rege-muiere, în acest suveran-tîrfă, în acest asasin? Sigur, ucigîndu-i pe de Guise, duce şi cardinal, trimisese în infern pe cei mai aprigi duşmani ai hughenoţilor, dar el continua să negocieze cu ducele de Mayenne, fratele celor doi de Guise. Iar sufletul său aparţinea diavolului.

„În el musteşte viciul, de care natura are oroare", îmi zicea un Séguret sau un Jean-Baptiste Colliard.

Pe-ăştia doi, doream foarte tare să-i provoc la luptă dreaptă, pentru a duce la capăt întîlnirile noastre trecute. Ei înşişi îmi mărturisiseră, de altfel, că trebuiau să se silească să nu-mi înfigă lama lor în trup, căci ştiau că sabia îmi era ruginită de sîngele atîtora dintre companionii lor.

Dar Michel de Polin intervenea mereu între noi. Era momentul păcii şi nu al războiului. Séguret şi Colliard se mulţumeau atunci să-l ponegrească pe acest rege, pe favoriţii şi arhifavoriţii lui.

– Cabinetul său, adăugau ei, a fost un adevărat serai de depravare, iar dormitorul o şcoală a sodomiei, unde se petreceau iubiri spurcate. La fel şi dormitorul castelului din Blois, devenit locul de

ucidere a celor doi de Guise, cu siguranță mai demni de ură decît regele, dar mai virtuoși!

Nu aveam nimic de răspuns.

Nu eram nici curtean al acestui monarh, nici favoritul și nici nobilul lui. Nu-l serveam mai mult decît îl serveam pe Henric de Navarra. Voiam ca războiul să înceteze și să se termine odată cu masacrele care murdăreau de sînge altarele și chipul lui Hristos.

Credința în Tine, Doamne, voiam să nu mai fie o armă de care unii se servesc pentru a ucide un rival, pentru a anihila un dușman.

Exact asta se întîmpla, mai mult ca oricînd, în tabăra membrilor ligii.

Leonello Terraccini venea de la Paris și își presăra relatarea cu un cuvînt pe care îl repeta scuturînd din cap: *Pazzi, Pazzi!*

„Nebuni, nebuni!“ traducea Vico Montanari, în locuința în care Michel de Polin și cu mine îl întîlneam.

În fiecare zi, pe străzile capitalei, nu erau, spunea Terraccini, decît cortegii, acțiuni de milostenie pentru celebrarea amintirii celor doi de Guise și pentru a-l sorti pe Henric al III-lea, susținător al diavolului, infernului.

Sute de copii, purtînd în mîini lumînări de ceară aprinse, cîntînd cei șapte psalmi de penitență și alți psalmi, litanii, imnuri, orațiuni și rugăciuni, mergeau, în picioarele goale, fără a se sinchisi de zăpadă, îmbrăcați numai în cămașă, din biserică în biserică.

Tot ce putea aminti de Henric al III-lea și de favoriții lui era murdărit, distrus.

Ducele de Mayenne și madame de Montpensier, fratele și sora celor doi de Guise, erau venerați.

Călugării repetau, făcînd apologia ducelui de Guise și a cardinalului, fratele său: „O, Sfinți și glorioși martiri ai lui Dumnezeu, binecuvîntate fie pîntecele care v-a purtat și sînul ce v-a alăptat“.

Apoi capucinii, dominicanii, călugării cistercieni și preoții din toate parohiile, purtînd moaște, străbăteau străzile orașului înconjurați de membri ai ligii înarmați.

– *Pazzi, pazzi!* murmura Leonello Terraccini.

Acei călugări şi membri ai ligii îl acuzau chiar pe Henric al III-lea de a fi provocat moartea mamei sale, Caterina de Medici, care se stinsese de supărare după ce au fost asasinaţi cei din familia de Guise. Prezicerea care anunţa că ea va sucomba sufocată sub ruinele unei case nobile – familia de Guise – se împlinise. Iar Henric al III-lea, fiul demonic şi nedemn, nici măcar nu se înclinase dinaintea trupului neînsufleţit al reginei-mamă.

– Se spune că abia îşi dăduse ultima suflare, iar fiul a şi tratat-o ca pe o capră moartă, relata Terraccini.

Ascultam.

Cîntăream în ce măsură credinţa şi religia, cînd te serveşti de ele ca de nişte burdufuri pline de patimă, pot de fapt să-i facă pe oameni nebuni.

– Poporul este atît de înfierbîntat şi de înfuriat, că, noaptea, îi obligă pe preoţi şi pe călugări să conducă procesiuni, cîntînd „Dumnezeu stinge rasa de Valois!“, relua italianul.

Cînd s-a aflat la Paris că papa îl excomunica pe Henric al III-lea pentru că îl ucisese pe cardinalul Ludovic de Lorena, ura împotriva suveranului a crescut şi mai mult!

Era nevoie de un „răzbunător“ care să-l treacă prin foc şi sabie pe acest om al diavolului, acest suveran care nu mai era legitim, căci, spuneau membrii ligii, „nu regii fac poporul, ci poporul îl face pe rege“.

– Parisul este un cuib de viespi, adăuga Terraccini. Vor moartea regelui. Îl vor ucide, pe el, ca şi pe moştenitorul său, Henric de Navarra. O strigă în gura mare. *Pazzi, pazzi!*

Îl văd pe Henric al III-lea îngrijorat, rănit de excomunicare, ezitînd să-şi înfigă pumnul în acest cuib de viespi.

Îl aud pe Henric de Navarra repetîndu-i:

– Pentru a vă redobîndi regatul, trebuie să treceţi pe podurile din Paris. Cine vă va sfătui să treceţi pe altundeva nu este o bună călăuză.

Pornim la drum. Mă ţin la distanţă, călărind alături de Michel de Polin.

Nu mai vreau să particip la aceste bătălii între membrii ligii, comandate de ducele de Mayenne, şi trupele lui Henric al III-lea şi ale lui Henric de Navarra. Printre acestea îi recunosc pe pedestraşii şi mercenarii germani, pe elveţieni, pe gentilomii regelui, ca şi pe Séguret şi pe Jean-Baptiste Colliard, ai bearnezului. Refuz să lupt alături de ei, să arborez şi eu la umăr eşarfa albă a hughenoţilor.

Descopăr, pînă la îngreţoşare, ce se întîmplă în oraşele cucerite: Pithiviers, Étampes şi, la scurt timp, Pontoise, Meudon, Saint-Cloud... Guvernatorul este spînzurat, ofiţerii, magistraţii sînt declaraţi membri ai ligii şi rebeli.

Cînd armatele sînt faţă în faţă, îi aud pe membrii ligii strigînd: „Dîrzi hughenoţi, oameni de onoare, nu pe voi sîntem mînioşi, ci pe acest perfid, acest nătărău de Valois care v-a trădat într-atît şi care vă va mai trăda!“

Şi ştiu că Séguret, Jean-Baptiste Colliard şi mulţi alţii meditează pe îndelete la această nelinişte.

Astfel, războiul are drept corolar răzbunarea. El îi antrenează pe toţi cei care se apropie, şi nu am putut scăpa nici eu.

Am văzut din nou moartea în bisericile şi pe străzile din Saint-Symphorien, unul dintre cartierele mărginaşe din Tours, ocupat timp de noapte – o singură noapte – de membrii ligii ducelui de Mayenne. Prădaseră casele, masacraseră locuitorii, urmăriseră femeile pînă în altar. Le violaseră pe acestea în faţa fiicelor lor, apoi fiicele la rîndul lor fuseseră siluite. După care băgaseră în saci mari obiectele de cult, strigînd că totul le era permis fiindcă luptau pentru cauza cea dreaptă, adevărata credinţă. Papa îl excomunicase pe rege, iar de acum toate păcatele le erau iertate!

Am contemplat acele biserici jefuite, acele trupuri martirizate.

Atunci m-am dus, cu sabia în mînă, în primul rînd şi mi-am agăţat o eşarfă albă la umăr.

Aşa am ajuns pînă în sătucurile ce înconjoară Parisul. Eram alături de Henric de Navarra cînd a zis: „Regatul are dreptul să reguleze acest frumos oraş, iar a nu-i pune mîna pe sîn ar fi o nebunie!“

Regele Henric al III-lea rămăsese la Saint-Cloud.

Beamezul a ridicat sabia, iar noi, cu opt sute de cai, am cucerit toate satele pînă la Vaugirard, apoi am înaintat către cîmpia Clerc, unde membrii ligii ne-au primit cu focuri aprige.

Cînd acestea au încetat, din rîndurile lor a ieşit un călugăr, strigînd fără a părea că s-ar teme de noi:

Sîngele pe care l-a împrăştiat dinaintea Lui strigă răzbunare!
Dumnezeu te va face să mori de mîna unui călău
Care va elibera Franţa de braţul tău, tirane!

33

Călăul pe care călugărul profet îl anunţa, strigîndu-şi în gura mare dinaintea taberelor noastre ura împotriva mizerabilului Henric al III-lea, a fost tot un călugăr, un dominican pirpiriu, cu barbă neagră scurtă, cu ochi aprinşi de nebun; se numea Jacques Clément.

El a înfipt un cuţit lung cu mîner negru în burta regelui care, desculţ, pe jumătate gol, îl primea, aşezat pe jilţul său găurit, în dimineaţa zilei de 1 august 1589, în dormitorul locuinţei din Saint-Cloud.

Petrecusem noaptea în faţa unuia dintre focurile aprinse de soldaţii noştri, nu departe de zidurile de apărare, de unde uneori membrii ligii trăgeau cîte o rafală.

În jurul meu, înfăşuraţi în mantii, vegheau Séguret şi Jean-Baptiste Colliard, printre alţi gentilomi hughenoţi. La cîţiva paşi, cu capul plecat, cu bărbia în piept, Henric de Navarra moţăia

Trebuia să atacăm Parisul chiar a doua zi.

Nu reuşisem să închid ochii, rugîndu-mă ca Dumnezeu să-i apere pe fiul meu şi pe mama sa. Un emisar sosit din Provence în după-amiaza zilei mă informase că bandele de complotişti străbăteau satele, mai numeroase de la o zi la alta, hărţuind castelele şi satele rămase fidele lui Henric al III-lea şi lui Henric de Navarra. Jefuiau şi masacrau în numele lui Dumnezeu şi al Sfintei Biserici, siguri că vor fi iertaţi, căci predicatorii le repetau că cel care ucide ereticul sau îl excomunică face un lucru pios.

Eram sigur, Doamne, că Tu nu ai dorit asta. Dar aşa intră demonii în carne, şi, sacrilegiu, îmbracă straie sacerdotale. Neliniştea îmi rodea inima. Eram atît de departe de Jean al meu şi de Anne

de Buisson! Ei erau în grija Ta, Doamne, dar dacă voiai să mă pedepseşti pentru că, timp de cîţiva ani, am hulit, m-am îndoit de Tine? Ştiam că ţii seama de faptele oamenilor şi că puteai să-i pedepseşti lovindu-i pe cei pe care-i iubeau.

Îi iubeam pe Jean şi pe mama sa. Sufeream imaginîndu-mi-i urmăriţi, încercuiţi de asasini. I-am văzut pe atîţia în acţiune, încît în fiecare clipă un şuvoi de sînge şi de ţipete îmi răscolea memoria.

De-a lungul acelei nopţi, n-am putut alunga viziunea acelui trup de nou-născut înfăşurat în scutece înroşite. Iar cînd am auzit galopul unui cal, cînd am văzut cavalerul venind spre noi, am sărit numaidecît, temîndu-mă să nu fie solul morţii alor mei.

A sărit din şa. Am recunoscut un nobil hughenot. S-a aplecat spre Henric de Navarra, i-a şoptit cîteva cuvinte; bearnezul a tresărit. M-am dus către el însoţit de Séguret şi de Jean-Baptiste Colliard.

Henric de Navarra mi s-a adresat cu un glas stins.

– Prietene, regele tocmai a fost rănit cu o lovitură de cuţit în burtă. Să mergem să vedem despre ce este vorba. Vino cu mine.

Am plecat vreo cîţiva, mîncînd pămîntul, către Saint-Cloud.

Şi Ţi-am mulţumit, Doamne, că nu m-ai lovit.

Am zărit mai întîi în curtea casei regelui trupul zdrobit şi străpuns de lovituri de sabie al asasinului, pe care gărzile regelui îl loviseră înainte de a-l arunca de la fereastra camerei.

Era acel dominican, acel Jacques Clément, cu faţa însîngerată, căci monarhul îl lovise în faţă cu cuţitul pe care şi-l smulsese din rană, strigînd:

– Ah, ticălosule, m-ai ucis!

Acel călugăr nu mai era decît o grămadă de boarfe murdare.

În dormitor, regele, cu fruntea albă acoperită de sudoare, se ţine cu amîndouă mîinile de burtă.

Henric de Navarra se apropie. Îl urmez prin mulţimea de nobili înlăcrimaţi.

Chirurgii stau în jurul lui Henric al III-lea, şi pe chipurile lor, care se vor impasibile, citesc că moartea îşi face lucrarea, că sapă în trupul regal, că ştiu asta, dar tac.

Aud vocea gîfîită a regelui, căruia Henric de Navarra i-a sărutat mîinile.

– Fratele meu, zice, iată cum m-au tratat duşmanii tăi şi ai mei!

Se opreşte, capul cade pe pernă. Respiră greu.

Am auzit atît de multe horcăituri, la bordul *Marchesei*, pe strada Fossés-Saint-Germain, în atîtea alte locuri sîngeroase, că recunoşteam acest vaiet funebru.

– Să fii atent să nu-ţi facă la fel, reia el. Tuşeşte, cu mîinile din nou puse pe burtă. Frate, continuă el, tu o să te bucuri de rezultatul demersurilor noastre, făcute pentru ca tu să păstrezi ceea ce Dumnezeu ţi-a dat, ştiu asta. Pe mine m-au adus în starea în care mă vezi. Nu am de ce să mă căiesc, căci dreptatea, pe care întotdeauna am apărat-o, vrea să-mi urmezi la conducerea acestui regat, în care vei întîmpina multe, dacă nu vei avea grijă să schimbi religia. Se ridică. Îţi explic lucrurile astea atît pentru mîntuirea sufletului tău, cît şi pentru binele pe care ţi-l doresc. Ridică mîna şi, cu o mişcare înceată, face un cerc: Domnilor, spune el, apropiaţi-vă şi ascultaţi-mi ultimele dorinţe privind lucrurile pe care trebuie să le respectaţi cînd Dumnezeu va vrea să plec din această lume... Am fost obligat să mă folosesc de autoritatea suverană pe care i-a plăcut Providenţei Divine să mi-o dea asupra supuşilor rebeli, pentru a evita subminarea generală a acestui stat. Dar cum furia lor nu s-a terminat decît după asasinarea mea, vă rog ca pe nişte prieteni ai mei şi vă ordon ca rege al vostru să-l recunoaşteţi după moartea mea pe fratele meu aici prezent, să-i arătaţi aceeaşi afecţiune şi credinţă pe care le-aţi avut întotdeauna pentru mine, şi, pentru satisfacţia mea şi ca îndatorire, să depuneţi jurămînt în faţa mea...

Văd lacrimile curgînd pe chipul lui Henric de Navarra.

Aud suspinele nobililor. Îi jură fidelitate regelui de Navarra şi-i promit muribundului că vor da ascultare poruncilor acestuia.

Plîng şi eu, sprijinit de umărul lui Michel de Polin, care şopteşte:

– Dumnezeu ne dă un rege nou. Pacea să fie cu el!

E noapte, tăcere. Ne rugăm. Se ţine slujba. Regele se spovedeşte.

Deodată, vocea sa, deşi atît de slabă, răguşită, ezitantă, impune tăcere.

– Nu mai văd, spune el. Sîngele mă îneacă.

34

„Preailustre Seniorii,

Regele Henric al III-lea a murit, cu gura plină de sînge şi măruntaiele străpunse de pumnalul călugărului Jacques Clément.

Eram singurul ambasador prezent la Saint-Cloud, în acea locuinţă unde Henric al III-lea s-a sfîrşit, la 1 august 1589.

Am auzit suspinele apropiaţilor, care, în jurul patului regal, au depus jurămînt, la cererea suveranului agonizînd, hughenotului Henric de Bourbon-Navarra, pe care acesta îl desemnase ca moştenitor al său. Dar nici unul dintre ei nu a strigat, după obicei: «Regele a murit! Trăiască regele!»

Mai mulţi dintre aceşti gentilomi, catolici fervenţi, au venit spre mine foarte afectaţi, aruncîndu-şi pălăriile la pămînt, cerîndu-mi să fac cunoscute Ilustrelor Voastre Seniorii ale republicii noastre, dar şi altor prinţi italieni şi Sanctităţii Sale Papa, că preferau «să moară de o mie de ori şi să înfrunte tot felul de duşmani decît să suporte un rege hughenot».

Mulţi au părăsit deja Saint-Cloud pentru a se întoarce în provinciile lor, şi cîţiva au luat probabil legătura cu membrii ligii de la Paris.

L-am trimis pe Leonello Terraccini în capitală, pentru a afla părerea celor care au înarmat braţul lui Jacques Clément. Ceea ce îmi relatează Terraccini confirmă părerile pe care mi le-au împărtăşit Michel de Polin şi Bernard de Thorenc.

Jacques Clément, călugăr netot şi molîu, după mărturia celor care l-au cunoscut, a fost împins să comită acest act de ucidere a tiranului: s-a întîlnit de mai multe ori cu părintele Veron,

unul dintre cei mai zeloşi catolici. Părintele Veron face parte din anturajul lui Diego de Sarmiento, iar regele Spaniei nu poate decît să se bucure că Franţa e din nou pătată de sînge şi divizată.

La Paris, la vestirea morţii suveranului, membrii ligii au benchetuit, scoţînd mesele în stradă.

L-au slăvit pe Dumnezeu şi au cîntat:

Popor credincios din Paris
Bucură-te de curaj
Prin cîntări vesele şi rîs
A murit regele trădător
E mort, ipocritul!

Sora lui de Guise, madame de Montpensier, a împărţit poporului eşarfe verzi, pentru ca fiecare să arboreze acest însemn al speranţei. A străbătut străzile în caleaşcă, însoţită de mama sa, madame de Nemours, iar cele două prinţese de Guise i-au strigat poporului adunat:

– Veste bună, prieteni! Veste bună! Tiranul e mort! Nu mai există Henric de Valois în Franţa!

Înălţimile Voastre,

Nu pot spune astăzi dacă Henric de Bourbon-Navarra, numit de acum Henric al IV-lea, va putea cuceri acest tron pe care, murind, Henric al III-lea i l-a lăsat moştenire.

Poporul evlavios din Paris şi toţi catolicii regatului îl urăsc, iar predicatorii îi vor îndemna pe bunii călugări să-l ucidă pe acest «vulpoi bearnez», pe acest «lup».

Michel de Polin mă asigură că scoţienii din garda regală i-au depus jurămînt şi că este cel mai puternic. Soldaţii, pretinde el, i se vor alătura. Iar unii gentilomi nu vor nega jurămîntul pe care l-au depus în faţa monarhului muribund în favoarea noului suveran.

Dar ce se va întîmpla în provinciile regatului?

Bernard de Thorenc a plecat din Saint-Cloud, spre Provence, căci se spunea că locuinţa sa, Castellaras de la Tour, e ameninţată de bandele de catolici zeloşi sau de tîlharii care se pretind astfel.

Leonello Terraccini a aflat că șefii Ligii Sfinte au cerut predicatorilor să proslăvească actul lui Jacques Clément. Acel călugăr, spun ei, este un adevărat martir care a îndurat moartea ca să elibereze Franța de tirania cîinelui de Henric de Valois. Pentru ei, aceasta a fost voia lui Dumnezeu, iar Jacques Clément a împlinit-o. E o mare lucrare a lui Dumnezeu, un miracol, o mare faptă glorioasă a Providenței, care se poate compara cu taina întrupării și învierii Sale.

Oare aceste predici, care sînt o chemare la uciderea tiranului, vor fi auzite, iar Henric al IV-lea va putea să se ferească de pumnalele, de otrava sau de plumbul archebuzelor, acum că a devenit vînat?

Machiaveliștii, politicienii – ca Michel de Polin și Bernard de Thorenc – i-au dat nenumărate sfaturi.

L-am văzut pe Thorenc înainte de plecarea sa la Castellaras de Tour. Nu-și putea ascunde furia și îngrijorarea.

Spunea că e o manevră diabolică să invoci numele lui Dumnezeu și religia pentru a duce bătălii din ambiție. Adevărații eretici, dușmanii credinței sînt cei care pervertesc în felul acesta principiile sacre.

Dar Thorenc se teme și ca nu cumva acești păstori răi să antreneze poporul într-un război fără sfîrșit, care nu va duce decît la căderea regatului și la triumful morții, după infinite suferințe și masacre, sîngele făcînd să țîșnească sînge. Omorurile de la Sfîntul Bartolomeu au dus la moartea celor din familia de Guise, iar asta a provocat asasinarea regelui, Clément ripostînd ucigașilor de la Blois!

– Mă tem pentru fiul și pentru soția mea, a conchis Thorenc înainte de a pleca.

Mulți alți nobili protestanți sau papiști împărtășesc frămîntări asemănătoare. Se tem de o sporire a urii și nu cred că poporul catolic va putea accepta un rege care să nu fie catolic.

I-a ascultat Henric al IV-lea pe Michel de Polin și pe Bernard de Thorenc?

Într-o declarație solemnă, tocmai a afirmat că vrea să mențină și să păstreze în regatul nostru «religia catolică apostolică și romană în întregul ei, fără a inova și fără a schimba vreun lucru... Noi

sîntem gata şi nu dorim nimic mai mult, spune el, decît să fim instruiţi printr-un bun şi legitim conciliu general şi naţional, pentru a urma şi respecta ceea ce va fi încheiat şi decis».

Pare, aşadar, dispus să abandoneze credinţa hughenotă.

Dar promisiunea convertirii sale va fi oare suficientă pentru a-i dezarma pe ucigaşi?

Soldaţii l-au aclamat, dar cei mai încăpăţînaţi dintre nobilii hughenoţi şoptesc şi protestează dinainte faţă de ceea ce ei numesc o «trădare», o «fărădelege», abandonarea visului unui regat protestant. Mai mulţi au părăsit deja armata.

Sarcina lui Henric al IV-lea, rege al Franţei şi al Navarrei, va fi deci dificilă.

Îndrăznesc totuşi să sfătuiesc pe Domniile Voastre să-l acceptaţi ca suveran legitim. E un bărbat viguros şi hotărît, cu trup şi voinţă de muntean, şi care nu va renunţa. Şi-a arătat curajul, mai mult om de război decît de cabinet, iubit de soldaţii săi, desfrînat ca şi ei, dar spirit rezonabil, care pare gata să-şi abjure din nou credinţa dacă în felul acesta poate să-şi apropie supuşii de tron.

Este înconjurat de oameni de calitate ca Michel de Polin şi Bernard de Thorenc.

Va fi victorios dacă scapă de pumnalele regicizilor.

Dacă Ilustrisima Voastră Republică îl recunoaşte în momentul în care se află în pericol, el îşi va aminti de ea cînd va domni peste acest regat revenit la pace.

Sînt gata, de îndată ce veţi judeca că e bine, să mă prezint la el în audienţă solemnă.

Al Vostru devotat slujitor,
Vico Montanari“

35

Doamne, cînd am văzut acele lungi dîre negre care murdăreau zidurile Castellaras de la Tour, am crezut că nu m-ai cruțat.

Am sărit din șa, mi-am luat calul de frîu și am mers încet.

Dădusem pinteni calului de-a lungul întregii călătorii, încă de la plecarea din Saint-Cloud. Acum însă nu mai aveam nici o grabă.

M-am gîndit: „Lucrurile s-au săvîrșit. Nu mai poți schimba nimic".

M-am oprit sub arcada porții. Curtea se întindea în fața mea. Și pentru o clipă m-am temut, ridicînd ochii, că voi vedea, întinse pe lespezi, trupul fiului meu Jean și pe cel al lui Anne de Buisson, consoarta mea, ca doi mistreți uciși după gonire.

Dar nu era nici un cadavru în fața porții la Castellaras de la Tour.

Am făcut cîțiva pași.

Nicicînd cineva nu putuse traversa această curte fără ca întreaga haită de cîini să urle, năpustindu-se pe ușile cuștii, făcîndu-le să tremure, iar vizitatorii se grăbeau ca și cînd ar fi avut toți acești cîini pe urmele lor.

Dar nici un lătrat care să-mi acopere pașii nu mai răsuna în curtea goală.

Am fost ispitit să îngenunchez, să mă rog Ție, Doamne, să mă faci să mor acolo de o lovitură de sabie sau de o descărcare de archebuză, ori pur și simplu de disperare.

Dar am rămas în picioare, lăsînd frîul calului, care se oprise lîngă mine, cu capul plecat.

I-am mîngîiat grumazul și am repetat: „Lucrurile s-au săvîrșit".

Am intrat în sala mare, apoi m-am îndreptat către capela noastră, avînd în gîtlej acele țipete și chemări pe care aș fi vrut să le slobod, într-atît golul și tăcerea dimprejurul meu erau ca o mare pustie pentru un condamnat la galere aruncat peste bord, abandonat fără o bucată de lemn care să-l susțină.

Nimic însă nu fusese prădat.

Statuile erau la loc în firide. Mormîntul lui Michele Spriano nu fusese profanat. Pe altar, capul de Hrist cu ochii închiși ședea pe steagul din damasc roșu.

Am avut o tresărire de speranță. Am căzut în genunchi dinaintea chipului Tău. Te-am implorat. Dar ochii Tăi au rămas închiși, iar trăsăturile tale exprimau deznădejde și tristețe.

Lucrurile fuseseră săvîrșite.

Nu m-am revoltat împotriva Ta, Doamne. N-am hulit. Am început să mă rog.

Puțin după aceea, Denis, pe care anii parcă îl împovăraseră, încovoindu-i spatele, înfundîndu-i capul între umeri, a venit să îngenuncheze lîngă mine.

A șoptit:

– L-a salvat, ne-a salvat pe toți. Nu au intrat în castel.

Am știut, Doamne, că nu m-ai aruncat în infern.

În picioare în fața mea, în sala mare, Denis Bătrînul mi-a povestit.

– Au venit într-o noapte. Au vrut să ne ardă, îngrămădind fîn și lemne lîngă ziduri. Dar ploaia a stins focurile și n-a încetat timp de mai multe zile. Ne-am apărat. Stăpîna zicea că urma să veniți cu o trupă, și că trebuia să rezistăm, că vor fi urmăriți și spînzurați. Erau ca niște nebuni. Au tăiat mai întîi oile, porcii, vacile. Apoi au omorît toți cîinii și le-au aruncat cadavrele în curte, și s-a făcut un val de muște atît de mare, încît acoperea cerul. Am început să ducem lipsă de praf de pușcă, de gloanțe și mai ales de apă, care ne trebuia mai ales pentru fiul vostru. Stăpîna ne-a adunat. A zis că pe ea o voiau, că avea să se predea și să le ducă aurul, bijuteriile pe care le deținea. Astfel ei ar fi ridicat asediul asupra Castellaras de la Tour și nu s-ar fi atins de nici un fir de păr al copilului.

– „Sînt obosiţi. Vor accepta, a zis ea. Pe mine mă vor. Pe mine – şi spada." Toţi, a continuat Denis, am rugat-o să nu se predea în ruptul capului. Acei oameni, tîlhari şi ucigaşi, nu-şi respectă jurămîntul. O vor dezbrăca, o vor silui, apoi o vor omorî şi nu vor ridica nicicînd asediul. Erau nişte cîini rătăcitori, nu oameni ai religiei. Erau mai răi ca nişte lupi, nelăsînd nici o fărîmă de carne pe prada lor şi sfărîmînd pînă şi osul cu o strîngere de fălci pentru a se hrăni cu măduva. Aceşti profanatori nu se dădeau înapoi nici de la dezgropat cadavrele, ca să le ia inelele şi colierele. Au făcut-o, au făcut-o! Ni s-a părut că Anne de Buisson nu ne ascultă. Spusese: „Ei mă cunosc. Mă aşteaptă. Mă vor". Părea sigură de ea şi netemătoare, iar în cele din urmă am tăcut, a murmurat Denis. S-a recules în capelă, ţinîndu-şi îndelung fiul strîns lîngă ea, apoi a ieşit, înveşmîntată în negru, cu o bonetă albă, precum cea mai hughenotă dintre hughenote, ţinînd în braţe casetele cu bijuterii. Denis cel Bătrîn a dat din cap cu neîncredere. Au împresurat-o. Au strigat. Dar nu cu ură. Şi au plecat împreună, ea, călare, în frunte. Nu a întors capul.

Se spune că uneori lupoaicele pătrund în cuştile cîinilor pentru a făta. Rămîn cîteva zile printre cîini, îşi hrănesc şi îşi ling puii la adăpost de frig, de ciobani şi de vînători. Apoi, într-o noapte, sar peste gard şi se întorc în haită, iar puii lor, pe care îi abandonează, cresc ca nişte cîini obişnuiţi. Dar ele, ele ucid turmele ca din plăcere...

M-am gîndit că Anne de Buisson era una dintre acele lupoaice cînd am aflat că o bandă avînd în frunte o femeie atacă satele şi castelele de la Haute-Durance fără a se sinchisi să afle dacă erau hughenote ori catolice, fidele lui Henric al IV-lea sau ligii. Jefuiau şi masacrau.

Femeia, extrem de frumoasă, era cea mai necruţătoare, crestînd sînii prizonierelor, tăind sexul nefericiţilor care nu reuşiseră nici să fugă, nici să moară.

Doamne, în ciuda acestor urme de sînge pe care le lăsa în urma ei şi în ciuda trupurilor de copii pe jumătate arse pe care le găseam

în casele incendiate, uneori şi pe ruguri ridicate ad-hoc, n-am putut să o blestem.

Mi se părea că făcea asta pentru a-i duce departe de Castellaras de la Tour pe ucigaşii care o aleseseră drept căpitan. Că ea era necruţătoare din disperare, pentru a atrage asupra trupei sale fulgerele răzbunării.

Astfel, într-o zi, într-o căruţă oprită în faţa porţii de la Castellaras de la Tour, i-am văzut trupul neînsufleţit, gol, cu un ţăruş înfipt în gură, un altul în sex. Ţăranii care o omorîseră o aruncaseră pe lespezile de la intrare ca pe un vînat oarecare. Cîinii, împrejurul ei, urlau a moarte.

I-am scos ţăruşii şi i-am privit îndelung trupul şi chipul liniştit, apoi am acoperit-o cu o mantie mare albastră.

Şi am vrut, Doamne, să fie îngropată în capela noastră, lîngă mormîntul lui Michele Spriano.

Cînd au aflat, ţăranii care mi-o aduseseră s-au adunat în jurul castelului, ameninţători. Am ieşit singur, cu sabia în mînă, şi am urlat: „Este a mea!“ Apoi am aşezat la picioarele lor ceea ce vînasem în ajun – trei mistreţi, animale grele şi grase, de la care urmau să aibă şuncă pentru mai multe luni.

După care m-am întors în capelă ca să mă rog, Doamne, dinaintea chipului Tău cu ochi închişi.

Ţi-am cerut îndurare pentru ea.

Se lăsase în seama puterilor infernului, dar salvase acel copil, fiul nostru, al cărui glas se auzea lîngă mine la picioarele altarului Tău.

36

Glasul fiului meu Jean. Nu mă săturam să-l ascult.

Mîna lui. N-aş fi vrut să-i mai dau drumul.

Era dolofană, cu pielea netedă şi roz ca de satin, şi atît de bine formată, încît o priveam uimit.

Puteam să o cuprind în pumnul meu. Iar Jean o strîngea în jurul degetului meu mare ca şi cînd acesta ar fi fost o creangă.

Uneori, jucîndu-mă, îi prindeam mîna în gură şi strîngeam încheietura în dinţi ca şi cînd aş fi vrut să i-o tai. Jean rîdea, se zbătea între bucurie şi spaimă, iar cînd îi dădeam drumul îi ziceam, ridicîndu-l în sus:

– Te mănînc! Te pap! Te înghit!

Şi deodată mi se părea că în mine, de fapt, somnola un căpcăun care ar fi putut înfuleca acest copil într-un moment de nebunie şi de dragoste amestecate.

Mă îndepărtam. Îmi priveam fiul.

Aveam chef să cad în genunchi, Doamne, spre a-Ţi mulţumi pentru că mi l-ai dat.

Înţelegeam ca niciodată cine erai Tu, Dumnezeul meu, în bunătatea ta, prin acest miracol al vieţii, al naşterii, al copilăriei, prin inocenţa fiului meu, care venea către mine, dezarmat.

Doamne, ai vrut ca odraslele oamenilor să nu poată trăi decît prin dragostea pe care le-o purtăm.

Ai fost şi Tu, ca fiul meu Jean, ca toţi copiii, o fiinţă fără apărare. Citisem în Evanghelia după Matei şi îmi aminteam de

îngerul Domnului, care îi apărea lui Iosif spunîndu-i: „Scoală-te, ia Pruncul şi pe mama Lui şi fugi în Egipt şi rămîi acolo pînă cînd îţi voi spune. Căci Irod are să caute Pruncul pentru a-l ucide!“

M-am rugat dinaintea chipului Tău cu ochi închişi.

Ţi-am înţeles disperarea şi compasiunea pe care le exprimau ridurile din jurul gurii Tale.

La fiecare naştere, le dădeai oamenilor şansa mîntuirii.

Era de ajuns să iubim ființa nouă căreia îi dădusem viaţă şi care depindea de noi.

La fiecare naştere, de cînd e omul om, asistai la masacrarea inocenţilor.

Pe acest copil gol noi îl ucideam, îl lăsam să moară sau făceam din el un asasin.

Îmi aminteam că văzusem, în acea duminică de 24 august 1572, în ziua de Sfîntul Bartolomeu, copii masacraţi, dar şi alţii care, ca nişte vulturi pe un stîrv, se înverşunau să mutileze, să taie în bucăţi, să ardă corpurile.

Mai multe zeci de copii – poate două sute – se aruncaseră astfel asupra cadavrul amiralului Coligny şi îl pîngăriseră.

Iată ce făceam noi din copii, Doamne, şi din libertatea pe care ne-o dăduseşi de a-i iubi, de a-i proteja sau de a-i urî, de a-i ucide sau de a-i perverti.

Asistasem la atîtea masacre de inocenţi!

Văzusem atîţia oameni dînd copii cu capul de ziduri, aruncîndu-i în flăcări sau trăgîndu-i în ţeapă.

Nu intervenisem, întorcînd ochii de la nou-născuţii creştini daţi de barbari ca hrană la cîini, de la trupurile copiilor mauri în Andaluzia, sau de la ale fiilor de hughenoţi, în strada Fossés-Saint-Germain.

Iar acum aveam un fiu al cărui gît era ameninţat de pumnalul lui Irod, cum erau cele ale tuturor copiilor.

Mă temeam pentru el.

Mama sa masacrase inocenţi.

Iar eu nu știam, Doamne, către care Egipt puteam fugi ca să-l pun pe fiul meu Jean la adăpost de asasini.

Uneori, Ți-am spus, mă temeam ca din mine să nu se ivească vreun căpcăun și să nu devin Irod pentru fiul meu.

Mi-a fost frică de mine, de dorința de a mă pedepsi pentru tot ce făcusem, pentru tot ce nu putusem împiedica.

M-am temut să nu atrag prin prezența mea nefericirea asupra fiului meu și am avut certitudinea că trebuia să mă îndepărtez de el.

Remarcasem că atunci cînd îl speriam, iar el, dintr-odată, se întorcea și fugea, numai prezența unei tinere țărance italiene, Margherita, îl liniștea.

Ea îl legăna, îl mîngîia, îl adormea.

Anne de Buisson îi încredințase copilul încă de a doua zi după naștere. M-am uitat mai bine la ea. Chipul frumos și trupul plăcut exprimau bunătate.

Am văzut-o adesea, îngenuncheată dinaintea ta, Doamne, cu fruntea pusă pe mîinile împreunate. Nu-mi puteam desprinde ochii de la umerii săi largi, de la ceafa pe care o zăream sub bonetă. M-am gîndit că ea putea fi, pentru fiul meu Jean, Egiptul.

Am chemat-o într-o dimineață, pe cînd Jean dormea. I-am arătat camera mare în care dormeam.

– Va fi a ta, i-am zis. Vei locui aici cu Jean. Mama lui a murit. Ține-i locul.

Am întins brațul către pieptul ei. I-am atins ușor sînii, care îi umflau rochia din pînză groasă și cenușie.

Ea a îngenuncheat dinaintea mea, dînd din cap, șoptind:

– Nu, nu.

– Nu vrei?

– Jean, da, a murmurat ea.

Am lăsat brațul în jos. Îmi era rușine de instinctele mele, de dorința mea, de nebunia care se putea naște în mintea mea.

Mi-era teamă de mine, de pasiunea pe care o aveam pentru fiul meu.

– Iubeşte-l pe Jean mai bine decît aş putea-o face eu. Nu-ţi cer nimic altceva.

Am plecat de la Castellaras de la Tour fără să-mi revăd fiul.

Era mai bine ca mîna lui să fie strînsă de cea a unei femei care nu fusese niciodată mînjită de sîngele oamenilor.

PARTEA a V-a

37

Am regăsit cruzimea oamenilor.

Înaintam prin ceața care acoperea văile, mlaștinile, pășunile și colinele regiunii Dieppe. Acolo, la Castelul de Arques, mă alăturasem, în acel sfîrșit de septembrie 1589, armatei lui Henric, al patrulea după nume, rege al Franței și al Navarrei.

I-am auzit vocea puternică cu accente bearneze jurîndu-ne, în curtea castelului, că în cîteva zile aveam să nimicim cu armata ultimului reprezentant al familiei de Guise, ducele de Mayenne.

Henric al IV-lea s-a ridicat în scara șeii, siluetă vagă în ceață.

– Porțile Parisului se vor deschide în fața noastră! a strigat el.

Din această masă întunecată de cavaleri, de infanteriști, de elvețieni, s-au ridicat strigăte: „Sfîntul Bartolomeu, Sfîntul Bartolomeu!“

Iar eu m-am înfiorat.

Michel de Polin s-a aplecat către mine și m-a prins de umăr, caii noștri mergînd alăturați.

Prietenii săi din Parlamentul parizian care reușiseră să fugă din capitală îi povestiseră că cei din Paris erau atît de siguri de victoria ducelui de Mayenne, încît închiriau pe bani grei ferestrele din strada Saint-Antoine, ca să poată asista la triumful acestuia; și se spunea, de asemenea, că acesta ceruse deja să fie făcută cușca în care va putrezi Henric ereticul, hughenotul recăzut în erezie, regele nelegitim, complicele mizerabilului de Henric al III-lea!

Oamenii știu să urască. Așa încetează să mai fie copii!

Îi ascultam pe Séguret și pe Jean-Baptiste Colliard în timp ce călăream de-a lungul văioagelor care irigă satele dintre castelele

Dieppe și de Arques, și înălțimile ce domină malurile Aulnei și ale Béthunei. Aveam impresia că nu le mai văzusem niciodată fețele pline de cicatrice, pielea tăbăcită, nici mîinile încleștate astfel pe patul pistolului sau pe mînerul sabiei. Întindeau brațul, arătîndu-mi-i pe infanteriștii englezi, care tocmai debarcau. Erau vreo patru mii. Aceștia, împreună cu elvețienii și archebuzierii, cu cavalerii, aveau să asigure, spuneau ei, victoria cauzei, a rebeliunii împotriva papiștilor ducelui de Mayenne.

Eram uimit: crezusem că Henric se pregătea să abjure. Séguret și Jean-Baptiste Colliard mă asigurau dimpotrivă că, împreună cu ei, ascultase predica pastorilor, citirea Bibliei, și că niciodată n-avea să renunțe la credința sa. De altfel, de ce să abjure, dacă aveam să fim victorioși asupra catolicilor? După victoria noastră, regatul avea să fie hughenot!

Oamenii sînt plini de duplicitate și de ipocrizie!

Traversam valea Aulnei, protejați de ceață. Mă aflam lîngă Enguerrand de Mons, care îmi spunea că nu-l va urma pe regele Henric decît dacă acesta va abjura. Numeroși nobili care depuseseră jurămînt regelui la cererea lui Henric al III-lea nu aveau să-i rămînă fideli dacă acesta se sustrăgea de la angajamentele sale. Să-i învingă pe membrii ligii, fie, dar nu pentru a așeza pe tronul Franței un eretic.

Oamenii sînt maeștri în fățărnicii.

Doamne, cum să ocrotești în ei virtuțile, angelica naivitate a copilăriei?

Am auzit strigîndu-se: „Trăiască regele!“ Venea de pe malul opus, ocupat de trupele ducelui de Mayenne. Ne-am mirat. Era vorba poate de fugari, care părăseau tabăra ligii pentru a se alătura celei a lui Henric al IV-lea?

Am văzut mercenari germani înaintînd spre elvețienii noștri, cu lăncile și steagurile coborîte, strigînd în continuare: „Trăiască regele!“

Elvețienii le-au întins mîna pentru a-i ajuta să treacă șanțul și, deodată, germanii au scos pumnalele și cuțitele și au început să taie gîturile și să străpungă burțile elvețienilor, apoi să se arunce

asupra noastră, care ne întorceam, strigînd după ajutor. În cele din urmă, cele patru tunuri ale Castelului de Arques au tăiat patru alei însîngerate printre escadroanele şi batalioanele adepţilor ligii, care s-au oprit brusc.

Oamenii se răzbună întotdeauna. Uitarea şi iertarea sînt avantajele copilăriei.

Amestecat în acea luptă, mergînd cu cei patru sute de archebuzieri hughenoţi spre adepţii ligii, mă gîndeam la fiul meu Jean, la pielea sa catifelată, la inocenţa privirii sale.

Doamne, Tu ne dai totul în copilărie, şi sîntem ca acei jucători care pierd, zar după zar, ceea ce au, crezînd că astfel pot cîştiga cînd de fapt vor pierde totul.

Gîndind asta, mă aruncam în luptă alături de rege. Am omorît cu o lovitură de sabie un căpitan de mercenari germani, care îl ameninţa cu lancea, cerîndu-i să se predea.

Chiar în acel moment, archebuzierii au tras, elveţienii noştri s-au aruncat înainte şi au început să ucidă, să străpungă piepturile şi burţile tuturor acestor mercenari, ca represalii pentru trădarea căreia îi fuseseră victime.

Oamenii se lasă ameţiţi de victorie.

După acele victorii de la Arques, Henric al IV-lea ne-a repetat că vom forţa porţile Parisului.

Pe 1 noiembrie, archebuzierii şi nobilii hughenoţi au asaltat întăriturile tîrgurilor de pe malul stîng al Senei.

Le auzeam strigătele: „Sfîntul Bartolomeu, Sfîntul Bartolomeu!“ şi îmi imaginam că, dacă ar pătrunde în oraş, i-ar căuta pe cei despre care credeau că fuseseră asasinii din august 1572.

Trecuseră şaptesprezece ani...

Ura, răzbunarea, dorinţa de moarte erau mai puternice ca niciodată. Hughenoţii începeau jefuirea mînăstirii Saint-Germain, cucerită.

Unii captivi, înspăimîntaţi, pretindeau că luptau pentru ligă căci se temeau de spînzurătoare sau de rug dacă s-ar fi eschivat.

Adepții ligii sugrumaseră oameni acuzați de a fi partizani ai regelui eretic, pur și simplu pentru că îi văzuseră surîzînd la vestea asaltului hughenoților.

Dar am fost respinși după ce nu am izbutit să forțăm poarta Saint-Germain, și a trebuit să abandonăm satele Montrouge, Issy și Vaugirard, apoi să călărim pînă la Tours, luînd cu asalt orașele prin care treceam.

În fiecare dintre acestea spînzuram pe adeptul cel mai cunoscut al ligii. „Ceilalți șobolani, spunea Séguret, vor intra în ascunzătorile lor."

Oamenii își disprețuiesc semenii.

O, Doamne, dă-le puterea de a păstra în ei copilăria!

38

„Preailustre Seniorii,

Am fost primit azi de regele Franței și al Navarrei în audiență solemnă la reședința sa din Tours.

Regele sosise cu o zi mai înainte de la Vendôme, oraș pe care tocmai îl cucerise și unde capii adepților ligii fuseseră spînzurați, iar casele jefuite de soldați. Dar, la cererea Maiestății Sale, bisericile fuseseră cruțate.

Regele și nobilii hughenoți mi-au părut siguri de victoria lor asupra ducelui de Mayenne. Bătălia de la Arques i-a convins că membrii ligii aveau să fie alungați în curînd din Paris.

– Dacă soarta va vrea să ne surîdă, mi-a zis Henric al IV-lea, vă asigur că nici timpul neprielnic și nici drumurile proaste nu mă vor împiedica să o urmez oriunde ar fi, și sper că în curînd mă voi odihni la Paris, după ce îl voi fi alungat pe ducele de Mayenne.

Nobilii catolici care i s-au alăturat lui Henric al IV-lea sînt mai rezervați. Enguerrand de Mons mi-a împărtășit îngrijorarea și necazul său. Beamezul nu mai amintește de convertirea sa.

– Henric poate învinge liga, mi-a zis de Mons, dar poporul parizian nu-l va accepta decît dacă regele ascultă slujba. Or, el preferă să asculte lectura Bibliei. Hughenoții care îl înconjoară îi mențin ideea că trebuie să rămînă la religia sa și că regatul va fi hughenot după modelul Angliei sau al Provinciilor Unite. Dar noi nu-l vom urma.

Enguerrand de Mons mi-a cerut să-l fac pe monarh să înțeleagă că recunoașterea noastră era pentru suveranul care se angajase să renunțe la cauza sa, iar nu cel care se încăpățîna în erezie.

M-am ferit să-i vorbesc.

Henric al IV-lea nu ştie că regele Spaniei şi trimisul său, Diego de Sarmiento, ţin să-i adune pe toţi prinţii creştini. Filip al II-lea îl sprijină pe cardinalul Carol de Bourbon, cel pe care adepţii ligii îl numesc Carol al X-lea, şi că l-au recunoscut ca rege al Franţei. Dar omul e bătrîn şi captiv al hughenoţilor!

Sarmiento mi-a trimis o scrisoare în care regretă – şi se indignează – că Serenisima Republică a putut să-i dea sprijinul său unui suveran eretic, cînd trebuie «extirpată din regatul Franţei erezia, nu susţinută, fiind vorba despre salvarea sfintei Biserici Catolice».

Îmi spune că Filip al II-lea este gata să trimită două armate în regatul Franţei pentru a-l scăpa de hughenoţi.

Alessandro Farnese, cel mai bun comandant de război, va porni la drum cu trupele spaniole din Ţările de Jos.

Războiul va continua deci, încă şi mai crîncen.

Bernard de Thorenc, unul dintre acei catolici aliaţi lui Henric al IV-lea, mi-a relatat lupta de la Arques şi pe cea de la Ivry, care s-a desfăşurat pe 11 martie. Regele s-a arătat un mare şi valoros căpitan:

– Camarazii mei, a spus el înainte de a ataca, Dumnezeu este de partea noastră. Iată-i pe duşmanii Săi şi ai noştri, iată-l pe regele vostru! La luptă! Dacă vă lipsesc flamurile, alăturaţi-vă panaşului meu alb, îl veţi găsi pe drumul victoriei şi al onoarei!

A cîştigat victoria fără să fi putut trece de fortificaţiile Parisului. Se spune că pămîntul era acoperit de ostaşii ligii ucişi în luptă sau, cum a fost cazul mercenarilor germani, ucişi după bătălie.

Bernard de Thorenc şi alţi nobili catolici sînt scîrbiţi de aceste măceluri care slăbesc regatul. Se miră că Henric al IV-lea continuă să-şi spună hughenot, rugîndu-se ca un eretic printre oamenii cauzei sale, şi repetînd: «Dumnezeu mă călăuzeşte».

La Tours, totuşi, membrii clerului catolic l-au primit cu entuziasm, intonînd imnuri întru gloria sa:

Să-l lăudăm pe Henric, marele nostru prinţ,
Toţi clericii din provincie

Să-i cînte numele său pe rînd,
Să ne rugăm să ne aducă pacea
Şi ca acei trei crini pe care îi poartă
Să nu mai fie pătaţi de sînge!

Aceşti preoţi au asistat chiar la pedepsirea părintelui Veron, un predicator dominican făcut prizonier sub zidurile Parisului. A fost judecat pentru că l-a împins la regicid pe călugărul Jacques Clément, pe care l-a ridicat apoi în slavă.

A fost sfîrtecat în piaţa din Tours în faţa unei mari adunări populare.

Cînd a murit, mulţimea a ţipat de bucurie. Membrele părintelui Veron au fost arse, iar cenuşa împrăştiată în vînt.

Regele s-a arătat tare satisfăcut de victoriile de la Arques şi Ivry, precum şi de această pedeapsă.

I-a zis lui Bernard de Thorenc:

– Dumnezeu continuă să mă binecuvînteze, aşa cum a făcut-o şi pînă acum.

Thorenc şi alţi cîţiva – precum Michel de Polin – nu mai văd în această serie de războaie şi de masacre ţeluri ale lui Dumnezeu. Mi-a spus iarăşi:

– Dumnezeu nu alege între oameni, fie ei regi sau pălmaşi. Fiecare e liber să-I fie credincios sau să-I uite învăţăturile. Apoi Dumnezeu judecă.

Henric nu e suveranul care să se îngrijoreze de judecata lui Dumnezeu. El nu se îndoieşte de bunăvoinţa Domnului.

– Eu merg mult, mi-a zis el în timpul acelei audienţe solemne, şi merg după cum mă călăuzeşte Dumnezeu, căci nu ştiu niciodată ce trebuie să fac. La final, totuşi, faptele mele sînt miracole pe care Domnul le-a voit.

Dar e mai viclean decît vrea să pară.

Pentru moment, gustă victoriile de la Arques şi Ivry şi nu se nelinişteşte de abjurarea sa, dar îmi permit să spun, ascultîndu-l şi observîndu-l, că dacă i se va părea un lucru necesar, se va hotărî.

Vrea să-i adune împrejurul său pe toţi supuşii regatului şi să-i convingă că duşmanii Franţei, cei care se ridică împotriva sa, sînt, mai întîi, spaniolii.

Mi-a destăinuit:

– Dacă va fi vreo rebeliune, ea va veni din mocirla şi din noroiul poporului aprins şi stîrnit de facţiunile străine.

Aceste vorbe sînt ale unui suveran abil, hotărît să învingă cu orice preţ.

Al Vostru devotat servitor,
Vico Montanari“

39

Montanari mi-a spus:

– Ajută-l pe rege, Thorenc. El ascultă de rațiune. Nu e unul dintre acei fanatici. Slăbiciunea sa e că nu-i înțelege. Nu-și imaginează că oamenii preferă să mănînce pîine a cărei făină e făcută din oase măcinate luate din Cimitirul Inocenților, decît să deschidă porțile armatei regale. Ajută-l! Dacă nu cîștigă – dar eu cred în el –, catolicii zeloși, hughenoții încăpățînați vor face din acest regat o măcelărie, spre marele avantaj al spaniolilor. Știi ce mi-a spus Leonello Terraccini? Unul dintre stăpînii Parisului este Diego de Sarmiento. El ordonă să se împartă supă la răscruci, pentru flămînzi. Miroase de-ți vine să vomiți. În oale mari se pun la fiert tărîțe, ovăz, piele de cîine, de măgar sau de pisică, iar necăjiții se bat pentru o strachină din această ciorbă care fierbe în cazanele Spaniei!

Mergeam pe malurile Loarei în aceea primăvară a lui 1590.

Știam că regele dorește să mă vadă pentru a-mi destăinui ceea ce Montanari numea o „ambuscadă mascată".

Trebuia să mă duc la Paris, pe care trupele regale îl asediau și unde se murea de foame, și să încerc să întîlnesc cîțiva membri ai Parlamentului, adepți ai ligii, negustori și chiar preoți care doreau să trateze cu regele pentru a sfîrși cu blocada.

După Montanari, eram omul cel mai potrivit pentru a duce la bun sfîrșit această misiune. Îi cunoșteam pe Sarmiento și pe trimisul papei; părintele Verdini îmi fusese călăuză și duhovnic în tinerețe, la Castellaras de la Tour.

– Sînt încăpăţînaţi, a adăugat Montanari. Vor pieirea lui Henric al IV-lea, dar nu vă vor da pe mîna adepţilor ligii. Mi-a strîns mîna. Nu vei fi sugrumat.

Căci toţi cei suspectaţi că erau moderaţi, toţi „cei care cereau noutăţi" sau cei care surîdeau şi nu se ducea pe metereze pentru a apăra oraşul împotriva trupelor lui Henric al IV-lea, erau spînzuraţi, ucişi sau aruncaţi în Sena.

Erau cu atît mai mulţi morţi, cu cît avuseseră loc adunări în piaţa Grève, unde mulţimea strigase: „Pace!" sau: „Pîine!"

– Ajută-l pe rege, Thorenc! mi-a repetat Montanari.

Şovăiam.

I-am răspuns lui Montanari că acest monarh care se pretinde îngrijorat de supuşii săi îi înfometa de mai multe luni pe cei două sute de mii de parizieni, decretînd blocada capitalei.

Cei morţi de foame se numărau deja cu miile.

Nu văzusem încă nimic, dar ascultasem jeluirile parizienilor care reuşiseră să iasă din oraş şi pe care Henric al IV-lea nu-i alungase.

Totuşi, Séguret şi Jean-Baptiste Colliard, ca şi englezii din armată, regretau că regele a cedat unui acces de milă: „Acest popor trebuie gîtuit, repeta Séguret. Se agită? Spînzuraţii nu deranjează pe nimeni!"

Cadavrele umpleau străzile Fossés-Saint-Germain, arăta Terraccini. Fuseseră mîncaţi caii, măgarii, cîinii, pisicile, şobolanii, lumea se certase pe măruntaiele lor, pe bucăţile de carne stricată, şi sfîrşise prin a dezgropa cadavrele, pentru a face din oasele lor făină. Pîinea făcută din ea era albă, cu un gust doar puţin amar, însă cei care au mîncat din ea au murit.

M-am aşezat printre acele femei cu feţe palide, acei copii ca nişte păsări moarte. Mamele îi strîngeau la piept. Spuneau că fuseseră mîncaţi şi copii. O mamă grasă devorase cadavrele celor doi fii morţi de foame. Dar, mai ales, pedestraşii germani se puseseră pe vînat, iar o femeie, cu ochii rătăciţi, mi-a povestit: „Luvrul

a devenit măcelăria pedestraşilor. Unul din aceşti monştri a mărturisit că omorîse trei copii şi le împărţise carnea mai multora dintre camarazii săi de arme".

Un rege care îşi iubea supuşii, putea el oare, pentru a-şi cuceri tronul, să-i condamne să devină vînatul pedestraşilor sau să se hrănească cu cadavre?

Îl auzisem lăudîndu-se că arsese „toate morile care furnizau făină pentru Paris. Poporul acesta îşi va recăpăta mintea cînd nevoile vor fi mai mari şi cînd oasele le vor ieşi prin piele, într-atît vor fi de slabi..."

Acesta era discursul unui bun rege?

Montanari ridica din umeri cu indulgenţă. Henric al IV-lea acceptase să-i primească pe parizienii care fugeau din oraşul încercuit.

– Şi apoi, Thorenc, Henric al IV-lea are viclenia tuturor suveranilor. Fără ea nu ar putea domni. Or, el va domni. Du-te şi-l ajută!

Regele m-a primit cu braţele deschise, mulţumindu-mi, înainte să pot spune un singur cuvînt, că accept să merg la Paris.

– Nu m-am îndoit niciodată de curajul tău, Thorenc.

Mi-a pus mîna pe umăr.

Trebuia, a spus el, să-l ascult cu atenţie, pentru a duce vorbele sale oamenilor ligii, ducelui de Mayenne, dar şi tînărului nepot al acestuia, ducele de Nemours, care comanda trupele şi aduna poporul în jurul ligii cu multă pricepere.

– Spune-i că vreau să fie în slujba întregului regat, şi nu doar a unei ligi care nu se bate decît pentru Spania. Spune-le tuturor celor pe care îi vei întîlni că vreau o pace generală, căci înţeleg să ajut poporul în loc să-l pierd şi să-l ruinez. Că dacă, pentru o bătălie, aş da un deget, pentru pacea generală, aş da două! S-a îndepărtat cîţiva paşi. Îmi iubesc oraşul, iubesc Parisul, a reluat el. E fiul meu cel mare, sînt gelos pe el. Vreau să-i fac mai mult bine, să fiu mai milostiv şi mai plin de îndurare decît îmi cere. Dar vreau să-mi fie recunoscător, iar acest bine i se datorează clemenţei mele.

M-a luat de braţ.

– Eu sînt un adevărat părinte pentru poporul meu, Thorenc. Semăn cu acea mamă adevărată, din *Pildele lui Solomon*. Mi-ar plăcea să nu am deloc Parisul, decît să-l am ruinat de tot și pustiit după moartea atîtor sărmane persoane...

Nu era decît fățărnicie, căci voia să cucerească Parisul, iar archebuzierii armatei regale trăgeau asupra necăjiților înfometați care mergeau să culeagă în afara fortificațiilor cîteva spice de grîu sau de ovăz. Or, cu toate acestea, orașul rezista cu pedestrașii germani, cu helveții, cu acei călugări purtînd glugă, care defilau ținînd în stînga crucifixul, iar în dreapta archebuza.

Mai bine Henric mi-ar fi spus că i-ar plăcea mai mult să nu aibă Parisul, fiindcă de fapt nu putea pătrunde în oraș; cînd soldații i se deghizaseră în morari, pentru a încerca să forțeze poarta Saint-Honoré, aceștia fuseseră recunoscuți și alungați, iar alții avuseseră parte de aceeași soartă la poarta Saint-Antoine.

Tunurile instalate în Montmartre puteau să tragă cîteva ghiulele, orașul rezista.

Iar armata regală era obligată să-și desfacă strînsoarea, căci trupele spaniole ale lui Alessandro Farnese, sosind din Țările de Jos, ocupau cele două maluri ale Marnei, permițînd astfel cîtorva nave încărcare cu grîne să ajungă la Paris.

Tot pe o barcă, noaptea, plutind de-a lungul Senei, am intrat în capitală, sărind pe cheiul École și fofilîndu-mă pe strada l'Arbre-Sec pînă la Palatul Veneției, unde trăia Leonello Terraccini, Serenisima Republică nerupînd nicicînd total cu vreo tabără, oricare ar fi ea.

Încă din prima seară, am văzut copii rătăcind ca niște animale înfometate. Chiar și acum, cînd mă gîndesc, mi se strînge inima.

De fiecare dată cînd întîlneam una dintre acele siluete plăpînde întinzînd mîinile către mine, necerînd bani, ci pîine, aveam impresia că era fiul meu Jean, care mă implora să-l hrănesc și să-l apăr.

Niciodată nu mi-aş fi imaginat că erau atîţia copii în acest oraş. Am văzut peste cinci mii, cei mai mari, abia de şapte ani, defilau în cortegiu, cîntînd psalmi, chemînd protecţia divină asupra oraşului Chartres, despre care tocmai se aflase că fusese asediat de trupele regale, fiind unul dintre principalele grînare ale Parisului.

Am urmărit procesiunea copiilor pînă la Notre-Dame. Eram în zile de post, iar predicatorii, în faţa copiilor adunaţi, vorbeau de un fiu de curvă care se pretindea regele Franţei şi care nu era decît un cîine, un tiran, o fiinţă fără Dumnezeu, un depravat care se deda la iubiri spurcate cu măicuţele pe care le viola!

„Blestemat fie Henric bearnezul, ateul ipocrit şi eretic!" strigau ei.

Glasul lor răsuna sub bolţile de la Notre-Dame şi am ieşit, croindu-mi cu dificultate drum prin mulţime.

În piaţa din faţa bisericii zăcea un copil mort, atît de slab şi de mic, încît lumea îngrămădită în cor îl sufocase.

O, Doamne, ai grijă de fiul meu!

M-am dus pînă la Palatul Spaniei. Două oale mari fumegau în strada Saint-Honore, iar mulţimea de înfometaţi se grăbea, cu străchinile ridicate, cu ochi strălucind de arşiţă, cînd deodată s-a auzit o voce ascuţită, blestemînd pe fiul de curvă, pe ereticul care voia moartea poporului din Paris. „Dar Dumnezeu ne va salva!"

Sarmiento m-a întîmpinat, cu capul plecat, cu privirea fixă.

– Dumnezeu îi va salva cînd armatele spaniole le vor fi înfrînt pe cele ale regelui.

Mi-a întors spatele, adăugînd cu dispreţ că mai era timp pentru mine să mă alătur taberei învingătoare.

Apoi, brusc, m-a privit în faţă.

– Ai un fiu, după cum mi se spune?

M-am dat înapoi, ca şi cînd întrebarea ar fi constituit o ameninţare.

– Pleacă din Paris, Bernard de Thorenc, a reluat el. Aici se moare, iar fiii au nevoie de tată.

Am întîlnit cîțiva negustori, membri ai Parlamentului.

M-au primit la căderea nopții. Intram în casa lor pe uși dosnice, strecurîndu-mă prin pivnițe, mergînd ghemuit prin grădini, pe lîngă garduri, într-atît se temeau de spionii Consiliului celor Șaisprezece care conducea liga și care avea spioni pretutindeni. Erai condamnat la moarte, sugrumat sau spînzurat dacă erai suspectat că întreții legături sau vreo corespondență cu Henric al IV-lea, regele eretic.

Mi-au vorbit în încăperi întunecate, cu toate lumînările stinse.

Locuințele lor miroseau a fructe care dau în pîrg, a pîine care se coace, a grăsime care sfîrîie. Și, totuși, se plîngeau că nu puteau, din cauza blocadei și a războiului, să se ducă la proprietățile lor, în afara fortificațiilor, și că își pierd astfel veniturile.

Doreau ca pacea să fie restabilită, dar asta nu se întîmpla decît dacă Henric al IV-lea își abjura religia.

– Poporul îi ascultă pe catolicii zeloși, pe preoții fanatici care nu se supun decît papei sau spaniolilor. Diego de Sarmiento împarte supă și bani, așa că flămînzii îl aplaudă pe regele Spaniei.

Ei înșiși disprețuiesc acest popor de adepți ai ligii.

– Burțile goale au nevoie să se îndoape cu vorbe, mi-a împărtășit unul dintre ei. Se hrănesc cu nebunii. Predicatorii știu asta. Sarmiento și părintele Verdini de asemenea. Or, noi nu vrem ca regele Spaniei și papa să facă legea aici. Dar Henric nu va fi rege recunoscut, legitim, acceptat, decît dacă renunță la legea hughenotă, dacă va ști să le vorbească flămînzilor și să-i hrănească.

Ei nu flămînziseră niciodată. În casele lor vizitate uneori de „oameni de nimic" înrolați în secțiunile ligii, se găsiseră provizii pentru șase luni: slănină și carne sărată, făină și biscuiți, fructe și legume uscate, mirodenii și urcioare de vin.

Războiul, blocada, foametea, copiii și săracii, cei slabi și lipsiți de apărare erau cei care sufereau, nu bogații și predicatorii.

A vrea pacea nu însemna a Te trăda, Doamne, ci a-Ți fi credincios.

Să-i salvez pe cei umili, pe cei pentru care Tu ai străbătut drumul Golgotei și ai fost crucificat!

40

I-am vorbit regelui despre suferința poporului.

M-a ascultat el?

Henric al IV-lea stătea într-un cort mare, netezindu-și barba, în care zăream fire albe. Aplecat, cu capul între umeri, îmi părea ostenit, închizînd din cînd în cînd ochii ca pentru a ațipi, indiferent la ceea ce îi spuneam că văzusem și auzisem la Paris.

Afișate la poarta Notre-Dame, citisem bulele pontificale care îl excomunicau. Un membru al Parlamentului apropiat de Michel de Polin îmi confirmase că printre adepții ligii fuseseră împrăștiate niște liste cu nume stabilite de Consiliul celor Șaisprezece. Unii erau urmați de litera S, alții de literele Î și A.

– S pentru spînzurat, Î pentru înjunghiat, A pentru alungat, i-am explicat eu.

Suveranul s-a îndreptat puțin, apoi a murmurat:

– Nu cred că au fost trimiși atîția oameni să mă ucidă, și, oricum Dumnezeu mă va păzi!

Ca orice rege, nu se gîndea decît la sine, destăinuindu-mi deodată:

– Thorenc, pentru gloria și pentru coroana mea mă bat; viața mea și orice altceva nu trebuie să fie mai de preț.

În acest caz, ce-l mai interesa să-i spun că pedestrașii din serviciul ligii urmăriseră copii pe străzi pentru a-i ucide și a se hrăni sau că o mamă devorase cadavrele celor doi fii, într-atît foamea o înnebunise! Și că în oraș erau aproape treizeci de mii de oameni care muriseră înfometați de blocadă.

Mi-a părut insensibil, deși mi-a spus ridicîndu-se:

– Scopul meu a fost, de cînd lui Dumnezeu i-a fost pe plac să-mi dea comanda suverană a atîtor oameni, să-i ajut, în ciuda atîtor tulburări, să-i fac, cu timpul, să se bucure de pace.

A ieşit din cort şi am fost surprins să-l văd mergînd atît de grăbit şi de voios, cînd eu îl crezusem frînt de oboseală şi mai ales că îmi spusese suspinînd:

– Cu siguranţă, Thorenc, am îmbătrînit mult!

Or, acum sărea în şa, rîzînd, poruncindu-i cu un gest scurt lui Jean-Baptiste Colliard să-l însoţească...

Am părăsit şi eu cortul.

Fusese ridicat pe dealul Montmartre, la cîţiva paşi de tunurile care, din cînd în cînd, bombardau Parisul.

Séguret a venit spre mine, întorcîndu-se pentru a-i urmări din ochi pe rege şi pe Colliard, care se îndepărtau.

– Craiul nostru se duce să viziteze magazia de scule a armatei! a lăsat el să-i scape, maliţios.

Nu înţelegeam o iotă, spre marea desfătare a lui Séguret, care mi-a destăinuit că aşa numea el acele abaţii: benedictina Montmartre – cu braţul întins îmi arăta clădirile de care se apropia regele – şi franciscana din Longchamp, unde se ducea poate după aceea.

– Dacă mai poate..., căci acele călugăriţe sînt nişte capre lascive şi îl epuizează pe bătrînul ţap!

Séguret m-a luat de braţ. Benedictinele şi franciscanele care abia împliniseră douăzeci de ani se plictiseau atît de tare între slujba de seară şi cea de dimineaţă, încît îi primiseră cu picioarele desfăcute pe suveran şi pe nobili, devenind „instrumente de război ale armatei"!

Damele care se credeau amantele regelui – precum frumoasa Gabrielle de Estrées, atît de blondă, încît îţi lua ochii – îşi arătaseră nemulţumirea şi spuseseră că asta era nu numai depravare, ci perversiune şi sacrilegiu.

– Noi nu am forţat pe nici una dintre aceste căpriţe înveşmîntate în jupoane din satin alb, a precizat Séguret. Ele s-au dăruit ca bune creştine, fără să le intereseze cine era hughenot sau nou catolic!

Doamne, acest rege pe care îl serveam, căruia îi doream să domnească peste regatul Franței, acest monarh care punea blocada în jurul capitalei, comitea păcatul trupesc cu tinere care se uniseră cu Tine, delectîndu-se în timp ce copii mureau de foame în Paris, iar alții erau uciși ca un vînat.

Doamne, am fost ispitit să-l părăsesc pe acest suveran, să nu mă mai întorc la Paris, cum îmi cerea, să nu-i mai urmez nici armata care asedia Rouen, înfruntînd trupele spaniole aliate ligii, să-l abandonez pe acest monarh care accepta ca soldații să jefuiască și să masacreze, care chema în ajutor șase mii de englezi, șase mii de elvețieni și tot atîția mercenari germani cerînd totodată sultanului turc să-l atace pe Filip al II-lea.

Am rămas însă alături de el.

– Vrei, mă întreba Michel de Polin, ca Filip al II-lea să fie protectorul regatului sau să desemneze pe tron pe una din fiicele sale, măritate cu un Habsburg? Iar noi să devenim parte minoritară în Sfîntul Imperiu German! Îl vrei pe Diego de Sarmiento drept sfetnic al acestui suveran, și pe părintele Verdini în rol de duhovnic?

Nu i-am răspuns lui Polin, apoi mi-am amintit, Doamne, de chipul Tău cu ochi închiși.

M-a bîntuit mai multe zile.

Înțelegeam osteneala Ta, pleoapele plecate, pentru a nu-i condamna pe oameni, pentru a nu-i arde cu privirea Ta, temîndu-Te, poate, să nu fie prea neînduratoare; închizînd ochii, îți manifestai compasiunea, acceptai libertatea oamenilor, pe care știi că întotdeauna, aproape întotdeauna Ți-o datorează.

Atunci, ca și Tine, am închis ochii.

41

Cu ochi închişi, vedeam totuşi infernul pe care oamenii îl creaseră pe pămîntul Tău, Doamne, şi cum, indiferent cărei tabere îi aparţineau, erau cel mai adesea călăuziţi doar de patimi sumbre.

La Paris, unde mă întorsesem din ordinul regelui pentru a încerca să închei un tratat, am văzut, în piaţa Grève, vreo sută de oameni înarmaţi înaintînd, echipaţi cu fanare cu lumină slabă. La cincisprezece paşi în urma lor mergeau trei hamali care purtau în spate trei trupuri goale şi care îl escortau pe călău şi pe ajutoarele sale. I-am recunoscut pe aceşti trei bărbaţi pe care-i întîlnisem, care îmi împărtăşiseră dorinţa lor de a intra în negocieri cu regele. Erau gata să-l recunoască pe Henric al IV-lea ca suveran legitim, dacă acesta îşi abjura credinţa. Oamenii ligii aflaseră şi îi executaseră pe aceşti trei oameni, pe care îi înălţau acum în ştreang, purtînd, la gît, inscripţii infamante: „Căpetenie a trădătorilor şi a ereticilor", „Instigator al trădătorilor şi al politicienilor", „Vrăjmaş al lui Dumnezeu şi al prinţilor catolici".

Mi-a venit să vărs.

Dar aşa era războiul civil în care, sub mantia largă a cuvîntului religie, era cufundat regatul.

Iar mulţimea cînta:

De unşpe sute de ani
Am văzut în Franţa
Numai buni regi creştini
Care cu mare plecăciune
Au primit toţi coroana cu jurămînt
De a trăi catoliceşte
Tu zvoneşti

Că vei fi catolic
Dar n-ai fost deloc instruit.

La întoarcerea mea lîngă de rege, am aflat că Provence era invadată de trupele ducelui de Savoia, aliat al Spaniei şi al ligii, şi tremuram la gîndul ca soldaţii, pe care îi ştiam de ce sînt capabili, plecînd de la Draguignan, Aix sau Frejus, pe care le cuceriseră, să nu ajungă la Castellaras de la Tour şi să-i masacreze – căci asta era regula – pe Margherita, pe Denis cel Bătrîn şi pe fiul meu, Jean.

Eram gata să pornesc în galop pînă la locuinţa mea, cînd un curier a venit să mă anunţe că trupele hughenote îi respinseseră pe soldaţii ducelui de Savoia.

Dar toate colţurile regatului erau străbătute de bande de tîlhari şi de pedestraşi care se pretindeau fideli ai ligii sau ai regelui, pretextînd că apără religia catolică sau cauza, adresîndu-se străinătăţii pentru a-l învinge pe duşmanul lor francez.

Diego de Sarmiento primea la Paris o mie două sute de spanioli şi de napoletani. Alţii se instalaseră în Bretania. Cît despre rege, acesta apela din nou la englezi şi la germani.

Ducele de Mayenne a convocat Stările Generale la Paris şi Sarmiento i-a prezentat pe pretendenţii spanioli la tronul Franţei.

M-am dus din nou la Paris însoţit de Michel de Polin, trecînd zidurile pe timp de noapte, temîndu-mă în orice clipă să nu fiu prins de vreo patrulă a oamenilor ligii, care ne-ar fi sugrumat sau înjunghiat pe loc.

Ne-am strecurat pe străzile Poulies, Fossés-Saint-Germain, am intrat în Palatul Veneţiei, unde ne aşteptau membrii Parlamentului din Paris, care se revoltau la ideea că regatul cădea în mîini spaniole.

Leonello Terraccini stătea la pîndă, în timp ce noi discutam.

Am aflat că papa Sixt al V-lea murise subit, poate otrăvit de spioni spanioli, căci se temeau să nu-i fie favorabil lui Henric al IV-lea de îndată ce acesta şi-ar fi abjurat credinţa. Noul pontif, un om al spaniolilor, reînnoise excomunicarea regelui. Cît despre părintele Verdini, tot emisar papal, acesta îi sfătuia pe

adepţii ligii să fie intransigenţi. Sarmiento îi plătea în ducaţi să refuze orice armistiţiu, orice compromis, şi să spună că abjurarea lui Henric era o înşelătorie.

Poate că Verdini sau unul dintre propovăduitori fusese cel care scrisese acel cîntec intonat de oamenii ligii:

Tu o faci pe catolicul
Dar asta e ca să ne momeşti
Şi ca un ipocrit
Încerci să pui mîna pe noi
Apoi zîmbind
Să ne ruinezi
Nobilime catolică
La ce te gîndeşti
Urmînd un eretic
Care-şi rîde de tine?

Simţeam însă că dorinţa de pace, deci ralierea cu regele, dacă acesta se convertea, cîştiga puţin cîte puţin spiritele. Membrii Parlamentului şuşoteau că era imposibil ca regatul Franţei să aibă ca suveran un străin. Am petrecut o noapte întreagă la Palatul Veneţiei, pentru a redacta o decizie care trebuia neapărat să fie votată şi în care se afirma că „trebuia să se împiedice ca, sub pretextul religiei, acest regat, care nu depinde de altcineva decît de Dumnezeu şi nu recunoaşte alt Stăpîn, oricare ar fi el în lume în vremelnicia sa, să fie ocupat de străini".

Michel de Polin repetase: „Pămîntul însuşi ne arată părul său zburlit şi cere să fie pieptănat pentru a ne da fructele obişnuite..."

S-a încheiat un armistiţiu.

Am putut să deschid din nou ochii şi să-i văd pe parizieni, imediat ce armistiţiul a fost proclamat, trecînd peste întărituri cu provizii de pateuri şi de sticle, pentru a scăpa în sfîrşit de oraşul ce le devenise temniţă.

Predicatorilor care, de la înălţimea zidurilor, strigau „Ce-i în capul vostru de urmaţi un eretic care îşi rîde de voi?" nu li se dădea atenţie.

Oamenii mergeau în cortegiu, după ce mîncaseră pe iarbă, către sanctuarele de dincolo de ziduri, la Notre-Dame-des-Vertus, aproape de Saint-Denis, care aduce ploaie, sau la Fecioara făcătoare de minuni din Aubervilliers.

Era un fluviu vesel, pe care nimeni nu-l putea opri.

Arhiepiscopul de Bourges, de partea regaliştilor, şi cel din Lyon, de partea oamenilor ligii, se întîlneau şi conveneau că datoria supuşilor era să dea ascultare suveranului, fie el păgîn sau eretic, dar că legile străvechi şi fundamentale ale acestui stat cereau ca el să fie catolic.

Polin şi Vico Montanari spuneau că era suficient de acum ca regele să-şi abjure religia pentru a deveni suveran recunoscut al regatului şi, astfel, pacea să fie restabilită, iar pămîntul Franţei „pieptănat" din nou.

I-am însoţit pe Michel de Polin şi pe Enguerrand de Mons la regele Franţei şi al Navarrei. Polin nu se îndoia de hotărîrea lui Henric de a abjura.

– Şi-a schimbat deja de cinci ori religia, spunea el. O va face şi a şasea oară. Din interes.

Am murmurat, închizînd ochii şi relatînd ceea ce suveranul îmi spusese:

– O va face „pentru gloria şi pentru coroana sa".

– Religia catolică şi religia reformată sînt din acelaşi arbore creştin, completa Polin. Henric nu e un mahomedan. Trebuie doar să fie împins puţin. O vom face noi!

Regele ne aştepta într-o mică încăpere cu plafonul jos, într-o clădire din Dreux, oraşul pe care tocmai îl cucerise şi unde cadavrele atîtor oameni putrezeau încă în şanţuri.

Polin s-a oprit dinaintea lui, la un pas, cu braţele încrucişate, cu picioarele depărtate, bine înfipt pe lespezile mari, cenuşii.

– Sire, nu trebuie să mai amînăm, a spus el. Peste opt zile veţi fi un rege ales pentru Franţa; partida prinţilor catolici, papa, regele Spaniei, împăratul, ducele de Savoia şi toţi cei care vă erau duşmani vă vor pica pe cap!

Regele a dat înapoi, încruntat.

– Şi trebuie să susţineţi toate acestea cu mizerabilii de hughenoţi, dacă nu luaţi o decizie promptă şi binevoitoare de a asculta o slujbă.

Bearnezul a bombănit, cu capul în jos.

– Sînteţi obligat, Sire, a reluat Polin, nu doar de conştiinţa Voastră, ci pentru că, în sfîrşit, Biserica e calea mîntuirii. A ezitat, mi-a aruncat o privire ostilă. Dacă aţi fi vreun prinţ tare bisericos, m-aş teme să vă vorbesc astfel. Dar sînteţi prea bun tovarăş pentru a vă suspecta că faceţi totul din conştiinţă. Vă temeţi că îi ofensaţi pe hughenoţi, care sînt destul de mulţumiţi de rege cînd au libertatea conştiinţei, dar care, cînd le veţi face rău, vă vor aminti în rugăciunile lor? Polin a ridicat vocea, care începuse să îi tremure. Aţi ales să le faceţi profeţilor din Gasconia pe plac şi să vă întoarceţi să alergaţi după fuste, făcîndu-ne să jucăm piua? Sau vreţi să învingem liga, care nu se teme de nimic mai mult decît de convertirea Voastră.

S-a înclinat şi aşa, ţinîndu-şi capul plecat, a stat îndelung nemişcat.

L-am privit pe rege muşcîndu-şi buzele şi m-am gîndit o clipă că va scoate un strigăt de furie.

S-a legănat de pe un picior pe celălalt şi, brusc, ne-a întors spatele, ieşind din încăpere.

M-am rugat, Doamne, tot restul zilei ca regele să fi ascultat discursul lui Michel de Polin.

Voiam pacea ca pe binele suprem, pentru acei copii pe care îi văzusem, slăbiţi, pe strada Fossés-Saint-Germain, pentru acele femei care strîngeau lîngă ele pe nou-născuţii lor morţi de foame, pentru toţi acei oameni care n-aveau să mai fie condamnaţi să ajungă atît de uşor cadavre sfîrtecate.

Cîteva zile mai tîrziu, l-am întîlnit pe Séguret. S-a apropiat atît de mult de mine, încît îi simţeam respiraţia.

M-a împuns în piept cu degetul.

– E o mare josnicie, a spus el. Henric de Navarra al nostru va asculta slujba şi se va mărturisi. Ai cîştigat, Thorenc!

S-a îndepărtat agitîndu-şi braţele, cu pumnii strînşi.

Am aflat că Henric îşi adunase nobilii hughenoţi, cei care îl urmaseră de la Bearn şi care reuşiseră să scape de masacrul din ziua Sfîntului Bartolomeu. Le spusese:

– Prieteni, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru mine; dacă trebuie să pier pentru voi, cel puţin vă voi face binele de a nu mă pregăti în nici un fel, pentru a nu răni cîtuşi de puţin religia care, toată viaţa mea, va fi cea a sufletului şi a inimii mele, şi astfel, voi arăta întregii lumi că nu am fost convins de o altă teologie decît de aceea a nevoilor statului.

Am închis ochii – ca şi Tine, Doamne.

42

Ar fi trebuit să fiu liniştit, Doamne.

L-am văzut pe rege îngenunchind în bazilica Saint-Denis şi ascultînd slujba.

L-am ascultat răspunzînd întrebărilor arhiepiscopului de Bourges:

– Ce cereţi?

– Cer să fiu primit în sînul Bisericii Catolice, Apostolice şi Romane.

– Asta vreţi cu adevărat?

– Da, asta vreau şi asta doresc.

Henric al IV-lea în genunchi în faţa marelui altar, îmbrăcat cu o vestă şi cu pantaloni de satin şi mătase albă, cu mantia neagră care îi acoperea umerii, căzînd ca o capă în jurul lui, şi cu pălăria, tot neagră, pusă lîngă el.

Se spovedea. A primit cuminecătura, iar mulţimea striga: „Trăiască regele! Trăiască regele!"

Am galopat alături de el pînă pe dealul Montmartre, în acel lung şi roşu amurg de 25 iulie 1593.

Aşadar, îşi abjurase religia.

Treptat, pacea avea să domnească.

Ar fi trebuit să fiu fericit, Doamne.

Făceam parte dintre cei cîţiva gentilomi care se aflau, în acea duminică de 27 februarie 1594, la dreapta şi la stînga altarului, în catedrala din Chartres, acea biserică dedicată Madonei negre, unde avea să se celebreze ungerea regelui. Era uns cu un ulei sfînt păstrat la Marmoutier, abaţia unde trăise retras Sfîntul Martin, care creştinase Ţara Galilor cu aproape două secole în urmă, înainte de a fi uns rege Clovis la Reims.

Nu se putuse alege pentru încoronarea lui Henric orașul Saint-Rémi, aflat încă în mîna oamenilor ligii.

Dar la Chartres, poporul și nobilii, episcopii și arhiepiscopii erau adunați să-l asculte pe Henric depunînd jurămîntul: în numele lui Isus Hristos, regele promitea să mențină poporul în pace cu Biserica și „în bună credință, după puterea mea, să alung din jurisdicția mea și de pe pămînturile supuse mie pe toți ereticii considerați de Biserică".

Am văzut mulțimea aruncîndu-se precum găinile pe grăunțe cînd trîmbițașii din armată au început să arunce monede de aur și de argint din înaltul galeriei ce separa corul de naos.

Seara, m-am așezat la una dintre cele trei mese care îi aduna pentru festin, în jurul regelui, pe ecleziaști, pe seniori și pe prințese.

Ar fi trebuit să fiu satisfăcut pe deplin, Doamne.

L-am văzut pe rege apropiindu-se de bolnavi, care-și arătau buboaiele, și atingînd acele plăgi purulente.

L-am văzut spălînd picioarele a treizeci de copii tineri și săraci.

L-am văzut din nou spovedindu-se și împărtășindu-se.

Ar fi trebuit să fiu vesel auzind strigătele parizienilor, care-i salutau intrarea în Paris.

Guvernatorul ne-a deschis porțile, iar trupele au intrat în capitală în acea dimineață cețoasă a zilei de 22 martie 1594, și, cu excepția unui pumn de pedestrași, a cîtorva studenți și încăpățînați adepți ai ligii, pe malul stîng, între piața Maubert și colegiul Clermont, nimeni nu a opus rezistență.

Urmate de cîțiva mercenari și oameni ai ligii, garnizoanele spaniole și napoletane au părăsit Parisul, Henric dăruindu-le viața și onoarea.

Am fost aproape de el la fereastra unei case de lîngă poarta Saint-Denis pentru a-i privi defilînd – plecînd! – pe o ploaie torențială pe acei soldați străini; în mijlocul lor, mergînd mîndru, i-am recunoscut pe Diego de Sarmiento și pe ambasadorul Spaniei, Rodrigo de Cabezón.

L-am auzit pe Henric strigîndu-le în timp ce îi saluta:

– Vorbiți despre mine stăpînului vostru, dar să nu veniți înapoi!

Ar fi trebuit să fiu fericit, Doamne.

Acest rege victorios, catolic, era milostiv, nu urmărea pe nici unul dintre oamenii ligii ca să se răzbune, interzicînd să fie maltratați aceia care ar fi refuzat în mod fățiș să-și scoată pălăria la trecerea sa.

L-am însoțit atunci cînd le-a vizitat pe reginele ligii, mama și sora lui de Guise, doamnele de Montpensier și de Nemours, și am putut cîntări din fandoselile lor cît doreau să fie pe placul regelui, flatîndu-l, lăudîndu-l că nu dăduse ca pedeapsă decît surghiunul pentru mai mult de o sută de apărători ai ligii.

Toți ceilalți tocmai făcuseră act de credință și primeau recompensă cufere pline de scuzi, orașe și pămînturi.

Celor apropiați – Séguret, Jean-Baptiste Colliard, Enguerrand de Mons – care erau mînioși pe această clemență și pe aceste prietenii cumpărate, l-am auzit pe rege răspunzîndu-le că mai bine plătește decît să omoare și să lase poporul în război.

Dar, această pace l-a costat pe rege, și deci și regatul, 6 467 596 de scuzi.

Ar fi trebuit să fiu mîndru, Doamne.

Fusesem ales de către rege pentru a-l reprezenta în fața papei Clement al VIII-lea, și în ziua de 17 septembrie 1595 am înaintat pînă la tronul pontifical, pe care îl înconjurau ambasadorii de Savoia, de Ferrara și din Veneția, și am îngenuncheat.

Mi-am plecat capul dinaintea celui care Te reprezintă, Doamne. Am implorat iertare pentru regele preacreștin, spunînd că numai cuvîntul suveranului pontif putea să acorde iertarea păcatelor și că, prin persoana mea, cel care solicita aceasta era regele Henric al IV-lea.

Atunci, cu o nuia, Clement al VIII-lea mi-a lovit umerii, și, cînd m-am ridicat, Henric, regele Franței și al Navarrei, al patrulea după nume, era reconciliat cu Biserica, iertat de papă.

Ți-am mulțumit, Doamne, pentru această pace, care părea de acum posibilă între creștini.

Și totuși, Doamne, mi se părea că, în toate acele zile pe care judecata mea le găsea benefice, mersesem pe marginea uneia dintre prăpăstiile pe care Dante le descrie cînd cercetează infernul.

43

În adîncul acestui abis deschis în mine, vedeam, Doamne, acumulîndu-se ipocrizia, ura, moartea – și chiar războiul.

Enguerrand de Mons aflase că, pe parcursul unei zile întregi, regele ținuse să fie „instruit“ de către episcopi înainte de a primi iertarea la Saint-Denis. Adesea, cu o butadă, scăpase de întrebările care îl deranjau, spunînd astfel că nu credea în purgatoriu decît ca o „credință a Bisericii, și nu un articol de credință, și ca să fie pe placul clerului, știind că purgatoriul era pîinea preoților...“.

– Și-a bătut joc, sublinia Enguerrand de Mons. Prin vorbele sale, i-a acuzat pe preoți că vînd indulgențe. Luther o spusese. Regele a rămas deci hughenot. Cînd un episcop a vrut să știe în ce limbă se ruga, în franceză, ca oamenii cauzei, sau în latină, ca cei din Biserica Catolică, el a rîs, a ridicat din umeri și a spus: „Nici una, nici alta. Mă rog în bearneză, cum m-a învățat bunicul meu“. E un prefăcut, adăuga Enguerrand. Mă tem să nu fie unul dintre acei atei care își mișcă buzele pentru a induce în eroare, dar nu se roagă.

În ceea ce mă privește, mă îndoiam, Doamne, de acest suveran care își schimba pentru a șasea oară religia, și chiar dacă mă felicitam în această privință, nu credeam că se poate ajunge la pace prin minciună și indiferență.

Vico Montanari, căruia mi-am mărturisit îndoielile, a rîs de naivitatea mea.

– Toți, mi-a spus el, fac comerț cu religie ca niște negustori care schimbă postavul pe mirodenii, mătasea pe archebuze; toți cîntăresc în balanță după interesul pe care îl au. Lui Dumnezeu nu-i pasă de

acest comerț. El vede în inima fiecărui om diamantul credinței sale. Știe dacă e piatră prețioasă sau o bucată de sticlă colorată, sau, și mai grav, simplă pietricică vopsită și șlefuită ca un smarald...

Montanari m-a luat de braț, m-a dus pînă la acea fereastră a Palatului Veneției de unde îi văzusem, în ziua sîngeroasă a Sfîntului Bartolomeu, pe asasinii adunați în fața spînzurătorii, în strada Fossés-Saint-Germain, cerînd să le fie dată Anne de Buisson.

Pentru a scăpa de moarte, ea a trebuit să îngenuncheze în curte și să se convertească.

Montanari a reamintit acel moment și ne-am întors în încăperea de la primul etaj al Palatului Veneției unde, aproape în fiecare seară, stăteam la taifas.

De la intrarea regelui în Paris, locuiam la Montanari, departe de intrigi, de șiretenii și de invidii, care îi divizau deja pe apropiații monarhului, acum că era suveran legitim, puternicul rege preacreștin.

Creștin?

Încă mă mai întrebam.

Montanari primea la Palatul Veneției diatribele pe care cei mai încăpățînați adepți ai ligii continuau să le imprime și care îl blamau pe rege.

Voiau ca Montanari să informeze Italia că liga supraviețuia, că se indignau de „batjocura pe care a făcut-o regele în biserica Saint-Denis“, de „viclenia acestui ateu“.

Cine putea crede în sinceritatea convertirii sale?

Era de ajuns să îngenunchezi în fața altarului pentru a înceta să mai fii eretic?

Oare lumea putea să uite că acest bearnez era unul care căzuse din nou în erezie, schimbîndu-și religia mai des decît vesta și nădragii?

Nu mă puteam împiedica să nu-i stimez pe acești apărători ai ligii care rămîneau fideli credinței lor, pe cînd cei mai mulți arborau eșarfa albă a ralierii cu regele în schimbul rentelor și al pămînturilor.

Înțelegeam amărăciunea față de cei pe care îi numeau „Maheustres“, acei capi al ligii, acei nobili care se vindeau regelui.

Dar trebuia să fiu încîntat, fiindcă în felul acesta domnea pacea.

Cu toate acestea, se putea, Doamne, clădi ceva pe minciuna unora şi a altora, de la cel care cumpăra conştiinţele, pînă la cei care făceau comerţ cu ele?

Glasul adepţilor îndîrjiţi ai ligii, în special al celor care scriseră *Dialogul dintre Maheustre şi Manant*, îmi era familiar, chiar dacă ştiam la ce nebunii putea duce.

Aşa eram, Doamne: împărţit.

Pe cei care Îţi purtau o dragoste absolută îi iubeam, cu siguranţă, dar îi văzusem în acţiune, mînaţi de patima de a-i stîrpi pe toţi aceia care nu le semănau. Mă feream de aceşti fanatici, dar le citeam frazele cu patimă.

> Adevăraţii moştenitori ai coroanei, scriau aceştia, sînt cei ce-s demni de a purta semnul lui Dumnezeu. Dacă lui Dumnezeu îi place să ne dea un rege de naţiune franceză, numele său fie binecuvîntat; dacă e german, numele său fie binecuvîntat; dacă e spaniol, numele său fie binecuvîntat; dacă e din Lorena, numele său fie binecuvîntat. Ne este indiferent ce naţie are, atîta timp cît e catolic şi plin de evlavie şi de dreptate, daruri venite de la Dumnezeu. Nu avem nimic cu naţiunea, ci cu religia.

Montanari citea la rîndul lui şi se aprindea împotriva orbirii mele: cum puteam eu iarăşi, după cele pe care le văzusem şi le trăisem împreună, să mai ascult glasul fanaticilor?

– Cel care vrea să audă doar glasul lui Dumnezeu, spunea el, trebuie să se retragă într-o chilie de călugăr şi să se roage Domnului, dar să nu se amestece în treburile oamenilor, ale regatului sau ale republicilor pămîntene. În privinţa asta, ţi-am spus, Thorenc, religia e un comerţ ca toate celelalte. Retrage-te din lume, dacă nu poţi accepta asta, şi nu uita că cei ce vor să întroneze împărăţia lui Dumnezeu pe Pămînt, guvernarea prin religie, devin nişte ucigaşi!

Îi dădeam dreptate, Doamne. De aceea stăteam alături de rege, îi aprobam politica, încercam să-i conving pe Séguret şi pe Jean-Baptiste Colliard să-i rămînă credincioşi şi devotaţi.

Séguret lăsa capul în jos, bombănea că anturajul regelui era de acum compus din adepți ai ligii pe care îi cumpăraseră arginții coroanei. Nobilii hughenoți de pe timpul foametei, cînd Henric de Navarra nu era decît un „rege fără coroană, un general fără bani, un soț fără soție", fuseseră uitați sau alungați de cînd bearnezul își abjurase religia.

– Crezi că aceste schimbări nu mi-au străpuns sufletul? adăuga Séguret.

Iar eu, care voisem de atît de atîtea ori să-l ucid, îi înțelegeam necazul, sentimentul de a fi fost trădat.

Se putea, Doamne, trăi în pace, cînd atîția oameni, în adîncul inimii lor se îndoiau de credința regelui, de fidelitatea sa?

Am și început să văd chipuri întunecîndu-se cînd însoțeam călare lectica pe care stătea întinsă Gabrielle de Estrées, favorita, femeia blondă cu urechile, gîtul, brațele și mîinile împodobite cu cercei, coliere, brățări și inele.

Cineva din mulțime a strigat: „Uite-o pe tîrfa regelui!"

Am tresărit: era, după zilele cu vreme bună, semnalul întoarcerii furtunilor, persistența urii și, poate și mai grav încă, a dispreţului.

La puțin timp după aceea, au arestat un bărbat, pe numele său Barrière. Se aflase că se întîlnise cu mai mulți preoți și părinți iezuiți. Își mărturisise planul de a-l pedepsi pe tiranul eretic și primise binecuvîntarea, dîndu-i-se asigurarea că Dumnezeu îl va ajuta în lucrarea sa.

O, Doamne, iată cum Ți se trădează cuvîntul! Iată cum cei care pretind că vorbesc în numele Tău fac comerț cu autoritatea lor. Te acoperă cu noroiul lucrurilor omenești, amestecîndu-Te cu gînduri ucigașe!

L-au prins pe Barrière la poarta Melun. Avea la el un cuțit mare, foarte ascuțit pe ambele părți.

N-a încercat să-și ascundă intențiile.

A fost condamnat pentru paricid și pentru sacrilegiu.

Am văzut în piața Grève călăul smulgîndu-i carnea cu cleștele înroșit, arzîndu-i mîna dreaptă, rupîndu-i cu un fier brațele,

picioarele și întinzîndu-l pe roată, aproape leșinat, cu fața la cer, ca să trăiască în suferință îngrozitoare.

Atît cît vei vrea, Doamne!

I-am atras atenția lui Montanari: „Este primul gest de ură împotriva regelui, de la abjurare".

A mai fost unul căruia i-am fost martor.

Intrasem, împreună cu mai mulți nobili, în dormitorul lui Gabrielle de Estrées, unde ne poftise suveranul.

Stăteam mai în spate cînd, deodată, l-am auzit pe rege țipînd. L-am văzut ducîndu-și mîinile la gură, în timp ce sîngele îi țîșnea din buza străpunsă de un dinte smuls.

Un tînăr îmbrăcat în negru, pe care l-au prins imediat, îi dăduse acea lovitură de pumnal, țintind gîtul, dar regele, aplecîndu-se, primise tăișul în gură.

L-au pansat, iar el a zis:

– Mulțumesc lui Dumnezeu, e atît de puțin grav că, pentru atîta, nu mă voi culca mai devreme!

Dar i-am văzut ochii obosiți; avea chipul abătut.

Din nou vremea asasinatelor, a regicidelor! Din nou omorurile!

L-au interogat pe tînăr, Jean Chatel. Și el primise încurajarea preoților iezuiți, cărora le fusese elev la colegiul Clermont.

S-a destăinuit judecătorilor. A dat numele preoților. Aceștia au fost surghiuniți, pe unul dintre ei l-au spînzurat, iar iezuiții au fost izgoniți din Franța.

Iar pe Jean Chatel îl văd în piața Grève, în genunchi. I-au tăiat o mînă. I-au smuls carnea cu cleștele, iar pentru că l-a rănit pe rege, va fi sfîrtecat, legat de patru cai. Mulțimea jubilează, țipă. Pe urmă vor arde aceste sărmane rămășițe, iar cenușa va fi împrăștiată în vînt.

Care poate fi recolta unei asemenea semănături, dacă nu ura și războiul?

Henric îl declarase deja Spaniei, „cu sunet de goarnă și strigare publică în provinciile și la frontierele regatului", pentru a se răzbuna de nedreptățile, de ofensele și de injuriile primite de la Filip al II-lea.

Regele merge să-și vadă armata. Îl văd în fiecare zi. Chipul îi este acoperit de pete roșietice înconjurate de umflături purulente.

– Mă recunoşti, Thorenc? întreabă el, străduindu-se să rîdă.

Tremură de febră, această „vecină“, cum o numeşte, care îl încearcă adesea.

L-am auzit pe Séguret spunîndu-i:

– Sire, nu aţi renunţat la Dumnezeu decît din buze, iar El s-a mulţumit să vi le străpungă. Dar de veţi renunţa la El cu inima, atunci vă va străpunge inima.

Ghicesc tristeţea regelui. Poartă un plasture la gură, rana deschisă de pumnalul lui Jean Chatel închizîndu-se greu.

Mai repede e omorît un atentator la viaţa regelui decît se vindecă rana făcută de acesta.

Fără a pune în calcul că ea nu este numai în trupul regelui.

Merg pe lîngă caleaşca în care s-a aşezat – sau ghemuit, mai curînd –, înveşmîntat în negru.

Simt din nou privirile neiertătoare ale mulţimii.

Nu se mai strigă „Trăiască regele!“ S-a dat ordin să fie prinşi şi pedepsiţi toţi cei ostili suveranului. Şi, totuşi, aud o voce puternică strigînd:

– Iată-l deja pe rege la curul căruţei!

Iar rîsul mulţimii se întinde ca un clinchet de zurgălăi.

Mă plec în faţa lui cînd coboară din caleaşcă. Se sprijină de braţul meu.

– Un popor este o sălbăticiune, şopteşte el. Se lasă dus de nas, mai ales cel parizian. Nu oamenii simpli, ci alţii mai răi ca ei sînt cei care îi conving.

Îmi strînge mîna, se îndreaptă.

– Trebuie să sfîrşim cu aceste gînduri de război civil, spune el. Trebuie să strîngem poporul împotriva spaniolului, care este ultimul şi principalul personaj din acest război. Îl vom învinge!

Aşadar, război! Carnea de om şi sîngele lui sînt ele, Doamne, hrana şi băutura zilnică a oamenilor?

Sînt acestea hrana şi pedeapsa lor pe veşnicie?

Te rog, Doamne, în genunchi pe marginea acestei prăpăstii.

44

Am crezut, doar pentru cîteva zile, dar am crezut că prăpastia se va închide, şi că oamenii, Doamne, Te-au auzit în sfîrşit şi că aveau să se împace.

Era în primăvara lui 1598.

În lunile precedente, călărisem alături de rege. Văzusem în faţa noastră rîndurile suliţaşilor spanioli. Ştiam că Diego de Sarmiento o comanda, cu încăpăţînarea bătrînului care nu a renunţat la nimic, şi că de mai multe ori, la Fontaine-Française sau la Amiens, cavalerii săi, halebardierii se apropiaseră atît de mult de noi, încît am crezut că văd scînteind deasupra capetelor noastre coasa ascuţită a Morţii.

Părintele Verdini, ţinînd şi el morţiş să ne trimită în iad, stătea alături de Sarmiento, şi amîndoi nu vedeau mîntuire decît în triumful lui Filip al II-lea.

A trebuit să ne retragem, să abandonăm trupurile a sute de nobili, şi, cînd am întors capul, am văzut năpustindu-se asupra lor, ca nişte vulturi, jefuitorii care însoţeau armatele.

La Paris, în Palatul Veneţiei, Leonello Terraccini îmi raportase că pe străzi se cînta:

Acest mare Henric ce voia
Pe-nfumuratul spaniol să-l înspăimînte
Din faţa unui preot acum fugea
Ţinîndu-se de curul unei tîrfe.

Din nou se răspîndea ura.

Lumea scuipa de ciudă amintind-o pe Gabrielle de Estrées, pe care regele o copleşea cu bijuterii şi căreia îi dăruia pămînturi.

Îi oferise un ducat. Ea se umfla în pene, aduna perle. Îl înşela pe suveran. Şi îl vedeam muşcîndu-şi buzele, gelos, îmbătrînit, încercînd să o satisfacă pe tînăra favorită, pe blonda cu piele de alabastru, frecventînd balurile împreună cu ea între două bătălii, forţînd, cum o făcuse Henric al III-lea, uşile caselor pentru a se deda măscărilor.

Oamenii mărunţi întorceau capul, trimiţînd-o pe această „ducesă a Murdăriei", şi găseau că regele, deşi convertit, rămînea în mîinile diavolului.

„Nici salcia cerc de bute, nici nerodul om de frunte!" zicea lumea.

Iar încăpăţînaţii oamenii ai ligii sperau că un alt ucigaş, mai norocos decît Jean Chatel, care nu se va mulţumi să străpungă buza suveranului, îi va înfige pumnalul lung şi subţire în coaste, pînă la gardă – şi pînă în inimă.

Asta aşteptau oamenii ligii care, în Bretania, la Anjou, la Maine, la Poitou, duceau război împotriva trupelor regale, legîndu-i pe prizonieri de aripile morilor, aruncîndu-i pe cei vii în temniţe unde le putrezeau cadavrele, care violau femeile, îi ucideau pe ţărani, interzicînd să fie îngropaţi, căci, spunea unul dintre ei, „mirosul de cadavre este suav şi dulce".

Şi asta, Doamne, în numele Tău!

Iar hughenoţii, la fel de sălbatici, Te invocau, şi ei!

Se deschideau „camere fierbinţi", unde li se oferea partizanilor uneia sau alteia dintre religii posibilitatea de a se converti sau de a pieri arşi.

Aceşti asasini, aceşti violatori, jefuitori, călăi se rugau la Tine, Doamne.

Pentru mine, rugăciunile lor erau tot atîtea blestemăţii.

Apoi cerul iernii s-a limpezit.

În luna martie, am mers la Castellaras de la Tour. De fiecare dată cînd potcoavele calului atingeau pămîntul acelor drumuri

prin pădure care duceau la locuința noastră, aveam sentimentul că îmi stătea inima.

Am zărit, în sfîrșit, zidurile noastre, poarta, am trecut podul de peste șanțuri.

Curtea era năpădită de lumina unui soare sclipitor. Un bărbat – da, un bărbat, așa mi s-a părut mai întîi – stătea în prag.

M-am apropiat. S-a înclinat și mi-a spus: „Tată".

Și a trebuit să mă țin tare ca să nu cad; am început să plîng, ținîndu-i capul în mîini.

Stătea cu ochii închiși, poate din cauza acelui soare orbitor; avea un aer blînd și liniștit, și totuși – fapt care mă îngrijora deja – cu o nuanță de tristețe.

Am vorbit puțin.

El a fost cel care m-a condus la capela noastră ca să ne rugăm unul lîngă altul, îngenuncheați în fața acelui cap de Hrist cu ochi închiși, așezat pe o pînză de damasc roșu, lîngă tabernacul.

Cînd am ieșit din capelă, Jean – era cu un cap mai scund decît mine –, privindu-mă drept în ochi, a murmurat:

– Tată, vreau să-l slujesc pe Dumnezeu în sînul Bisericii Sale.

Doamne, recunosc, m-a încercat un sentiment de nebunie, ca și cînd ceea ce, în străfundul meu, fără să mi-o mărturisesc, îmi imaginasem – că îmi voi petrece ultimii ani ai vieții alături de fiul meu, aici, la Castellaras de la Tour – se preschimbase într-un vis spulberat.

Era ca și cum, Doamne, m-ai fi obligat dintr-odată să-mi sacrific fiul întru slava Ta.

Jean mi-a luat mîinile.

– Tată, a spus el, tu vei fi în toate rugăciunile mele. Nu ne vom părăsi niciodată.

Mi-a fost rușine de atitudinea mea, de a fi gîndit că această pornire a fiului meu către Tine, pentru a Te sluji, era un sacrificiu.

Dimpotrivă, trebuia să-Ți mulțumesc, Doamne.

Și am făcut-o în fiecare zi, în fața chipului Tău cu ochi închiși, în capela noastră, rugîndu-mă alături de Jean.

Trebuia să plece la Roma. Voia să intre în acel ordin al iezuiților despre care se spunea că mai mulți dintre membrii săi înarmaseră – și căutau încă – ucigași de regi.

Dar asta îi era voința, Doamne, iar în ziua plecării, mi-a spus, ca și cînd m-ar fi citit gîndurile:

– Eu nu sînt decît slujitorul lui Dumnezeu, tată.

Nu vreau și nici nu pot să-mi ascund vreunul dintre gînduri, Doamne. Dar această slujire a lui Dumnezeu, slujirea Ta, căreia i se consacra, fusese pervertită de atîția oameni, ucigași aparținînd tuturor religiilor, încît eram îngrijorat de vorbele fiului meu.

Și am șoptit:

– Iubește în fiecare om partea de Dumnezeu. Dacă urăști un om, îl urăști pe Dumnezeu.

Cînd am ajuns la Paris, în prima zi a lui aprilie 1598, puieții de arbori, din vîrful insulei Cité, desenau o etravă de un verde-deschis în apa încă întunecată a fluviului.

M-am instalat din nou în Palatul Veneției. Vico Montanari, ambasador al Serenisimei Republici pe lîngă Filip al II-lea, fusese înlocuit de Leonello Terraccini. Invidia sau amărăciunea care mă făcuseră altădată să mă împotrivesc lui – știam că fusese amantul lui Anne de Buisson – se preschimbaseră în încredere complice.

Aveam în comun tot acest trecut mort, iar cînd stăteam unul în fața celuilalt, nici măcar nu aveam nevoie să ni-l amintim ca să reînvie.

Terraccini a fost cel care mi-a adus veștile bune ale acestei primăveri luminoase.

Negocierile cu Spania începuseră, și fiecare suveran era doritor să încheie pacea.

– Prea mulți morți fără nici o șansă de a-l învinge pe celălalt, a spus el. Filip al II-lea va spera mereu că un ucigaș îl va scăpa de acest rege Henric care rămîne pentru el un eretic, dar nu mai poate continua războiul. Vistieria Spaniei este goală. Ca și cea a regatului Franței. Suveranul i-a cerut probabil Parlamentului să plătească soldați, să cumpere archebuze. Nu mai are nici un ban. Înțelepciunea și dorința de pace le vin adesea monarhilor cînd nu mai au nici o lețcaie.

Tot Terraccini mi-a vorbit despre acel edict pe care regele se pregătea să-l semneze la Nantes, după lungi discuții cu hughenoții. El

le asigura dreptul de a-şi practica religia, şi se angaja chiar să plătească garnizoanele fortăreţelor pe care li le acorda.

Cei mai zeloşi dintre catolici condamnau acest text, care acorda mult hughenoţilor: aceştia îşi păstrau o armată, aveau acces la misiunile publice, se bucurau de libertatea de conştiinţă.

Papa Clement al VIII-lea spusese deja: „Acest edict este cel mai rău care se poate imagina. Mă răstigneşte".

Dar şi cei mai duri dintre hughenoţi erau nemulţumiţi. Erau, desigur, recunoscuţi, dar regatul era catolic, iar suveranul oferea compensaţii, în slujbe şi în bani, în pămînturi şi în rente, acelor protestanţi care acceptau să se convertească.

– Este un edict de pace, a conchis Terraccini. Apoi a ridicat din umeri, aplecînd puţin capul. Încă o pace... a corectat el.

Se spunea că patru milioane de persoane muriseră în acele păci trunchiate, renegate, în acele războaie civile pe care le numim religioase, în acele masacre, şi îmi aminteam de sîngele care curgea pe caldarîmul de pe strada Fossés-Saint-Germain în acea duminică de Sfîntul Bartolomeu, pe 24 august 1572.

Am fost, aşadar, de acord cu edictul de la Nantes.

L-am regăsit pe rege la întoarcerea sa la Paris, cînd se străduia să convingă Parlamentul, reticent, să ratifice acest edict.

– Nu mai trebuie făcută deosebire între catolici şi hughenoţi, spunea el, ci trebuie ca toţi să fie buni francezi, iar catolicii să-i convertească pe hughenoţi prin exemplu unei vieţi bune. Se mînia şi îl încuviinţam cînd adăuga: Voi tăia din rădăcină toate facţiunile, toate propovăduirile instigatoare, şi voi cere să fie decapitaţi toţi cei care le vor aţîţa! Nu-mi mai invocaţi religia catolică, eu sînt mai catolic decît voi! Sînt fiul cel mare al Bisericii... Eu sînt rege, acum, vorbesc ca rege şi vreau să fiu ascultat... Cei care nu ar vrea ca edictul meu să fie acceptat vor război...

Edictul a fost înregistrat.

Am citit textul care îl prezenta şi eram mişcat.

Tonul era just şi hotărît.

„Ajungem acum în portul mîntuirii şi al odihnei acestui stat... După ce am văzut plîngerile supuşilor noştri catolici, permiţînd de asemenea supuşilor noştri ai numitei Religii Pretinse Reformate de a se aduna prin deputaţi spre a le expune pe ale lor şi a pune la un loc toate mustrările, am judecat necesar să dăm acum cu privire la toate acestea, tuturor zişilor noştri supuşi, o lege generală, clară, definită şi absolută, prin care să fie reglate toate diferendele de mai înainte şi care se vor mai ivi încă după aceasta între ei, lege de care atît unii, cît şi ceilalţi să fie mulţumiţi, după cum vor fi vremurile."

Am ştiut că edictul a fost sigilat doar cu ceara maro, că regele nu a vrut cu nici un chip verde, care ar fi însemnat că textul trebuia să cunoască o aplicare fără limită de durată.

Era, aşadar, doar pentru un timp.

Dar era o promisiune de pace.

Şi am crezut, Doamne, că groapa comună pe care oamenii şi-o săpau, în care dispăreau, urma să fie astupată.

Mi-am imaginat chiar că Tu îmi dai bucuria să fiu de faţă, în amurgul vieţii, la acest revărsat de zori paşnic, pentru că Îţi dădusem un fiu ca să Te slujească.

Am crezut asta timp de cîteva zile, apoi toamna a venit atît de repede...

Ploaia era atît de puternică, încît smulgea vijelioasă frunzele deja îngălbenite ale copacilor din pădurea Fontainebleau, în care mergeam călare alături de rege la vînătoare de cerbi.

Înaintam încet, aplecaţi sub rafale, Henric aruncînd către mine scurte priviri, părînd ostenit, îndurînd acea furtună cu un fel de delectare mohorîtă, ca şi cum vremea rea venea să-i confirme starea.

S-a oprit, s-a întors şi a murmurat:

– Doamne, printre ce tigrii trăim!

Terraccini îmi relatase că în jurul suveranului se conspira contra Gabriellei de Estrées, iar acesta visa să o ia de soţie.

Enguerrand de Mons se revolta că un astfel de gînd putea pune stăpînire pe un rege al Franţei. Nicicînd un suveran al regatului nu luase de soţie pe una dintre acele tîrfe care, pe deasupra, îl înşela şi dădea bastarzi care nu erau cei ai augustului său amant!

Lumea repeta un catren care se găsea uneori recopiat şi răspîndit la Curte:

Căsătoriţi-vă, în faţa lui Dumnezeu, Sire!
Aveţi urmaşi asiguraţi
C-un pic de plumb şi-un pic de ceară
Un fiu de tîrfă legitimaţi.

Alţii se scandalizau că regele oferise „ducesei Murdăriei" inelul pe care îl primise la încoronare şi că îi era atît de supus, încît aceasta spunea peste tot: „numai Dumnezeu şi moartea regelui mă pot împiedica să fiu regina Franţei".

– Uită că este, şi ea, muritoare, a adăugat Terraccini.

Şi, vorbind şi mai încet, mi-a povestit că, în anturajul regelui – poate chiar pentru a-i asculta poruncile –, se zicea că unii visau ca Gabrielle de Estrées să fie otrăvită, pentru ca Henric să poată lua, acum că mariajul cu regina Margot fusese anulat, o tînără soţie capabilă să-i dea un moştenitor.

Dar regele mai era încă destul de verde?

L-am văzut în acea toamnă a lui 1598, îmbătrînit şi parcă împovărat cînd a afla că fusese arestat un om care se părea că stă la pîndă ca să-l ucidă.

– Inima regilor e în mîna lui Dumnezeu, murmura el.

Apoi se revolta împotriva celor care înarmau astfel braţul fanaticilor. Cu aceşti „tigrii" se lupta, cu cei care nu renunţaseră la ură.

– Un rege nu e răspunzător decît în faţa lui Dumnezeu şi a propriei conştiinţe, mai spunea el.

Lăsa capul în jos. Avea frisoane. „Vecina", acea febră care îl ardea adesea noaptea, îl vizitase.

Se destăinuia:

– Ea m-a lăsat atît de slab şi cu un aşa mare dezgust, că nu-mi mai pot reveni, iar noaptea trecută am fost atît de neliniştit din cauza ei, încît nu am putut închide un ochi.

Pe la Curte se şoptea că regele fusese prea lacom de femeie şi că plătea pentru că profitase de toate fecioarele şi de toate tîrfele

pe care le putuse avea. Că ele îi lăsaseră, în amintire, această boală care îl măcina.

Se zicea chiar că trecuse în lumea de dincolo timp de două ore, şi, cînd şi-a recăpătat cunoştinţa, spusese:

– Nu vreau să aud vorbindu-se despre nici o chestiune.

Simţeam că moartea era prin preajmă, că dădea tîrcoale.

Îl atingea pe bătrînul care ajunsesem, o pîndea pe Gabrielle de Estrées, îl urmărea pe rege.

Îl auzeam pe Enguerrand de Mons mormăind că acel Edict de la Nantes pe care suveranul îl trecuse prin Parlament era prea favorabil hughenoţilor, că unele clauze secrete le acordau dreptul la arme, rente, garanţii, că aceştia constituiau un stat în stat, că, aşa cum declarase suveranul pontif, catolicii erau crucificaţi prin edict în aşa măsură, încît unii dintre ei se întrebau dacă nu ar trebui cîndva un nou Sfînt Bartolomeu!

Da, Doamne, am auzit acest lucru.

Oamenii îşi reluaseră deci munca lor de gropari.

Iar eu nu mai aveam destule forţe ca să mă revolt, viaţa mea fusese prea lungă.

Luasem parte la prea multe masacre pentru a putea aştepta, neputincios, ca un alt val de sînge să se verse în jurul meu.

Mi-am luat deci adio de la rege acolo unde începuse viaţa mea, la Castellaras de la Tour.

Pe 7 ianuarie 1599, exact în ziua în care împlineam şaptezeci şi doi de ani, Vico Montanari, care se ducea la Veneţia, venind de la Madrid, s-a oprit la locuinţa noastră.

El mi-a dat vestea morţii – pe 13 septembrie 1598 – a lui Filip al II-lea, născut în acelaşi an cu mine.

Am tremurat, Doamne, ascultînd relatarea agoniei acestui monarh, pe care îl slujisem atîta vreme, apoi îl combătusem.

Montanari m-a anunţat că Diego de Sarmiento murise în orele care au urmat decesului regelui.

Nu puteam să uit că, pe vremuri, cînd nu eram decît un sclav creştin al barbarilor, Sarmiento mă învăţase să sper. Ca şi suveranul lui, visase Monarhia Universală.

Montanari mi-a descris trupul lui Filip, mîncat de bube, cu viermii colcăind în rănile sale. Mi-a povestit cum regele încercase să se ridice pentru a-i spune moştenitorului coroanei:

– Iată, fiule, unde duc măreţiile acestei lumi, priveşte ce înseamnă moartea, şi ia aminte, căci mîine vei domni.

În acea clipă, Doamne, am fost fericit că fiul meu Jean a ales să fie unul dintre slujitorii Tăi, că nu a căutat puterea pămînteană, că nu a vrut să slujească decît Gloria Ta eternă.

Am gîndit că moartea, chiar dacă ia toate trupurile, dintre suflete nu le ia decît pe acelea ale oamenilor care au încetat să creadă în Tine.

M-am rugat, Doamne, dinaintea chipului Tău cu ochi închişi.

Căci eu cred în Tine.

Epilog

Aşa se încheie, cu un cuvînt de credinţă, manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Nu ştiu nimic despre ultimii săi ani.

Nu am găsit la Castellaras de la Tour nici o urmă a mormîntului său.

În capelă, alături de mormîntul lui Michele Spriano, se găsesc lespezi funerare ale familiei Thorenc, dar cea mai veche dintre ele, cea care celebrează amintirea unui Francisc de Thorenc, este datată 1702, adică la peste un secol după ce Bernard de Thorenc ar fi încetat să scrie.

Nimic nu mi-a permis să umplu acest gol.

A trăit Bernard de Thorenc pînă în acea zi de vineri, 14 mai 1610, ziua în care, pe la ora patru după-amiaza, pe strada Ferronnerie, în prelungirea străzii Saint-Honoré, acolo unde calea se îngusta între dughene, un colos cu barba roşie, cu părul de un blond strălucitor, cu privirea aprinsă, un picior pus pe bornă şi celălalt pe spiţa roţii din dreapta a caleştii regale, şi-a înfipt pînă la mîner, de trei ori, cuţitul în coasta lui Henric al IV-lea?

A tremurat Bernard de Thorenc, ca şi cum Dumnezeu i-ar fi dat o nouă încercare?

Într-adevăr, iezuiţii au fost acuzaţi că l-au primit şi spovedit pe asasinul regelui, Ravaillac.

> Cuţitul nu a fost decît instrumentul lui Ravaillac, se citeşte într-un pamflet, la puţin timp după omor. Alţii l-au aţîţat,

l-au împins, l-au pregătit, i-au pus în mînă fierul, i-au băgat în cap ideea regicidului; vinovaţi au fost consideraţi numai iezuiţii sau discipolii lor.

Jean de Thorenc era iezuit şi îmi imaginez temerea lui Bernard, rugile lui, îngenuncheat în capelă, dinaintea capului de Hrist cu ochii închişi.

Acest cap sculptat se află în faţa mea.

L-am cumpărat de la Maria de Segovia după ce am terminat de retranscris – de pus în ordine şi de dat o formă – manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Am aşezat acest chip de Hrist al cărui lemn (pielea) are o culoare (o paloare) de un verde-închis pe unul dintre rafturile bibliotecii din faţa mesei la care lucrez.

Mă ridic adesea, atras de acest cap. Mă apropii, întind mîna fără să îndrăznesc să-l ating, apoi, în fine, mă hotărăsc să-l pipăi uşor, şi sînt de fiecare dată surprins de blîndeţea acestei atingeri.

Lemnul e cald, ca şi cum ar fi carnea unui trup care suferă.

A citit Bernard de Thorenc relatarea suferinţelor de care a avut parte Ravaillac?

O transcriu, încredinţat că în felul acesta îi sînt fidel lui Thorenc care, încetul cu încetul, de-a lungul vieţii sale, nu mai acuza o religie sau alta că ar fi mai crudă decît cealaltă, ci pe omul fanatic, orbit, cel căruia credinţa îi slujeşte de pretext şi de scuză pentru dorinţa de a mutila, de a ucide, de a face rău, acel Rău care se află în fiecare dintre noi.

Cine încarna Răul în piaţa Grève, pe 27 mai 1610, ziua schingiuirii lui Ravaillac?

Ucigaşul regelui, tîrît pe eşafod, căci instrumentele de tortură îi sfărîmaseră deja genunchii, acel om cu ochi înnebuniţi de durere, care continua să murmure: „Fie ca în inima mea Isus să fie mereu învingător"?

Sau poate Răul pusese stăpînire şi pe această mulţime care urla plină de ură, care se repezea să-l sfîrtece pe Ravaillac şi care

s-a năpustit asupra unui tînăr care îndrăznise să murmure: „Doamne, ce cruzime!“?

Căci lui Ravaillac i-au fost sfărîmate membrele, iar carnea i-a fost jupuită cu cleştele înroşit. Călăul şi ajutoarele sale i-au turnat pe răni smoală fierbinte, plumb topit, ceară şi pucioasă, ulei clocotit. Mîna i-a fost arsă, după ce a fost străpunsă cu lovituri de spadă. I s-a dat să bea vin ca să supravieţuiască în suferinţă, pînă cînd braţele şi picioarele, torsul să-i fie dislocate, rupte, smulse de patru cai.

Au fost şi oameni care s-au înhămat ca să-i sfîrtece pulpele şi umerii.

Mulţimea urla, bulucindu-se spre eşafod, disputîndu-şi bucăţile.

„Şi a fost văzută o femeie care, cu o răzbunare ciudată, şi-a înfipt unghiile şi pe urmă dinţii în carnea asasinului.“

Iar mizerabilele rămăşiţe sîngerînde au fost tîrîte prin tot oraşul.

„La sfîrşit, fiind împărţit în aproape tot atîtea bucăţi cîte străzi sînt în Paris, s-au făcut mai multe focuri în diverse locuri. Şi erau văzuţi copii mici, pe străzi, cărînd paie şi lemne.“

Despre acest spectacol şi despre aceşti actori, ce ar fi gîndit Bernard de Thorenc? Ar fi fost lucruri pe care să nu le fi scris deja?

Mă întreb asta contemplînd capul de Hrist cu ochi închişi.

Am aflat în dimineaţa aceasta că în Sudan, conform legii musulmane, un hoţ va avea parte de o amputare încrucişată: i se va tăia mîna dreaptă şi piciorul stîng.

Aud în fiecare zi că un om şi-a luat viaţa pentru a ucide alţi oameni. În schimb, drept răzbunare pentru actul său terorist, familia îi e ucisă, îi sînt urmăriţi şi ucişi complicii. Sau, dimpotrivă, este onorat ca un sfînt martir.

Şi îmi aduc aminte de acel vers din Agrippa de Aubigné care îmi revenise în minte atunci cînd o întîlnisem pentru prima dată, la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, pe Maria de Segovia:

Pe fiii ăstui veac Satana îi hrăneşte.

Oare secolul nostru, care abia începe, cel trecut, care abia s-a încheiat, nu seamănă cu cel al lui Agrippa de Aubigné şi al lui Bernard de Thorenc?

Mi-l imaginez pe Thorenc îngenuncheat în capelă, privind chipul Hristului cu ochi închişi, aşa cum o fac eu astăzi.

Poate că ştia ceea ce eu am aflat consultînd culegerea de depeşe ale ambasadorilor Veneţiei, de care m-am servit adesea pentru a clarifica manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Vico Montanari s-a întors atunci la Veneţia, iar cel care reprezintă, în 1610, Serenisima la Paris este Leonello Terraccini.

El scrie, în data de 5 iunie 1610:

> M-am întîlnit în aceste zile de două ori cu primul preşedinte al Parlamentului din Paris şi cu avocatul regelui. Am descoperit că ei deţin ca fapt sigur informaţia că Ravaillac a fost convins de undeva, de departe, pentru o astfel de nefastă ticăloşie sub pretextul religiei, că a spus că avea o relaţie strînsă de prietenie cu un cleric, că mai bine murea de o mie de ori decît să-l numească. A spus şi că a fost spovedit uneori de un iezuit, la Bruxelles. Şi se ştie că în capitala Ţărilor de Jos, printre spaniolii şi catolicii zeloşi adunaţi în jurul trimisului papei erau mari temeri privind intrarea în război a regelui Franţei împotriva Spaniei şi invadarea Ţărilor de Jos de către armatele franceze aliate trupelor hughenote din Provinciile Unite.
>
> Unii dintre sfetnicii apropiaţi ai regelui defunct dau asigurări că spaniolii şi papa au urzit un complot pentru a-l împiedica pe Henric al IV-lea să atace puterile catolice şi să servească astfel cauza ereziei al cărei apărător îl acuzau că rămăsese în secret.
>
> Iezuiţii ar fi fost instrumentul acestui complot.
>
> Ei au respins această calomnie.

După numeroase demersuri, am reuşit să consult arhivele Ordinului Iezuiţilor pentru provincia Ţările de Jos spaniole.

În lista de membri ai ordinului pentru această provincie, am descoperit numele unui tînăr preot, sosit la Bruxelles în 1609.

Trebuie să scriu acest nume? Jean de Thorenc, am citit acolo.

Fiecare s-a gîndit deja la asta.

În orice secol, în orice colţ de lume, în fiecare religie şi în oricare dintre noi, viaţa este un labirint pe cît de ucigaş, pe atît de tainic...

Recitesc aceste cuvinte. Mi se pare că le-ar fi putut scrie Bernard de Thorenc.

Am adesea impresia că vocea lui se suprapune peste a mea.

Cine se exprimă aici, el sau eu?

Cine spune că, fără suferința lui Hristos, care vorbește pentru toate suferințele, fără compasiunea Sa pentru victimele tuturor călăilor, am fi numai – *numai:* iată cuvîntul care contează – niște fiare sălbatice?

Oameni-mistreți, ca acel vînat aruncat la intrarea din Castellaras de la Tour, animale sălbatice moarte înconjurate de cîini gata să le înfulece?

În locul rîtului sălbăticiunilor, eu nu văd decît chipul de Hrist cu ochii închiși.

Editura RAO îl prezintă pe
Max Gallo

seria

Crucea Occidentului

vol. 1. Întru acest semn vei învinge
vol. 2. Parisul în rugăciune